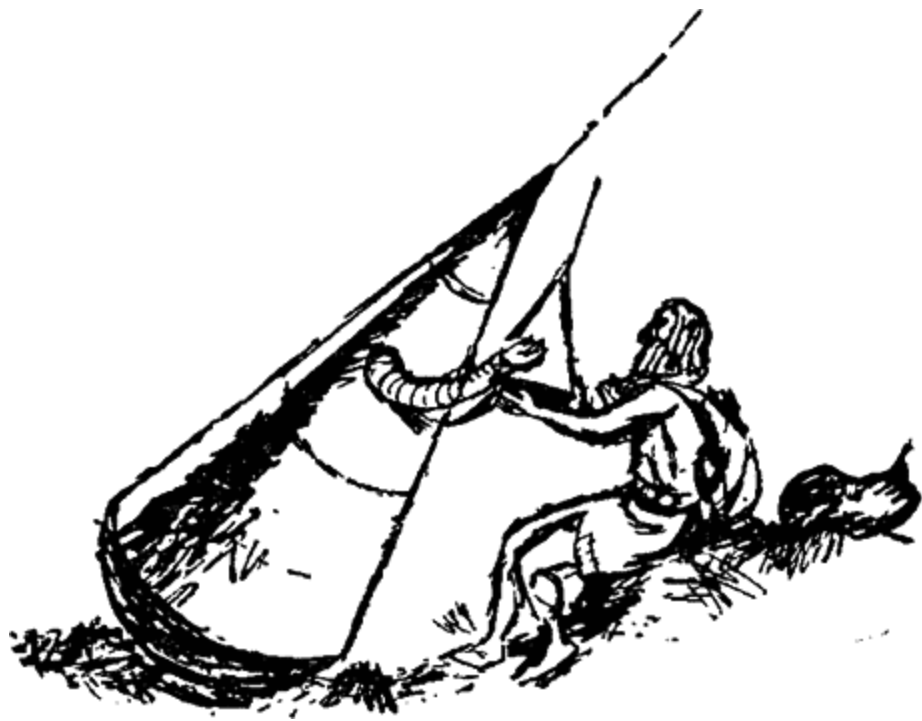

КАРЛОС РАШ СИНЯТА ПЛАНЕТА

Превод от немски: Георги Георгиев, 1964

chitanka.info

СЛЕДИ ОТ ЧУЖДИ КОСМОНАВТИ НА ЗЕМЯТА

Москва, 9 февруари, 1960 г. (АДН) — Съветският математик и физик М.М. Агрест е създал и публикувал хипотезата, че в началото на човешката цивилизация Земята е била посетена от чужди космонавти. Той привежда три довода. Сигурно е — твърди Агрест, — че така наречените тектити, образувания от зелено стъкло, открити в голямо количество в Либийската пустиня, са възникнали при неимоверно висока температура на изстиналата вече от милиони години земна повърхност. Доказателство за това са съдържащите се в тектитите радиоактивни изотопи на алуминия и берилия с техните сравнително ниски периоди на полуразпад. Като втори довод изследователят изтъква познатите от най-дълбока древност тераси на Баалбек в планината Антиливан в Сирия, които се състоят от гигантски, колосални каменни блокове и които вероятно са послужили като площадка за кацане и стартиране на неизвестните космонавти. Третият аргумент на Агрест са...

Вестникът, в който човекът бе прочел това съобщение, се изплъзна от ръцете му. Потънал в размисъл, той втренчи поглед в черния квадрат на прозореца на купето. Опитва се да си представи как преди около пет хиляди години чужди космонавти са кацнали на Земята. Смаяни и поразени са били навярно тогава хората от тези навяващи ужас същества, дошли с огън от небето. Какво е накарало неизвестните същества да кацнат тъкмо на Земята, запита се той. Откъде са дошли те изобщо? Какво ли са преживели тук на Земята?

Звънтенето на релсите и тракането на колелата се превърна в бучене на ракетен двигател. Натискът на ускорението опъна силно коланите, с които човекът бе завързан. Тъмният огледален правоъгълник на прозореца на купето се превърна в екран, на който звездният свят трептеше на тъмния фон на Космоса. Екранът растеше срещу него. Той почна да различава светлинни сигнали и неясни образи. Той видя...

СЕНКИТЕ НА ХЕЛОИДИТЕ

Просторният команден пункт в центъра на пумпалообразния космически кораб бе тъмен.

Само широките светли ленти излъчваха матово, многоцветно сияние. Блясваха светлинни сигнали, трептяха кривите по екраните — сигнали на множество измервателни и регулиращи автомати.

Никакъв шум не нарушаваше тишината. Нищо в това царство на безшумно работещи командни автомати не говореше за присъствието на живи същества.

От време на време светлинните сигнали блясваха по-силно. Светлите ивици се разширяваха, сливаха се и образуваха голяма ярка повърхност. Блуждаеща ивица светлина проблесна зигзагообразно върху овала на кръглата стена.

Предупредителни сигнали на кибернетите!

Бързо проблесналата светлина угасна също тъй внезапно, както ненадейно се бе появила. Светлите ивици със странните сигнали отново се разделиха. Символите върху тях побледняха. Командните автомати светкавично бяха преодолели опасността.

Всеки път, когато звездолетът преминаваше зона на интензивно космическо лъчение, на свода на помещението предупредително пламваше магическо виолетово сияние. Тогава ритъмът на регистриращите криви и на светлинните символи върху контролните екрани винаги се засилваше или достигаше дори застрашително трескава скорост.

След малко те пулсираха отново с равномерен ритъм, излъчвайки спокойствие и сигурност.

Изведнъж в полумрака прозвучаха звуци, редица високи тонове. Някой попита:

— Зил, можеш ли да прекъснеш контролните си наблюдения?
Искам да ти кажа нещо.

Внезапно изникна една дълга сянка, която прекоси централата.

Там, където спря, се бе свила неподвижно втора сянка. Прозвуча нова серия от тонове.

— Приборите не показват нищо обезпокоително. Енергийният щит пред нашия звездолет работи безупречно и не пропуска каквито и да било космически частици. Можеш да разчиташ на вниманието ми, Азул.

Дългата сянка се сви и застана също тъй неподвижно до първата. Едва доловими и много трудно различими, сега бързо и непрекъснато последваха високи, подобни на цвъркот звуци, с които двете същества се разбираха помежду си.

— Зил! Измерих ъгъла към слънцата и изследвах траекторията на нашия курс. Резултатът отговаря на показанията на автоматичните навигатори. Навлизаме в сектор n16 — z8198 ps. Почти сме достигнали средата на Великата бездна между вътрешния и външния ръкав на нашата Галактика. Не е ли вече време да насочим кораба към някоя планета, да кацнем на нея и да потърсим първична енергия за двигателите? Наистина, горивото ни е достатъчно за полет до телоидите в края на нашата Галактика и е само отчасти изразходвано. Но въпреки това трябва да го допълним. Тогава ще бъдем по-сигурни. Кой знае какво ни очаква още по пътя дотам.

Данните за положението на космическия кораб показваха, че в своя полет от една планета във вътрешността на Галактиката до друга планета в нейния край той бе изминал около половината от предвидения път и бе навлязъл много навътре в района на Великата бездна. Тази бездна откъм звезди. Велика бездна между двата главни ръкава на Млечния път приличаше на черна пустота. Това бе помислил Зил, преди да каже:

— Тук слънцата са малко и едва ли има студени небесни тела.

Настъпи кратко мълчание. Призрачният образ на Зил се раздвижи. Той включи един уред и веднага припламна тесен продълговат светъл екран. Светлинни знаци се плъзгаха, трепкайки, по него. Зил ги разчете и каза:

— Пресметнах, че с наличната първична енергия „Куа“ може не само да достигне звездите от външния ръкав, но и оттам да измине част от обратния път. Затова, според мен, сега още не трябва да прекъсваме нашия бърз полет, сега още не.

Азул почувствува колко изненадан бе Зил от неговото предложение да кацнат по-скоро. Страхът му растеше. „Трябва да убедя Зил“ — помисли си той и се чу да казва:

— Колкото повече навлизаме в Космоса, толкова повече ще трябва да намаляваме скоростта на полета и да се отклоняваме от прекия си път, защото не познаваме разположението и силата на гравитационните полета, геометричните свойства на пространствено-временната последовност и разпределението на материята в неизследваните крайни области на нашата звездна спирала. Тези предпазни мерки ще ни струват много енергия, особено тогава, когато поради непредвидени обстоятелства няма да можем да използваме повече фотонния ускорител, нашия най-рационален двигател, и ще трябва да прибегнем до старомодния, поглъщащ първичната енергия атомен двигател. Горивото може следователно да се свърши много по-бързо, отколкото е пресметнато. Космосът може всеки момент да ни създаде неприятни изненади, за които трябва да бъдем подготвени. Затова запасите трябва своевременно...

Азул ненадейно млъкна. „Какво говоря аз — запита се той. — Това ли са действителните ми основания?“

Това беше отново страхът.

Внезапно той разбра какъв страх се надигаше у него, какво го потискаше напоследък все по-властно: опасният страх от Космоса!

Колкото по-бързо летяха, толкова повече се сливаха своеобразно пред тях трептенията на множеството звезди и приемаха странни цветове. Зад тях се виждаше същата гледка. Наоколо обаче бе черно и пусто. Нито една звезда не се виждаше отстрани. Това бяха ефекти на относителността, явления на техния почти близък до скоростта на светлината полет. Той потрепери. Наоколо мрак, никаква твърдина, безкрайност, безмълвност.

Азул потисна един стон. Защо страхът от Космоса бе обзел тъкмо него?

Има ли право да крие от другите своята слабост?

Има ли право да обременява другите с нея?

„Трябва да се боря със страха от Космоса, трябва да го преодолея“ — си каза той.

Азул се уплаши, когато Зил каза:

— Събудих Гоати от продължителния му изкуствен сън. Ще обсъдим с него дали да прекъснем полета. Гоати скоро ще дойде.

Аргументите на Азул не бяха нови за екипажа. Те бяха обмислени и обсъдени още преди експедицията да потегли. Зил разсъждаваше: „Защо това предупреждение за предпазливост? Посилни ли бяха сега аргументите на Азул от преди? Едно кацане сега все още не бе наложително въпреки всяка предпазливост. Навярно имаше и нещо друго, което той не можеше да разбере. Какво ще каже Гоати, като чуе предложението на Азул?“

Докато Зил все още се губеше в догадки, трета сянка прекоси командната централа. Тя се присъедини към другите две и се сви до техните размери. Беше Гоати, командирът.

Трите сенки се приближиха една до друга и се прегърнаха за поздрав.

— Привет на нашата далечна родина — каза Гоати и се осведоми за здравето на двамата, които бдяха за всички.

— Привет на целия живот — отговориха Зил и Азул.

Без да отговарят надълго на въпроса на своя командир, те му казаха, че се нуждаят от съвета му.

Гоати погледна внимателно светлинните символи на автопилотните прибори по стените, блуждаещите сигнални светлини и пулсиращите криви на екраните. Той беше спал петдесет и два периода на кръжене. Затова трябваше най-напред да получи пълна представа за положението.

„Куа“ летеше със скорост, близка до скоростта на светлината, само с една двадесета по-бавно, установи той. Инструментите показваха също, че във Великата бездна няма метеорити и космически пращинки. Значи, космическият кораб можеше да продължи безопасно полета си със същата скорост. Двигателят работеше нормално. Скоростта продължаваше бавно да се увеличава. Налягането на това непрекъснато ускорение отговаряше на една хелоидна гравитационна единица. При това налягане космонавтите не чувстваха тялото си по-тежко, отколкото на родната си планета.

Командната централа издаваше от време на време откъслечни звуци, напомнящи цвъркота на птици, прекъсвани от дълги паузи.

— Значи, ние почти не остаряваме — установи Гоати. Той беше доволен от тази скорост на кораба, близка до скоростта на светлината,

вследствие на която времето върху звездолета течеше много по-бавно, отколкото на тяхната планета.

— Да — каза сякаш на себе си Азул, потънал в размисъл. — Откакто сме напуснали Хелоид, нашата родна планета, за нас са изминали едва шест слънчеви обиколки. А там са се сменили безброй поколения и Хелоид е обиколил вече своето слънце много, много пъти. Хората от нашето поколение отдавна вече не са между живите. От нашата родина ни дели не само невъзвратимото време, но и пространството, дългият път, които...

— Досега сме изминали над девет хиляди светлинни периоди — прекъсна го Зил сериозно. Цвъркотът на неговия говор бе придобил по-бавен ритъм. — Ние сме първата експедиция, която преодолява такива разстояния по поръчение на Галактическата общност — каза той гордо.

Тази делова констатация не закъсня да упражни въздействие върху Азул. Неговата зараждаща се потиснатост беше за известно време заглушена.

Гоати наостри уши. Какво ставаше с двамата? Той се опита да разбере какво ги вълнува. Но те не отговориха на въпроса му.

Зил продължи да докладва:

— През времето, докато ти спеше, Гоати, станаха някои произшествия. Така например наложи се да маневрираме и да ускорим повече полета, за да избегнем една комета. След това една частица космически прах, един микрометеорит проби нашия енергиен щит и засегна космическия кораб. Една от малките дюзи на големия радиус на кораба излезе за известно време от строя. По-късно престана да работи мионовият мозък на автоматичното управление и навигация. Азул пое през това време управлението, докато повредата бе отстранена и изкуствената памет бе попълнена отново с всички необходими данни.

— А защо ме събудихте? — настоя Гоати.

Азул изложи на водача на експедицията предложението си за кацане.

На стената светна звездна карта. Тъмните сенки на трите живи същества се издължиха, изправиха се и се приближиха до картата. Разговорът между хелоидите стана по-оживен. Непрекъснатият поток на техния говор се извиси към свода на командното помещение.

— Къде се намира сега нашият космически кораб? — попита Гоати.

Азул, първи астроном и навигатор на експедицията, докладва:

— Сега следваме една линия, която минава на около шестнадесет парсека северно от галактическата плоскост. Тук звездите са по-нарядко. Южно от плоскостта системите са по-близо една до друга. Сега се намираме на почти еднакво разстояние от бялата звезда Сириан, червената Тари и безименната жълта звезда, а именно шест светлинни периода. Ние трябва да насочим кораба към едно от тези три слънца, за да потърсим близо до тях планети.

Гоати размишляваше. Някак между другото той каза:

— Би трябвало да класифицираме жълтата звезда и да ѝ дадем име.

Зил беше изненадан. Той бе очаквал, че Гоати ще се заеме с най-важното, с решаването на въпроса за или против кацането. Вместо това той го слиса с такава дреболия. Защо командирът искаше да дадат име на тази непозната и незначителна звезда? Но такъв беше Гоати. В моменти на голяма опасност или при важни решения той често вършеше или говореше наглед неважни и незначителни неща. По-късно винаги се оказваше, че неважното и незначителното е било правилно или дори от решаващо значение. По този начин Гоати отново доказваше своето превъзходство, което така безспорно му даваше качеството на водач на тази експедиция.

— Да дадем на жълтата звезда името на някой от нас — предложи Азул. — Бихме могли да я наречем „Зил“. Всички ще бъдат съгласни с това.

Гоати изненадващо бързо се съгласи с предложението.

Сянката на Зил направи рязко движение. До този момент космонавтът не бе и сънувал, че една от многобройните звезди във Вселената ще носи някога неговото име. „Но аз нямам особени заслуги нито за експедицията, нито при наблюдението на жълтата звезда“ — помисли той учуден.

— Мисля, че е правилно, ако през време на експедицията назовем звездите с нашите имена. Правото за това произтича от нашите постижения при научното завладяване на звездните простори — каза Гоати.

— И аз мисля така — съгласи се Азул с командира.

— А сега нека обсъдим към коя от тези три звезди трябва да се насочим в случай на кацане — каза Гоати. — Азул, ти какво предлагаш?

„Успях“ — помисли си Азул. Но въпреки това той не изпита истинска радост. Измъчваше го мисълта, че все още не се бе решил да говори за своя страх от Космоса.

— Най-светлата от трите звезди е Сириан — започна той механично. — Тя свети двадесет пъти по-ярко, отколкото например жълтата звезда.

— Отколкото „Зил“ — поправи го усмихнат Гоати.

— Правилно. Но Сириан е само два до три пъти по-голяма. Все още не е установено дали около него се намират по-големи планети, които биха били подходящи за кацане. Бих посъветвал да не се насочваме към Сириан, защото е двойна звезда. Нашите астрономически наблюдателни инструменти регистрираха близо до нея опасна зона на гравитационна концентрация. Тази звезда-джудже би могла да ни създаде неприятности. Тя има висока температура и много голяма плътност. Веществото ѝ е необикновено силно уплътнено. Това означава, че и гравитацията близо до нейната повърхност трябва да е огромна. Приближим ли се до нея, двигателите на нашия космически кораб не биха били дълго в състояние да ѝ оказват съпротива. Дюзите ще трябва да работят на високи обороти и с пълна мощ. Въпреки това звездата бяло джудже край Сириан може да ни улови и да ни притегли към себе си. С огромната си притегателна сила тя ще придаде на нашия космически кораб колосална тежест.

Азул млъкна. Той почувствува, че се е впуснал премного в подробности, които и без това бяха известни. Това беше резултат от дългите периоди на самота, които той бе прекарал в дежурство при призрачните електронни командни уреди. В такива моменти човек често мисли за нещата в най-големи подробности, което при разговор лесно може да стане навик. А и любовта му към астрономията го беше подвела да направи по-продължително описание на слънцето-джудже. „Трябва да се изразявам кратко“ — внуши си той и продължи доклада си.

— И червеното слънце Тари представлява система от двойна звезда. Но тук се касае за две безопасни, изстиващи червени слънца. Температурата на тяхната повърхност е ниска. Двете червени огнени

кълба спадат към спектралния тип Me. — Той спомена накратко цифри, наименования и формули.

— Съществува ли теоретическа възможност да се намерят планети край тази двойна звезда? — осведоми се Зил.

— Да, но те трябва да се търсят по съвсем неправилни орбити, защото кръжат около две слънца. Изстиналите звезди като двете червени Тари предлагат в своята околност благоприятни условия за прекъсване на полета. В техния обсег най-лесно можем да кацнем, за да потърсим и се запасим с първична енергия. — Азул спря за миг. Дали Гоати ще се съгласи с това предложение? След това той бързо продължи и почна да описва жълтата звезда. — Жълтеникавото слънце е нормална звезда. „Зил“ спада към спектралния тип G_1 . В продължителни периоди то свети равномерно, без да се разширява и свива периодично.

Гоати слушаше внимателно. Това, което Азул докладваше, приличаше много на някогашното развитие на слънцето на тяхната родина. То показваше, че и около жълтеникавата звезда „Зил“ биха могли да съществуват обитавани от живи същества планети. Наложеше ли се да кацнат, това трябваше да стане около тази звезда. Но все още нямаше съществена причина за такова прекъсване на техния експедиционен полет.

Всяко кацане по пътя означаваше не само загуба на време, но и на предимствата, произтичащи от забавения ход на времето, поставяше под въпрос успешното разрешаване на задачата на експедицията: именно да се установи през Великата бездна пряка връзка с телоидите, за чието съществуване се знаеше само по неясни радиосигнали. От този полет зависеше дали най-после след дълго време и напразни опити може да бъде прехвърлен мост на разбирателство между Общността на галактическия живот във вътрешността на звездната спирала и много по-старите култури на високоразвити живи същества в нейния край. В Общността на световите на галактическия живот, към които принадлежеше и Хелойд, се предполагаше, че тези телоиди имат дори връзка с живи същества от други галактики, далечни спирални мъглявини и звездни облаци. Трябваше да имат пред вид всичко това, когато щяха да вземат решение за междинно кацане.

И друго съображение напираше в мислите на Гоати. Ако около звездата „Зил“ съществуваше свят на живи същества, достатъчно

високоразвит, тогава сред мъчно преодолимата Велика бездна той можеше да стане устой на този мост на разбирателство, тогава този свят трябваше да бъде включен в големия пръстен на информационни предавания, тогава той може би беше липсващото звено във веригата. По-нататъшният полет към телоидите би се увенчал с далеч по-голям успех, ако се извършеше кацане и проверка на положението.

Мислите на Гоати се върнаха назад. За всичко това двамата сигурно не бяха мислили, когато предложиха кацането. Те трябва да са имали и някаква друга причина, помисли Гоати. Той почувствува, че не толкова Зил, колкото Азул знаеше тази истинска причина. Защо не я казваше? Гоати много добре беше забелязал промяната, станала с Азул, откакто го бе видял и говорил с него последния път.

Азул беше завършил доклада си отдавна. Настанала бе пауза в техния разговор.

— Азул, нали знаеш в какво състояние се е намирало слънцето на нашия роден Хелюид, когато е възникнал животът на него? — поднови разговора командирът.

— Разбира се. Нашето слънце тогава също е спадало към групата на жълтите звезди. — Азул беше толкова развълнуван, че пискливите нотки в неговия глас станаха малко по-дълбоки. Той продължи бавно: — Сега впрочем то вече видимо е изстинало и трябва да бъде отнесено към следващата по-студена група.

„За щастие знанието на хелюидите навреме достигна такава висота, че да преодолее тази опасност — помисли си той. — Ако в миналото нашата родна планета не бе нарочно изкарана от своята орбита и приближена до слънцето, тя щеше да представлява сега печална картина. Всичко щеше да бъде пустош.“

— Дали животът на нашата родна планета няма да угасне някой ден? — каза Азул сякаш на себе си. — Кой знае кога и дали изобщо ще се върнем?

Гоати го погледна смаян. Значи, това беше. Сега той знаеше каква опасност ги застрашаваше: страх от Космоса и съмнение в завръщането. Азул, който бдеше за всички в командния пункт, пръв бе обхванат от страха от Космоса. А Зил? А другите, които сега спяха? Мислите на Гоати се гонеха с трескава бързина. От колко ли време страда вече Азул? Знаеше ли той изобщо какво става с него? Крил ли го беше досега? Не, Азул беше достатъчно честен, за да показва

открито своето душевно състояние. Но защо бе поискал да прекратят сега полета? Азул продължи да говори:

— Кой знае кога и дали изобщо ще се върнем — повтори той тихо. — Страхът от Космоса ми навява такива мрачни мисли.

Това прозвуча като извинение.

„Дългият полет въз Вселената му е подействувал потискащо — помисли си Гоати. — Трябва да му помогна и правилно да му обясня всичко.“

— Мислиш ли, че научният съвет в нашата родина щеше да ни изпрати на такава далечна експедиция на изток, ако не беше сигурно, че ще достигнем телоидите, ще получим от тях първична енергия за връщане и положително ще се върнем? Дали животът на нашата родна планета няма да угасне някой ден? — питаш ти. — При нашето завръщане умственото развитие на Хелоид ще е достигнало такава висота, че условията, необходими за живота на цялото население на планетата, ще могат да бъдат запазени или създадени още по-добре и по-идеално.

Гласът на Гоати се извиси във високо напевно звучене, толкова въодушевен беше той.

— Знанието на живите същества от всички планети на Галактическата общност, на всички живи същества от Съюза на съседните слънчеви системи във вътрешния ръкав на Галактиката, взети заедно, ще бъде достатъчно, за да победим. Може би в нашата родина сега вече се правят всички приготовления, за да се въздействува върху ядрените процеси във вътрешността на нашето слънце, за да може то да грее и да бъде възобновено за хелоидите със старата си сила и красота...

Внезапно гласът на Гоати секна. Колко празни бяха все пак подобни думи, когато безгранични простори и мрак заобикаляха техния космически кораб. Така не може да бъде преодолян страхът от Космоса. Оставаше само едно: да кацнат, да кацнат на някоя обитавана от живи същества планета. Това ще бъде един изпит. Който след това поиска да лети по-нататък, значи го е издържал и е неуязвим. Иначе ще трябва да остане там или да се върне.

През това време Зил беше следвал хода на собствените си мисли. Затова той не почувствува колко дълбок песимизъм се бе разкрил от думите на Азул и не чу какво каза Гоати, за да го окуражи. И неговите

мисли се въртяха около това, че е възможно да се намери обитавана от живи същества планета около жълтата звезда.

Един основен закон гласеше, че ако физическото състояние на едно слънце, т.е. преди всичко температурата и количеството на излъчването достатъчно дълго време е равномерно, около него биха могли да се развият живи същества. Жълтото слънце приличаше на слънцето на хелоидите. То грееше равномерно вероятно от вече дълго време. Следователно може би около него съществуваше живот. Такова беше във всеки случай предположението на Гоати.

— И ти, Гоати, смяташ, че в гравитационното поле на жълтата звезда непременно трябва да се намира планета, обитавана от живи същества? — каза внезапно Зил в настъпилото мълчание.

— Да, смятам това за много вероятно!

— Прекрасно! — въодушеви се Зил. — Да насочим ли кораба към жълтата звезда?

— Да, можем да летим нататък — каза Гоати, — но трябва да обсъдим подробно прекъсването на нашия полет и с другите, които сега спят.

Зил бе зает с приготовления за изменение на скоростта. Сега беше дошло отново време да се премине от ускоряване към намаляване на скоростта. Забавеният ход на времето, удължаването на техния живот през траещия хиляди години експедиционен полет, бе възможен само ако скоростта на „Куа“ беше близка до скоростта на светлината и по определен начин последователно се увеличаваше и намаляваше. Сега отново предстоеше период на намаляване на скоростта. Той трябваше да започне в следващото хелоидно пладне, а то приближаваше.

Внезапно призрачната фигура на Зил се изправи и замръзна на едно място. Напрегнато гледаше той танцуващите светлинни сигнали по стената. Един от постоянно светещите кръгове бе угаснал. Неговите светли точки трептяха сега в бърз зигзаг на свода на командния пункт, показвайки спонтанната реакция на много автоматични уреди. Непрекъснато проблясваше червена светлина. Зил включи теленаблюдението, но екранът си остана сляп и празен.

Прозвуча кратка серия от звуци, подобни на вик.

— Един хелоид... Навигационните жироскопи!

Зил хукна през централата и изчезна.

Азул разбра. Управлението, система от бързо въртящи се жироскопи, застрашаваше да престане да действа. Това означаваше угасването на светлия кръг на контролния уред. Трептящият сигнал над кръга обаче показваше, че в камерата на жироскопите се намира живо същество и че то е застрашено от голяма опасност.

Във вътрешността на „Куа“ се намираше система от жироскопи, която непрекъснато запазваше своето положение, независимо от това, в коя посока летеше звездолетът и какво беше положението му в триизмерното пространство. Тя служеше на навигацията. Въпреки огромната скорост на оборотите си жироскопите бяха до известна степен неподвижният пункт в ракетата. При навигацията и при управлението винаги можеше да се изхожда от тяхното неизменно положение. Без тази апаратура, която приличаше на нещо като изкуствен хоризонт, космонавтите при близката до светлинната скорост на своя кораб много скоро биха се заблудили безпомощни сред безбройното множество звезди на Вселената.

Азул се наведе, готов да действа. Броят на оборотите на трите жироскопа на дефектната система намаляваше бързо. Скоро настъпи критичният момент, когато те трябваше да излязат от строя.

Кой от екипажа на „Куа“ беше при жироскопите, мислеше космонавтът. Нали всички спяха.

Тивиа се събуди. Нещо бе смутило съня ѝ. Тя се послуша и си помисли защо се е събудила преждевременно. От корабното помещение под кабината ѝ до нея достигаше, както винаги, високият пеещ тон от контролния пулт на жироскопите. Тя тъкмо бе сънувала своето любимо място и космическия кораб — камерата на жироскопите. Често ходеше там. Да, сега си спомни. В полусън тя пак се бе скрила зад прозрачната стена на вакуумната камера с жироскопите. Величественият танц на издутите двойни кегли, които изглеждаха неподвижни и все пак бяха изпълнени с укротено движение, винаги я привличаше. Със своята надеждност тези непоколебими слуги на космонавтите излъчваха голямо спокойствие. Макар и с човешки размери, Тивиа ги оприличаваше на изящни, леки като перо танцьори, които, току-що омагьосани, са се вкаменили.

Тивиа бе дала дори имена на жироскопите: Тобор, Тектор и Талус, и в космическия кораб всеки я подиграваше за това.

Който не беше запознат с жироскопите, в първия момент би се уплашил и би помислил, че следващия миг ще се сгромоляшат. Те стояха почти свободно. Закрепени само на карданната си ос, те балансираха върху малкия си остър крак. Само при внимателно вглеждане можеше да открият едва забележимите признаци на тяхното бързо въртене, което ги крепеше и ги правеше така устойчиви.

Тивиа се сепна. Тя разбра кое беше нарушило нейния полусън и бе пробудило съзнанието ѝ: тонът от контролния пулт на жироскопите се беше променил. Бавно и едва доловимо той се понижаваше. В тази далечна прилична музика напираше заглушено и все пак обезпокоително едно чуждо, тревожно съскане.

Замаяна от съня, Тивиа, подобна на призрак, излезе от кабината. Тялото още не искаше да ѝ се подчинява. Тя се принуждаваше да върви напред, залиташе и се блъскаше в стените. Колкото повече напредваше, толкова по-ясно чуваше съскането.

Най-после стигна до вакуумната камера. Прекалено силно я блъсна остро бучене. Тивиа се закова на мястото си. Почувствува, че я полазиха тръпки. Обзе я парализиращ страх. Едва сега тя бе напълно будна и осъзна къде се намира.

Погледът на Тивиа търсеше причините на острото съскане. Почти всички светлинни сигнали на контролния пулт бяха угаснали. Това я обезпокои много. Замаяна, тя погледна втренчено през голямата стъклена стена във вакуумната камера. Загрижено огледа трите жироскопа. Те все още се въртяха, както ѝ се стори, с ненамалена скорост. По тях не можеше да се открие никаква повреда. Изглежда, тя трябваше да се търси някъде другаде.

Мислите на Тивиа работеха трудно. Откъде идваше това действащо на нервите съскане? То напираше към нея от всички страни. Въпреки всички усилия Тивиа не можеше да долови височината на контролния тон. Ужасният шум го заглушаваше. Очевидно хелоидният въздух струеше през някаква пукнатина или дупка във вакуумната камера с жироскопите. Това беше лошо. Тя знаеше, че движещата се с ултразвукова скорост повърхност на въртящите се жироскопи ще се трие и нажежи в непрекъснатото съгъстяващата се атмосфера. Но много по-опасно беше бързото

отслабване на въртенето. Силата на прекалено рязкото забавяне на скоростта щеше да изкриви чувствителните оси на жirosкопите и да направи системата негодна.

Цепнатината можеше да бъде тук, близо до нея. Погледът на Тивиа бързо се плъзна по стъклената стена. Ето! Непосредствено над пода трептяха частици прах. Те бяха проникнали през стъклената стена. Там трябваше да има някаква малка, едва видима дупка. Тивиа се уплаши. По единия от трите жirosкопа се виждаше тъмночервена ивица, отначало тясна като нишка, след това все по-широка.

„Талус се нажежава“ — проблесна в съзнанието на Тивиа.

Инстинктивно тя се хвърли на пода и затули с тялото си цепнатината.

В същия миг остро съскане престана. Същевременно рязка болка я прониза. Тя изстена. Имаше чувството, че е изсмукана. Властно се бореше против желанието да се дръпне от стената. Тялото ѝ лежеше свито до стъклената стена. Тивиа още веднъж насочи поглед към Талус. Червеният му пояс сега бе вече по-широк. „Защо не работят вакуумните помпи“ — помисли тя нетърпеливо. След това загуби съзнание.

Зад космонавтката се чу шум. Дълга редица от работи се приближиха и влязоха в съседната помпена камера. Автоматите имаха заповед да потърсят грешките и бързо да възстановят дейността на помпите. Един от тях остана в контролното помещение. Сигурно и системно изследваше стената неговата лампа с гама-лъчи, с която можеха да бъдат открити най-малката пукнатина и най-незабележимата дупчица в материала.

Зил бързаше през помещенията.

Ето я вакуумната камера.

Аварийните работи изчезнаха в помпеното помещение.

С един поглед Зил схвана опасността.

Жirosкопите бяха вече нажежени.

Много скоро щяха да се пръснат.

Един робот се изправи срещу него и го избута назад.

Някакво тяло лежеше до стъклената стена!

— Тивиа!

Зил се отскубна и се хвърли към нея.

Един робот току-що отдели тялото на Тивиа от стъклената стена. Чу се отново съскане.

Тогава роботът запълни пукнатината в стъклената стена с пластмаса. Но много късно. Жироскопите бяха вече повредени.

Зил грабна Тивиа и я вдигна.

Бързо да се махне оттук!

— Да се отворят вентилите! — заповяда той задъхан на главния робот.

Зил бързаше със своя товар.

Като отмина няколко кабинни, той се спря.

Тивиа беше спасена. Тук пръскащите се жироскопи не можеха вече да ѝ направят нищо. Откъм вакуумната камера се чуваше грохот като от гигантски удари. Неволно Зил притисна Тивиа по-здраво до себе си. Колко се радваше, че тя не беше вече там. Но тя все още се нуждаеше от помощ, още беше в безсъзнание. Внимателно Зил я понесе по-нататък.

Във вакуумната камера жироскопът Талус бе излязъл от нормалното си положение. Оста му се бе изкривила, но той все още се въртеше бързо. Трябваше да се предотврати нещастиято. Кибернетът, който ръководеше групата на роботите, започна да действа и даде своите указания. Докато Зил бързаше със своя товар към командната централа, автоматите отвориха не само вентилите, изпускатки напълно газа за дишане, но и херметично затворените входи. Роботите влязоха в шестоъгълната вакуумна камера и включиха магнитните спирачки.

Жироскопът Талус се разпадна със страшен шум и трясък. Много отломки се удариха о стените, кънтейки силно. Една част от жироскопа изкара Тобор от основния му лагер. Други отломки разбиха прозрачната стена на парчета и строшиха контролния пулт. Хвърчащите наоколо парчета удряха роботите и ги унищожаваша. Несмущавани от това, другите автомати продължаваха да работят. Големи куки се подадоха от стената, хванаха втория сгромоясващ се жироскоп и спряха третия, който бавно правеше последните си обороти.

Нито една от отломките нямаше вече сила да пробие стените. Роботите навреме бяха спрели шеметното им въртене и по този начин бяха намалили центробежната сила на пръсналия се жироскоп.

В командното помещение Азул помогна на Зил да постави ранената върху един висящ диск под тероплатена — автомат за диагностициране, който прегледа Тивиа и същевременно ѝ даде първа помощ. Скоро той показа, че раната не е опасна, но доста болезнена.

„Изглежда, че тя се е намирала още в сънно състояние, предизвикано от автоматите за сън, когато се е хвърлила да затули пукнатината“ — помисли си Зил. — „Откъде бе узнала за опасността?“ — С нежност се наведе той над Тивиа и се опита да прочете отговора по лицето ѝ.

— Твоята жертва щеше да бъде безполезна — прошепна той. — Не ти ли беше ясно?

Тивиа въздъхна. Съзнанието ѝ се връщаше.

— Повредени ли са жироскопите? — ненадейно попита тя с неочаквано висок и ясен глас.

— Талус се пръсна — каза Азул нерешително. — Тобор и Тектор също са повредени.

Внезапно Тивиа се надигна.

— Къде са другите? — попита тя с ужас. — А „Куа“? — Тя познаваше разрушителната сила на пръскащите се жироскопи.

— Никой не е ранен освен тебе. Нищо не е разрушено, само вакуумната камера — каза Зил бързо, за да я успокои.

Тивиа се отпусна с облекчение. Тя въздъхна и отново затвори очи. Значи „Куа“ продължаваше да лети. Тогава тя се запита как се бе озовала в командната централа. „Навярно роботите са ме донесли на сигурно място“ — помисли си тя. Сетне дълго мълча и мисли за своите жироскопи.

— Как е могло да стане това? — попита тя. — Не получихте ли никакви предупредителни сигнали от камерата? Трябвало е да забележите опасността много по-рано от мене? Нали всички отклонения от нормално протичащия процес се съобщават тук, в централата.

— Да бъдем доволни, че случката в камерата с жироскопите изобщо ни бе сигнализирана и че Зил можа навреме да те пренесе на сигурно място.

Тивиа отново се надигна:

— Ти ли ме изнесе от вакуумната камера? — извика тя и погледна уплашено Зил. Струваше ѝ се невъзможно, че той не е ранен.

Тя видя Зил да се приближава към нея. Нежно я накара да легне на мекото висящо легло под тероплатена.

— Привет на далечната ни родина. Чест и слава на всички живи същества — каза той сериозно, както му подсказа моментът. — Смъртта те отмина. За мен опасността не беше толкова голяма. Сега трябва да те завържа здраво. Ти знаещ, наближава зенитното време!

— За щастие някои контролни уреди са останали незасегнати — продължи да докладва Азул. — Талус е виновен за повредата: броят на оборотите ненадейно се увеличи — дребни частички се откъснаха внезапно от повърхността му — остаряване на материала — прекалено голяма центробежна сила. Отломките, изхвърлени с огромна сила, се понесоха в тясната камера подобно на метеорити. Тяхната разрушителна вихрушка унищожи с един удар почти всички измервателни, командни, контролни и наблюдателни уреди. Стените са покрити с дълбоки драскотини. Прозрачната стена към контролното помещение се пропука. Оттам нашият въздух за дишане дълго време проникваше във вакуумната камера. Помпите също не работеха. Все повече и повече сгъстяващата се атмосфера в камерата оказваше голямо съпротивление и действуваше задържащо върху повърхността на жироскопите. Особено Талус загуби много от своята скорост. Неговата повърхност беше надраскана и изпита най-силно съпротивление. Той пръв се нажежи.

Азул млъкна. След известно време той каза сякаш на себе си:

— Сега вече **трябва** да кацнем.

Простирацията се далеч пред кораба енергиен щит на защитната система нарастваше. Последователно почнаха да работят екраните на измервателните уреди. По стените припламваха цели полета от сигнални светлини. Зенитното време, когато се сменяше ускорението, бе настъпило. Всички технически уреди автоматично се превключваха от ускорение към забавяне на полета.

— Сложете си специалните костюми и завържете Тивиа! — нареди Азул.

Зил трябваше да побърза. След няколко мига щеше да почне да действува програмното управление, щеше да изключи задния и да включи предния фотонен двигател. Силата на притеглянето на досегашното ускорение вече видимо отслабваше. Ето че угасна и

сигналният комплекс за задния двигател! Той беше изключен. Настъпи състояние на безтегловност.

Зил насочи вниманието си върху предния фотонен двигател. Той контролираше температурата на загряваното фотонно огледало, настройката на аниhilационния пункт, на фокуса, както и изправността на ускорителя на частичките и на ускорителя на античастичките. Предният двигател се намираше в предписаното състояние.

През това време Азул се беше погрижил за преобръщането на сферичното жилищно помещение в космическия кораб, което обхващаше кабините на хелоидите, работните и общите помещения, както и командната централа. Там, където преди се беше намирал виолетово светещият свод, беше сега подът, а на мястото на пода се намираше сводът. Ето защо в момента на включването на предния двигател космонавтите не бяха изхвърлени към свода под действието на рязкото намаляване на скоростта, а си останаха на пода, изпитваха нормално притегляне и можеха да се движат както обикновено.

Маневрата беше изпълнена. Предният фотонен двигател работеше. „Куа“ продължаваше своя полет във Великата бездна.

Гоати и Тивиа бяха сами. Сега те дежуреха при командния пулт. Сигналните светлини трептяха по стените, върху екраните пулсираха символите.

Скоро след инцидента с жироскопите космическият кораб бе взел курс към системата на жълтата звезда.

Гоати бе наредил да събудят целия екипаж, за да се обсъди прекъсването на полета. Неговите съображения за междинно кацане бяха основателни. Изгледите да се намери около жълтата звезда „Зил“ небесно тяло, обитавано от живи същества, накара всички да се съгласят. След повредата на жироскопите в края на краищата изглеждаше разумно да се потърси студено небесно тяло, планета за кацане. Подир съвещанието всички с изключение на Тивиа и командира отново бяха заспали за продължително време. До жълтата звезда оставаха още шест светлинни периода.

Тивиа беше подготвила грижливо всичко, за да може веднага след прекъсването на полета и кацането на космическия кораб да

построй заедно с другите космонавти нови жироскопи. Дотогава те трябваше да се справят без навигационни жироскопи. Късото разстояние до жълтата звезда можеше да бъде прелетяно, без да се загуби ориентацията.

Спирачният механизъм отдавна вече работеше по-силно. Телата на хелоидите бяха станали по-тежки. Тивиа контролираше слабата жизнена дейност на организмите на спящите космонавти. Компликаторите, медицински уреди над висящите легла на хелоидите, сигнализираха в централата всичко, което ставаше с тях. Тивиа можеше да се намеси по всяко време и да окаже нужното въздействие.

Гоати и Тивиа все още чувствуваха нарастването на тяхното тегло. Скоро те трябваше да включат антигравитационните инсталации.

В самотните часове на дежурство при командния пулт Тивиа обичаше да води спорове. И сега във въздуха отново звучеше тихият цвъркот на говора на хелоидите.

— Предвиждаше се, че от далечината на Великата бездна нашата Галактика ще ни изглежда като тясна светла ивица върху тъмния фон на Вселената. И така излезе — каза Тивиа.

От известно време на екрана все по-ясно се виждаше една неравномерна ярка светла ивица, която опасваше целия небосвод.

— Искрящото великолепие на звездите побледня. Тяхната блестяща завеса покриваше цялото небе над Хелоид. — Тивиа въздъхна.

— От далечните светове на външния ръкав на Галактиката може вероятно да се види само една тънка, слабо светеща ивица — каза Гоати. — Затова пък ще ни се разкрие красотата на далечни галактики и на кръжащи безкрайно далеч светещи облаци — утеши я той. — Гледката им ще бъде великолепна.

— Ако нашата Галактика беше гигантско колело, ако то се въртеше по-бързо и по-бързо, живите същества в нейния край нямаше да са значително по-дълголетни от тези, които живеят близо до центъра, нали? — попита тя.

Тивиа знаеше, че въпросът ѝ е абсурден, но понякога проявяваше склонност да прави противоречиви, фантастични твърдения.

Гоати схвана въпроса на Тивиа като шега. Все пак той пресметна на малкия мионов циклон.

— Да — отговори той след това. — Формално погледнато, в резултат на забавения ход на времето живите същества на подобно огромно, въртящо се в една плоскост колело биха могли да достигнат в центъра възраст само сто периода, а в края около десет хиляди периода.

— Може би действително ще срещнем дълголетни същества в световите на външния ръкав на Галактиката — изказа предположение Тивиа.

— Не вярвам — отговори Гоати. — Нашата Галактика не е навигационен жироскоп. — Той се засмя в себе си, като си представи такава нещo. — Тя се върти много бавно — добави той.

Тивиа знаеше това сама. Дълголетието се обуславя преди всичко от биологически фактори. Колкото по-интензивно протича обмяната на веществата с околния свят и колкото по-икономично съществува един организъм, толкова по-жизнеспособен, толкова по-дълголетен е той. „Какви ли биха могли да бъдат живите същества около жълтата звезда «Зил», ако изобщо има такива“ — помисли си тя.

От измервателните уреди се раздаде пукот. Виолетовата светлина в свода на помещението се засили.

— Силно космическо излъчване — каза Гоати спокойно. — Попадения на мезони.

Простирацията се далеч пред кораба енергичен щит засили своето действие, за да отбие встрани потока на излъчване и на космически прах, който се бе появил внезапно насреща им.

Малко по-късно снопове виолетови лъчи тревожно светнаха на свода на командната централа. Пламна многолъчна звезда.

— Вихрушка от античастици — констатира сърдито Гоати. По един команден микрофон той заповяда: — Да се пуснат разузнавателните роботи! Да се изследва външната обвивка и ажурните кули на двигателите!

Античастиците можеха да бъдат по-опасни от метеоритите. Досегът с тях предизвикваше малки атомни експлозии, които при концентриран поток можеха да причинят извънредно сериозни повреди.

Роботите излязоха от космическия кораб и го изследваха отвън систематично, за да отстранят веднага евентуалните повреди.

— Мислиш ли, че около жълтата звезда има обитавани от живи същества планети? — продължи Тивиа своите мисли, когато потокът отмина. — Как ли изглеждат те? Дали са високо развити в умствено отношение? Ще се изплашим ли от тях?

— Те не могат да бъдат чудовища с много глави, крака и ръце. Съгласно законите на биологическото развитие те трябва да изглеждат като нас. Значи, едва ли ще се изплашим от тях.

— Не вярвам около жълтата звезда да има планети, обитавани от научно мислещи живи същества — каза Тивиа. — Иначе щяхме да уловим вече сигнали на тяхната дейност, електромагнитни излъчвания, тоест радиовълни, или различните импулси на радарните им наблюдателни уреди. Нашият фотонен двигател свети много силно. Те щяха отдавна да ни забележат. Аз съм се надявала да намерим там живи същества, подобни на нас, които може би дори вече са изследвали звездните светове на външния ръкав на Галактиката. Това бихме могли да си спестим пътя до телоидите и скоро да се върнем.

Гоати се замисли. И Тивиа ли страдаше от носталгия? Трябвате да й отговори:

— Те ще да са се развивали по същите принципи, както и ние — каза той след кратко колебание. — Трябва да имат чувствителна нервна система с нервен център — глава. Този орган на мисленето би могъл да се намира най-целесъобразно в горната половина на тялото или дори като отделен комплекс над него. По най-късия път навън от този нервен център ще са се образували сетивните органи, например възприемащите светлината органи. — Гоати се разпали. — За активно приспособяване към околния свят подобно мислещо същество би трябвало да има крака, за да се движи. Тъй като броят на краката в процеса на развитието непрекъснато се намалява, те може би имат два или дори само един орган за движение.

— Както знаещ, по своя път от по-низши към по-висши, към надарени с разум и разсъдък живи същества развитието следва определени принципи, независимо от това в коя част на Вселената то се извършва — заключи Гоати. — Надарените с разум обитатели на планети навсякъде в Космоса би трябвало да имат приблизително подобни белези. Следователно жълтата звезда „Зил“ едва ли може да ни поднесе прекалено големи изненади в това отношение.

ТРЕТАТА ПЛАНЕТА

Тромаво се движеше сянката на Азул в командната централа. Силното намаляване на скоростта тежеше върху тялото му. Азул се спря при уредите за измерване на гравитацията. Светла ивица припламна върху тях. Появиха се резултатите от измерванията. Астрономът ги прочете. Той радостно извика: — Зил! Ние сме в обсега на жълтата звезда! Виж, първите белези на нейната притегателна сила!

Азул бързо уведоми командира, който бе отишъл в мионовата библиотека, за да проучи натрупаните научни материали и да разработи плановете за кацането.

Когато чу за новото гравитационно поле, Гоати веднага дойде в командната централа. Нареди да събудят и Синио, Аерона и Калаено.

Тивиа бе заела място пред биологическата секция на командната централа. Специални процедури активизираха обмяната на веществата у спящите и привеждаха в действие нервната им система. Тя следеше съсредоточено върху малки екрани повишаването на жизнената дейност през време на събуждането.

Аерона бързо възвърна съзнанието си, но на първо време беше като парализирана от немощ. Калаено още се бореше със смущения в съзнанието.

На екраните се виждаха различни линии. Линията на дейността на всеки орган бе оцветена различно. Когато космонавтът се намираще в продължителен сън, всички цветни линии минаваха право по екрана. Сега обаче те се пресичаха една друга. Функциите на тялото и на неговите органи се нормализираха, щом цветните линии почнеха да пулсират отново в равномерен ритъм.

— Здравословното състояние на екипажа е задоволително — докладва Тивиа на командира. — Само Синио е получил малък шок. Кривата на неговата жизнена дейност бързо се покачва. Навярно е пресмятал вече мислено своите последни формули относно кривата на светлината в обсега на гравитацията на свръхгорещите бяло-сини

слънца: защото той задълбочено се занимаваше с този проблем. Аз трябваше временно отново да го приспя.

Докато траеше пробуждането, фотонният двигател работеше с по-малка мощ. Ускорението, което те изпитваха от намаляването на скоростта, отслабна. Космонавтите отново чувствуваха обикновената сила на притеглянето на тяхната родна планета. При нормални условия органите им можеха да се приспособят постепенно към функциите си.

На борда на „Куа“ цареше оживление. Призрачните фигури на хелойдите се суетяха насам-натам из помещенията. Те се събираха, обсъждаха приготовленията за кацане и отново се разделяха. Навсякъде горяха инфрачервените нагреватели и изпълваха кораба с червеникава, топла светлина.

Дните следваха своя нормален ход, така както екипажът бе свикнал от дълго време. По съвета на Тивиа космонавтите правеха гимнастически упражнения, които бяха особено важни след подобни периоди на продължителен сън, и се подкрепяха с концентрирани храни и питиета. Веднага след това в лабораториите бяха взети всички мерки, за да може да се подновят прекъснатите изследвания.

Космонавтите имаха много работа. Преди всичко те проучиха резултатите от измерванията и наблюденията, събрани автоматично през време на досегашния полет. На звездните карти бяха нанесени множество нови звезди. Появиха се обозначения на открити мъглявини и на нови гравитационни и магнитни полета. Мионовите мозъци поглъщаха резултатите, които трябваше да бъдат съхранявани.

След това космонавтите започнаха да се подготвят за кацането. Гоати бе съобщил, че кацането трябва да се очаква след петдесет до шестдесет периода на кръжене. В складовете бяха издирени и подготвени необходимите съоръжения. Преди всичко космонавтите основно прегледаха леталата за кацане: атомисера — голямата ракета за кацане; „Бялата стрела“ — разузнавателна ракета; летящия пръстен; дуруга — тежък разузнавателен танк; геологическите ракети и бързите тепита — леки яйцеобразни летала с колела и четири движещи се крила.

По време на едно съвещание между Гоати и Тивиа относно възстановяването на навигационните жироскопи информаторът светна и съобщи:

— Тук наблюдателният център! Открити планети!

Няколко мига по-късно Гоати се намираше вече в сферичния лифт. Той се изкачи бързо в наблюдателната станция на задната ажурна кула на космическия кораб. Когато влезе там, Гоати бе посрещнат от Азул.

— Открихме две планети — докладва той. — Двете небесни тела са много големи, въртят се бързо и са доста сплеснати на полюсите. Едната планета ме изненада с пръстен, който се върти около нея. Той се състои навярно от много спътници, от малки и съвсем малки частици и пращинки. Все пак повърхността на двете планети трябва да е много студена. Те са обгърнати от мощни слоеве от замръзнали течности и дебели обвивки от газ. Следователно на тях не може да се очаква да има живот. Едно кацане на тях би имало малко смисъл.

В това време в наблюдателния център бяха дошли и другите членове на екипажа освен Калаено, който бе останал да дежури в командния център. Те се навеждаха над различните инструменти и апаратури, защото горяха от нетърпение да видят планетите или дори сами да открият нови. Силуетът на командира се движеше от едно място на друго. Гоати грижливо преглеждаше отделните записи.

— Космическият прах се увеличава! — съобщи Азул.

— Зил! — извика Гоати. — Да се изкарат йонните двигатели!

С по-нататъшното проникване в системата на жълтата звезда сблъскванията на космическия кораб на хелоидите с микрометеорити се бяха увеличили. Те не представляваха вече опасност за космическия кораб, тъй като отдавна вече не летяха със скорост, близка до скоростта на светлината. Дори енергийният щит бе изключен. Микрометеоритите бяха много малки, за да могат да пробият дебелите външни стени на ракетата. От силата на сблъскването те се нажежаваха и изтляваха. Повреждаха само идеално гладката повърхност на фотонното огледало, фотонния двигател, както хелоидите наричаха своя главен двигател.

Зил дойде в командната централа. Призрачната фигури на инженера по двигателите се насочи над командния пулт, за да смени мощния фотонен двигател с електрическият йонен двигател. Прозвуча сигнал. Всеки космонавт имаше достатъчно време да се приготви набързо за безтегловността, да прибере незакрепените предмети и да се завърже.

Зил все повече и повече отслабваше дейността на фотонния двигател. Той наблюдаваше на екрана на еридера всичко, което

ставаше извън ракетата. Островърхият, ослепително бял сноп от лъчите на двигателя все още пронизваше далеч напред космическия мрак. Мощните енергийни процеси във фокуса на огледалото изхвърляха с огромна сила снопове лъчи във Вселената. Този мощен огън обвиваше корпуса на космическия кораб с блестящо, сребърно сияние, което заслепяваше очите.

Внезапно непрогледен мрак закри тази картина. Фотонният двигател беше изключен. Само постепенно очите на Зил свикнаха с нормалната светлина на извънбордовия прожектор. Издадената решетъчна кула, която носеше двигателя, бавно изчезваше в корпуса на ракетата. Огромният рефлектор потъваше все повече и повече. Двете крила на вратата се отметнаха широко встрани. Образува се отвор, който погълна двигателя.

Зил даде заповед по командната уредба. Той знаеше, че сега автоматите в корпуса на кораба излизат от своите ниши, за да заменят двигателя. Хелойдите не биха могли да се справят с тази тежка работа. Само горещината, която огледалото все още излъчваше, би ги унищожила. На роботите това топлинно излъчване не можеше да направи нещо. Напротив, те се грижеха и за допълнителното нагриване на огледалото, за да се избегне бързото охлаждане и с това появяването на пукнатини по неговата огледална повърхност.

Роботите вършеха работата си бързо и точно. Скоро на контролното табло светна сигналът „Задачата изпълнена“.

Зил даде нова заповед:

— Да се монтират йонните двигатели!

Тежките части бавно се движеха към монтажната площадка под вратите. Роботите ги хващаха сигурно. Няколко посягания бяха достатъчни. За миг отделните части бяха вдигнати от транспортъорите и поставени в решетъчната кула. Магнитни ръчки влизаха в действие, тракаха силни автоматични ключалки и роботите вече се връщаха тромаво и шумно в нишите си.

Ажурната кула отново израсна от корпуса на кораба. Тя носеше сега съвсем друг двигател. Зад цял комплекс от дюзи от сянката на зеещата врата се подаде мощният корпус на йонния генератор. Когато кулата се издаде достатъчно, Зил спря нейния призрачен растеж. На екрана на еридера се виждаше как двете крила на вратата отново се

затвориха. Пред инженера светна сигналът „Двигателите готови“. Една след друга дюзите почваха да действуват.

Навън, в края на ажурната кула, бавно нарастваше силата на спирачния йонен генератор. Равномерно пулсираха сигналите върху таблото на генератора. Тежестта бавно се връщаше. Дюзите работеха невидимо. Никакъв лъч не издаваше тяхната дейност.

Зил гледаше очарован звездния свят, който трептеше срещу него с възвишена красота на екрана на еридера. Звездите вече не се тълпяха по своеобразния си начин пред и зад кораба. Ярко светейки, безброй най-малки искрички изплуваха от всички страни от дълбоката далечина и ту се разрастваха в бляскав облак от светлина, ту се разтапяха в призрачно було, което внезапно биваше разкъсано от мрачните бездни.

У Зил властно се разгоря желанието да се хвърли в това замръзнало, неподвижно звездно море и да го прелети в приказно шеметен полет. Разумът му се опълчваше безсилен. Невъзможно беше да се разкъса с един замах тайнственият воал на безкрая. Дори полетът на експедицията щеше да разбули само нищожна част от тайните, които се криеха зад тази кадифеночерна, осеяна със светлини завеса.

И все пак навсякъде в тези безкрайни простори, в които студ и жега си противостояха рязко и враждебно, се бяха образували острови на живота, обитавани от същества с разум и чувства. Какво ли очакваше малката група космонавти тук, в царството на жълтата звезда, тази невзрачна искрица, която растеше срещу тях.

Мислите на Зил се върнаха към настоящето. Дали ще успеят да открият тук, около звездата, която носеше сега неговото име, свят, обитаван от живи същества? Зил стана и се запъти при другите към наблюдателната сфера в задната ажурна кула.

След изключването на фотонния двигател условията за наблюдение тук се бяха подобрили значително. Включеният сега йонен агрегат не пречеше особено на изследването на Космоса наоколо. Затова екипажът на „Куа“ успя малко по-късно да открие нови планети от тази слънчева система. Гоати и другите хелоиди внимателно проверяваха всички данни и показания на наблюдателните уреди.

Между деветте планети на това слънце те откриха, че третата показва признаци на обитавана от живи същества планета. Скоро след

обстойно съвещание бе решено: „Куа" взема курс към третата планета!"

Едно синкаво кълбо растеше срещу тях, сякаш щеше да връхлети върху „Куа“, отначало бавно, след това все по-бързо и по-бързо.

Хелоидите лежаха в кабините си. Силен натиск ги приковаваше здраво към местата им. Сега техните тела тежаха осем пъти повече. В командната централа Зил и Гоати седяха неподвижни, притиснати от силата на спирачното действие върху своите контурни кресла. Очите им бяха насочени неотклонно към еридера, големия екран.

Третата планета вече изпълваше целия екран. Нейните очертания стигаха до рамките му и изчезваха извън тях. Двамата космонавти видяха бяла покривка на полюса. След това далеч под тях пробягаха зеленикави, кафеникави и жълтеникави петна. Те плуваха като мръсни парчета кора върху сиво-синьо вещество. От време на време нещо проблясваше в попуканата кора.

— Студена, синя магма? — попита Зил.

— Едва ли — отговори Гоати. Той предсещаше нещо повече.

Зил откъсна поглед от екрана и се обърна към измервателните инструменти. „Куа“ в никой случай не трябваше да докосне газовата обвивка на планетата. Иначе щеше да изгори. Животът на всички зависеше сега от мионовия мозък, от надеждната, несмушавана дейност на измервателните инструменти и на автоматичните астропилоти.

Картината на екрана избяга встрани. „Куа“ мина покрай гигантското кълбо. И отново пред тях се разстла звездният свят с неговия потискащ мрак. При това първо приближаване до планетата беше важно да се загуби непременно толкова скорост, че „Куа“ да остане в обсега на притеглянето на синята планета. Успееше ли това, всички други маневри бяха лесни.

Космическият кораб на хелоидите скоро се върна обратно, движейки се по огромна елипсовидна орбита. Претоварването от намаляването на скоростта отслабваше. Първото приближаване беше сполучливо. Двигателят отново работеше равномерно. Скоростта бавно намаляваше.

Командирът даде знак за напускане на кабините. Хелойдите побързаха в общата кабина, където имаше втори екран на еридера. Когато Тивиа влезе, тук бяха вече Азул, Синио, Аерона и Калаено. Тивиа си потърси удобно място. Но това, което видя на екрана, я разочарова.

В този момент „Куа“ летеше откъм неосветената страна на синята планета. Голямата тъмна маса се приближаваше бавно. Беше невъзможно да се разпознае дали частите са от шлакообразна кора или от студена синя магма. Гъсти черно-сини мъгли обвиваха планетата. Едва когато бе включен тулерът, който правеше топлинните лъчи видими, по повърхността на планетата се откриха светли и тъмни места. Ясно се виждаше централната зона. Тя се простираше като широка, светла, гореща ивица около гигантското кълбо. На две или три места този пояс се прекъсваше рязко от широки пространства, от постудените области на синята магма. От двете страни на централната зона ясно се очертаваха големи топли петна.

— Това могат да бъдат пустини или резервоари на гореща, течна материя — каза някой.

Тивиа затвори очи. Неволно в съзнанието ѝ изплуваха онези ужасни моменти, които тя бе прекарала полубудна, полунасън пред камерата на жироскопите. Последното нещо, което бе видяла, когато се бе хвърлила да затули с тялото си пукнатината в стъклената стена на вакуумната камера и бе усетила пронизваща болка, беше също широкият и изпъстрен с петна пояс на единия от трите навигационни жироскопи. Тивиа трябваше да напрегне цялата си воля, за да отпъди това видение.

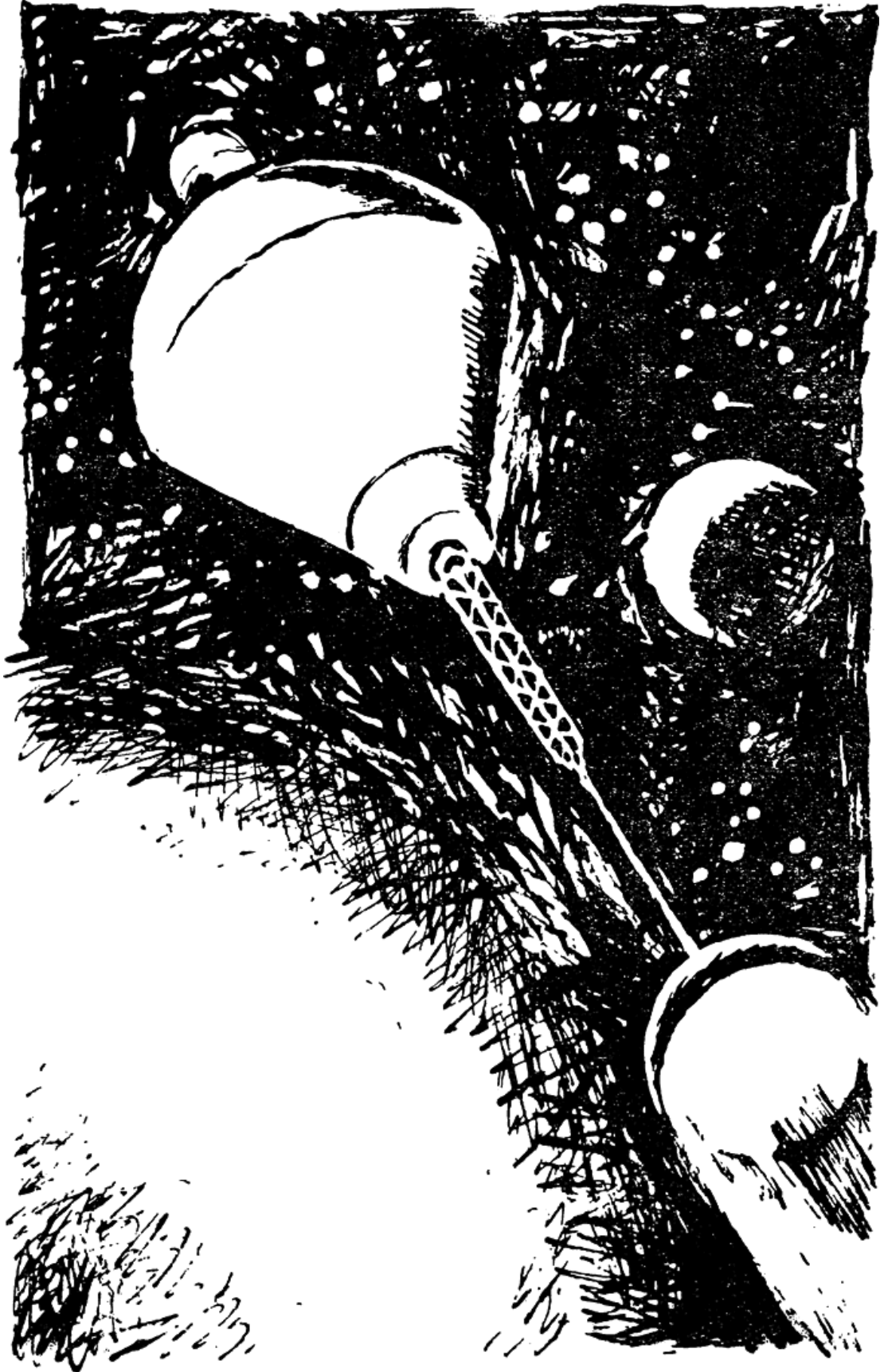
Когато по екрана премина група от яркосветли точки, прозвучаха силни викове.

— Вулкани — чу тя сякаш някъде отдалеко гласа на Азул, който стоеше до нея.

Тивиа отново отвори очи. Това, което видя сега, беше като приказка, хубаво като сън.

На екрана се бе появила плоската дъга на ръба на планетата, обкръжена от блестящ венец от лъчи. Ярка оранжево-жълта ивица, която преминаваше през цялата гама на цветовете и преливаше в необикновено синьо, а след това във виолетово и черно, плакнеше леко извитата линия на хоризонта. Бликна поток от светлина, който не се

изливаше в кратко успокояващо червено, както на Хелоид, а излъчваше младо, победоносно златножълто. Виждащият се зад планетата диск на слънцето се мъчеше да обхване със светлината си небесното тяло и откъм тъмната му страна. Той разпръскваше своето сияние далеч в зоната на мрака. С нежен блясък слънчевото сияние се пречупваше във въздушната обвивка. Тесният сърп на започващия ден се къпеше в това изобилие от светлина. Оранжево-жълтият пръстен угасна. Само чудното синьо остана като тясна ивица на хоризонта.

Тивиа не откъсваше поглед от тази картина. У нея властно растеше копнежът към това изобилие от лъчи, което, изглежда, съдържаше пребогато всичко, което е нужно на едно човешко същество: светлина, топлина, щастие, радост и свежест. Внезапно у нея се разгоря желанието да се изтръгне от мрака на Космоса.

И другите космонавти бяха вперили поглед в бързо растящия сърп на осветената страна на планетата — но те изглеждаха спокойни. Погледите им издаваха, че в своята любознателност те полагаха усилия да узнаят подробности върху светлата страна на повърхността на планетата.

Никой не видя сянката, която тихо се отдели от тяхната среда и ги напусна.

Хелойд и неговото слънце са далеко, но са хубави, мислеше си Тивиа. Но тази светлина и това слънце са още по-хубави. Тивиа прекоси помещенията. Една специална камера в кораба се отвори пред нея. Заля я жълтеникаво златно сияние. „Светлина, светлина!“ ликуваше тя. Щастлива, Тивиа се облегна на една бяла стройна колона. Струваше й се, че ще падне на пода. Но тя вече имаше чувството, че се събужда за нов живот. Чувствуваше как кожата й жадно всмуква всеки слънчев лъч. Тивиа стоеше тихо, окъпана от ярката светлина на една чужда звезда. Ново чувство за безкрайността, за безкрайността на тези прекрасни мигове възникна у нея.

Тивиа не видя фигурата, която стоеше неподвижно до стената от дебело бронирано стъкло. Беше Зил. Една група от високи, пъстри водорасли го скриваше от нея.

И той бе почувствувал копнеж да дойде тук. Вълнуващата се плантация от водорасли беше мястото, което го караше да чувствува по нов начин и да открива красотата на светлината. Близката среща с една обитавана от живи същества планета и изобилието от лъчи, които го заобикаляха, правеха и за него тези кратки мигове незабравими. И той беше жаден за светлина. И той изпитваше копнеж към златножълтите лъчи, с които тази планета бе така богато надарена и които така напомняха червената светлина на тяхното родно хелойдно слънце.

След това дойде Тивиа и всичко стана още по-прекрасно и по-незабравимо.

Зил се откъсна от стъклената стена и залян от светлина, се запъти към Тивиа.

Тя чу леки стъпки и почувствува, че това трябва да е Зил, защото, водени от еднакви преживявания, те се бяха срещали вече тук няколко пъти, когато далеч от тях в мрака на Вселената преминаваше някое слънце.

Насред път Зил се спря. Изцяло отдадена на възторга си от златното сияние, тя се бе облегла на бялата стройна колона.

— Тивиа — каза Зил тихо, сдържано.

На лицето ѝ се бе изписала усмивка, едно сияние, което отразяваше голямата ѝ радост. Тя се изправи с плавна грация и се обърна към Зил със затворени очи, с леко наведена встрани глава, все още обърната към ярката слънчева светлина. Всяка линия на съразмерното ѝ лице и на тялото се сливаха в прекрасна хармония. Това беше Тивиа, каквато само Зил я познаваше и каквато той винаги я виждаше пред очите си, когато мислеше за нея, където и да се намираше.

— Тивиа — прозвуча още веднаж, сега съвсем близо до нея.

Тя отвори очи и се извърна напълно към Зил. Те се устремиха един към друг и направиха няколко своеобразни, подобни на танц стъпки, които показваха нежността и дълбочината на чувствата им и говореха за прекрасно съзвучие. След това Зил поведе Тивиа по алеите на парка от водорасли, които, пъстри и многообразни, също се протягаха към новата, непозната, но благодатна светлина. Двамата си казваха какво чувствуват и изброяваха всички красоти, които сега заедно откриваха.

Едва когато автоматът, който наблюдаваше и регулираше светлинното облъчване, ги предупреди, че слънчевата баня не трябва да трае прекомерно, защото в края на краищата може да им навреди, те излязоха, щастливи и радостни, от водорасловата плантация.

Върнаха се в общото помещение. Върху екрана на еридера се очертаваше остро и ясно пресечена кратерна област.

— „Куа“ преминава покрай спътника на третата планета! — прозвуча от светлинната лента.

Дежурният при командния пулт беше насочил еридера към новия обект.

— Мъртъв и пуст — каза Аерона.

— Осеян от метеоритни попадения — констатира Калаено.

— Интересно! Кратери с остри като игли върхове — каза Синио.
— Не говори ли това за рано застинала вулканична дейност?

Една широка равнина върху пресечената повърхност на Луната действуваше успокоително на погледа. Тя беше обградена от огромни, островърхи и дълги планински вериги. Няколко бразди, подобни на големи пукнатини, пресичаха равнината. Те свързваха малки кратери и падини.

За няколко мига еридерът увеличи картината. Повърхността на Луната нарастваше, сякаш бързо падаше от голяма височина към зрителя. След това гледката отмина като при нисък полет. Появи се гигантска, висока стена, която се издигаше стръмно нагоре. Нейните контури се простираха прави като конец до хоризонта. За миг еридерът я прехвърли. Последваха втора и трета стена. Цяла редица такива стръмни стени образуваха тераси, подобни на гигантски стъпала.

Повърхността на Луната отново се сниши. Все още се очертаваха кратери и гигантски пръстенообразни планини. След това картината изчезна.

И отново, подобен на сърп, се появи синкавият полукръг на планетата, сега вече значително по-широк. Той бавно се отдалечаваше от космическия кораб. Все повече и повече се показваше осветената страна. Сега вече ясно се виждаше сивосинкава повърхност. Нещо проблясваше върху твърдата повърхност. Едно лъскаво петно продължаваше да свети върху екрана. То заслепяваше очите като фокуса на фотонен двигател.

— Жителите на планетата ни дават светлинни сигнали — предположи Калаено.

— Синьо-сивите повърхности биха могли да бъдат и гъста, произвеждаща енергия маса, биологична плазма, която се разтоварва от време на време с мощни светкавици и насочва силата си срещу всяко приближаващо се чуждо тяло — изказа предположение Азул.

— Интересно! Но светкавиците не достигат до нас — подхвърли Синио.

— Моля тишина за един момент — каза Аерона. — Ало, командна централа! Какви са тези светкавици върху сиво-синята повърхност? — осведоми се тя.

— Отражения на слънцето — кратко отговори Гоати.

Те млъкнаха смутени. Не бяха се сетили за това така близко до ума предположение.

— Интересно, отражения на слънцето? — каза Синио. — Може би върху нещо течено?

— Може да е вода? — извика Тивиа. — Нали това е обитавана от живи същества планета, на нея трябва да има вода!

Азул се учуди:

— Планета, покрита предимно с вода, това е невероятно.

Космонавтите скочиха и се отправиха към наблюдателната станция. Те горяха от нетърпение да анализират повърхността на планетата и да се уверят в своето предположение.

В задната ажурна кула текландерът, сферичният лифт, се плъзгаше нагоре и надолу. Той бързо изкачи един след друг космонавтите в наблюдателната станция на върха на кулата.

Третото приближаване на космическия кораб на хелоидите до планетата даде вече много важни резултати от наблюденията. Планетата се показа на космонавтите този път отново в пълна дневна светлина.

Заети със своята работа, хелоидите се суетяха насам-натам между апаратурите. Те се спираха ту пред еридера, ту пред инструментите и измерваха, пресмятаха, записваха и от време на време, без да вдигат очи, разискваха с откъслечни фрази резултатите от своите наблюдения. Все отново и отново силуетите им се събираха в една група. Изказаха се най-различни предположения. Разпалено спореха върху различните признаци за съществуване на високоразвит живот. В помещението непрекъснато се чуваше цвъркотът на техния говор.

През това време планетата бързо се приближаваше. Колкото повече намаляваше разстоянието до Земята, толкова по-ясно се открояваха цветни подробности. Ако сиво-сините повърхности бяха някаква течност, си казваха хелоидите, то шлаковидните образувания със зеленикави, жълтеникави и кафеникави петна би трябвало да бъдат твърда, застинала повърхност. Във всеки случай за тях беше ясно: третата планета имаше студена, застинала и дебела кора, през която едва ли можеше още да прониква убиващата живота вулканична дейност.

Гоати бе вече наредил към синята планета да се изстрелят три ракети с измервателни сонди. Трепкащи светлинни сигнали съобщаваха сега, че те навлизат в атмосферата. Химичката Аерона беше застанала пред един от кибернетите, който приемаше и оценяваше предадените от измервателните сонди резултати.

Върху светлинната лента на уреда се появи група от формули и знаци. Аерона ги прочете:

— Азотна атмосфера — каза тя бързо. — Малко кислород — голямо съдържание на влага — минимален процент прах — силни ветрове.

Знаците изчезнаха.

— Колко кислород съдържа газовата обвивка на планетата? — попита Тивиа.

— Може би около двадесет процента — отговори Аерона.

— Това във всеки случай значи, че на тази планета може да има растителен живот, но не и високоразвити форми на съществуване, защото съдържанието на кислород в нейната газова обвивка е много ниско — заключи Азул. — Атмосферата на нашия Хелоид съдържа все пак тридесет и два процента от този важен за живота елемент.

— Да не бързаме! — посъветва Зил.

— И аз смятам, че съдържанието на кислород в газовата обвивка е много ниско — каза Тивиа.

— Може би организмите на синята планета могат да живеят с по-малко кислород, отколкото ние — подхвърли Гоати.

От високоговорителя на единия от наблюдателните кибернети се раздаде рязък звук.

— Втората сонда! Разбила се е! Аерона въздъхна. Тя трябваше да предаде на борда на „Куа“ химическия състав на кората на планетата.

Гоати изследваше данните на друг прибор. Той го разглеждаше внимателно. Знаците за силиций и кислород бяха особено чести. Съдържанието на водород също изглеждаше голямо. „Това означава цветущ живот, най-малкото богата растителност“ — помисли Гоати.

Третата сонда предаваше. Всички погледи напрегнато следяха зигзагообразната линия на светлинната лента с резултатите от измерванията. Тази група от сигнали несъмнено показваше наличието на водороден окис.

— Това наистина е вода! — извика Аерона.

Тивиа гледаше учудена картината на синята планета върху екрана на еридера. И така синята магма — това бяха широки водни пространства. Те покриваха едната половина на планетата и ограждаха и върху другата половина тъмните петна, които вероятно бяха земя. „Каква прекрасна, богата на вода планета“ — помисли Тивиа. Обитателите на някои планети от Галактическата общност, които бяха сухи и прашни, биха мечтали за подобен рай. И на Хелоид тази течност на живота трябваше да се пести.

Елипсата ставаше по-къса и по-тясна. В своя спираловиден полет „Куа“ все повече се приближаваше до Земята. Най-последна направляващите дюзи изхвърлиха последните огнени езици. Звездолетът на хелоидите беше достигнал орбитата, която щеше да напусне едва когато бъдеше намерено подходящо за кацане място на Земята. Той се беше превърнал в изкуствен спътник. Под него бавно се въртеше релефът на океаните и континентите.

Едната от двете решетъчни кули, които стърчаха като продължение на главната ос на космическия кораб, беше прибрана. Скоро след това на нейното място над зеещия отвор на люка се появи голяма правоъгълна платформа. На нея се намираше, белоснежна и изящна, малка ракета. Тесните ѝ, източени далеко назад крила бяха прилепени до корпуса. Регулиращата плоскост, която със своите стабилизатори приличаше почти на трето крило, стърчеше дръзка на гърба на ракетата.

На края на платформата се движеше фигура, плътно обгърната от скафандър. Беше Зил.

Той се приближи до малката ракета. Отвори се един люк и той влезе в нея.

Зил се огледа. Кабината беше ниска и все пак просторна, с тапицирани стени. В нея имаше едно пилотско кресло, приспособено за неговия ръст, бронирано стъкло на челната стена, екран за светлинни сигнали, няколко скали и направляващи бутони, малка квадратна черна мионова повърхност и пред нея дебела тъпа колона, която се издигаше от пода. Липсваше объркващото множество от уреди, както в голямата командна централа на космическия кораб. Дебелата тъпа колона завършваше в полукулбо, чието сечение беше обърнато нагоре. Това беше пилотронът, който трябваше да направлява ракетата до атмосферата на планетата.

Зил гледаше замислен пред себе си. Колко време беше минало, откакто бе влизал за последен път в тази кабина? Тогава той беше още на Хелоид. С упорита тренировка се готвеше за експедицията, за полета над Великата бездна. При всяко учебно летене с този космически скутер той бе обикалял няколко пъти родната планета. При последния полет, когато Зил току-що бе стигнал пределната височина и навлизаше в зоната между атмосферата и космическото пространство, до него изведнъж се бе появила втора бяла ракета, управлявана от Тивиа. Те летяха един до друг. Тогава дойде заповедта за спускане. Плавно и равномерно се спущаха те все по-близо и по-близо към Хелоид, плъзгайки се вълнообразно нагоре и надолу. Последователно, всеки в своята ракета, те изпитваха оловна тежест и безтегловност. Тивиа чуваше като него същата първична симфония на разкъсваната от космическите скутери, ревяща и бучаща атмосфера. При всяка нова спираща елипса прозвучаваше нов пасаж от тази бурна музика. Красотата и съразмерността, хармонията на този полет бяха така прекрасни, че те изпитаха болка, когато достигнаха най-долните слоеве на въздушния океан и трябваше да се разделят и всеки поотделно да кацне на водната писта, площадка за кацане от гъста течност.

Несъзнателно, потънал в спомени, Зил почука по стените. Но светът около него бе акустично мъртъв. Никакъв звук не прозвуча в малката кабина. Никакъв тон, никакъв шум, никакво чукане или потропване не проникна през външния микрофон на скафандъра до него. Това мълчание стресна Зил и го накара да се върне към действителността. Той зае мястото си в пилотското кресло до пилотрона и се препаса с широки колани. След това изрече един сигнален код. Вентили се отвориха и бавно кабината се изпълни с хелоиден въздух. Колкото повече въздух идваше от резервоарите, толкова по-ясно се носеше звукът в кабината и толкова по-силно и ясно се чуваше свистенето. Най-после то стихна. Налягането в кабината се бе покачило до нормалното.

Някакъв звук, нов код прозвуча и пилотронът светна. Кръглата, малко наклонена към пилота повърхност на сечението на полукълбото припламна в множество малки бели и черни квадратчета, подобно на шахматна дъска. В някои от квадратчетата светеха цифри. Върху

светлинната лента на челната страна на кабината почнаха да преминават сигнали.

Ракетата съобщаваше на своя пилот, че е готова за излитане. „Космическият скутер готов да стартира!“

Еридерът, който тук беше екран и същевременно телевизионна връзка с „Куа“, започна да свети. На екрана се появи Гоати. Той се усмихваше на Зил.

— Готов съм. Моля разрешение за стартиране — каза Зил. Зад Гоати той видя Тивиа, която го поздравяваше за сбогом с леко, едва забележимо движение. Тя може би му пожелаваше успех в мислите си. Зил ѝ отговори със същото движение в знак на това, че е разбрал и благодари за безмълвния поздрав.

— И така: спускане в спирачни елипси, бавно приближаване към синкавата планета, търсене на подходящо място за кацане на звездолета, но сам не кацай, след това връщане към орбитата на „Куа“. Ако се появят ненадейно необичайни явления, незабавно връщане. Дори ако се открият признаци, че планетата е населена със същества, достигнали нашето високо умствено развитие, което едва ли може да се очаква, тогава също връщане към орбитата. Ние в никой случай не трябва да нахлуем като неканени гости в жизнената сфера на такъв свят. Ще държим под наблюдение твоя космически скутер, докогато ни е възможно, и ще поддържаме редовна връзка по телевизията и радиото. Старт свободен за спускане към синята планета!

Картината изчезна. Зил се съсредоточи върху излитането. Той натисна стартовия бутон. С това пилотронът беше приведен в действие. Програмното управление бе включено. Зил бе притиснат към креслото. Направляващите дюзи светнаха. Те изтласкаха малката ракета от космическия кораб. „Бялата стрела“ бавно се отдели от платформата.

На екрана на еридера се виждаше обсипаното със звезди небе. Далеч напред пумпалообразният корпус на „Куа“ продължаваше своя път.

Внезапно някакъв товар притисна тялото на Зил. На екрана се появи дълъг и гладък, почти безцветен лъч от изхвърлените напред ярко нажежени газове. Двигателят беше почнал да работи и мощно задържаеше полета. „Куа“ бързо намаля и изчезна от погледа на Зил.

Скоростта на разузнавателната ракета бързо намаля. Спирацията огнен лъч я насочваше надолу към мощния релеф на континентите и океаните.

— Ало, „Бяла стрела“! — прозвуча след известно време в кабината. — Ало, Зил! Наред ли е всичко? Как се чувствуваш? — На екрана се виждаше Тивиа.

— Никакви оплаквания — отговори Зил.

На екрана се появи Гоати.

— Скоро ще навлезеш в сянката на планетата. Тя вече застава между нас...

Телевизионният образ вече избледня. Звукът ставаше по-тих и по-тих. Както се очакваше, връзката с „Куа“ бе прекъсната.

На еридера се появи друга картина. Той функционираше сега като зрителен екран. Далеч под Зил в синкава мъгла отминаваше дълго двойно кълбо. Първите сенки на нощта докосваха нейните попукани краища. Някаква бяла маса пълзеше над повърхността на планетата. В светлината на последните слънчеви лъчи тя бе обагрена червено. Облаци, констатира Зил.

Разузнавателната ракета обиколи няколко пъти планетата и бавно навлезе в атмосферата. В това време Зил бе изключил пилотрона и бе преминал към управление със сигнални кодове. Автоматичното програмно управление престана да действа. Сега Зил управляваше ракетата. От време на време той произнасяше някакви срички. „Бялата стрела“ му се подчиняваше напълно и изпълняваше всичките му заповеди.

Не трябва ли скоро небето да промени цвета си, размишляваше Зил, когато „Бялата стрела“ достигна най-горните редки въздушни слоеве. То в никакъв случай няма да остане черно. Той изрече един сигнален код и над главата му се появи широка, гладка, нетапицирана стена. Това беше бронирано стъкло. То се спущаше сводообразно от двете страни на кабината до пода и по този начин разширяваше зрителното поле на пилота. Зил вдигна поглед и издаде вик, пълен с възхищение. Един неподобен свод с чисто син цвят се простираше над него. Той беше така ясен и дълбок, че караше човек да се углъби в себе си и да мечтае. Това синьо сякаш ухаеше. То преобразяваше тъмния безкрай на черното звездно небе в изпълнен със светлина простор, която даряваше безгрижие и чувство на щастие.

— За „Куа“ ли се оглеждаш? — попита внезапно един глас.

От екрана го гледаше Гоати. Връзката с космическия кораб бе отново възстановена.

Зил направи отрицателен знак.

— Тази планета има синьо небе — докладва той въодушевен.

— Планетата на живота има синьо небе! — съвсем изненадан съобщи Гоати новината на другите, като се обърна. Зил чу възклицанията на удивление на стоящите наоколо космонавти. Горящи от нетърпение, те се тълпяха около командира, за да съзрат поне частица от това синьо върху екрана на еридера.

С въздишка Зил откъсна поглед от това небе и погледна към дълбочината под себе си.

— „Бялата стрела“ се намира над твърда земя — съобщи той на спътниците си в космическия кораб.

Малко по-късно — връзката с „Куа“ отново бе прекъсната — на хоризонта се появи планинска верига. „Бялата стрела“ бе слязла вече толкова ниско до планетата, че най-високите върхове на тази планина се очертаваха на хоризонта като миниатюрни заоблени върхове, излъчващи бяло сияние.

Изведнъж сякаш някакво було се спусна пред очите на Зил. Почувствува замайване. Той потисна един стон. Непогрешимо чувство го предупреди: Внимание! Замъгляване на съзнанието! „Космическо замайване“ — помисли Зил. От него страдаха всички космонавти, летели веднъж със скорост, близка до скоростта на светлината. Никой не можеше да предвиди кога и колко често би настъпило това явление, нито колко дълго би могло да трае.

Отново го обхвана онова безумие, когато искаше да прекоси със свръхсветлинна скорост галактическите простори, за да разкъса тайнственото звездно було. С усилие той стисна устни, за да не изрече, без да иска, никакви сигнални кодове. Това щяха да бъдат най-безсмислените команди, които можеха да означават смърт за него.

Зил се овладя още веднаж с всички сили и изключи кодовото управление. Сега трябваше да управлява пилотронът, но Зил, който не беше вече господар на своите движения, бе натиснал погрешно друго копче. Вместо кодовия бутон щракна бутонът за отвесно спускане.

Върхът на „Бялата стрела“ се наведе съвсем леко. Той сочеше към хоризонта и изглеждаше, като че ли ракетата се колебае. Но

изведнъж тя взе вертикално положение и полетя като куршум надолу. Разкъсаните въздушни маси с грохот се разбиваха зад нея.

През стелещата се сива мъгла Зил почувствува опасността. Той видя като насън как растеше срещу него една хаотична смесица от цветове — зелено, синьо, кафяво, жълто и сиво. Върху тясното, продълговато светлинно табло над еридера изчезнаха числата с данните за височината. Вместо тях се появи голяма червена цифра, която се изменяше с монотонен ритъм: „15-14-13-12...“

Бавно Зил разбра: това бяха данни за време. Ако продължаваше да се спуска, след дванадесет секунди ракетата щеше да се разбие о земята. С учудване той констатира, че не изпитва никакъв страх. В него по-скоро се надигаше студен гняв. Волята му се опълчи. Той трябваше да се справи с тази мъгла в мозъка си, трябваше да я преодолее. За него имаше само един изход: да действа, активно да действа, да мобилизира волята си, да се бори срещу замъгляването на съзнанието, да се съсредоточи, може би дори да се изложи на някаква опасност, която би го принудила да действа. Иначе никога нямаше да види отново Тивиа и другите си спътници. Зил напрегна цялата сила на волята си.

„... 11-10-9...“ „Сега трябва да вдигна ръката си и да натисна направляващия бутон за «хоризонтален полет»“ — твърдо си внуши той. Направи опит. Ръката му безцелно се люшкеше насам-натам. В кабината се забелязваше увеличаване на температурата, но Зил не го чувствуваше. Механично той броеше. „Имам да живея само още няколко секунди — помисли си той. — Тивиа, виж, хубаво синьо небе!“

„... 8-7-6...“ Нещо щракна. Със страхотна сила Зил бе притиснат към пилотското кресло. Тялото го болеше.

С огромна скорост „Бялата стрела“ бе навлязла в най-долните слоеве на атмосферата. Най-после предупредителните сигнали на контролните уреди автоматично бяха включили отново пилотрона и бяха поправили неволната заповед на Зил.

Когато мъглата изчезна от главата на Зил и мислите му бяха отново свободни и ясни, разузнавателната ракета спокойно летеше по своята траектория, сякаш нищо не беше се случило. Като по чудо „Бялата стрела“, изглежда, бе останала невредима при отвесното спускане. С един поглед Зил се убеди, че измервателните и

управляващите полета на пилотрона не даваха предупредителни сигнали.

Зил погледна надолу. Сега ракетата не летеше вече много високо. Твърде близо под него се простираше цветуща растителна зона. През изпаренията на почвата просветваше плътен тъмнозелен килим.

Изведнъж под него пробяга тъмна, широка и лъкатушна лента. Зил направи завой с „Бялата стрела“ и се върна обратно. Лентата се появи отново. Зил се опита да насочи ракетата към тази лента в зоната на растителността. Но не успя да следва нейните завой.

Лентата беше съвсем гладка и равна. Дали това не беше шосе за бързи сухоземни превозни средства? Но лентата имаше твърде остри завой за тази цел. Всяко бързо превозно средство би връхлетяло при първия завой в гъстата растителност.

Зил държеше курс направо. Лентата се появяваше ту отдясно, ту отляво под него. На места в нея се вливаха по-тесни ленти. В това Зил не можеше да открие някаква система, някаква закономерност. На Хелюид не съществуваше такова явление. Широката лента, както и по-тесните видимо се връзваха в растителния слой.

Зил увеличи скоростта и отново насочи ракетата нагоре. Когато „Бялата стрела“ набра височина, пред Зил се появи ръбът на твърдата земя. Зил се опита да открие криволичещата лента от тази височина. Намери я лесно. Тя свършваше в една голяма водна повърхност. Широко и фуниеобразно се отваряше към нея.

Дали това не беше течна лента, водна ивица? Това би било великолепно откритие! Много от обитаваните от живи същества планети на Галактическата общност бяха сухи, безводни светове. И Хелюид имаше само Северно море и Южно море на полюсите. Разказите на космонавти за богати на вода планети във Вселената винаги бяха възприемани като легенди. Сега той виждаше с очите си. Не само огромни части от тази синя планета бяха покрити с водни маси, но и материците бяха прорязани от мрежа от водни артерии. Дали животворната влага течеше от моретата и океаните към сушата? Колко щастливи трябва да са живите същества на тази планета, ако изобщо съществуваха! Те имаха не само светлина и топлина в изобилие, но и влага в излишък.

Далеч под него устието на реката изчезна. В широка дъга бреговата линия завиваше на север. Зил я следваше с „Бялата стрела“.

Двойна планинска верига ограждаше тази част на морския бряг. Здрач падаше върху брега. Нощта настъпваше в тази част на планетата.

Внезапно Зил почувствува рязък удар. Ракетата се залюля. Картините върху еридера се сменяха бързо. „Бялата стрела“ летеше в кръг.

„Повреда в управлението“, съобщаваше светлинният надпис на пилотрона. „Преминаваме към ръчно управление. По-нататъшното летене опасно! Кацането целесъобразно.“

Зил бързо взе решение. Продължеше ли да лети, всяка минута можеше да му донесе гибел. Ракетата не беше вече сигурна. Резкият, необясним удар я беше повредил. Скоростта бързо намаляваше.

Зил изключи кодовото управление и включи програмното управление за „кацане на твърд терен“. Пилотронът отново пое управлението на ракетата. „Бялата стрела“ бързо губеше височина.

Върху еридера растеше двойната планинска верига. Отвъд едната беше морето, а отвъд другата се простираше кафява, суха и бедна откъм растителност земя. Между тях лежеше широка и дълга долина. От високо тя изглеждаше като улей. Върховете хвърляха вече гъсти сенки. Приземяването щеше да бъде нещо като сляпо кацане. Зил нямаше друг избор.

Съвсем близо до земята стройната ракета застана неподвижна във въздуха сякаш почиваше върху огнената си опашка. Силата на изхвърляните, нагreti от реактора газове вдигаше гъст облак от прах и кал. Камъни хвърчаха на всички страни. Дори тежки блокове се търкаляха встрани. Двигателят изрови кратер в земята, чието дъно се стопи от високата температура в твърда, мехуреста маса. Ракетата бавно се спускаше на земята.

Зил напрегнато наблюдаваше еридера и измервателните квадратчета на пилотрона. Върху шахматно наредените командни полета се разрази миниатюрна буря. В почти всички квадратчета святкаха цифри и символи. Искри святкаха върху черната квадратна повърхност на мионовия мозък. На еридера се виждаха само огън, пушек и прах.

Внезапно корпусът на ракетата потръпна като от удар. „Бялата стрела“ беше кацнала. Зил лежеше на облегалката на своето пилотско кресло и напрегнато гледаше към еридера. Булото от дим и прах се разнесе. Вятър прогони стелещите се облаци. Здрачът в долината се

превърна в мрак. Нищо не се виждаше наоколо. Само високо горе върховете на планинската верига, окъпана от последните лъчи на залязващото слънце, излъчваха известно време розово сияние на фона на синьото небе. Виолетовите сенки пълзяха бързо нагоре по склоновете, докато достигнаха билото на планинския хребет. След това проблясваха още само белите шапки на някои върхове. Зил стоеше неподвижен. Никога досега той не бе виждал такава красива игра на цветовете и светлина в природата. Малките заоблени хълмове на Хелоид не можеха да поднесат такъв вълшебен поздрав.

ЧУДЕСАТА В ДОЛИНАТА ХАДЖА ЕЛ ХИБЛА

Планинската пътека водеше стръмно нагоре през прохода. Ядулин, пратеникът, се задъхваше. С дрезгав глас той подкарваше своето магаре, натоварено с вода за пиене за пътуването през пустинята, с храната и покривките за спане. Ядулин искаше да достигне планинската долина Хаджа Ел Хибла още преди настъпването на нощта. Той знаеше там добро място за пренощуване.

Петимата войници, които трябваше да придружават тамкара, специалния пратеник на Двуречието, до границата на своята страна, до планинската долина, също дишаха тежко. С мъка вървяха те нагоре в разтеглена редица след пратеника. От време на време камънаците по стръмната пътека се свличаха под тежките им стъпки и с грохот се търкулваха към долината. Тежаха им оръжията: лък, копие и брадва от яспис. Хората страдаха от задушавачата горещина, която се излъчваше още от нагретите през деня голи скалисти склонове от двете страни на пътя.

Сенките на здрача ставаха все по-плътни и се сливаха в сива пелена.

През целия път Ядулин се опитваше да проумее дали резултатът от неговата мисия беше успех или несполука. Той виждаше новия храм в Ерех, който неговият господар Енмеркар бе наредил да построят в чест на Инануа, майка на всички живи същества. Дебелите колони и стените от тухли се издигаха голи и без всякаква украса. Богатото Двуречие нямаше с какво да украси достойно храма. Нямаше красиви камъни, нито дървен материал. Затова Енмеркар бе изпратил него — учения тамкар, с тайна мисия по дългия път на запад при Арат, владетеля на морския град.

Ден след ден Ядулин бе пътешествувал сам и настрана от керванския път през сухата и гореща страна на степните обитатели, беше прекосил двете планински вериги и планинската долина между тях и най-после след дълъг път бе достигнал брега. Стигнал в чуждия

град, Ядулин бе накарал стражите при градските врати да го заведат веднага при Арат.

Сивите сенки на здрача се раздвижиха. Ядулин си спомни как влезе в двореца на Арат, как се яви пред прочутия владетел на мореплавателите и търговците, как се поклони дълбоко и предаде посланието на Ерех. При това той подаде на владетеля глинената плочка, на която бяха издълбани думите и печатът на Енмеркар.

Енмеркар искаше от Арат да му даде за украсяване на новия храм хубави камъни, особено лазурит — син камък с бели жилки, и карнеол — жълто-червен до кървавочервен камък за украса. Не получеше ли Ерех тези дарове, Енмеркар, който поддържа голяма войска, ще се обърне към богинята Инануа с молба да получи от нея отдавна обещаната помощ за наказание на Арат заради неговия отказ. Освен това той ще помоли морския бог Енки да наводни града на Арат, да му изпрати гръм и мълнии, огън и жупел.

Да бъдеш таен пратеник, беше неблагодарна и тежка задача, която криеше много опасности. Ядулин, който беше само пратеник и не беше посветен в плановете на Енмеркар, знаеше, че искането да се доставят красиви камъни бе равносилно на предизвикателство. Той чувствуваше пронизителния, изпитателен поглед на Арат. Беше ли владетелят разгневен? Щеше ли да нареди да го оковат във вериги заради неговото нахалство? Но Арат се овладя. На лицето му не се изписа нито гняв, нито възмущение. Заплахите в посланието на Енмеркар не го бяха изплашили.

Владетелят на морския град поиска от пратеника на Двуречието да почака за отговор един ден и една нощ пред градските врати.

На другата сутрин Ядулин отново стоеше пред владетеля.

Арат се чувствуваше сигурен. Войниците на Енмеркар не биха могли да прекосят толкова бързо обширната пясъчна област и двете планини. Затова заповяда на тамкара да предаде на Енмеркар неговия отказ. Той нямало да изпрати нито лазурит, нито карнеол. Боговете на Ваал били на негова страна, защото получавали богати дарове от мореплавателите и търговците на града.

Успех или несполука? Ядулин все още не знаеше как да прецени резултата от своята мисия. Ако Енмеркар действително искаше да служи на боговете и да украси новия храм на Инануа великолепно, тогава отговорът на Арат беше несполука, тогава за него, обикновения

тамкар, беше по-добре да не се връща в Ерех. Търсеше ли обаче Енмеркар само предлог да изпрати войската си на запад към морето и да покори града на Арат, тогава отказът беше добре дошъл, тогава мисията му беше успешна.

Като син на богат търговец, Ядулин се бе учил в жреческото училище при храма на Ерех и там бе научил не само езика на глинените плочи и тайните на цифрите, но и страхопочитанието пред боговете. Затова беше склонен да гледа на своето пътешествие като на несполука. Много жители на Ерех щяха да видят в отказа на Арат слабост и неспособност на Инануа да повелява на боговете на други градове или пък — което беше по-лошо — да помислят, че Инануа е оттеглила своето благоволение от Ерех. Ако имаше начин да бъде разубеден Арат, Ядулин би прибягнал до него. Той имаше също желанието да докаже на Енмеркар и на всички, че не е само тамкар, а тамкар-патези, не само познавач на пътищата, бърз пратеник, но и светски, учен посланик.

Картините изчезнаха и сенките на настъпващата нощ се съгстиха. Слънцето бе потънало вече зад планините. Най-последният път стана отново равен. Ядулин се спря, за да си откъдне. Малката група се събра около него. Войниците развързаха козите мехове, защото ги мъчеше жажда, и лакомо засмукаха хладката течност.

Ядулин, напротив, си позволи само няколко глътки. След това той се качи на магарето и мина малко напред. Магарето, изглежда, бе подушило трева, защото хукна в тряс.

Още след първия завой на планинската пътека се откри планинската долина Хаджа Ел Хибла. Ядулин се спря по навик, подчинявайки се на повелята за предпазливост, огледа все още светлата, широка долина. За човек като него, който пътува с тайна мисия, беше разумно да избягва всекиго, още повече, че войниците на Арат го придружаваха само дотук. Но в долината, която се простираше като равнина до отвъдния планински хребет, не се забелязваха никакви признаци на живот. Войниците го настигнаха и се приближиха до него. Те бяха уморени и искаха още тук, в края на долината да си приготвят лагер за нощуване. На Ядулин обаче му се искаше да пренощува на едно място в средата на долината, дето имаше добра видимост на всички страни, а в случай на нужда — и благоприятни възможности за бягство. Затова той се опита да ги разубеди.

Внезапно във въздуха се разнесе страшно бучене и свистене. Високо над планинските върхове ослепителна светлина заля сумрачната долина. Огън се изсипваше от небето.

Войниците се вцепениха от уплаха. След това, обхванати от панически страх и надавайки силни крясъци, те хукнаха обратно към прохода. Фучейки, гореща буря ги удари в гърбовете. Страхотна гръмотевица почти ги оглуши. Задъхани и трепереци, двама от войниците се хвърлиха на земята. Краката отказаха да им служат. Но скоро страхът отново ги подгони.

И Ядулин бе като парализиран от страх. Гореща вълна мина като вихър покрай него. Дали това не беше Инануа, която му се сърдеше, че не носи красиви камъни за новия ѝ храм? Неспособен да мисли повече, той се хвърли на земята. Ядулин почувствува как земята трепери. От въздуха падаше град от камъни.

След това внезапно всичко стихна. И огънят изгасна. Стелеха се облаци от прах и дим. Ядулин се изправи. Някаква тежест притискаше гърдите му. Със страх погледна облациите от прах. „Всеки момент иззад тази завеса ще излезе Инануа“ — помисли си той. Тогава усети силен удар в главата. С вик на болка се полюшна встрани, посегна към слепите си очи, залитайки няколко крачки и падна в безсъзнание на земята.

„Бялата стрела“ се бе възправила отвесно върху задната си част. Последните облаци от прах обвиваха ракетата. Зил посегна към пилотрона. Щракна ключ. От корпуса се издадоха три подпори. Те се забиха в стените на кратера, който двигателят беше изровил.

Зил се развърза и се изправи. Нямаше търпение да излезе от кабината и да прегледа „Бялата стрела“ отвън. Но навън цареше мрак. Той не се осмеляваше да излезе и да стъпи нощем на тази чужда земя. При настъпването на новия ден той щеше да бъде първият хелюид, докоснал земята на тази обитавана от живи същества планета. Само мисълта за това го изпълни с бодрост. Вдъхна му радостно, изпълнено с очакване настроение. Този нов свят сигурно бе пълен с изненади. Струваше му се, че още тук, в кабината, го облъхва чуждият, авантюристичен лъх на тази непозната планета.

Любопитството подтикна Зил да включи тулера, уреда за нощно наблюдение, и да изследва околността с топлинни лъчи. Той видя топлинната картина на планинската долина. Уредът отбеляза плътен венец от топлина около „Бялата стрела“. При кацането двигателят бе нагрят силно околните камъни. Малко по-нататък се очертаваше широка, неравномерна ивица. Тя се губеше в далечината. Това можеше да бъде само планинска верига. Колкото по-високо по склоновете се издигаше невидимият, опипващ лъч на тулера, толкова повече избледняваше температурната картина. Зил предположи, че отвъд се намира изсъхналата, кафява земя, която бе видял малко преди кацането.

Космонавтът насочи уреда на другата страна. Там трябваше да е втората планинска верига, зад която се намираха брегът и морето.

Тулера регистрира топлинна крива, прорез в срещуположната планинска верига. „Може би там излиза някоя напречна гънка на планината“ помисли Зил. Преминаващият през нея въздух от топлата крайбрежна зона я правеше видима в тулера. Пред нея се открояваха две светли топлинни точки. Зил дълго ги наблюдава. Едната точка стоеше неподвижно, втората, малко по-голяма, се движеше лениво насам-натам. Какво можеше да бъде това?

Замислен, Зил се измъкна от кабината и влезе в корпуса на ракетата. Опита се да отстрани повредата в управлението. Стабилизаторът трябва да се бе огънал встрани от внезапен, необикновено силен, подобен на ураган въздушен поток.

От време на време Зил се връщаше в кабината и поглеждаше в тулера към прореза в планината. Двете инфрачервени точки бяха все още там.

И нещо друго го тревожеше: Гоати не се обаждаше вече. Отдавна вече връзката с „Куа“ трябваше да бъде възстановена. Зил седя дълго време пред уредите и се слушваше. Нищо не се чуваше.

Загрижен, той се изкачи отново в корпуса. Когато най-последно повредата бе отстранена, вече можеше да се осмели да стартира. Но Зил смяташе за разумно да огледа „Бялата стрела“ на дневна светлина и отвън, за да види дали няма повреди. Утрото не беше вече далеч. Освен това той искаше да разузнае какво представляваха двете инфрачервени точки.

Сега, след като бе свършил работата си, Зил почувствува колко бе изтощен. Продължителният полет през атмосферата, кацането, напрегнатото очакване да чуе сигналите на „Куа“, наблюденията с тулера и работата по поправянето на управлението го бяха изморили. Но Зил искаше да остане буден. Той трябваше бързо да възстанови силите си. Отправи се полека към задната стена на кабината. Изрече сигнален код и едно чекмедже се отвори. Зил грабна един сферичен съд, който съдържаше концентрирана течна храна. Пи от течността. Само след няколко мига почувствува как пиетието го съживи.

Малко по-късно започна да се развиделява. Бързо настъпи утрото. Околният пейзаж се разкри пред него. Първи блеснаха в слънчевата светлина планинските върхове. Тяхната дива красота, която по нищо не приличаше на меките, заоблени хълмове на Хелойд, отново въодушеви Зил. Светлината бързо заля и долината.

Цветът на земята наоколо, докдето стигаше погледът, беше предимно кафяв. Няколко зелени острови със съвсем ниска, гъста растителност образуваха жизнерадостен контраст със сиво-червените склонове на двете планини, чиито клисури все още бяха изпълнени с тъмновиолетови сенки, въпреки ярката дневна светлина. По-надалеч планинските хребети от двете страни на долината губеха своя силно назъбен характер. Планините не се издигаха терасовидно. Склоновете се спускаха навсякъде полегато и по този начин скриваха мощността на две хиляди метра високия планински хребет.

Зил потърси прореза в планината, който бе открил през нощта с тулера. Трудно беше да се открие чупката на напречната гънка на планината при дневна светлина. Най-послед той видя двете точки, които му бяха направили впечатление през нощта. Бързо насочи еридера към тайнственото явление.

Тъмните точки се появиха върху екрана отчетливо и в по-големи размери. Зил трябваше дълго да ги наблюдава, преди да схване непознатите форми на тези две явления.

Но това са живи същества! — разбра той внезапно.

Зил наблюдаваше смаян по-голямото от двете. То имаше тяло, което бавно и спокойно се движеше насам-натам върху четири тънки крайници. Тялото имаше в единия край удължение, което можеше да се върти на всички страни. Живото същество често навеждаше удължението на тялото към земята, за да откъсва с резки движения

зелени и жълто-кафяви стръкове. На стоящия на известно разстояние космически скутер то не обръщаше никакво внимание. Очевидно това живо същество не притежаваше сетивни органи с по-широк обсег.

Зил съсредоточи напрегнато наблюденията си върху второто същество. То лежеше все още неподвижно на земята. Може би нямаше крайници? Но неочаквано то се изправи, стоя няколко мига неподвижно и след това, последвано от четирикракото, се насочи на два крака към космическия скутер.

В първия момент Зил се изненада. Наблюдаваше замислен приближаващите се същества. Какво щяха да правят? Внезапно той се наведе слисан напред. Видя, че дългата фигура носеше изкуствена обвивка. Това същество е надарено с разум, установи той с учудване.

Дневната светлина продължаваше бързо да нараства. Тя стана толкова ярка, че го заболяха очите. Или може би наблюдаването на двете същества го уморяваше толкова много? Зил бързо регулира лъчевия филтър в шлема на скафандъра си.

През това време дългото същество бе прекосило почти половината от долината. Зил можеше да види очертанията му вече сравнително добре и без еридера. То идваше право към мястото, където беше кацнала „Бялата стрела“.

Зил реши да изпита сетивата на съществото и включи прожектора. От един овален отвор от върха на „Бялата стрела“ бликна силен сноп червена светлина, която се виждаше добре въпреки ярката дневна светлина.

Съществото се спря.

Зил натисна един бутон. Подпорите, върху които лежеше ракетата, я разклатиха нагоре-надолу.

Живото същество се сви и падна на земята.

Зил върна ракетата в хоризонтално положение. Прожекторът изгасна. Но дългото същество продължаваше да лежи свито на земята.

Зил с нетърпение очакваше то да се размърда.

Едва след известно време съществото отново се изправи и почна бавно да се приближава. Но тогава фигурата се олюля и падна.

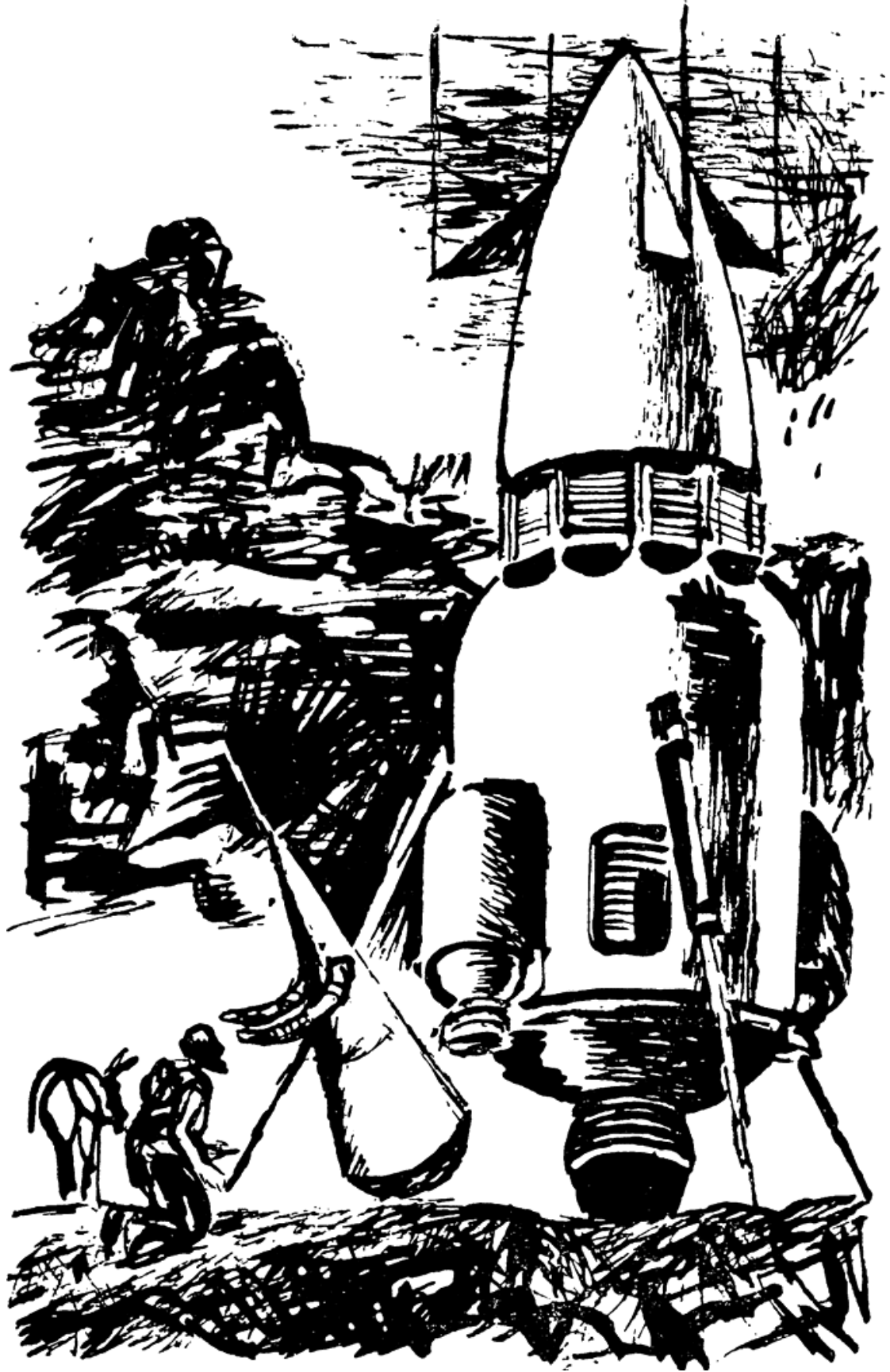
Лошо предчувствие сви сърцето на Зил. Дали носещото изкуствена обвивка същество не бе пострадало от радиоактивните излъчвания, които почвата наоколо бе погълнала от двигателя? Наистина от кацането бе минало доста време, най-опасното излъчване

бе преминало. Действуваха още само дългите периоди на полуразпад, но те бяха достатъчни, за да застрашат намиращо се близо до ракетата живо същество без защитен костюм.

Зил бързо пристъпи към действие. Решително натисна един бутон на пилотрона. Помпите със свистене започнаха да изсмукват ценния хелоиден въздух от кабината. Зил прегледа бързо своя скафандър. Беше готов за излизане. За момент той все пак се поколеба. Ако сега азотният въздух на планетата навлезеше в кабината, в нея щяха да попаднат и съдържащите се евентуално във въздуха опасни микроорганизми. Това означаваше, че той ще може да свали скафандъра едва когато се върне в „Куа“. Но това неудобство му се видя незначително пред бедата и беззащитността на съществото навън, което може би той все още можеше да спаси и да предпази от голямо зло.

Зил изрече сигналния код за отваряне на люка, който веднага се откри. Свирейки и свистейки, бедният откъм кислород азотен въздух на Синята планета нахлу в кабината.

Зил бързо грабна една туба с дезактивираща паста и защитно наметало срещу лъчите. След това изскочи навън. Залитайки, той стъпи на земята на чуждата планета. Камбанообразният, конусовиден скафандър с дебелия антигравитационна плоча плавно уравни по-слабата притегателна сила на тази планета. Без да чувства значението на този дългоочакван миг, Зил забърза с дълги, плитки дългообразни скокове към неподвижно лежащото същество. На няколко крачки от него космонавтът спря и почна да го наблюдава внимателно.

Тялото завършваше с кръгъл израстък, който нямаше изкуствена обвивка, но затова пък почти навсякъде бе покрит с дълги тънки влакна. Двойки от вдлъбнатини и издатини на кожата говореха за сетивни органи, следователно за нервен център.

Кожата на създанието изглеждаше много тънка. Кожата на хелоидите, напротив, беше по-дебела и по-мека, защото на Хелоид беше по-студено, отколкото на тази планета.

Кожата на живото същество беше разкъсана близо до сетивните органи. Широка, тъмночервена, леплива ивица минаваше напреки през кръглия израстък. Зил се наведе. Пукнатини в кожата бяха за хелоидите опасни наранявания. През тях можеха да проникнат отрови и микроби. Сигурно и тук не беше другояче.

Очевидно дейността на сетивните органи на това същество бе вече прекъсната. Налагаше се бърза помощ. За миг Зил се поколеба, защото не знаеше как протичат жизнените процеси в това тяло и каква е неговата вътрешна структура. Той се реши най-напред да почисти раната и да я превърже, за да не могат вече да проникват отрови. Връщането на съзнанието и лечението тялото трябваше да осъществи със собствените си сили, за което то сигурно имаше нужда от спокойствие и закрила от жарките лъчи на жълтата звезда.

Зил внимателно вдигна на ръце съществото, за да го отнесе в сянката на една близка скала в средата на долината.

Изпита особено чувство, когато носеше това чуждо същество, което явно бе надарено с разум и заложби за интелигентност.

Все пак той не трябваше да забравя, че когато се събудеше, това същество щеше да се изплаши, че то можеше да види в него заплаха и да се бори с всички средства за своята свобода, за своя живот. Зил нямаше нищо със себе си, за да може да се справи с такава евентуалност. Той се укори в непредвидливост и нехайство.

Междувременно Зил бе стигнал до скалата, която хвърляше сянка. Земята около нея бе покрита с висока изсъхнала трева, която образуваше меко ложе. Зил разстла защитното наметало, постави създанието върху него и го зави. После бързо се отправи към „Бялата стрела“. След малко се върна с превързочни материали. Съществото все още беше в безсъзнание. Със сигурни движения Зил почисти раната върху сетивния център, като особено внимателно следеше дали неговите лекарства няма да имат вредно или възбудително действие

върху чуждата кожа. Но не забеляза такива признаци и бързо направи превръзка.

Едно живо същество има нужда и от храна, размишляваше Зил. Трябваше колкото може по-бързо да установи какви субстанции влизаха в процеса на обмяната на веществата на това същество. На мястото на нещастieto той бе забелязал някаква торба, която по всяка вероятност съдържаше храната на това същество. Забърза нататък, за да я донесе. След няколко секунди се върна. Едва беше оставил торбата на земята, и съществото се размърда. Зил бързо отскочи настрана и застана неподвижно.

Пронизваща болка в главата накара Ядулин да изстене. С мъка отвори очи. Над него се извисяваше чистото, синьо сутрешно небе. Побиха го тръпки. Откъде идваха тези болки в главата?

Внезапно Ядулин си спомни за чудовището, което слизаше от небето, ревеше и бълваше огън, за облаците прах, за Инануа. Скочи и се запъти, залитайки, към богинята.

Първото нещо, което Ядулин почувствува, беше лъчисто бяла чистота. Така стройна и безупречна можеше да бъде само Инануа!

Изведнъж почиващата богиня отвори окото си. Тамкарът се хвърли в праха. С разтуптяно сърце той видя как богинята се изправи. Стройното ѝ тяло се издигна високо във въздуха. Той със страх констатира, че тя никак не приличаше на хората, нито на статуите в храмовете. Главата ѝ беше тясна и остра, а под окото около врата ѝ се виеше блестяща, широка лента. Ядулин наведе глава и почна да се моли.

Когато отново вдигна очи, Инануа стоеше спокойно на земята със затворено око. Ядулин се осмели да се приближи малко повече. Главата почна да го боли по-силно. Огнени кръгове танцуваха пред очите му. Внезапно черно було замъгли погледа му. Светът около него потъна...

Но скоро той усети, че му става необикновено леко. Не чувствуваше вече болки. Като след дълбок сън той бавно се връщаше от царството на сънищата. Само жажда го мъчеше. Ядулин посегна към козия мях с вода и почна да пие. Тогава погледът му падна върху почиващата богиня. Изплаши се, защото тя беше много близко. Как бе

дошъл тук, в сянката на големия камък? Какво беше това особено жълто наметало, с което беше завит?

Тогава той съзря една фигура, която стоеше неподвижно. Сърцето на Ядулин почна да бие силно. Обзе го страх, който го стисна за гърлото. Мехът падна от ръката му. Тихо бълбукайки, водата изтече от него. Той смътно почна да се досеща, че именно тази фигура, а не бялото нещо, е божеството.

Високата мощна фигура му направи поразително впечатление. Беше обвита в широка твърда дреха с виолетов цвят без нито една гънка. Дрехата стигаше до земята, като покриваше и главата, а долу завършваше с широк волан. От безглавата на пръв поглед фигура се спускаше от горе до долу широка колкото човешка ръка ивица, която ясно се разпознаваше по зигзагообразния шев.

Фигурата бавно се отдалечи. Тя сякаш плуваше. От дрехата стърчеше високо над тялото дълъг връх, който се клатеше леко насамнатам.

Страхът на Ядулин от чуждото божество се засили. Ненадейно той скочи и хукна да бяга. Когато, тичайки през глава, погледна за миг назад, видя, че чужденецът отново се плъзна към скалата. Ядулин се спря. Той видя как фигурата се наведе, взе изпразнения кози мях и наля в него малко вода от един особен сферичен съд.

В този момент магарето проточи глава иззад скалата. Пръхтейки, животното тръгна към божеството и побутна с муцуната си козия мях. Магарето, изглежда, не се страхуваше от странното създание. Божеството вдигна козия мях и го сложи върху скалата, така че магарето да не може да го стигне, и го покри с жълтото платно. След това се върна при бялата си къща, обиколи я, постърга нещо по нея и я почука от всички страни.

Ядулин отново се окуражи. Щом магарето не се боеше, защо той трябваше да се бои? Преодоля своя страх и се върна при скалата. С любопитство опипа жълтото платно. То беше тънко като крилото на пчела, леко като птиче перо, меко като прясно изпрана вълна на млада овца и гладко като водата, когато няма вятър. Цветът му приличаше на цвета на пясъка. Фината нишка на тъканта едва се забелязваше.

Какво ли бе сипало божеството в козия мях? Ядулин пусна наметалото на земята и развърза мяха. Лъхна го силен, приятен аромат. Той изсипа малко от съдържанието върху шепата си. Жълтеникава,

прозрачна течност намокри кожата му. Ядулин предпазливо я опита. Тя имаше сладък вкус и ухаеше така, сякаш бе събрала в себе си аромата на множество билки и цветя. Той вдигна мяха до устните си и пи. Веднага се почувствува освежен. И гладът, който го мъчеше, изчезна.

— Нер — каза тогава ненадейно един висок, напевен глас.

Ядулин вдигна очи. Чуждото божество се бе приближило. На няколко крачки от него то се спря.

— Нер — каза то още веднъж.

— Нер — каза и Ядулин като по заповед. Навярно божеството бе успокоило болките му, бе му направило превръзка, беше го отнесло в сянката на скалата и го беше пазило, докато дойде отново в съзнание? Но дали божество върши такива неща? Какво беше това същество? Не беше ли този чужденец син на Инануа или някакъв друг жител на небето? Изведнъж Ядулин почувствува безгранично доверие към това същество.

Изпълнен с очакване, макар и с туптящо сърце, Ядулин пристъпи към сина на Инануа. Подаде му своя отворен кози мях. И чужденецът, слязъл от облаците, напълни догоре мяха с нер. Ядулин грижливо го завърза.

Тогава с ужас забеляза, че магарето бе ухапало жълтото наметало — небесното платно, бе поставило предното си копито върху него и го дърпаше. Материята можеше всеки момент да се скъса. Ядулин се спусна и дръпна наметалото. За голямо негово учудване то бе издържало на зъбите и копитата на магарето.

Зад него прозвучаха ясни, радостни и мелодични звуци. Синът на Инануа се смееше. Ядулин се вслуша учуден. Много му се искаше да види в този момент лицето на чуждото същество. Но гладката, без дипли обвивка закриваше фигурата и лицето.

Зил беше радостен и щастлив. Съществото с изправения вървеж, което бе повторило неговата дума „нер“, изглежда имаше доверие в него. Сега той охотно би разказал на Гоати, Тивиа и другите за срещата си с това живо същество. Но как да влезе във връзка с „Куа“, като при проверката на „Бялата стрела“ бе констатирал, че антените се бяха стопили при полета в атмосферата.

Тогава Зил си спомни за двете измервателни сонди, които трябваше да пусне. Бързо се плъзна към ракетата, извади ги от кабината и ги постави на открито. Със сигналите си те трябваше да

покажат на космическия кораб къде се намира той. Сондите приличаха на малки сиви пирамиди. Върховете им завършваха с къса антена. Посредством измервателни пипала и малки отвори отстрани те регистрираха околните влияния като температура, слънчево излъчване, влажност и други и ги запазваха до призивния сигнал на „Куа“.

Дългото изправено живо същество се бе приближило до ракетата и с любопитство разглеждаше измервателните сонди. То носеше защитното наметало сгънато в ръката си. Зил бавно взе платното, разгъна го и го метна на рамената му. Съществото не се възпротиви.

Една бърза проверка бе показала, че предавателните и приемателните инсталации на „Бялата стрела“ не бяха повредени. За да установи връзка с космическия кораб, Зил изпъна до ракетата временна антена. След това включи предавателната уредба. „Бялата стрела“ почна да излъчва своя сигнал в етера посредством помощните антени. Най-късно след два часа трябваше да се установи радиовръзка с „Куа“.

Зил реши да заведе съществото в кабината. Искаше да оползотвори времето, което щеше да прекара в очакване пред приемателя, за да направи записи с говора на обитателя на планетата, които по-късно да дешифрира. С движение на тялото той посочи към ракетата, докосна внимателно съществото и леко го бутна пред себе си.

Ядулин отново се изплаши. Той бавно движеше крака. Но когато синът на Инануа го въведе в бялата къща, от учудване забрави страха си. Тук той видя чудновата стая. В нея се намираха голям стол и наклонена маса, които имаха само по един крак. На стената висеше жива картина — магарето.

Зил изключи еридера и посредством контакти на скафандъра се свърза със зрителния екран, на който почна да извиква изображенията на отделни предмети. Те се появяваха последователно върху екрана като биотокова картина. Най-напред се появи сферичен съд, от който се изливаше някаква течност.

— Нер — каза Зил.

— Нер — повтори и обитателят на планетата.

Сферичният съд бе закрит от някакво було от мъгла, от което изплува мощна фигура. Това беше космонавт със скафандър.

— Син на небето! — извика Ядулин.

Зил не разбра поредицата от звуци. Той Мъчно можеше да ги повтори. Но тонлентата се въртеше и записваше всички звуци, които обитателят на планетата изговаряше. Зил се концентрира върху ново изображение. Сега той си представи мислено „Бялата стрела“.

— Твоята хвърчаща къща — каза Ядулин.

При следващата картина Зил трябваше да се концентрира особено силно. Той си представи четирикракото с дългите уши. Беше му трудно да извика във въображението си чудноватото същество. Затова и биотоковата картина не беше съвсем правдоподобна.

Ядулин се засмя.

— Това е магаре! — извика той.

Зил си представи сега един планински хребет.

— Планини — каза неговият гост. Изведнъж човекът видя себе си.

— Ядулин! — извика неволно той. Неговото изображение изчезна и на мястото му се появи цяла група. Зил си беше представил известен брой от тези облечени същества.

— Хора — извика обитателят на планетата.

Зил изключи за момент зрителния екран и реши да направи един опит.

— Ядулин — каза той бавно и отчетливо.

Ядулин го погледна учудено. Защо го викаше небесният син? Зил посочи себе си и каза:

— Зил.

След това посочи него и повтори:

— Ядулин.

Най-после отново посочи себе си и каза повторно:

— Зил.

Ядулин разбра. Небесният син се казваше Зил. Значи, той беше бог, когото още никой не познаваше. Сигурно беше син на Инануа.

На стената се появиха нови картини: Ядулин видя пред себе си долината Хаджа Ел Хибла. Той и небесният син вървяха към самотната скала. Там чакаше магарето. Небесният син натовари на животното единия от двата триъгълни остри камъка. След това те потеглиха. Магарето носеше триъгълния камък и шишето с чудотворното небесно питие нер. Ядулин крачеше до него, загърнат с красивото жълто наметало, което не можеше да се скъса. Небесният син остана сам

назад. Когато се отдалечиха вече доста, небесният жител се качи в дългата си бяла къща. Тя изригна огън, извиси се в небето и изчезна от погледа му.

Ядулин и магарето продължиха своя път. Изведнъж той се хвана за главата. Раната се беше отворила. Ядулин взе наметалото, покри с него триъгълния камък и много скоро в небето се появи изригващата огън къща. Тя се спусна на Земята и небесният син излезе от нея. Той дойде до него и смени превръзката.

Мъгла премина над тази картина. Когато тя се разпръсна, Ядулин беше в пустинята. Слънцето се издигаше високо в небето. Сенките бяха къси. Той посегна към козия мях, за да пие, но мехът беше празен. Тогава Ядулин разстла жълтото наметало върху триъгълния камък и много скоро бялата хвърчаща къща се спусна на земята. Небесният син му носеше един съд с нер.

Ядулин се събуди като от сън. Объркан, той се огледа. Спал ли беше? Намираще се в хвърчащата къща на небесния син. Погледна през прозореца на стаята. Вън все още се виждаше долината Хаджа Ел Хибла, над която трептеше мараня и се извисяваше синьото небе. Магарето почиваше спокойно под сянката на скалата. То сънливо предъвкваше няколко стръкчета и от време на време поклащаше уши, за да прогони досадните мухи. Нищо не се бе променило. Дори двата триъгълни камъка си стояха все още на мястото.

Ядулин огледа очертанията на прозореца. Едва сега забеляза необикновената му форма. Той не представляваше четириъгълник като прозорците на къщите в Двуречието и града на брега, а образуваше нещо като свод, който разделяше покрива и стените от двете страни. Ядулин поиска да подаде главата си навън, за да види докъде можеше да обозре оттук долината. При това се удари в нещо твърдо. Раната на главата му се отвори. Влажна и топла кръв потече изпод превръзката. Изплашен, Зил се притече, накара човешкото същество да седне в пилотското кресло и смени превръзката на главата.

Скоро Ядулин се съвзе дотолкова, че Зил можеше да продължи опитите с биокартините, за да разясни на човека каква полза ще има, ако носи навсякъде със себе си измервателната сонда. Тя щеше да показва на хелоидите по какъв път върви Ядулин, за да могат отново да го намерят.

Освен това при тези опити с биокартини мионовият мозък събираше всички звуци и възклицания, които човекът правеше при вида на картините. Когато се съберат достатъчно думи, горе на „Куа“ би могло да се дешифрира езикът на човека, да се конструира специален джобен уред, който да служи като електронен преводач за разбирателство между хелоидите и обитателите на планетата.

Зил се концентрира отново. Щракна ключ. Върху екрана на еридера отново се стелеше мъгла.

Ядулин любопитно се вгледа. Отново видя себе си и своето магаре. Яздеше през долината към прохода. Изплашен, той забеляза там много хора. Всички изглеждаха като него. Всички бяха тамкари. Какво искаха? Той се присъедини към тях. Внезапно къщата на небесния син се издигна в облаците, оставяйки голяма огнена опашка. Тази опашка облиза цялата долина и засегна него и другите хора. Всички загинаха.

Отново мъгла закри картината. Ядулин почувствува как бие сърцето му. Появиха се нови картини. Всичко се повтори отново. Но този път Ядулин събра хората в изхода на прохода и ги отведе настрана. Всички изтичаха надолу по планинската пътека или се скриха зад големи камъни. Когато огнената птица се издигна във въздуха и пламъците на опашката ѝ облизаха долината, на никого не се случи нищо лошо.

Ядулин облекчено въздъхна, защото небесният син стана и излезе от своята къща. Сега вече нямаше да се появяват живи картини на стената и да го плашат.

— Ядулин! — извика Зил отвън.

Човекът послушно последва този зов и излезе от кабината. С движение на тялото небесният жител посочи към изхода на прохода. Ядулин погледна нататък и се изплаши. Там наистина се бяха събрали хора, тридесет-четиридесет души. Те, изглежда, не се осмеляваха да се приближат. На Ядулин се стори, че разпозна между тях и войниците, които вчера го бяха съпроводи до тук, но бяха избягали, когато от небето почна да пада огън.

Внезапно Зил чу познат шум във въздуха. Приглушен пукот разтърси въздушните маси като удар, съпроводен от далечно тихо свистене. То сякаш идваше от голяма височина. Зил изви тялото си назад и се втренчи в синьото небе. Дали се беше излъгал? Той се

ослуша известно време, като същевременно наблюдаваше въздушния океан над себе си. Нищо не се чу вече.

Но там, високо над хребета на едната планинска верига, профуча едно необикновено дълго летало, едва видимо като чертичка на небето. Малко по-късно, но този път вече по-силно, в долината отново се чу пукот и глухо свистене.

Зил размишляваше. Това можеше да бъде само атомисерът, голямата ракета на „Куа“ за приземяване. Търсеха ли го? Бяха ли открили неговата „Бяла стрела“? Дали атомисерът искаше да кацне тук, в долината? В такъв случай трябваше да се действа бързо. Хората при изхода на долината не бяха още предупредени.

С големи скокове Зил се плъзна към самотната скала. Той взе едната от двете измервателни сонди и я натовари на магарето. След това забърза към прохода.

— Ядулин! — извика той.

Човекът, който страхливо вървеше наблизо, последва зова му и затича след него. Жълтото му защитно наметало се вееше като знаме. Магарето вдигна глава, въртейки възбудено уши. След това и то хукна в тръс.

Ядулин не знаеше защо небесният син бърза толкова към прохода. Големите му скокове, които никак не приличаха на нормално човешко тичане, изглеждаха като криволическо плъзгане или олюляващо се плаване. Колкото и бързо да тичаше Ядулин, Зил беше все пред него, дори разстоянието между двамата се увеличаваше.

Тогава Ядулин чу над себе си страхотен трясък и грохот. Той спря да тича и впери с ужас поглед в небето. Една гигантска птица с дълга шия летеше над планината. Той разбра: втора хвърчаща къща беше току-що дошла през планините. Ядулин си спомни за живите картини. Когато на тях се появи такава огнена птица, той бе изтичал при хората в прохода и ги бе изблъскал настрана. Той разбра: небесният син искаше той да предупреди хората за опасността, за огъня, който щеше да се изсипе от облаците.

Ядулин отново хукна по-бързо от преди.

През нощта в града дотичаха войници без оръжия, изподраскани и смъртно уморени. Те разказваха ужасни неща. Тамкарът Ядулин,

който се намирал на път за Двуречието с посланието на Арат, бил призовал със заклинания боговете в долината Хаджа Ел Хибла. Тогава от небето се изсипал огън и богове слезли в пламъци на земята. Под техния горещ дъх камъните оживели и от пещерите и пукнатините в скалите избликнал гъст дим.

Още при първите слънчеви лъчи целият град беше на крак. Навсякъде се тълпяха възбудени хора. Носеха се най-различни слухове. Разказите на войниците, изглежда, отговаряха на истината, защото привечер някои търговци, а също и рибари в морето, бяха видели огнено сияние над планините.

Малко по-късно отряд от смелчаци потегли към платото — войници, моряци и някои обитатели на пустинята, които искаха да прекосят двете планини и да отидат в своята родина, сухата степ отвъд върховете. Начело на всички крачеха жреци.

Когато достигнаха планинската долина, беше вече пладне. В долината лежеше дълга бяла пръчка, която явно имаше крила. Бог ли беше това? Странната му фигура накара страхливите да се скрият зад големи камъни. Жреците също не се осмеляваха да излязат напред. Само най-храбрите стигнаха до изхода на прохода. Тъй като нищо не се случи, и жреците се приближиха. С любопитство наблюдаваха те чудовището в долината. Никой не можеше да си обясни странното явление.

Три тъмни точки се движеха около чудноватата пръчка. Моряците, които имаха силни очи, казаха, че това били магаре, човек и някакъв исполин без глава. Като чу това, един войник изказа предположението, че исполинът бил убил бялото чудовище и в борбата загубил главата си.

Щом магаре и човек се намираха близо до мъртвото чудовище, опасността не беше вече голяма. Но къде бяха боговете? Войниците се осмелиха да навлязат малко по-навътре в долината. Моряците, които не бяха свикнали да ходят по планините и усещаха болки в краката, седнаха в сянката на скалите. Жреците обаче се събраха встрани и шепнешком почнаха да се съвещават как да си обяснят това, което виждаха.

Внезапно силни викове на войниците накараха всички да наскачат. Странно шествие се движеше из долината. Безглавият исполин се бе устремил с големи крачки към тях. Следваше го,

тичайки бързо, човек с развято жълто наметало. Последно галопираше магарето пряко през долината. То носеше на гърба си странен триъгълен островърх ездач. След това над долината се раздаде страшен грохот.

Жреците първи избягаха в прохода. Но когато от почти безоблачното небе почна да гърми, и другите хукнаха, изпълнени с ужас, назад към брега.

Градът на брега не спа тази нощ. Всички очакваха завръщането на отреда, който бе тръгнал сутринта към долината Хаджа Ел Хибла. Когато в тъмнината прозвучаха бързи стъпки, шепот се понесе в редовете на ония, които бяха стояли пред града в мълчаливо очакване.

Те тръгнаха да посрещнат завръщащите се разузнавачи. Нетърпеливо им задаваха въпроси. Едва поели дъх, дошлите оживено разказваха какво бяха видели. Дълго шествие навлезе в града. Около хората от отреда се тълпеше народ.

Най-голямо впечатление направи едно описание, в което се твърдеше, че главата на исполина яздела върху едно магаре през долината. Едва на разсъмване по улиците на града и в колибите настъпи спокойствие. Но то трая много малко.

След изгрев-слънце в града се върна и Ядулин. Той бе последвал бягащите хора далеч в прохода, но не бе успял да ги настигне. През време на почивката през нощта той бе разсъждавал върху странните си преживявания в долината Хаджа Ел Хибла. Тогава му дойде една мисъл. Той реши да използва преживяванията си в свой интерес.

Сега крачеше из града и водеше до себе си магарето. Ядулин чувствуваше, че хората в къщите не спяха. Зад зидовете се чуваше тих шепот. Струваше му се, че го гледат стотици очи.

— Главата на исполина язди през града — си шепнеха все още сънените хора.

На площада пред двореца Ядулин се спря. Скоро тук-таме се подадоха глави. Най-после в края на площада се появиха силуети. Ядулин им махна с ръка и им изрече сутрешния поздрав. Няколко души се приближиха, гледайки го подозрително. Те хвърляха страхливи погледи към товара на магарето, който Ядулин развърза, свали и постави на земята. След това разстла своето жълто наметало наблизо и седна на него.

Малко по-късно шумерският пратеник от Ерех бе обкръжен от вълнуваща се любопитна тълпа. Разпитваха го за исполина и за бялото, бълващо огън чудовище. Ядулин разказваше за чудесата в долината Хаджа Ел Хибла. Страхопочитателно тълпата стоеше на разстояние от тамкара, посланика на владетеля. В свежия утринен въздух силният му глас кънтеше далеч над площада.

Ядулин разказваше за обитателя на небето Зил, сина на Инануа, който живее в хвърчаща къща при боговете в небето и се спуска през облаците на бълваща огън птица. Небесният син извиквал по стените на своята стая живи картини, с помощта на които като в сън можел да прозре далеч напред в живота на човека. Синът на Инануа му подарил островърхия триъгълен камък и жълтото наметало, което не можело да се скъса. Камъкът го закрилял и щял да унищожи с огън всеки, който би заплашил личността му. С него той можел по всяко време да извика на помощ небесния син. Зил го натоварил да предаде едно послание на Инануа до владетеля Арат.

Скоро дойдоха войници, които отново заведоха Ядулин в двореца при Арат. Владетелят, който бе заобиколен от тълпа жреци, покани тамкара да разкаже за чудните си преживявания в долината Хаджа Ел Хибла.

— О, княже Арат, владетелю на този град на морето! Зил, синът на Инануа, богинята на всички живи същества, слезе от облаците в долината Хаджа ел Хибла и ми се откри, като бълваше огън и тътнеше със страшен глас. Той ме подкрепи с прекрасно питие, заведе ме в хвърчащата си къща и направи подаръци на мен, пратеника на Енмеркар от Ерех. — Ядулин направи пауза, за да засили въздействието на по-нататъшните си думи: — О, Арат, боговете на Ваал не обитават вече твоите храмове. Те са те напуснали и ти се сърдят, защото не изпрати на Инануа лазурит и карнеол, за да бъде украсен нейният храм в Ерех. Огънят, който падна от небето, ще опустоши твоя град, ако продължаваш да отказваш да служиш на нашата богиня.

Арат дълбоко се смути от тая вест. След всичко, което неговите съгледвачи му бяха докладвали досега за събитията в планинската долина, боговете наистина бяха слезли там. Погледът на Арат обиколи залата, търсейки съвет. Покрай стените бяха поставени фигурите на неговите седем най-могъщи богове. Погледът на Арат се спря

въпросително върху изображението на Ваал, главния бог на народа му. Какво трябваше да направи? Трябваше да се подчини на искането на Енмеркар и да му изпрати камъни за украса? При тези размишления той сведе глава и спря погледа си върху една купа в краката на божеството. Тя беше пълна с пшенични зърна, жертвен дар на жреците. Тогава му хрумна една мисъл.

Владетелят вдигна ръка:

— Чуй, пратенико! Кажи на твоя господар Енмеркар, че ще украся неговия храм в чест на Инануа с цветни камъни, с лазурит и карнеол. Но нека той изпрати на моя народ срещу това товарни животни с жито. Колкото товара с жито получа, толкова товара с камъни за украса ще му изпратя. Нашите богове на Ваал, а също и вашата богиня Инануа ще бъдат справедливи. Те знаят, че като търговци и мореплаватели ние имаме много лазурит и карнеол. Но знаят също, че като земеделци вие имате жито в излишък. И тъй, нека всеки даде от това, от което има достатъчно. Боговете ме чува и няма повече да ми се сърдят.

С това Ядулин бе отпратен. Още същия ден той напусна града и потегли отново през прохода нагоре, към долината на боговете.

КАЦАНЕТО НА ХЕЛОИДИТЕ

Откакто „Бялата стрела“ стартира от платформата на „Куа“, Гоати, Тивиа, Азул, Синио, Аерона и Калаено не напуснаха вече командната централа. Те наблюдаваха полета на разузнавателната ракета с контролните уреди. Тя все още летеше извън атмосферата на планетата.

След първия разговор по радиото космическият кораб и разузнавателната ракета установиха няколко пъти връзка помежду си. Всичко вървеше по план.

Но Тивиа чувствуваше безпокойство, защото полетът на „Бялата стрела“ не можеше да бъде следен непрекъснато. На равни интервали планетата непрестанно ги разделяше. „Наблюдателната система трябва да бъде усъвършенствувана“ — помисли си Тивиа. Тя отиде при Гоати и му каза:

— Би трябвало да пуснем радиоспътници и телеспътници.

В състояние ли бяха сега спътниците да помогнат? Гоати размишляваше. Съгласно плана те трябваше да бъдат пуснати по-късно, след като бъдеше окончателно решено, че експедицията наистина ще кацне на Синята планета. Чрез тях щеше да бъде установена постоянна връзка, независимо от това на кой пункт на повърхността на планетата се намираха отделните групи. Но Зил се намираще **сега** в разузнавателен полет. Най-критичните моменти тепърва му предстояха. Постоянна връзка с „Бялата стрела“ беше много необходима. Той, Гоати, трябваше от самото начало да състави по-добър план.

Командирът се съгласи, че Тивиа има право и бързо се споразумя с останалите.

Тогавя Гоати се обърна към Калаено, който стоеше при командния пулт и контролираше монтирането на атомисера, голямата ракета за кацане, която бе вече изкарана на платформата.

— Докъде е стигнал монтажът? — осведоми се той.

— Роботите едва сега започнаха — отговори Калаено. — Досега са монтирани само някои части на централния корпус.

— Ще трябва да прекъсваме на три пъти работата на платформата. Трябва да изведем в орбита радиоспътниците — обясни Гоати.

— Внимание, катапултен старт! — сигнализира малко по-късно светлинната лента.

Приготовленията за старта на първия радиоспътник бяха завършени.

В космическия кораб прозвуча глух удар на гонг. Той идваше от силния удар, с който катапултът бе изхвърлил в Космоса една радиоуправляема ракета, снабдена с релейна капсула. Тя се отдалечи на безопасно разстояние от „Куа“ и едва тогава се запали нейният двигател, който изведе спътника на траекторията му.

Ракетата бързо се отдалечи. Един кибернет я насочваше в предварително пресметнатото направление.

Първият спътник можеше да почне да функционира веднага. Гоати въздъхна облекчено. Другите два скоро щяха да последват първия. Те трябваше да бъдат разположени на голяма височина, на равни разстояния един от друг около екваториалната зона на тази планета.

Мина известно време. Азул отново отиде при своите уреди, за да потърси „Бялата стрела“. Скоро светлата точка на космическия скутер трябваше да се появи близо до ръба на планетата. Азул се радваше отново всеки път, когато успяваше да открие бързо ракетата. И този път той я откри веднага, макар че Зил бе променял курса няколко пъти.

Ужасен, Азул се вкопчи за креслото си. Отразеният радарен сигнал се движеше отвесно към повърхността на планетата!

— Той пада! — извика Азул.

Хелоидите скочиха. Гоати натисна едновременно копчето на високоговорителя и на екрана. Но екранът остана празен, макар че радиоспътникът работеше и планетата не се намираще между тях. Какво можеше да се е случило?

Тивиа се ослуша напрегнато. В приемателя не можеше да се чуе дори дишането на Зил. Времето течеше безкрайно бавно за нея. „Бялата стрела“ продължаваше да пада. Механично тя произнасяше сигнални кодове и натискаше несъществуващи бутони, сякаш сама

пилотираше „Бялата стрела“. Обзе я силен страх. След няколко мига Зил щеше да се разбие о земята. Ах — най-после! Ракетата спря да пада и отново летеше хоризонтално. Тивиа не бе имала смелостта да се надява вече на това.

— „Бяла стрела“, моля, обади се! „Бяла стрела“, моля, обади се! — извика сега Гоати. Отговор не последва. Командирът повтори своя зов. — Зил, не те чуваме. Тук „Куа“! Моля, ела! — Гоати трескаво мислеше. След това бързо каза: — Монтирането на атомисера трябва да се ускори. Той трябва да стартира колкото може по-скоро. Зил има нужда от помощ. Азул и Тивиа, ще летите вие двамата!

— Да, ние трябва бързо да му помогнем — прошепна Тивиа и си пожела поне да може да види Зил на екрана.

Хелоидите облякоха тежките скафандри. След това бързо преминаха през коридорите и излязоха на платформата. Докато роботите все още монтираха атомисера, те сложиха в него необходимите уреди.

В командното помещение остана само Азул. Той следеше полета на разузнавателната ракета с наблюдателните прибори. На кратки интервали той докладваше на платформата:

— Скоростта намалява. „Бялата стрела“ се намира сега над твърда земя — тя кръжи.

— Значи Зил отново е поел управлението в ръцете си? — попита Гоати с облекчение.

— Да, той държи курс към някаква водна повърхност — каза Азул, разчитайки показанията на своите уреди. Той се опита още веднаж да установи радиовръзка с разузнавателната ракета и даде сигнала на „Куа“, но Зил все още не се обаждаше. След това планетата отново застана между тях и прекъсна наблюденията на Азул.

През това време монтирането на голямата ракета за кацане бързо напредваше. На платформата на космическия кораб гъмжеше от работи и кибернети. Всички те влачеха материали, носеха части от корпуса, работеха с инструменти или обслужваха машини. Между тях сновяха насам-натам хелоидите.

Ярка светлина осветяваше всичко. Около платформата бе надут гигантски пластичен балон. Той имаше за задача да разпръсква с помощта на изпълващия го газ светлината на прожектора и да я

разпространява навсякъде. Космическият кораб приличаше сега на пумпал с двойно тяло.

В задната част на атомисера бяха струпани най-много работни сили и уреди. Монтираха се частите на двигателя. По ръба на платформата към ракетата се виеше дебела тръба, по която минаваше течен водород. Атомисерът се зареждаше с гориво.

Внезапно секна всякаква работа. Роботите и хелоидите се отдръпнаха до ръба на платформата. От люка на „Куа“ излезе дълга редица от яркочервени транспортни роботи. Равномерната дистанция между тях, хармоничните им движения и светлинните сигнали, които като фар кръжаха над корпусите и ритмично бляскаха, навяваха неприятно чувство. Тяхното идване бе съобщено от радиоуредбата и те и сега непрекъснато излъчваха предупредителните сигнали за радиоактивност.

— Прокажените! — прошепна някой.

Гоати се огледа. До него стоеше Аерона и гледаше дългата редица. Червената верига изчезна в задната част на атомисера.

— Те носят контейнерите с ядрено гориво и ги поставят в реактора — каза Гоати.

„Прокажените“, както хелоидите наричаха червените роботи, биваха пуцани в действие винаги, когато трябваше да бъдат отстранени повреди в някои от реакторите или когато трябваше да бъде заредено ядрено гориво. Това беше единствената им задача. С течение на времето боравенето с радиоактивен материал и с ядреното гориво ги бе направило самите радиоактивни. Една среща във вътрешността на кораба или дори досегът с тях можеше да предизвика лъчева болест. Също както и разпадащите се материали, роботите бяха държани отделно. Беше безсмислено да бъдат дезактивирани след изпълнението на всяка задача.

Последният робот не беше още изчезнал в задната част на атомисера, когато първите отново се появиха, за да се приберат в своето помещение. Те се движеха бързо и все пак предпазливо, за да не се блъснат никъде и да не оставят следи.

Едва червените роботи бяха изчезнали във вътрешността на „Куа“ и от всички страни отново се появиха роботите-монтажници и дебело облечените хелоиди. Донесени и монтирани бяха частите от

корпуса, които образуваха задната част на атомисера, както и късите крила и апаратът за управление.

Тивиа, която току-що бе слязла от голямата ракета за кацане, докладва на командира:

— Прегледах пилотското управление.

Тя се приближи до ръба на широката платформа. Замислено огледа атомисера, за чийто пилот при предстоящия полет беше определена. Върхът на изострения в края корпус бе обърнат към нея. Тя погледна към бронирания нос, зад който се намираха кабините. Стори й се, че вижда голямата ракета за пръв път. Задачата, която й предстоеше, търсенето на Зил, я караше да изпитва ново чувство към гигантското летало. Внезапно атомисерът бе престанал да е за нея мъртво същество. Той бе станал другар, от чиято надеждност зависеше дали ще бъде намерен Зил, за да му се окаже помощ.

Пластичният балон се сви и роботите-монтажници опразниха платформата. Космонавтите също се прибраха в кораба. Събрани в командната централа, те чуха, мълчаливи и потиснати, съобщението на съкрушения Азул.

— Сега имаме връзка и с трите спътника. Въпреки това невъзможно е да се установи местонахождението на „Бялата стрела“. Тя изобщо не може да се открие! — Азул въздъхна. — Зил отдавна трябваше да пусне двете измервателни сонди. Но аз не мога нито да откроя радарното отражение на космическия скутер, нито да чуя сигналите на сондите.

Гоати все още се колебаеше. Той накара Азул да продължи издирванията. Но когато уредите все още не показваха никакви данни за местонахождението на „Бялата стрела“, той се реши да изпрати атомисера за издирване на изчезналия.

Тивиа седеше вече на пилотското кресло. Откакто атомисерът бе сглобен и зареден, тя се намираше в своята кабина и не се върна заедно с останалите в командната централа. Когато пред нея трепна светлинен сигнал, тя веднага включи реактора.

Тогава и Азул прекоси стартовата площадка и се плъзна през люка на атомисера. Входът за голямата ракета за кацане се затвори здраво и сигурно зад него. Роботи освободиха атомисера от площадката. Той бавно се отдели от платформата. Разстоянието между

космическия кораб и атомната ракета ставаше все по-голямо и по-голямо. Спирачният механизъм задействиува. Спускането започна.

С голяма скорост атомисерът се понесе ниско над планетата. Той следваше данните, които уредите на „Куа“ бяха регистрирали от курса на „Бялата стрела“. Сега той премина над голяма водна повърхност. Два пъти вече Тивиа понечи да кацне, веднаж на най-малкото от петте очертания на суша, а другия път в южния край на продълговатия двоен континент. Всеки път Тивиа и Азул мислеха, че са видели на земята „Бялата стрела“. Но се бяха излъгали. Те не преставаха да търсят изчезналия Зил.

Гоати се обади от борда на „Куа“. Посредством трите поставени на равномерни разстояния около екватора трансляционни спътници той можеше по всяко време да говори с тях, все едно че се намираха до него в космическия кораб.

— Според мен изключено е „Бялата стрела“ да е още във въздуха. Тя отдавна щеше да бъде открита от радарния контрол — каза командирът. — Търсете особено в дълбоките гънки на планината — посъветва той и добави: — Бъдете предпазливи! Нашите наблюдателни уреди установиха силни, подобни на ураган въздушни течения, ветрови канали в атмосферата на планетата, които се движат около нея на голяма височина и с голяма скорост и я обхващат като с мрежа от улици.

— Дали Зил не е попаднал в подобен канал? — каза Азул.

— Възможно е — каза Гоати.

— Появява се брегът на третата по големина суша — съобщи Тивиа скоро след това.

Азул гледаше внимателно надолу. Тивиа направи един лупинг с атомисера.

В този момент отново прозвуча гласът на Гоати.

— Получихме радиосигнали от измервателните сонди! — извика той. — Опитайте се да установите местонахождението на измервателните сонди!

Азул беше вече до приборите ѝ ги включи. Сега сигналите на сондите се чуваха и в атомисера. Азул ги засече. След това се обърна към Тивиа и направи многозначителен жест:

— Двата радиосигнала идват от една и съща посока — прошепна той.

— Моля, дайте ми веднага новия курс — настоя Тивиа.

Азул ѝ даде данните. Атомисерът описа лека дъга и вместо източен взе северен курс.

Азул непрекъснато проверяваше изчисленията на локаторите. Нямаше промяна. Всички измервания се пресичаха в един пункт, източно от някакво море, което, както показваше картата, се намираше в средата между два материка. Това сигурно беше местонахождението на двете измервателни сонди и това можеше да бъде само позицията... Той не посмя да довърши мисълта си. Не искаше да се поддава на напразни надежди. Без да каже нито дума, Азул посочи на Тивиа точката върху картата, от която сондите излъчваха своите измервания.

— Разстоянието дотам е много голямо — каза Тивиа. — Ние трябва да летим с максимална скорост и отново да се издигнем в редките слоеве на атмосферата.

Изведнъж в радиоприемателния уред прозвуча и сигналът на „Бялата стрела“. За всички той дойде така неочаквано и изненадващо, че изтекоха няколко мига, преди хелоидите от космическия кораб и атомисера да отговорят.

— Тук „Куа“!

— Тук атомисерът!

Те се обаждаха едновременно.

Най-после се чу гласът на Гоати.

— Тук „Куа“ в орбита. Ние те чуваме. Дългото ти мълчание ни разтревожи много. Атомисерът е на път към тебе. От каква помощ се нуждаеш?

— Тук „Бялата стрела“, моля, елате! Тук „Бялата стрела“, моля, елате. Тук „Бялата стрела“, моля елате! Тук „Бялата стрела“, моля, елате! Тук „Бялата стрела“... — ечеше вместо отговор непрекъснато и монотонно в равномерен ритъм от приемателните уреди.

Тивиа виждаше на екрана как Гоати преглеждаше учудено радиоапаратурата в космическия кораб. Всичко беше в ред. Гоати направи още един опит:

— Тук космическият кораб в орбита! Ние те чуваме. Зил, моля, отговори!

— Тук „Бялата стрела“, моля, елате! Тук „Бялата стрела“, моля, елате! Тук „Бялата стрела“, моля... — отекваше непрекъснато.

Сигналът на разузнавателната ракета звучеше като подигравка. Дали Зил бе загубил слуха си? Никой друг освен него не можеше да включи сигнала. Защо не приемаше въпросите от космическия кораб и атомисера?

Азул установи местонахождението на предавателя, който изпращаше сигнала на „Бялата стрела“, и го сравни с данните на земните сонди.

— Местонахождението на „Бялата стрела“ и на измервателните сонди съвпада — съобщи Азул на космическия кораб. — Ние се отправяме към дългата долина източно от Централното море между двата континента.

Скоро това море просветна в далечината. Водната повърхност бързо се приближаваше. Атомисерът прекоси морето и скоро се появиха и двете планински вериги. Тивиа трябваше да намали скоростта и да свали ракетата по-ниско. Азул не откъсваше поглед от еридера. Като вихър те преминаха над долината. Очите им бързо се плъзгаха по вдлъбнатината на терена. Но от тази височина през трептящите изпарения те не успяха да разпознаят „Бялата стрела“. Само един от уредите бе хвърлил за няколко мига светъл отблясък върху екрана. Този знак беше недвусмислен. Той можеше да произхожда само от „Бялата стрела“. Азул бързо фиксира тази точка върху навигационния уред на пилотрона.

— Намали скоростта, слез по-ниско и прелети над дългата долина още веднъж — нареди той.

Веднага Тивиа натисна съответните копчета на пилотрона. Атомният самолет послушно наведе предницата си и се спусна в широк завой. Скоростта намаля. Сега вдлъбнатината на терена се простираше под тях в цялото си дълго няколкостотин километри протежение.

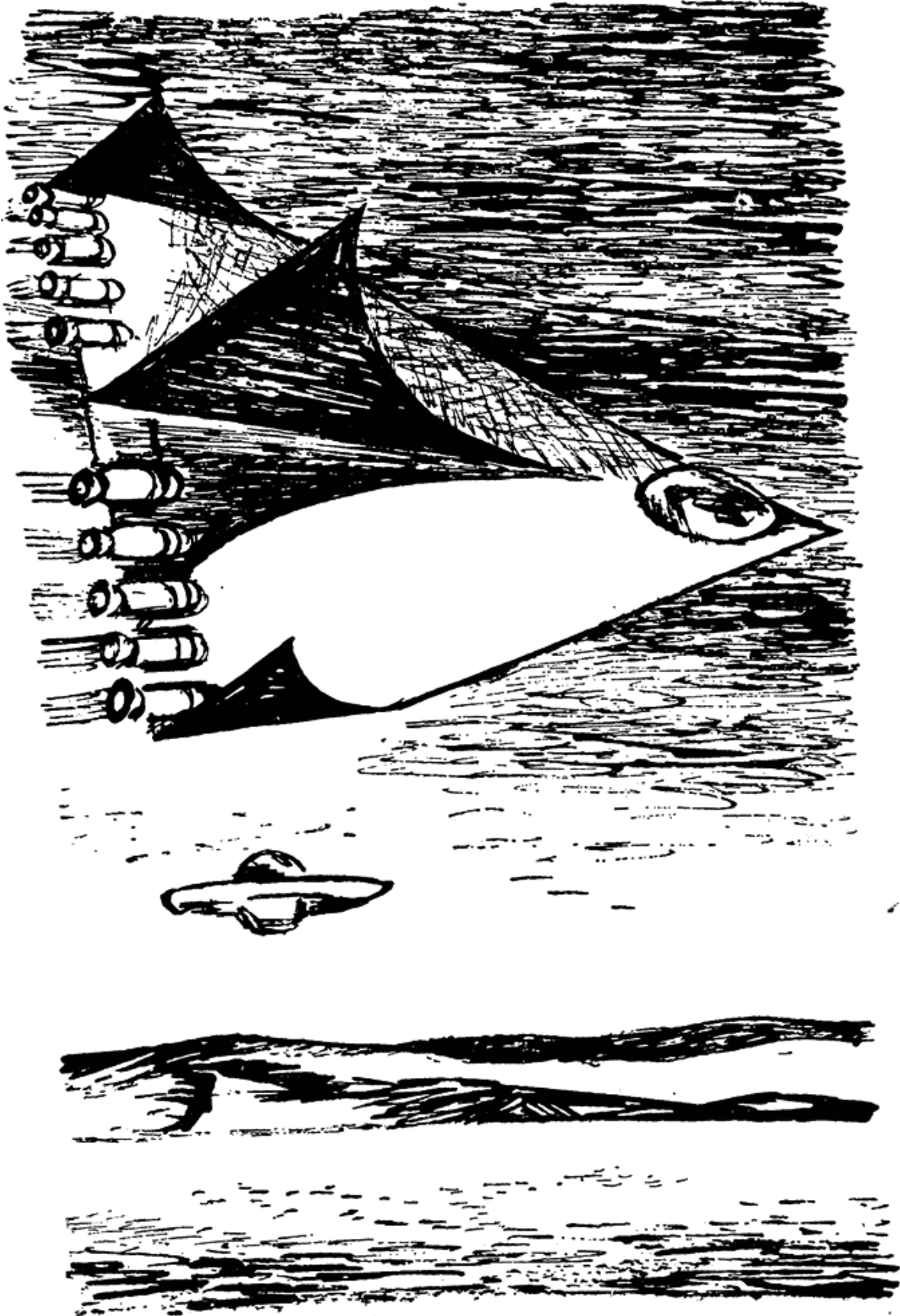
— Потърси място за кацане — каза Азул припряно. Скоро на екрана отново се появи радарният сигнал на разузнавателната ракета. Ясно се очертаваше на екрана светлата сянка на източения корпус. И на еридера този път можеше да се види едно бяло петно в долината. Облачета профучаваха покрай ракетата.

— Тук „Бялата стрела“, моля, елате! Тук „Вялата стрела“, моля, елате! Тук „Бялата стрела“... — прозвуча сега прекалено силно сигналът на близкия предавател в кабината на голямата ракета за кацане. Дали Зил не бе видял още атомисера? Сега той би могъл да установи директна връзка с тях.

Азул се колебаеше да даде заповедта за кацане. Той беше забелязал, че в интервала между първото и второто прелитане едната от двете измервателни сонди бе променила своето местоположение.

— Прелети още веднъж над долината!

Атомисерът описа огромен кръг и се спусна още по-ниско. Скоростта бе паднала до предупредителния знак под звуковата скорост. Двигателят изрева, когато огромната птица лежеше над долината. Скоростта отново се увеличи. Със силен пукот атомисерът отново премина в свръхзвукова скорост.

Не бяха се излъгали. Разстоянието между двете измервателни сонди под тях се бе увеличило още повече. Данните на измервателните уреди бяха недвусмислени. Пътуващата сонда бе достигнала сега другата страна на долината. Означаваше ли това, че не трябва да кацат? Пътуващата сонда сякаш бе прекосила напъряко долината.

Азул се свърза с „Куа“ и уведоми Гоати за странните си наблюдения.

Гоати му предаде следното съобщение:

— Успяхме да установим едностранна връзка. Зил е добре. Ние го чуваме и го виждаме, но той не може да ни отговори. Намира се в дългата долина. Изглежда, че „Бялата стрела“ се е повредила, но Зил не се нуждае така наложително от вашата помощ. Предполагаме, че той наблюдава живи същества. Затова не кацайте в дългата долина, а слезте в жълтата пустиня южно от Централното море.

Двамата хелоиди в атомисера се спогледаха с облекчение. С въздишка Азул потъна отново в своето кресло, а Тивиа повтори успокоена:

— Зил е добре. Зил е жив.

Но бързо летящият атомисер не й оставяше време да се наслади напълно на своята радост. Тя го насочи обратно и отново прекоси Централното море. Азул определи мястото за кацане недалеч от брега и даде на пилотрона съответните навигационни данни. След това те включиха автоматичното управление. Малко по-късно атомисерът се приготви за кацане и бълвайки огън, се наклони надолу към пустинята.

След това бучащите дюзи заглъгнаха. Атомната ракета на хелоидите кацна в жълтата пустиня близо до Централното море. На екрана пред командния пулт и пред дебелите сферични стъкла на кабината в челната част на атомисера се стелеха гъсти облаци от пясък, прах и дим. Яркият диск на жълтата звезда бе забулен. Нейните лъчи не можеха да проникнат през плътната завеса от изхвърления нагоре пясък на пустинята. Само от време на време между облаците от прах прозираше тъмночервеният ѝ кръг. Нейните палещи лъчи се смесиха с горещината, която се издигаше от мястото, където бе кацнал атомисерът. Термичните елементи съобщаваха, че температурата навън е много висока. Но въздухът в кабината си оставаше свеж. Охладителната система работеше безупречно.

— Ало, „Куа“! Тук атомисерът! Кацането сполучливо. Слязохме в жълтата пустиня южно от Централното море. Незабавно ще свалим летящия пръстен. С него ще се отправим веднага към дългата долина и ще потърсим местонахождението на „Бялата стрела“. Тивиа и...

— Тук „Бялата стрела“! Тук Зил! — прозвуча изведнъж. — Съобщение до „Куа“: Синята планета е населена с разумни живи същества! Те се наричат хора! Влязох в контакт с един от тях. Техният начин на мислене е още примитивен. По всяка вероятност те са още в началото на цивилизацията.

В кратките задъхани думи на Зил ясно звучеше неговата радост. Той дори забрави да докладва за себе си. Гоати можеше добре да разбере въодушевлението му и затова не попита веднага за причините на принудителното кацане.

— Тук „Куа“! Тук Гоати! Радваме се, че си жив и невредим. Поздравявам те за срещата ти с жители на тази планета. От известно време посредством радиоспътниците ние имахме връзка с „Бялата стрела“ и видяхме твоите опити за разбирателство с човешкото същество. Азул и Тивиа са на път към тебе. Очаквай ги. Най-важната задача засега е да се потърси място за кацане на „Куа“. Проверете дали дългата долина е удобна за тази цел. Край.

Азул и Тивиа слушаха с вълнение и напрежение. След това скочиха и бързо се отправиха от челната част на атомисера в съседното складово помещение, където се намираше летящият пръстен. Влязоха в прозрачната кръгла кабина на този малък самолет и заеха местата си.

Големият люк безшумно се плъзна встрани. Веднага облаци от радиоактивни песъчинки нахлуха в ракетата. Невидими сили, изкуствени антигравитационни полета, ги отблъснаха назад. Летящият пръстен бе дигнат, изнесен навън и поставен до атомисера върху почвата на пустинята. Азул и Тивиа забелязаха, че пясъкът се бе разтопил от горещите газове, които двигателят бе изпуснал при кацането, и вече отново бе изстинал, образувайки твърда, зеленикава стъкловидна и напукана кора. Пръстенът вече започваше да се върти около кабината с късите си, косо поставени подобия на крила. Самолетът се издигна и бързо набра височина.

Висящата кабина се издигна право нагоре. Високо стърчащият корпус на голямата ракета за кацане изчезна под тях във вихрушка от прах. Слънчевият диск отново се появи и постепенно почна да свети

по-силно. Все още тъмните облаци обвиваха стъкления купол на кабината.

— Ние се изкачваме по-бързо, отколкото би трябвало, като се имат предвид броят на оборотите на летящия пръстен и притегателната сила на планетата — каза Тивиа, която управляваше самолета.

— По всяка вероятност бързо изкачващо се въздушно течение ни дава този допълнителен тласък.

Внезапно отново притъмня. След малко по кръглия сводообразен покрив на кабината затропаха капки. Те моментално се разбиваха и покриха дискообразния самолет с мрежа от безброй вливащи се една в друга водни ленти.

Летящият пръстен се изкачваше все по-бързо и по-бързо, след това се наклони малко и започна да лети в права посока. Тивиа изведе самолета от зоната на тъмнината. Ненадейно наоколо стана светло и ясно. Под тях бързо пробягваше жълта вълниста и необитаема местност, а над тях се простираше прекрасното синьо небе.

Пред хелоидите се откри чудна гледка. Над жълтата пустиня се издигаше неподвижно голям камбановиден облак от прах, който покриваше мястото, където бе кацнал атомисерът. Високо над този купол от прах се извисяваше дебел стълб. Въздухът на пустинята, пренагрят от високата температура при кацането на ракетата и от разтопената пясъчна почва, се стремеше бързо нагоре. При това той увличаше със себе си вихрушка от прах и пясък. След това нажеженият стълб достигаше студени въздушни течения и над мястото на кацането се образува голям плътен облак с тъмен, сиво-син цвят. Разразиха се светкавици и от облака се изля проливен дъжд.

Тивиа наблюдаваше как виещи се въздушни течения пълзяха от всички страни над пустинята към купола от прах и дим и изчезваха в него. Издигащите се нагоре нагорещени въздушни маси образуваха област на намалено налягане, към която откъм морето бързо се устремяваха влажни въздушни маси. Стълбът ги погълна и постепенно изстина. Разреждането отслабна, най-сетне съвсем изчезна и гъбата от прах и дим се разпадна.

Самолетът се издигаше все по-високо и по-високо. Тивиа се предаде на размисъл: Скоро „Куа“ ще се приземи. Навигационната система, нейните жироскопи, могат да се подновят само когато космическият кораб е неподвижен, когато не работи. Това е особено

необходимо при регулирането, при нагласяване на осите на жироскопите. Но къде може да се намери място за кацане тук, на тази чужда планета, която, както Зил преди малко бе съобщил, е населена? Дано да открием някаква дълга водна писта, каквито имаме на Хелойд, си пожела Тивиа. Тогава „Куа“ може да кацне, без да застраши населените места на жителите на планетата, каквито сигурно имаше навсякъде. Двигателят трябва да работи само докато ракетата се намира във високите слоеве на атмосферата. След това би било достатъчно чрез дълъг планиращ полет да се използва съпротивлението на въздуха за по-нататъшно намаляване на скоростта. При все това „Куа“ ще има значителна скорост при кацането, но водната писта ще омекоти най-силните удари и ще спре окончателно космическия кораб.

Но за това е необходима „гъста вода“, течност, която не прави вълни и която може да носи голямата тежест на космическия кораб, без да му позволява да потъне дълбоко. При това тя трябва да бъде мека и податлива. Направата на подобна водна писта със собствени сили и средства би изисквала много време.

Азул откъсна Тивиа от нейните размишления.

— Планинската верига! — извика той.

Заоблени кафяви планински хребети, осеяни с остри скалисти върхове, се издигаха срещу тях. Висящата кабина с въртящия се пръстен прелетя сега главния масив на планината. Склоновете отново се спуснаха и след това се появи дългата долина. Далече долу, на повърхността на земята, като малка точка блестеше „Бялата стрела“. Сигналите на малкия ракетен самолет се оказаха добри пътепоказатели. Пръстенът бавно се спусна надолу.

Зил поглеждаше нетърпеливо към единия планински хребет. Съгласно последното съобщение летящият пръстен трябваше скоро да се появи над билото на планината.

Колко щастлив беше той, че все пак бе открил повредата в приемателя. За прекъсването на връзката с „Куа“ не бяха виновни само стопените антени. Когато атомисерът се появи над долината и Ядулин избяга заедно с другите живи същества, той изтича обратно към „Бялата стрела“ и прегледа още веднъж с трескава бързина

приемателната уредба, в която откри един повреден контакт. Няколко манипулации бяха достатъчни — връзката изведнъж бе установена — и той предаде своето съобщение за срещата си с жителите на планетата.

Зил се огледа още веднъж, за да прецени дали околната местност може да бъде използвана за кацане. „Бялата стрела“ се намираше на малко възвишение. Почвата между нея и самотната скала с едната от двете измервателни сонди беше равна и покрита с изсъхнал, плътен растителен слой. Летящият пръстен можеше да кацне тук безопасно.

Той вече се надвисваше над единия от планинските хребети. Изглеждаше като съставен от две части, които летяха заедно. Около лещообразния централен корпус се въртеше пръстен. Летящият пръстен изведнъж застана косо във въздуха, като че ли искаше да се изправи. Постоя така малко и свистейки, се спусна леко надолу. Силна въздушна струя огъна тревите. След това, балансирайки на дълги стройни кокили, кабината застана между самотната скала и „Бялата стрела“. Летящият пръстен правеше последните бавни въртения.

Зил се спусна към самолета, люкът отскочи и слязоха две фигури. Зил позна вулканичночервения скафандър на Тивия и звездножълтия на Азул. И двамата се затекоха и се сблъскаха с него. Тази игра се повтори няколко пъти. Най-после Тивия и Азул успяха да бутнат Зил, който се търкулна на земята, но веднага скочи отново. После се хванаха и се завъртяха, изпълнени от радостта на срещата. След като се поздравиха по този начин, те се плъзнаха заедно към летящия пръстен.

— Къде са обитателите на планетата? — попита Азул. — Искаме да ги видим.

— Досега се срещнах само с един от тях и го отпратих. Не желяех да го излагам на опасност. Мислех, че искате да кацнете тук с атомисера.

Азул изследва склоновете с малък джобен еридер. Може би тук все още се криеше някое от тези същества. Той видя масивни планински вериги от двете страни и се учуди на дивата красота на остро назъбените хребети и на множеството струпани високи скали. От кабината на атомисера, а и от висотата на нисколетящия пръстен всичко бе изглеждало миниатюрно. Ландшафтът на Хелоид отдавна вече бе загубил първичната си мощ. Там теренът бе изравнен, беше

почти равнина, пресечена най-много от вълнисти възвишения и хълмове. Азул се вслуша в себе си. Чувствата, които изпитваше при съзерцаването на този необуздан планински свят, бяха много близки до онова възвишено чувство, което изпитваше, когато космическият кораб, подчинявайки се на волята на астронавтите, летеше в Космоса със скорост, близка до скоростта на светлината, и въпреки това звездният свят запазваше своето възвишено и ненаруσιμο спокойствие.

Тивиа също съзерцаваше откритата се гледка. Тя се възхищаваше от остро очертаните силуети на върховете и стръмно спускащите се склонове. Вече само тази черта в облика на планетата ѝ харесваше. Колко хубаво щеше да бъде, когато опознаеше и другите ѝ особености.

Космонавтите се качиха в кабината на летящия пръстен. Те се издигнаха във въздуха и прелетяха над долината, за да изследват съгласно указанията на Гоати дали е подходяща за кацане на „Куа“.

— Двете планини заграждат долината като язовирни стени — констатира Зил. — Почти не може да се открие проход. Радиоактивните облаци от прах дълго ще се задържат между планините, ще се разнесат и едва постепенно ще проникнат през малкото странични долини и проходи към морето или към изсъхналата кафява степ, без да могат вече да причиняват вреда.

Тивиа все още смяташе, че водната писта е по-подходяща за кацане. Тя насочи летящия пръстен обратно и отново кацна близко до „Бялата стрела“.

Тримата хелоиди влязоха във връзка с Гоати.

— Изследвахме долината. Удобна е за кацане на „Куа“ — докладва Зил. — Ще построим площадка от големи скални блокове. Подобна тежка и масивна площадка няма да позволи от почвата да се откъснат много радиоактивни частици. Трябва да изрежем от планината общо четиридесет и пет блока, да ги сглобим в триолите и да ги поставим един до друг. Така те ще образуват голям квадрат, който „Куа“ ще открие при спускането безпогрешно. Цялата тази работа ние тримата бихме могли да свършим след шест завъртания на планетата.

Гоати разбра, че по този начин щяха да бъдат предпазени жителите на планетата и се съгласи.

През останалата част от деня хелоидите подготвиха кацането на „Куа“. Азул и Тивиа прелетяха обратно над морето до жълтата

пустиня, за да докарат атомисера, на борда на който се намираха съоръженията.

Вечерта след пристигането на атомисера тримата отново се събраха в малката кабина на летящия пръстен. Зил описа своя разузнавателен полет, разказа за замайването си и за стремителното падане, но най-вече говореше за срещата си с Ядулин. През това време дискът на жълтата звезда преваля към планинските върхове и се скри зад тях. Сенките на нощта се разстлаха и ставаха все по-гъсти и по-гъсти.

Когато звездите затрептяха над купола на кабината, вътре в нея светна. Светлината се разля от едната страна чак до „Бялата стрела“, а от другата — до самотната скала. Леко заобленият купол на стъкления покрив искреше отвътре като кристал, в който танцуваха светли петна.

Хелойдите обмисляха как най-добре да устроят своята база на планетата. Те се навеждаха над карти и таблици, над светлинните показания на приборите и над мионовите сметачни машини. Едва късно през нощта изгасна пъстрата звезда в долината с нейните играещи вулканичночервени, звездножълти и виолетови светлини.

На другия ден Тивиа излетя сама с летящия пръстен. Тя трябваше да установи разположението на дългата долина в южната ѝ посока. Прелетя ниско над мястото, от чиято скалиста почва щяха да бъдат изрязани блоковете за площадката за кацане. Сега тя можеше да различи очертанията на първия скален блок. Азул бе вече започнал работа. Пръстенът се издигна по-високо. Тивиа видя как Азул си служеше с един лъчев пистолет. Тънкият енергиен лъч бързо се връзваше в скалата. Той разрязваше твърдата почва и проникваше дълбоко в силикатния строеж на гранита. Азул стоеше в скафандър зад един щит, който го предпазваше от излъчванията.

Непрекъснато издигащият се летящ пръстен бе набрал височина. Тивиа се огледа. Долината имаше почти правилна форма. Скоро Тивиа забеляза под себе си един поток, който видимо се разширяваше. Теренът се снижаваше все повече и повече. Планинските вериги от двете страни ставаха по-ниски. Реката все по-често се виеше насамнатам и образуваше големи завои с множество тесни уши.

Преобладаващите все още зелени петна на растителността се срещаха по-рядко и най-после отстъпиха място на монотонно кафяво.

Изведнъж в далечината се появи водна повърхност. Тивиа насочи пръстена нататък. Реката също се стремеше нататък. Долу се простираше малко вътрешно море. По навик Тивиа погледна показанията на уредите. Тя се слиса. Малкото море лежеше четиристотин метра под нивото на океаните. Това беше някакво чудо. Тивиа бе заинтригувана. Тя насочи пръстена надолу. Близко над водата той спря. Озадачена, Тивиа гледаше огледално гладката повърхност. Беше ли това изобщо вода? Тя беше така особена. Макар въртящите се крила да предизвикваха значително въздушно течение, повърхността на водата не се накъдряше.

Тивиа насочи летящия пръстен към брега и кацна върху гладката крайбрежна ивица. Огледа се изпитателно наоколо си. Местността беше безутешно гола. Докъдето стигаше погледът, тя не виждаше и следа от каквато и да било растителност. Яркият и палец диск на жълтата звезда висеше над огромната котловина, чиято основа в по-голямата си част бе покрита от тази странно неподвижна вода. Бели слоеве от кристализирана сол правеха пясъка и отвесните скали над водата да блестят и искрят ослепително ярко под слънчевите лъчи. В трептящия от жегата въздух над неподвижното море и над брега се стелеха слоеве от някакъв газ. Бляскави петна и тъмни ивици се носеха по повърхността на морето. Това приличаше на местност от някаква необитаема и пуста планета. Дори небето със своята мека и нежна синева и златните лъчи на слънцето не можеха да вдъхнат живот на този безрадостен пейзаж.

Тивиа отвори люка и слезе. Предпазливо докосна белия слой сол на брега. Вятърът, образуван от кръжащите крила, я блъсна. Тя пропълзя под тях и се отправи към една купчина сол. Насочи поглед на юг към отсрещния бряг на малкото море. Планините изглеждаха там още по-пусти и по-диви. Разсечени стръмни стени се спущаха отвесно към водата. И там широка ивица от бели кристали заграждаше широкия воден басейн. В далечния край, където свършваше тежката, неподвижна вода, потискащият декор на скалите внезапно се разделяше. Той се отваряше като тясна, висока врата към едно плитко солено блато. В далечината се виждаше червеникава почва, прорязана от множество бразди.

Тивиа скочи от високото си наблюдателно място отново на соления плаж. Отиде близо до водата. Тя не беше изхвърлила нито една мидена черупка, нито едно водорасло. Под повърхността ѝ и в нейните гълбини не се движеше никакъв живот. Водата беше като мъртва.

Тивиа откърти едно голямо, тежко парче от твърдата солена кора на брега и го хвърли в неподвижната водна повърхност. За нейно учудване парчето не потъна, а се задържа на повърхността. Малкото кръгли вълни, образувани от удара, лениво и неохотно се разпростряха на малко разстояние.

„Плътна вода!“ — разбра Тивиа внезапно. Тъкмо това, което тя търсеше.

Тази тясна и дълга водна повърхност представляваше водна писта.

Както за Зил планетният жител, така и за нея това море с неподвижна вода беше голямо откритие.

Тивиа се спусна към летящия пръстен и веднага се свърза по радиото с „Куа“, която все още летеше в орбита, и със Зил и Азул в дългата долина.

— Тук пръстенът! Тук пръстенът! — извика тя. — Открих водна писта! Намерих плътна вода! Море с мъртва вода! То се намира южно от „Бялата стрела“, в най-ниското място на дългата долина!

— Направете пробно кацане с „Бялата стрела“ — посъветва Гоати.

— Сигурна ли си, че твоето море с мъртва вода може да бъде използвано за водна писта? — попита Азул загрижен. — Не е ли по-добре да изпълним първия си проект? Три големи блока са вече изрязани и са готови да бъдат пренесени с твоя летящ пръстен.

— Тук Тивиа! Сигурно можете да прекратите работата. Водата тук е тежка и неподвижна.

Хилядолетия страшна горещина е царяла над този каменен басейн. Непрекъснато са се изпарявали големи количества вода. Оставали са само солите. Реката непрекъснато е донасяла нови разтворени във водата вещества. Водата се е насищала все повече и повече.

— Мъртвата вода сигурно ще издържи теглото на атомисера. Дали „Куа“ може да кацне, ще трябва да се провери. Във всеки случай

водната повърхност изглежда подходяща за планиране — добави Тивиа.

— Добре, аз ще излята с „Бялата стрела“ и ще направя пробно кацане — обади се Зил.

Скоро след това малкият ракетен самолет се появи на хоризонта. Той бързо се приближи. В бърснеш полет източеният корпус на самолета премина над неподвижната водна повърхност Зил провери дължината на водната писта. Стръмните скалисти стени връщаха в многократно ехо шума на ревящия двигател. Зил прелетя над морето още веднъж. След това ракетният самолет се издигна рязко и почна да кръжи.

— Дължината на водната писта е достатъчна за „Бялата стрела“, но страхувам се, че за атомисера и за „Куа“ е твърде малка — чу Тивиа думите на Зил по радиопредавателя. — Благодарение на отсрещните планински проходи разстоянието за прелитане и излитане е достатъчно дълго — прецени той. — На околните височини лесно могат да бъдат поставени ориентиращи светлинни съоръжения и направляващи станции, за да може да се каца и нощем. Сега ще кацна.

„Бялата стрела“ престана да кръжи. Тя се насочи към хоризонта и след това отново зави обратно, приближавайки се бързо. В бърснеш полет тя се плъзна над устието на реката. При включването на спирачния механизъм двигателят изригна дълга, безцветна струя от газове. Скоро след това зад самолета на Зил се издигнаха високо димящи, пенести фонтани. „Бялата стрела“ премина като светла сянка над повърхността на морето, сякаш едва докосвайки водата. Но скоростта ѝ видимо намаля. Най-после ракетният самолет се плъзна спокойно над водата. На средата на водната повърхност той се спря.

— Сполучливо — чу Тивиа гласа на Зил в приемателя на своя скафандър.

Тивиа внимателно наблюдаваше разпространението на челната вълна. Нейният летящ пръстен лежеше върху водата. Бавно се приближиха две-три незначителни вълни. Водната повърхност зад тях се успокои учудващо бързо. Изведнъж Тивиа усети силни удари върху стени те на летящия пръстен. Тежката вода показваше силата си. „При буря не трябва да оставаме върху водната писта“ — помисли си Тивиа. Щом тези малки вълни удрят толкова силно, какъв ли ще е ефектът на по-високи вълни?

— Откритието ти е ценно — чу тя Зил. — На тази площадка за кацане няма да се образува прах и излъчване. Твоето море на мъртвата вода може да бъде приспособено за централна база по-бързо, отколкото дългата долина. „Куа“ може да кацне още днес. Само трябва да взривим част от терена, за да може разстоянието за планиране да стане достатъчно дълго.

— Но с какво ще взривяваме? — попита Тивиа.

— Ела с летящия пръстен при „Бялата стрела“ — каза Зил. — Аз ще се прехвърля при тебе. В твоята кабина можем да нахвърлим новия ни проект по-бързо, отколкото при мен в разузнавателната ракета.

Тивиа отново почна да кръжи с летящия пръстен. Тя стигна до средата на морето. На разстояние колкото дължината на човешкото тяло нейният самолет се спря във въздуха над „Бялата стрела“. Люкът на космическия скутер се отвори и Зил в камбановидния си скафандър излезе на корпуса на своята ракета. Тивиа също отвори люка на пръстена.

В момента, когато искаше да хване дръжката и да влезе в летящия пръстен. Зил се подхлъзна и се търкулна по гладката повърхност на малката ракета. В неговия приемник отекна викът на ужасената Тивиа. Светлата стена на космическия скутер се мярна покрай него и веднага след това той почувствува удар.

Зил усети как водата го носеше. Той предпазливо се изтегна. На родната планета Хелойд, размишляваше той, върху водната писта може да се ходи изправен със специални обувки. Може би това е възможно и тук.

Още първият му опит да стои прав върху водата излезе успешен. Широка антигравитационна плоча потъна само малко. Зил се люшкеше насам-натам върху нестабилната водна повърхност. Той чу Тивиа да се смее.

— Това е плътна вода! — извика ѝ Зил. — Доказва го фактът, че мога да стоя върху нея.

В това време Тивиа бе кацнала с летящия пръстен върху морето и бе спряла въртящите се крила. Зил се приближи. Сега му беше лесно да се качи в кабината.

— Силното въздушно течение от летящия пръстен ме събори от космическия скутер — каза той. — Все едно, че вървиш по водна писта на Хелойд. Сега съм вече сигурен: това море на мъртвата вода е

най-добрата площадка за кацане на космическия скутер, на атомисера и „Куа“, която можем да открием на тази планета.

Двамата космонавти обсъдиха новия проект.

— Вместо да вдигаме част от терена във въздуха, по-добре да предизвикаме изкуствено земетресение — предложи Зил. — При правилно пресмятане водната писта ще се удължи.

Тивиа имаше опасения.

— Ние все още не познаваме добре геологическата структура на тази планета — каза тя.

— Едно тектонично взривяване ще бъде най-ефикасно — защити Зил своята идея. — Ще бъде достатъчно да изследваме грубо профила на морското дъно, да проучим разпространението на сътресенията в почвата и да осветим с мионовия апарат горните геологически пластове на кората на планетата. Данните трябва да бъдат съобщени на „Куа“. Изчислителният център там би могъл да ни съобщи най-благоприятното място за поставяне на атомния експлозив. Една геологична ракета би трябвало да проникне в земята под морето и да възпламени там заряда. На борда си атомисерът има такава ракета. Впрочем каква височина има морето на мъртвата вода над нивото на океана? — попита Зил.

Тивиа се засмя.

— Изобщо няма височина. Ние се намираме на четиристотин метра под морското равнище.

Зил се изплаши.

— Тогава в никой случай не трябва да прибъгваме до тектонично взривяване! — извика той. — Може да се образува пукнатина в земята до Централното море. Нашата водна писта ще бъде залята.

— Не се страхувам от това. Централното море е достатъчно далеко оттук — възрази Тивиа уверено. Ще проверим пак с мионовия изчислител.

Летящият пръстен бе донесъл геологичната ракета от атомисера в дългата долина и сега със силно бръмчене се спущаше надолу. Тивиа кацна над изровената през това време стартова яма за подземната ракета. Дебелото вретено бавно се освободи от корпуса на летящия

пръстен и се плъзна надолу с върха си напред. Само отворът на дюзата още стърчеше над сиво-белия от солта бряг.

Тримата хелоиди се качиха отново в летящия пръстен и се издигнаха във въздуха.

— Ракетата трябва да проникне дълбоко в почвата и да стигне до най-дълбоката точка на морето. Програмното управление е включено — докладва Зил. — Съгласно нашите пресмятания дъното на морето ще се издигне на това място около стотина метра и по този начин ще залее блатото в края на водната писта.

Когато летящият пръстен набра височина, Зил задействува възпламенителя. На соления бряг изригна дълъг червеникав пламък. Двигателят на геологическата ракета бе започнал да действа. Пламъкът видимо се скъсяваше. Силният тласък на газовата струя вкарваше бронираното вретено дълбоко в земята. То се врязваше в камънака, изхвърляше почвата встрани и оставяше зад себе си дълъг, подобен на тръба тунел. От него непрекъснато излизаха горящи газове. Известно време блед факел светеше над пробитата дупка. След това изгасна. Някакво сътресение изглежда бе задръстило тръбата и бе прекъснало струята от изгорелите газове. Не мина много време, и със силен пукот, който се чу дори високо горе в летящия пръстен, от шахтата изригнаха камъни и пръст, примесени с вода.

Напрегнато гледаха хелоидите хронометъра. Само няколко секунди ги деляха от момента на земетръса. Ето и той настъпи. Хелоидите притиснаха лица до бронираното стъкло на кабината и се вгледаха надолу.

По водната повърхност под тях се виждаше странно движение, сякаш някакво тяло се гърчеше от болки. Бреговете направиха няколко змиеобразни движения. Безшумно се разклатиха скалистите декори. Тук-там във водата се сгромолясваше някакъв камък, вдигайки пръски високо във въздуха. Внезапно водната повърхност се изду като хълм. Тивиа помисли, че изригва гейзер. Но водната планина се насочи като мощна стена към бреговете. Огромна вълна пълзеше, пенейки се, по повърхността на морето. В края на водната писта се стрелна воден език. Той предхождаше голямата прибойна вълна. Пенещата се ивица бързо заливаше сушата.

Експериментът с тектоничното взривяване излезе успешен. Земната повърхност все още не беше се успокоила. Но в успеха на

опита сега вече не можеше да има съмнение. Водната писта ставаше по-дълга и по-дълга. „Куа“ още днес можеше да кацне на синята планета.

СТЕПНИТЕ ЖИТЕЛИ

Кафява и жълта се простираше наоколо сухата земя. Дни наред вече Ядулин се движеше по пътя на керваните през степта. Зад него на запад потънаха върховете на крайбрежната планинска верига. Само тясна тъмносива ивица, плуваща в трепкавата мъгла на далечината, издаваше линията на върховете.

Пред него бързаше магарето. Дългите сухи треви хрущяха под копитата му. Отстрани бълбукаха козите мехове. На гърба му се поклащаше островърхият сив камък на небесния син.

Керванският път, по който вървяха, водеше обратно към Двуречието. Далеч на изток той излизаше на широката река Пурату. Там чакаше лодката с високия нос, която щеше да откара него, пратеника на могъщия Енмеркар, по бавно течащите води надолу към Ерех. Енмеркар го очакваше по пълнолуние, когато ярката звезда на Инануа, обещавайки щастие на хората, щеше да се издигне до блестящия Млечен път, по който тече мед и мляко и от който Тамуз, богът на утрото, в ясни нощи невидимо пръска жителната роса върху поверения му от Ану, бога на боговете, растителен свят.

Следвайки повелята на предпазливостта, Ядулин вдигна очи и се огледа внимателно наоколо. Ръката му посегна към глинената плочка с отговора на Арат, която той носеше в пазвата си. Но по просторната вълниста равнина не се виждаше нищо, което да събуди подозрението му.

Копитата на магарето изтрополяваха от време на време върху коравите, попукани места в почвата, а след това отново отекваха меко и глухо, като вдигаха малки облачета прах и хвърляха високо дъжд от песьчинки.

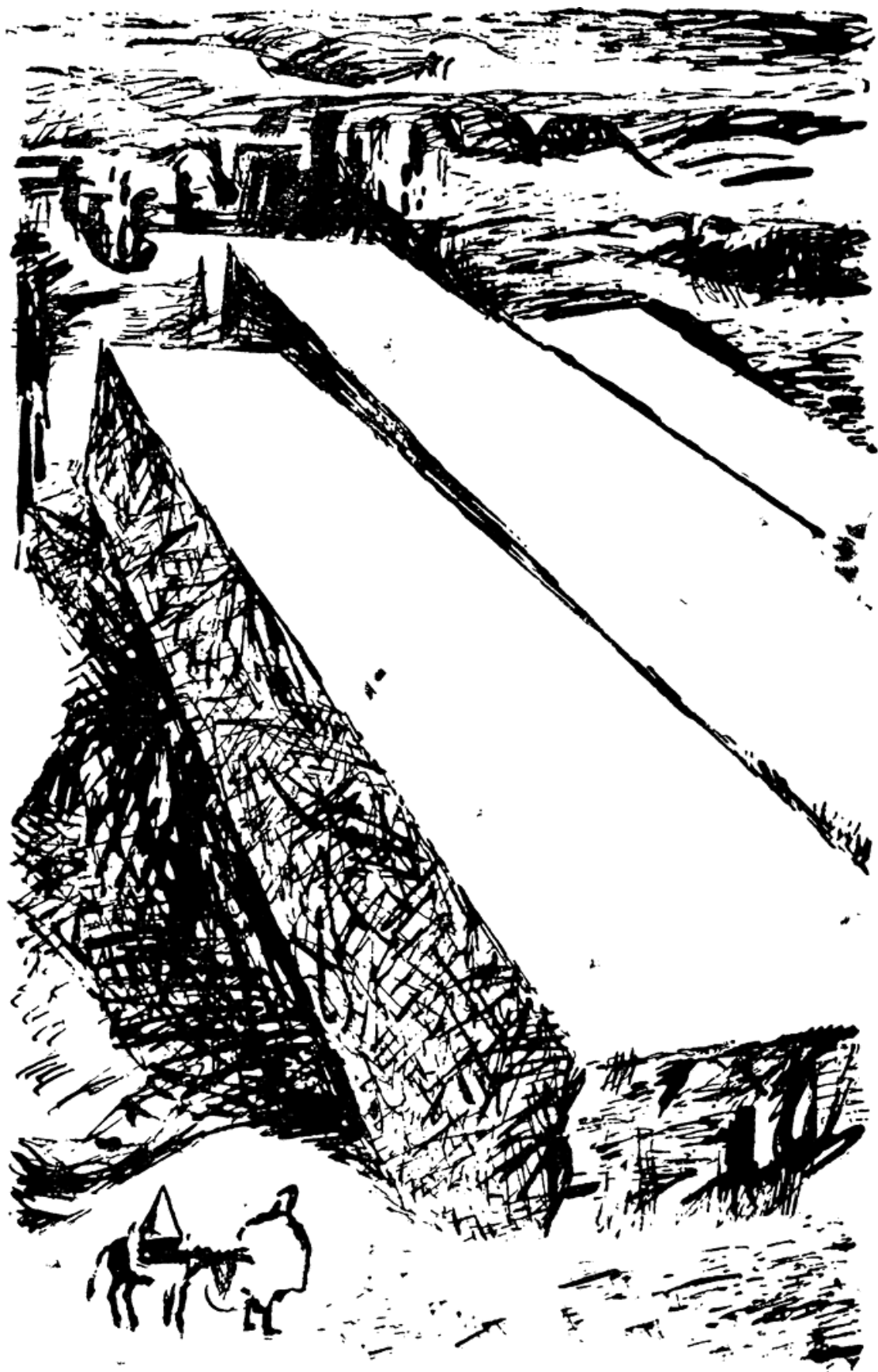
Пътят не бе отъпкан. Само разпръснатите следи от копита на товарни животни, опасаната трева на местата за почивка и отделни двойни бразди от коли издаваха, че, тук всеки ден пътуват групи, които карат стоките на Двуречието в далечни градове и се връщат оттам в родината си с други богатства. Следите постепенно се събираха,

пресичаха или изчезваха, отново се разделяха и след няколко хвърлея пак се губеха в грапавините на терена.

Нерешително и със страх бе изкачил Ядулин, сега без свитата от войници на Арат, прохода за планинската долина Хаджа ел Хибла. Щеше ли да му се сърди небесният син, загдето се беше похвалил пред Арат с познанството си с него?

Ядулин много се изненада, когато намери долината празна. Само изгорените петна по повърхността на земята показваха, че летящата къща на Зил бе слязла тук с огън от небето.

Три огромни камъка, еднакво високи и дълги, ръбести и гладки, лежах в долината. Те обезпокоиха Ядулин. По-рано ги нямаше тук. Откъде бяха дошли тъй внезапно? Дали боговете не се криеха в този образ от хората? Страхливо Ядулин описа широка дъга около сивите колоси. Той изпита облекчение, когато достигна планините отвъд долината, когато прекоси втората планинска верига и навлезе в Сухата страна.

На драго сърце би се качвал Ядулин от време на време на своето магаре, за да измине по-бързо дългия път през степта до реката. Но не се осмеляваше да отвърже подаръка на небесния син и да го остави на пътя. За такова кощунство младият бог сигурно щеше да го превърне в такъв огромен, ръбест камък като тези, които бе видял в планинската долина. Освен това той непрекъснато мислеше за сънищата, за живите картини, които му бяха разкрили мощта на островърхия сив камък, който можеше да повика Зил. Много пъти вече Ядулин бе изпитвал желанието да го покрие с жълтото наметало, за да разбере, дали небесният син действително ще дойде. Почти му се искаше да се появи опасност, за да има основание да повика божеството.

Утринната роса отдавна се бе изпарила от листенцата на тревите. Само там, където в някоя падина или в сянката на някой самотен храст имаше малко растителност, се чувствуваше свежест. Слънцето се бе издигнало високо в небето и печеше силно. Беше време да потърси място за почивка, да прекара там остатъка от деня и да продължи пътя си едва привечер или през нощта, когато отново се разхлаждаваше. Ядулин се огледа. Между ниските, разпръснати надалеч групи от храсти, той избра един по-малък храст настрана от керванския път, за да си почине в неговата сянка.

Като стигна до него, той освободи магарето от товара и го пусна да пасе. Острият триъгълен камък лежеше пред него на слънчевата светлина. Обърнатата към пламтящия небесен диск страна на камъка святкаше и блестеше. Сякаш някакъв тайнствен огън гореше съдържано в обелиска. Ядулин гледаше замислен този ням спътник на дългото си странствуване. „Глава на великана“ го бяха нарекли хората от крайбрежния град и изпитваха страх от този камък. Те може би имаха право, защото много пъти през деня нещо започваше да тиктака, да пука и да бръмчи в него, сякаш наистина е жив. Ядулин вече бе свикнал с това. Но нещо все още го смайваше: всеки ден, когато слънцето се издигаше най-високо и когато го скриваха облаци, от камъка се издаваха малки пипалца, които се въртяха и обръщаха, изпъваха се и се свиваха и издаваха нежен, висок тон, приличен на бръмченето на комари. След това, но невинаги, върху една тясна ивица на едната стена на пирамидата заиграваха пъстри светлини, всеки път различно.

Ядулин се наведе напред и челото му докосна хладния, гладък метал на измервателната сонда. Сън и действителност се смесиха. От време на време той все още се сепваше. Но след това в главата му изплуваха объркани картини. Той бе здраво заспал, но мислеше, че е буден, и напрегнато очакваше играта на пипалцата и пъстрото хоро на светлините. Вече лумнаха първите искри и пипалцата се подадоха. Чакайте, още не е пладне, искаше той уплашен да извика. Но тогава внезапно настъпи нощ и огнената птица се появи на матово сияещия Млечен път на небето. Пипалата се подадоха от камъка като молеци ръце, но небесният син се засмя и отлетя. В планинската долина Хаджа Ел Хибла единият от трите сиви гигантски камъни се изправи, сложи си острата триъгълна глава, която небесният син му бе отрязал през време на борбата, и промърмори с глухо ядосан глас:

— Ядулин, стани и ни следвай!

Той скочи уплашен. В полукръг около него седяха хора. Оръжията им бяха поставени на колената, напреки на кръстосаните крака. Широки бели кърпи покриваха тъмнокафявите, жилести крайници и загръщаха набръчканите лица, ясните зорки очи. Степните жители! Ядулин разбра, че това вече не беше сън.

Хората, изглежда, не се страхуваха, че той ще побегне. Равнодушно продължаваха да седят на земята и гледаха пред себе си. Само вождът им стоеше няколко крачки настрана и се опираше спокойно върху своето копие, чийто твърд кремъчен връх се издигаше над главата му. Погледът му изпитателно бе спрял върху триъгълния камък и в същото време зорко следеше всяко движение на своя пленник.

— Ядулин, следвай ни — каза той изведнъж и след това прибави с иронична усмивка: — ... ако искаш да бъдеш гост на нахатчейците.

Ядулин го разбра. Бе обявен за пленник. Ако се държеше разумно, нямаше да му се случи нищо. Да бяга сега беше безсмислено. Той отново седна и също кръстоса крака. Минаха няколко мига. Ядулин постави мислите си в ред. Най-после вдигна спокойно козия си мях и го подаде с подканящ жест на най-близко седящия воин. Сега щеше да проличи какво можеше да се очаква от тях.

Хората отпиха по една малка глътка. Това означаваше, че опасността не беше толкова голяма, колкото си бе помислил.

Докато мехът обикаляше, Ядулин размисли: Енмеркар има много врагове. В Двуречието градовете често воюват помежду си. Гал-Уку-Патези, пълководецът от град Ур, беше най-големият враг на Енмеркар. Но тези тук, степните жители, бяха врагове на всички обитатели на Двуречието. Те, скитниците, нахлуваха в неговата родина от всички страни и завиждаха на богатството на водещите заседнал живот. Те непрекъснато караха добитъка си на зелените, тучни ливади край Пурату, които се връзваха далеко навътре в Сухата страна, и по този начин предизвикваха кървави сблъсквания. Понякога дори нахлуваха през реката в селата, стигаха до стените и рововете на градовете и ограбваха хамбарите. След това ставаха отново миролюбиви и разменяха своя добитък срещу жито и домашни предмети. Какво ли можеха да искат тези тук от него?

Козият мях бе направил един кръг и се върна отново при Ядулин.

— Водете ме при вашите стада и при вашите шатри — каза той най-последно. — До утре вечер на драго сърце ще бъда ваш гост — добави той, също иронично.

Хората станаха и грабнаха нещата му. Те трябваше да носят завивките, храната за път и козите му мехове с вода, тъй като магарето бе изпратено напред. Само до острия триъгълен камък не се докоснаха, защото се страхуваха да не се изложат на опасност. Ядулин бързо го обви с жълтото наметало и го вдигна на рамото си. Потеглиха в дълга редица. Следите от копита и от колела на коли все по-рядко пресичаха техния път и сухата трева ставаше все по-оскъдна. Керванският път остана зад тях.

Но откъде знаеше името му вождът на степните жители? Ядулин разсъждаваше напрегнато. Знаеше ли той и за неговата мисия? Сигурно степните жители се надяваха на плячка. За предстоящата размяна с Арат те не трябваше да узнаят. Ядулин крадешком опипа скритата в пазвата му глинена плочка. Речеха ли да му я вземат, той щеше да я строши. Парченцата те положително нямаше да могат да разчетат, ако изобщо можеха да четат знаците на храмовите служители.

Но къде беше небесният син? Ядулин напрегнато се вслушваше дали няма да се долови далечен грохот. В живите картини огнената птица винаги се бе появявала веднага. Но около него се чуваха само леките котешки стъпки на окръжаващите го степни жители, които,

макар че всички носеха сандали, му напомняха щапането на боси крака.

Щапането на боси крака... Робска стъпка, това бе то. Ядулин се сети откъде тези хора знаеха името му. Случи се още в началото на лятото. Водите на Пурату се бяха прибрали в бреговете си, тъмната плодородна тиня покриваше полетата и предстоеше засяването на житото. Тогава дугурът, началникът на складовете, се втурна в стаята на нубанда, най-висшия сановник. Той докладва, че степните жители се появили през нощта в селото Ел Убаид и ограбили хамбарите на Енмеркар, на храма и на лугулите, най-знатните хора. От селските бедняци не взели нищо. Половината от робите били избягали с разбойниците, след като убили своя надзирател, патези, резидента на Енмеркар в Ел Убаид. Само един ден преди това Ядулин бе ходил в Ел Убаид, за да предаде на патези нареждането на Енмеркар да не се започва сеитбата преди червената звезда да е напуснала знака на скорпиона. Надзирателят бе обиколил с него нивите, където робите разкопаваха с дървени мотики засъхналата и корясала глина, образувана след последното излизане на реката от бреговете ѝ, и подготвяха сеитбата. Тогава патези го бе назвал с името му, което той бе слушал с удоволствие, тъй като когато го чуха, робите почнаха да хвърлят страхопочитателни и плахи погледи към него, тамкара на владетеля, който беше за тях важен човек.

Тези, нахатчейците, бяха навярно от онова племе, което бе нахлуло в Ел Убаид и бе приело при себе си избягалите роби. Навярно бяха открили днес по керванския път прясна следа, бяха я проследили, бяха намерили спящия и познали в него тамкара от Ерех. Само така Ядулин можеше да си обясни, че степните жители знаеха името му.

Ядулин местеше тежкия си товар от едното рамо на другото. С мъка държеше главата си изправена. Приведеният врат не му позволяваше да поглежда към небето. Огнената птица все още не се виждаше. Да не би опасността, в която се намираше, да се струваше на всезнаещия син на небето недостатъчно голяма, за да му се притече на помощ?

Ядулин дишаше тежко. Беше много горещо. Наближаваше пладне. Колкото повече се отдалечаваха от керванския път, толкова по-трудно ставаше за него да избяга. Може би Енмеркар напразно ще чака своя тамкар, мислеше си Ядулин.

В степта се издигаше голям хълм. Редицата се насочи към него. Дотам имаше още много път. Тамкарът свали завития си товар на земята и седна до него. Стражите му също спряха и зачакаха търпеливо. Никой не го подтикваше да бърза.

След като си почина малко, Ядулин взе козия мях, който бе пълен с дъхавото, сладко небесно питие. Внимателно изсипа малко от течността в шепата си и я изсърба. След това предложи на войниците също да сръбнат. Първият, изненадан от този странен начин на пиене, само колебливо протегна ръка, но учудено повдигна вежди, когато усети приятния аромат. Заинтригувани, и другите пристъпиха към него. Войникът опита жълтеникавите, бистри капки и след това издаде звуци, изразяващи удоволствие. Сега вече не беше трудно да накара и другите да пият по този начин.

Те не забелязаха как техният пленник внимателно изследваше всяко лице поотделно. Странното питие отклоняваше вниманието им. В действителност трима от бойците не приличаха на степните жители, макар също да бяха мършави. Скулите им бяха по-изпъкнали и правеха лицата им да изглеждат по-широки. Светлите кърпи, които те носеха завити около тялото и главата си, подобно на степните жители, бяха скрили особените им черти. Но сега, когато ги наблюдаваше внимателно, Ядулин позна, че те са заги от планините на еламското царство в източната част на Двуречието, много военнопленници от което работеха като роби в Ерех.

— Робите в Ел Убаид направиха престъпление, като убиха патези и избягаха при степните жители. Те смениха пълна срещу празна паница — каза Ядулин внезапно. Той се уплаши от собствената си смелост и усети как бие сърцето му. Какво ще прави, ако се разгневят?

При звука на познатото име тримата заги вдигнаха глави. След това се усмихнаха гордо. Те стояха срещу него като свободни хора. Нямаше и помен от плахостта и страхопочитанието, с които бяха посрещнали някога обвития в тайнственост тамкар при неговото посещение в Ел Убаид.

— Тук няма роби от Ел Убаид. Пълни бяха само паниците на патези. Да благодарим на степните жители, че ни върнаха живота — отговори сериозно единият от тях. На Ядулин се стори, че чете омраза в очите на другите и си помисли, че те биха го убили, ако степните жители допуснат това.

По знак, даден от вожда, един от бойците се бе изгубил някъде, след като и той бе сръбнал от дъхавата вода. Той се появи сега иззад една гънка на местността, водейки мълчаливо магарето на Ядулин. Животното бе отново натоварено с неговите неща и тези приятелски жестове вдъхнаха на Ядулин нови надежди. Затова той завърза и камъка на гърба на магарето, но го остави покрит.

Толкова по-изненадан бе Ядулин, когато внезапно двама от степните жители се приближиха до него и с бързи и привични движения му вързаха ръцете на гърба. Той не оказа никаква съпротива. Щяха ли да му вземат свещения камък? Най-напред те щяха да поискат да узнаят какво представлява той. Затова непременно трябваше да се опита да им вдъхне страх от него, така че да не се осмелят да го докоснат. Ще бъде ли играта на светлините и на пипалата достатъчно страшна за тях, за да ги уплаши? Днес не, реши той, едва утре, защото днес наметалото трябва да остане върху триъгълния камък, за да може небесният син да дойде.

Ядулин се предаде на мислите си. Редицата крачеше мълчаливо в пладнешкия зной. Големият хълм в степта се приближаваше. Най-после се показаха стадата на степните жители, стълпени под сянката на няколко тамарикси. В подножието на хълма се издигаха кожените шатри на степните жители.

От кацането на „Куа“ бяха минали вече няколко дни. Нейният пумпаловиден корпус плуваше като голяма, обърната с дъното нагоре и силно издута паница върху огледално гладката повърхност на мъртвото море. Единият край на космическия кораб бе потопен във водата, а другият, високо над който стърчеше решетестата кула, носеше платформата. На нея се намираше готов да стартира летящият пръстен. Непосредствено до космическия кораб лежах голямата и малката ракети за кацане, атомисерът и „Бялата стрела“.

Гоати свика своите спътници на съвещание в плантацията с водораслите. Всички бяха почнали да работят съвместно за възстановяването на жироскопите и сега обмисляха кого измежду тях можеха да освободят от тази работа, за да се посвети при дадените обстоятелства на изследване живота на тази планета.

Калаено каза:

— Тази планета трябва да бъде за нас само малък епизод. Ние не трябва да оставаме дълго тук, защото задачата ни е да достигнем световите от външния ръкав на Галактиката, да намерим телоидите и да прехвърлим мост на разбирателство, на радиовръзка през Великата бездна.

— Щом вече сме кацнали тук, би трябвало да използваме случая, за да се запознаем с начина на живота на обитателите на планетата и със степента на тяхното развитие — рече Зил. — Може би има възможност да им се помогне да напреднат по-бързо по пътя на цивилизацията.

— Би трябвало да опитаме, но смятам, че не разполагаме с достатъчно сили и време за тази цел. Населението на всяка планета трябва да върви по своя собствен път и само да се развива. Никой не може да му помогне или да му бъде от полза — намеси се Азул.

— Където и да срещнем живот във Вселената, ние трябва да се запознаем с него и никога да не му отказваме нашето приятелство и уважение, ние трябва да създаваме връзки, да разменяме знания и мисли. Това е известно на всички ви — каза Гоати. — Жителите на тази планета очевидно нямат още високоразвита техника, но въпреки всичко ще дойде време, когато ще ни настигнат. Затова те и днес са наши братя. Следователно ние трябва да ги опознаем. Работата по възстановяването на жироскопите обаче ни позволява да изпратим при тях само двама от нас.

— Зил и Азул — предложи Аерона. — Зил познава вече Ядулин, а Азул се интересува особено от тяхната вяра в боговете.

Това отговаряше на истината. След кацането на „Куа“ мионовият мозък бе изследвал записите на Зил от Ядулин при срещата с него в дългата долина. При това хелоидите можаха да разгадаят отчасти смисъла на думите и жестовете на човешкото същество и откриха, че жителите на планетата се намират още в епохата на вярата в богове. Във всеки случай някои думи на Ядулин при неговия странен разговор с биотоковите картини на Зил в кабината на „Бялата стрела“ доказваха това. Някога, в праисторическия период, вярата в богове е била широко разпространена и сред жителите на Хелоид. Затова Азул бе проявил такъв дълбок интерес към това явление у жителите на синята планета.

Но при дешифрирането на записите от дългата долина бе станало ясно, че този езиков състав съвсем не е достатъчен, за да се разбереш с

човешките същества. Малките мионовиди уреди в скафандъра, които трябваше да служат за преводачи между хелоидите и хората, едва ли можеха с малкото думи, с които разполагаха, да превърнат едно изречение в човешки звуци.

Когато съвещанието на космонавтите реши Зил и Азул да бъдат изпратени при човешките същества, те получиха преди всичко задачата да потърсят Ядулин и да го придружават, като установят при това контакт с други жители на планетата, да попълнят речниковия състав на мионовидите преводачи, след това да намерят центровете на живот на човешките същества, да опознаят техните средища на производство и култура, да се запознаят с най-мъдрите и умните от тях и да изследват вярата им в богове. За изпълнението на тази задача на двамата бе даден срок от тридесет завъртания на планетата.

Тъкмо искаха да установят колко трябваше да трае пребиваването на експедицията върху тази планета, когато от централата се обади Синио, който беше дежурен. Той говореше толкова бързо, че този път дори забрави своето неизбежно „удивително“ и само извика:

— Той има нужда от помощ — установеният сигнал! Неговата измервателна сонда замлъкна!

Всички наскочаха.

— Бързо! — настоя Тивиа. — „Бялата стрела“, с нея веднага ще бъдете там!

— Не — противопостави се Гоати. — Вземете летящия пръстен. Той без друго е вече екипиран за изследователски полет при жителите на планетата. Наистина лети по-бавно, но не причинява щети, когато каца или стартира.

Малко след това Зил и Азул забързаха нагоре към платформата. Няколко мига по-късно летящият пръстен стартира.

Синио им предаде по радиото координатите на мястото върху повърхността на планетата, от което бяха излъчени последните измервателни резултати.

След известно време Зил и Азул достигнаха тази точка. Недалеч от едно по-голямо възвишение те откриха струпване на хора. Зил насочи еридера натам и разпозна Ядулин с магарето му сред облечени в бяло жители на планетата. Но каква беше опасността, в която се намираха той и неговите придружители?

Все пак Зил и Азул се огледаха преди да кацнат. Голямото възвишение привлече вниманието им. То беше обкръжено от широк зелен венец, върху който пълзяха множество тъмни петна, които непрекъснато променяха очертанията си. Зил нямаше време да ги изследва по-подробно с еридера. Още при полетите над кафеникавата земя те почти винаги бяха забелязвали такива петна от жива маса в зелените острови. Зил се задоволи с това, да предупреди петното, което беше най-близко до светлата ивица от хора. Той насочи лъчевия пистолет натам и изтегли една линия между пълзящата маса и жителите на планетата. Тънка стена от огън, пушек и пара се издигна нагоре и бързо се разнесе. Пълзящото петно наистина реагира. Почти внезапно то се сви, като се сгъсти към центъра. Отстрани се появиха два издатъка. Те се отдръпнаха от чертата на лъчевия пистолет и забързаха обратно към върха на възвишението, като влечаха след себе си ядката на петното.

Летящият пръстен се спусна по-ниско и кацна. Азул остана в самолета, за да бъде по всяко време готов да стартира, а Зил излезе навън. Плъзна се с камбанообразния си скафандър към Ядулин. Той, изглежда, го позна, защото нерешително се приближи няколко крачки. Другите човешки същества стояха отзад и мълчаха.

Хелоидът и хората стояха нерешително едни срещу други. Зил почувствува, колко загадъчен беше той за тях. На първо време можеха да помогнат само приятелските жестове. Ядулин беше мостът към другите хора.

Зил се приближи до магарето, отмахна жълтото наметало от все още завързаната за седлото сонда и радостно се засмя, защото Ядулин бе разбрал уговорения сигнал. Той наметна Ядулин с жълтото наметало. Но все още трябваше да съществува някаква опасност, защото Ядулин сам би махнал наметалото.

Хелоидът се обърна към другата човешки същества, които придружаваха Ядулин. Той искаше да отиде сред тях, за да им покаже, че иска да закриля и тях. Бавно се плъзна към тях. Но със същата крачка те се отдръпваха назад. Зил включи мионовия преводач в скафандъра, за да каже нещо на жителите на планетата, макар и с малкото човешки думи, с които разполагаше.

— Хора! Не се страхувайте от мен! Хора! Аз съм живо същество като вас! — им извика той на своя хелоидски език с мелодичния

цвъркот на своя глас. Но малкият автомат намери в тези две изречения само една дума, която можеше да преведе.

— Хора! Хора! — прозвуча високо над главите на степните жители. Тримата мъже от Ел Убаид бяха обхванати от ужас. Те хукнаха, гонени от панически страх. Степните жители обаче останаха на мястото си. По-малко вярващи в богове и свикнали на опасности от борбите със суровата природа на степта и с племена от всички посоки на света, те стояха безстрашно. Инстинктивно насочиха оръжията си срещу това тромаво същество без глава и крака, което бавно и постепенно се приближаваше към тях.

Зил се спря. Той разбра, че езиковият състав е недостатъчен, за да могат да го разберат. Тогава някой го побутна нерешително отстрани. Беше Ядулин. Той протегна към него двете си ръце и едва сега Зил видя: те бяха вързани! Зил беше ужасен.

Насилие! Сега разбра защо Ядулин бе дал знака за опасност. Само другите хора са могли да му вържат ръцете. Следователно те бяха насилниците.

Насилие! Радостта, която изпитваше, след като при своето принудително кацане бе открил, че тази планета е обитавана от надарени с разум същества, се изпари. От космическата висота на Хелоид той внезапно се озова в реалния свят на тези живи същества.

Насилие! Той предугаждаше, че то е само **един** белег за това, как човешките същества се разправят помежду си. Това откритие го засегна още по-силно, тъй като в неговия свят насилието отдавна вече принадлежеше към далечното минало.

Насилие! Не можеше да бъде друго. Глупаво би било от негова страна да не иска да разбере това. Той знаеше от историята на Хелоид и на народите на другите планети от Галактическата общност, че насилието се проявяваше на най-долните стъпала на цивилизацията на живите същества.

Ядулин все още държеше ръцете си протегнати към него. Огорчен, Зил насочи своя малък лъчев пистолет към групата от хора. Изпита желанието да изтегли предупредително и пред техните крака една огнена линия, но се опомни.

Засрамен, той отпусна лъчевия пистолет. Те бяха беззащитни. Макар че не би искал да ги улучи, но щеше да ги застраши, да изложи на опасност надарени с разум живи същества, а това бе унижително за

един хелоид. Той бе объркай и безпомощен и се бореше срещу огорчението, което заплашваше да го завладее, чувство, което никога досега не бе познавал.

Тънък като игла лъч разряза с пукот кожените връзки и се забодде в земята. Миризма на изгоряло се разнесе наоколо. Едно слабо движение на Ядулин бе достатъчно, за да разкъса напълно връзките.

Ядулин гледаше втренчено Зил. Какъв особен нож имаше небесният син? Той режеше, без да се види неговото острие.

Трезви размишления накараха Зил да се опита още веднъж да се приближи до групата хора. Той отново направи няколко крачки към тях и каза:

— Ядулин е човек! Аз съм Зил, хелоид от Вселената! — Той се запъна. Не, нямаше смисъл. Езиковият състав бе все пак твърде беден.

Ала този път мионовият преводач се справи по-лесно. Без трудности той можа да трансформира хелоидските звуци в езика на хората.

— Ядулин е човек! Аз съм Зил, син на небето! — прозвуча над сухата степ.

Нито един от хората не помръдна. Думите му не оказаха никакво въздействие. Може би необикновеният му вид ги караше да стоят в недоверчиво очакване? Зил разбра, че в момента нищо не може да постигне. Хората трябваше първо да свикнат с неговата странна фигура, със скафандъра и с летящия пръстен. Той се върна при Азул, за да се посъветва с него как да се държат по-нататък с тези човешки същества.

Следобеда прекараха в това да наблюдават лагера на човешките същества с еридера. Най-напред откриха, че пълзящите петна от жива маса не бяха нищо друго освен множество четирикраки живи същества, следователно животни, с които хората от тази кафява степ се занимаваха по някаква причина.

— Може би тези животни им служат за храна — предположи Азул.

— Това би било жестоко и отвратително. — Зил не искаше да го повярва. Всяко убиване му бе противно. От Хелоид той познаваше само изкуственото приготвяване на хранителни продукти с автоматични съоръжения.

Те наблюдаваха, че животните пасяха предимно в зелената растителна зона, но от време на време навлизаха и в кафявата степ, за да изтръгват жълтеникави стръкове. От едно място на възвишението излизаше от земята тънка струя течност. Там постоянно се стичаха част от животните, за да пият. Човешките същества също отиваха там, загребваха течността с големи открити съдове и я сваляха надолу при кръглите си, островърхи жилища.

Ядулин бе седнал на сянка между краката на летящия пръстен и също наблюдаваше движението в лагера. Той видя, че там цари голямо възбуждение и че всички непрекъснато гледаха към летящия пръстен. Хората се тълпяха зад своите кожени шатри, страхувайки се да не бъдат видени. Жените и децата отначало едва се осмеляваха да подадат глава иззад завесите на колибите си.

Постепенно между шатрите стана малко по-спокойно. Хората явно бяха разбрали, че не ги заплашва непосредствена опасност.

Известно време Ядулин наблюдава през отворената врата на кръглата хвърчаща къща как Зил работеше в своята стая. Внезапно до виолетовата фигура се появи още една, слънчевожълта. И втори бог ли имаше в хвърчащата къща? Ядулин не бе очаквал това. Той скочи уплашен, хвана поводата на магарето и го задържа подире си. Но накъде? Спря се нерешително. Да се върне обратно под сянката на хвърчащата къща не се осмеляваше, защото се страхуваше от втория небесен син. Забърза припряно към лагера на степните жители. Когато се приближи, за голямо свое учудване забеляза по държането на мъжете зад шатрите, че вече го очакват нетърпеливо.

Тримата старейшини на лагера го посрещнаха и го поканиха в голямата шатра на обед и на важно съвещание. В голямото объркване, което този ден им беше донесъл, те се обърнаха към него с необикновено високата двойна титла — „нубанда-патези“, титлата на резидент и най-висш сановник на владетеля.

Ядулин веднага схвана благоприятната възможност, която се откриваше неочаквано пред него.

Той започна да играе новата си роля. С достойнство прие поканата.

Отдадоха му големи почести. Някои неща, които не бяха обичай на степните жители, те бяха научили, изглежда, от някогашните роби от Ел Убаид. Тези роби бяха скитали много и бяха наблюдавали в

градовете на Шумер някои процесии при храмовете. Стана така, че Ядулин бе удостоен с една чудновата смесица от религиозни и светски почести.

Пред входа на голямата шатра воините бяха образували от двете страни в дълги редици двоен шпалир, през който бе преведен „нубанда-патези“, съпроводен само от тримата старейшини на племето. Ядулин пръв влезе в шатрата за съвещания. През отвора за дима на върха и през широкия вход падаше все още доста от светлината на горещото, обляно от слънцето пладне, за да осветлява достатъчно вътрешността. Срещу входа се издигаше куп кирпич, покрит с кожи, така че образуваше по-високо място за сядане. Ядулин седна тържествено. След това влезе вождът на племето. Той се поклони дълбоко и мълчаливо предаде на пратеника оръжието, което патрульт му бе взел, когато го бе открил заспал край храста. Най-последно бе въведено магарето като свещено животно и бе поставено до високото място за сядане.

Ядулин вдигна ръка като при някакъв церемониал, слезе от своя трон и бавно свали от гърба на магарето триъгълния островърх камък на небесния син. Падайки на колене, той го постави пред своето място за сядане.

В шатрата влезе млад воин, който носеше голям съд с вода. Той го постави пред Ядулин, събу сандалите и му изми краката по обичая на Двуречието.

Обедът можеше вече да започне. Пред тримата старейшини в средата на шатрата бе разстлано голямо чисто парче волска кожа, на което поставиха жълто-зеленикави, червени и черни пръстени съдове с печено месо, овесена каша, козе мляко и бира от пшеница. Ядулин трябваше само да посочи от кои ястия иска. Вождът на племето стоеше до неговото издигнато място за сядане и му подаваше паниците, изпълнявайки желанията му. Тамкарът нарочно протакаше обедата, за да си изясни какво целеше тази церемония. Но от пестеливите жестове на старейшините и от дълбокото страхопочитателно мълчание, което всички пазеха, нищо не можеше да се разбере.

Когато обедът свърши, в шатрата влязоха воини. Всички бяха избрани, калени в борбата мъже. Ядулин разбра това по многобройните им белези. Те се наредиха в кръг покрай стената на шатрата. Съвещанието започна.

— Велики нубанда-патеци! — започна един от старейшините. — Ние, воините, жените и децата ни, а също и нашият добитък, сме изпълнени със страх и тревога. Днес на обед, когато ти приближаваше нашия лагер, от небето слезе чудовище, вдигайки силен вятър. Неговият корем изплю един великан без глава. Само ти, о храбри нубанда-патеци и върховен жрец на зикурата, големия седемстъпален храм, излезе смело срещу великана и чудовището и смекчи гнева му със своето свещено слово. След това страшният великан се назова син на небето. Кой от твоите богове е той? Дай ни съвет, о велики жрецо, какво жертвоприношение трябва да направим на този бог, за да си отиде!

Ядулин дълго стоя неподвижен с втренчен пред себе си поглед, сякаш не бе чул речта на старейшината. Но той напрегнато размишляваше какво трябва да отговори на тези мъчни въпроси.

Събранието чакаше търпеливо.

Ядулин още не бе взел решение. Изведнъж той чу как свещеният камък пред него почна отново да тиктака, да пука и да бръмчи. Това бе добре дошло. Въпреки че в шатрата бе тихо, той вдигна внезапно ръка, призовавайки за тишина.

— Свещеният камък говори — каза той и се наведе напред, ослушвайки се.

Сега замря дори шумоленето на дрехите. Всички слушаха със затаен дъх. И наистина всеки можеше да чуе, че нещо става в свещения камък.

Когато тези шумове стихнаха и не се повториха, Ядулин се изправи. Редовете на мъжете се раздвижиха и тук-там се чу плахо, страхопочитателно шушукане.

Тамкарът отново вдигна ръка.

— Зил, небесният син, синът на Инануа, слезе от облаците, за да донесе свещения камък на земята — възвести Ядулин тържествено. — Зил предаде свещения камък на мене, своя верен слуга, за да го занеса в Ерех и да го поставя в новия храм на Инануа, който Енмеркар нареди да бъде построен и който ще бъде украсен с лазурит и карнеол. Навсякъде, където опасност застраши този свещен камък, и всякога, когато наблизко до него се извършва неправда, се появява Зил, за да накаже престъплението. Вашите мъже, които ме вързаха днес и ме отклониха от моя път, трябва да бъдат наказани. Но аз ще се моля за

тях. Свещеният камък току-що ми говори и поиска всички вие, които присъствувате тук сега, да се съберете отново тук утре на обед, когато слънцето достигне пладне. Тогава камъкът отново ще проговори и ще оповести наказанието.

Шепот премина наоколо. Когато отново се възцари тишина, Ядулин продължи:

— Жертвата, която трябва да принесете на Зил, трябва да бъде голяма. Закарайте едно от вашите стада още утре преди обед при хвърчащата къща на небесния син. Той ще реши какво ще стане с животните.

Ядулин завърши. Като знак за това той се изправи, слезе от издигнатото място и седна на земята до островърхия камък на небесния син. Воините, съветът на старейшините и вождът на племето напуснаха голямата шатра за съвещания, покланяйки се ниско в знак на благодарност.

Тамкарът остана сам. Бяха му дали да разбере, че може и да живее в тази шатра.

Надвечер Ядулин напусна шатрата си. Той се показва в лагера на степните жители и се наслади на страхопочитанието, което му оказваха навсякъде. Той изкара магарето, което бе легнало в шатрата, и го заведе на най-зелената и тучна поляна на склона на хълма, близо до извора.

След това се изкачи на хълма и оттам огледа Сухата страна надалеч. Залязващото слънце го обагри с алените си лъчи. Той дълго стоя неподвижен там горе, размишлявайки дали би могъл да постигне в Ерех почестите и страхопочитанието, които съвсем неочаквано му се оказваха тук. Питаше се дали да се стреми, подпомогнат от силата на камъка, да достигне положението на нубанда или на върховен жрец. Не можеше лесно да вземе решение. Реши да предостави всичко на обстоятелствата, които щеше да завари в Ерех. Може би щеше да заеме мястото на Енмеркар.

Зил и Азул с любопитство наблюдаваха върху еридера събитията в лагера, без да могат да си ги обяснят. Зил много се обезпокои, когато Ядулин, заобиколен от много воители, влезе в едно от жилищата и остана там дълго време. Всеки момент той очакваше сигналите на

измервателната сонда отново да заглъхнат и сигурно би отишъл да види какво става, въпреки че сигналите се чуваха редовно, ако Азул не го бе разубедил най-настойтелно.

Азул се надяваше, че Ядулин ще може да обясни на човешките същества кои са те. Утре щяха да разберат дали хората ще престанат постепенно да се страхуват от тях и ще свикнат с присъствието на летящия пръстен. Той предложи засега да не предприемат нищо.

Те затвориха люка, изтеглиха горещия азотен въздух на синята планета от кабината, стерилизираха я и след това я напълниха с хелоиден въздух за дишане. Най-после се освободиха от своите скафандри и се свързаха с „Куа“, за да направят първия доклад за изпълнението на задачата си.

На другия ден Зил й Азул много се учудиха, когато преди още слънцето да бе достигнало зенита, няколко човешки същества подкараха едно стадо четирикраки от лагера към техния самолет. Чудноватите животни, много от които имаха на телата си извити пръчки, бяха подкарвани от човешки същества. Насред път хората се спряха. Животните продължиха бавно напред, като подръпваха жълти стръкове. Те постепенно се разпръснаха. Скоро някои от четирикраките се озоваха под корпуса на самолета и тъй като слънцето приличаше все по-силно, почувствуваха хладината на голямата сянка, която самолетът хвърляше. Те налягаха. Под него малко по малко прииждаха все повече животни, така че в края на краищата цялото стадо се събра под машината на космонавтите.

Подкарвачите чакаха търпеливо настрана и със страх очакваха появяването на бога Зил. Времето течеше и те се чудеха, че богът не обръща внимание на стадото.

През това време в лагера при хълма степните жители отново се събраха в голямата шатра за съвещания, както бе поискал Ядулин. Измервателната сонда започна своята работа навреме. Заиграха пъстри светлини.

След това Ядулин възвести:

— Свещеният камък иска воините, които вчера докараха тук мен, верния слуга на небесния син, да бъдат вързани и да се явят пред Зил.

И така този ден ново шествие се приближи откъм лагера. Между многото воини се виждаше и Ядулин е жълтото наметало, яхнал своето магаре.

С Ядулин сред тях степните жители имаха достатъчно кураж да се приближат малко повече до хвърчащата къща на небесния син. Те видяха как сенки се движеха насам-натам зад прозрачния покрив на небесната шатра. Едва когато се отвори една врата и овцете уплашено подскочиха встрани, а виолетовата фигура на небесния син, се появи навън, те отстъпиха отново назад. Но бог Зил вече беше пред тях.

Зил веднага забеляза, че дванадесет от човешките същества бяха отделени и вързани. За него беше неясно коя е причината за това. Всички, изглежда, очакваха нещо. Тогава му хрумна една мисъл. „Те искат да видят как мога да разрязвам въжетата с моя малък лъчев пистолет — помисли Зил. — Вчера те бяха изненадани, когато Ядулин бе така бързо освободен.“ Той бързо извади оръжието и внимателно преряза въжетата. По редиците на степните жители премина въздишка на облекчение. Мъжете, чиито въжета бяха разхлабени, ги доразкъсаха с рязко движение, захвърлиха ги и коленичиха на земята пред Зил, изпълнени с голяма благодарност.

Зил не можеше да си обясни какво означава това.

Той се стремеше да постигне разбирателство с хората и затова още веднъж повтори малкото думи, които мионовият преводач бе научил в дългата долина при първата среща с Ядулин. Той посочи себе си, Ядулин и магарето и каза:

— Зил, небесен син! Ядулин — човек! Това е магаре!

Ядулин бе наблюдавал смръщено как едно след друго въжетата падаха на земята. За него това бе неочакван обрат. Той си бе представял наказанието другояче. Докато все още размишляваше върху чудноватите действия на небесния син, той внезапно чу:

— Ядулин... това е магаре.

Това беше обида. Какво щяха да помислят степните жители за него! Той рязко се обърна, заудря магарето си и препусна към лагера, последван от смеха на степните жители.

Зил смаяно констатира въздействието на думите си. Без да подозира нещо, той повтори още веднъж:

— Зил — небесен син! Ядулин — човек! — Това е магаре!

Човешките същества отново закрепяха.

Пристигнал в лагера, Ядулин веднага натовари на магарето меховете за вода, покривките, храната и островърхия камък и напусна селото. Унижението, което бе изпитал пред всички като нубанда-

патези, не му позволяваме да остане повече в лагера на степните жители.

По радиосигналите, които един контролен уред отбелязваше, Азул разбра, че сондата на Ядулин се движи зад хълма и продължава да се отдалечава. Обърна вниманието на Зил върху това, когато той напусна насъбралите се човешки същества и се върна при летящия пръстен. Те не можеха да си обяснят защо Ядулин потегли сам на път. С любопитство следяха през следващите дни пътя, по който се движеше сондата. Накрая летящият пръстен дори се издигаше веднъж на ден, летеше по пътя на сондата, показваше се на Ядулин, кръжейки високо в небето, и след това отново изчезваше.

Всяка вечер над Сухата страна трептеше ярката звезда на небесните обитатели. Хората поглеждаха към ялната светлина, когато стояха между шатрите и загрижени разговаряха за все по-слабо течащия извор и за оскъдната паша. Те се учудваха, че от оня ден, когато Зил бе нарекъл Ядулин магаре, небесните синове не се обръщаха вече към тях, а само мълчаливо се разхождаха, наблюдаваха продължително всичко и поставяха странни уреди в лагера между шатрите.

Една вечер ярката звезда внезапно се издигна, премина с леко бръмчене над тях и увисна във въздуха над извора. Огнен пръст разсече тъмнината и запали пламъци на земята. Водата на извора закипя и гъсти бели пари се издигнаха нагоре. Огнените пламъци слязоха по склона и долу, съвсем близо до първата шатра, огненият пръст почна да чертае кръг след кръг, все по-големи и по-големи. След това ярката звезда се върна отново на своето място в степта. Пламъците на хълма изгаснаха. Мъжете не се осмеляваха да отидат там, а само се заслушваха. Струваше им се, че водата тече надолу по склона. Най-после хладната звездна нощ ги накара да потърсят кожените си постели в шатрите.

Преди още първите слънчеви лъчи да се бяха показали зад хоризонта, навън зашумяха пастирите, които бяха прекарали нощта при стадата си отвъд хълма. Виковете им събудиха заспалите. Навсякъде хората отмятаха завесите от входовете на шатрите и зорки погледи търсеха причината за този необикновен шум в ранната утрин.

Изненадани, те установиха, че водата, наистина бе слязла през нощта от хълма. Тя не се просмукваше вече в пясъка близо до извора, а се събираше в голямо количество в подножието на хълма.

Предишната вечер Зил и Азул бяха разтопили с лъчевия пистолет на хвърчащия пръстен пясъчливата почва и я бяха превърнали в твърд стъкловиден слой, по който водата се стичаше чак долу в една падина.

Дванадесетгодишният Тукумби, едно от най-будните деца на племето, пръв бе открил промяната при извора и заедно с другите пастири бе събудил с викове останалите. Тукумби и шестнадесетгодишната му сестра Лулура пасяха заедно едно от стадата на племето. Това бяха овцете, които трябваше да бъдат принесени в жертва по нареждане на Ядулин. Двете деца бяха щастливи, когато разбраха, че няма да загубят своите животни. Оттогава сякаш съвсем естествено всеки ден по обед овцете напускаха зелената паша и отиваха в степта към къщата на небесните синове. Всеки път Тукумби и Лулура сядаха без страх в сянката на корпуса.

При едно от тези обедни посещения децата откриха, че небесните синове нямат такива тромави тела без глава и лице, както бяха предполагали досега. Те наблюдаваха как под прозрачния покрив и зад прозрачните стени се движеха насам-натам две по-малки, подобни на човешки фигури. Те видяха също как тези фигури облякоха своите големи тромави обвивки, как след малко вратата се отвори и двамата великани тромаво се плъзнаха навън. Тукумби и Лулура си шушукаха нещо и втренчено гледаха натам, където според тях трябваше да се намират лицата на небесните синове. И наистина няколко педи под люлеещия се връх зад широка лента от втвърдена вода те видяха две блестящи, много тъмни и много големи очи, които топло просветваха, когато небесните синове се спираха за малко при тях и внимателно ги наблюдаваха. След това двамата великани си тръгнаха.

Нежна, нечувана дотогава музика накара Тукумби и Лулура да погледнат през отворения люк във вътрешността на хвърчащата къща. Те съзряха там толкова много чудновати, необикновени домашни потреби, че се объркаха. Когато децата пристъпиха няколко крачки, за да могат да видят по-добре, люкът се затвори като от невидима ръка. Учудени, двете деца отстъпиха назад. Люкът отново се отвори. Отново пристъпиха, защото смятаха, че вятърът, който живее в тази къща, е

затворил вратата. Но люкът пак се затвори. Повториха тази игра няколко пъти. Тя ги забавляваше.

В лагера те разказаха за своето преживяване и наблюдения. Това окуражи някои от мъжете, които почнаха все по-често да се разхождат близо до хвърчащата къща.

Наскоро след това всяка вечер воините на племето се събираха под пръстена. Те бяха свикнали със своеобразния външен вид на боговете и на тяхната хвърчаща къща и бяха станали доверчиви, защото небесните синове не носеха нещастие, както отначало бяха предполагали, а напротив, незабелязано бяха оказали на племето вече някои малки услуги.

Затова и съветът на старейшините, и вождът на племето заповядаха на тримата освободени в Ел Убаид роби да стоят постоянно на почетна стража при хвърчащата къща.

През тези вечери, когато мъжете от племето се събираха при хвърчащия пръстен, Зил и Азул чува разговори за всевъзможни случки и приключения, които степните жители бяха преживели в постоянната борба за паша с други племена или с воини от Двуречието. Наистина те още не ги разбираха, но по-късно мионовият мозък на „Куа“ щеше да им ги преведе.

През всички тези вечери люкът бе здраво затворен и не издаваше своята тайна.

Един обед, когато овцете отново пладнуваха в сянката на хвърчащия пръстен и Лулур и Тукумби се бяха изтегнаели в тревата, люкът се отвори и небесният син махна с ръка на тримата воини от Ел Убаид.

Зил бе научил от своите наблюдения върху човешките същества този жест, който означаваше нещо като „ела тук“ или „влез вътре“. Воините се приближиха и тъй като Зил все още махаше живо с ръка, те нерешително се покатериха в хвърчащия пръстен.

Чудният свят, който се откри пред очите им, ги смая. Те не забелязаха как вратата се затвори и хвърчащият кръстен се издигна във въздуха. Едва когато Зил внимателно ги поведе покрай редиците от инструменти към стъклената стена, те с учудване разбраха, че земята под краката им леко се плъзга, като че ли те тичаха много бързо. Кожените шатри на селото, воините, водопоят, животните и хълмът им

изглеждаха два пъти по-малки, отколкото преди. След това под тях пробягваше само степта.

След кратък полет пред тях се откри продълговата клисура, която се врязваше дълбоко в местността. Хвърчащият пръстен се спусна и кацна. Зил и Азул се измъкнаха през изхода, а и тримата воители от Ел Убаид скочиха навън. Пред очите им се разстилаше килим от необикновено висока и сочна трева. Те извикаха от радост и по навик, придобит от хората от племето, веднага почнаха да търсят извор или насъбрала се вода, навлязоха малко по-навътре в клисурата и огледаха високите ѝ стръмни варовити стени от двете страни, но без резултат. Най-послед един от тримата мъже се наведе и разрови земята с ръце. Търпеливо зачакаха. Но в ямичката се просмука съвсем малко вода. Тримата се спогледаха безпомощно. Каква прекрасна паша щеше да бъде тази клисура, ако имаше и достатъчно вода за животните. Но там, където растеше такава висока и сочна трева, трябваше да има и много вода.

Зил и Азул наблюдаваха действията на тримата мъже и отгатнаха какво търсят. Зил им направи знак да отидат при варовитата стена. С няколко силни удара Азул почна да разбива твърдата стена и колкото по-дълбоко навлизаше в нея, толкова повече се разкриваше нейната поръозна вътрешност. Скоро оттам бликна дебела колкото палец водна струя, която се загуби в гъстия килим на тревата.

В лагера бяха видели изчезването на тримата воители. Освен това и Тукумби, и Лулура дотичаха в селото и разказаха какво се бе случило. Всички изтичаха на хълма и се загледаха след хвърчащия пръстен, без да разбират какво означаваше всичко това. Постепенно все повече и повече хора от племето се събираха на върха на хълма. Никой не вярваше, че тримата мъже ще се върнат живи след полета.

Изведнъж множество ръце се вдигнаха, сочейки над хълмистата земя. В далечината отново се появи хвърчащият пръстен, приближи се бързо и леко кацна близо до насъбралите се хора. Люкът се отвори и почти в същия миг тримата воители от Ел Убаид скочиха пъргаво на земята.

Възбудени, те забързаха към своите приятели от племето, като говореха объркано, с много жестове и разказваха какво бяха преживели. Непрекъснато сочеха натам, откъдето бяха дошли със самолета.

Старейшините се събраха и почнаха да се съвещават. Те добре познаваха дълбоката клисура, която се намираше на половин ден път оттук. Но досега никога не бяха разпъвали там шатрите си, защото не бяха успели да намерят достатъчно вода в клисурата. В издълбаните дупки се събираше много малко вода. А беше нужна много вода, ако искаха да се преселят там, защото за животните не бе достатъчна само високата трева, колкото и сочна да беше тя.

Според разказа на тримата мъже в скалистата стена бе избликнал извор. Взето бе решение на другия ден да изпратят малък отряд до клисурата, който да провери на самото място.

Отрядът се върна след два дни и потвърди думите на тримата воители. Водната струя на извора е станала сега дори колкото ръка, казваха те. В лагера настъпи оживление като пред тръгване. Съветът на старейшините реши племето да се пресели в клисурата. Силен въоръжен отряд бе изпратен още същия ден напред, за да не позволи на друго племе да ги изпревари. Още на другата сутрин пастирите подкараха стадата, използвайки хладното утро за този поход.

Когато преди обед последните шатри бяха вдигнати и товарните животни се изгубиха зад хълма, Зил и Азул още веднъж обиколиха стария лагер. На едно място, където на сутринта още се издигаше шатра, намериха парчета от плочки, направени от жълто-кафява пръст и гъсто покрити с неразбираеми знаци. Зил и Азул прибраха тези парчета.

Тъй като не намериха задоволително обяснение на тези знаци, те отлетяха към новия лагер в клисурата.

Когато тръгнаха между шатрите, които все още се строяха, и показваха парчетата, хората разбраха, че те проявяват интерес към тях и им донесоха други такива плочки, съвсем запазени. Зил предчувствуваше, че те могат да бъдат ключът за езика на жителите на планетата. На двамата космонавти направи впечатление, че това бяха микроскопични изображения на растения и животни, примесени със символи на предмети и събития.

Още същия ден пръстенът отлетя към „Куа“. Мионовият мозък на космическия кораб влезе в действие. Той анализира идеограмите. Открити бяха няколко хиляди знаци. Дъжд например се изобразяваше посредством знаците звезда и вода, следователно означаваше нещо нито небесна влага. Съдържанието на текстовете върху плочките бързо

се изясняваше. Хелоидите установиха, че това бяха писма между търговци от Двуречието и търговци от населено място край морето. Те накараха мионовия мозък да сравни писмените символи със записите на наблюдателните уреди, които Зил и Азул бяха направили в лагера на степните жители. Съдържанието на записаните разговори показваше, че степните жители с много големи трудности успяваха да изкарват своята прехрана на бедната земя. Те постоянно трябваше да странствуват и да търсят нови пасища за своя добитък. Жителите на Двуречието ги бяха изгонили от най-добрите им пасища. Затова степните жители им причиняваха щети, където можеха.

Зил прослуша още един път думите, които бе отправил като поздрав към степните жители. Тогава му стана ясно, че бе нарекъл Ядулин магаре.

Зил и Азул отлетяха обратно към степта, въоръжени с мионовии преводачи, малки джобни уреди, които щяха да улеснят разбирателството с хората. Този път Гоати и Тивиа ги придружиха за малко. Кацнаха в клисурата, встрани от новия лагер, и излязоха от самолета. Антигравитационните плочи на техните скафандри ги понесоха към селото. Скоро под една група дървета те видяха върховете на сиво-кафявите, избелели от времето кожени шатри.

Клисурата се разширяваше. Стръмните стени от варовикови скали от двете страни се сменяха от обрасли в зелено склонове. Горе на билото на клисурата растяха ниски храсти.

Един страж бе видял хвърчащия пръстен да каца в клисурата.

— Бог Зил и бог Азул идват отново! — извика той към селото:

— Боговете се връщат — премина като ехо от уста на уста.

Когато старейшините чуха това, решиха в знак на благодарност за долината и водата да ги посрещнат с големи почести.

Те събраха племето и някои от хората тръгнаха да посрещнат небесните синове. Но се стъписаха, когато видяха четирима богове.

Тогава Зил почна да им говори. Те бяха изненадани. Колко плавно им говореше небесният син! Нали инак винаги мълчеше. Степните жители трябваше да се вслушват внимателно, защото не всичко можеха веднага да разберат. Богът употребяваше много думи от езика на хората от Двуречието.

Мионовият уред в скафандъра превеждаше на хората пеещите звуци на Зил.

— Поздрав на вас, уважавани и мъдри старейшини на племето! Поздрав на тебе, умни вожде, и на вас, храбри мъже и жени, които населявате тази суха степ и се борите храбро с бедния живот в нея.

Аз доведох приятели, които искат да се запознаят с вас и да видят как живеете. Фигурата в червено облекло е Тивиа, моята другарка, която се грижи ние, небесните жители, да бъдем здрави през нашето далечно пътуване от звезда към звезда; в бяло е облечен нашият племенен вожд Гоати, който ни отведе от родните пасища и с когото търсим нова звездна страна; вие познавате вече Азул в жълтото наметало, той знае пътищата между звездите и внимава да не се загубим в нашето пътешествие през звездната пустиня, а аз съм господарят на огъня.

Азул и аз ще останем още при вас, но Гоати и Тивиа скоро ще се върнат обратно в нашата голяма къща. Една огнена птица ще се появи довечера да ги вземе. Не се страхувайте от нейната огнена опашка. Тя ще кацне далеч в степта. Но съберете стадата си и ги откарайте навътре в клисурата.

Не се страхувайте от нас, дори да ви изглеждаме необикновени и всемогъщи. Ние сме подобни на вас, само че трябва да се обличаме с широки и големи одежди, за да се предпазваме от горещия въздух на вашата страна. Но не сме богове! Кажете това на всички, които не го знаят. Богове няма!

Сред степните жители настъпи голямо вълнение. Посещението едновременно на четирима небесни жители, които при това изведнъж можеха и да говорят, ги смая. Те се тълпяха на групи, наблюдаваха всяко движение на посетителите и оживено споделяха впечатления.

Четиримата небесни жители се разхождаха между шатрите, говореха с пастирите, срещнаха се с Тукумби и Лулура и разговаряха с тримата бивши роби от Ел Убаид. Този ден, който донесе много нови впечатления, особено за Тивиа и Гоати, бързо премина и настъпи вечерта. Преди Тивиа и Гоати да отлетят, космонавтите обсъдиха следващите стъпки, които трябваше да направят, за да постигнат потесен контакт с жителите на планетата и да узнаят повече за техния начин на живот. Гоати каза, че тази група хора тук в клисурата не може да бъде отнесена към най-напредналите в развитието си. Ядулин пътувал из една област, в която Синио при наблюдателен полет с

атомисера забелязал от голяма височина образувания, подобни на градове.

— Азул и Зил би трябвало да се опитат — посъветва той — да влязат във връзка с онези хора.

В това време степните жители все по-често отправяха погледи към небето. Те очакваха, както бе казал Зил, пристигането на голяма огнена птица. Когато се смрачи, гръм разтърси въздуха. На изток, откъдето настъпваше нощта, огнен лъч проряза небето. Сетне угасна. Една огромна птица с дълга шия, с широки триъгълни криле и малка глава прелетя с шум над клисурата. След това птицата изведнъж изрева отново, застана на своята огнена опашка и потъна нейде далече в степта. Няколко воители и пастири бързо се изкатериха на ръба на клисурата. Те съзряха далеч огромен облак от прах.

Тивиа и Гоати се сбогуваха. Качиха се в хвърчащия пръстен, който се издигна, загуби се в облака от прах над степта и след това отново се върна.

Скоро след това птицата изрева отново в степта, заля с ярката си светлина земята и се издигна право нагоре в нощното небе, по което блестяха звездите.

Зил и Азул останаха още няколко дни. През това време вождът на племето се опита с неколцина от своите хора да пробие скалните стени на клисурата и да открие вода. Щом небесните синове не бяха богове, скалата трябваше да даде вода и на тях. Те дълго удряха, преди да разбият твърдата повърхност на варовитите скали. Ударите им не бяха тъй силни като на космонавтите, а и инструментите им не бяха така здрави и тежки. Скоро обаче и пред тях бликна вода от каменната стена. Страниците по звездите бяха казали истината.

Късно една вечер Зил и Азул се появиха пред шатрата на вождя на племето.

— Островърхият камък на Ядулин ни повика. Опасност заплашва тамкара. Азул и аз трябва да му помогнем. Ще отлетим към Двуречието. Ще мине много време, докато се върнем отново.

НОЩТА В ХРАМА

Лодката с високия нос се плъзгаше безшумно по тъмните води на Пурату. Ядулин гледаше към червеникавия залез, който бавно гаснеше над десния бряг на реката. Отляво го дебнеше тъмната стена на нощта.

Настъпил бе часът на страх. Колкото по-гъсто се стелеше над страната вечерният здрач, толкова по-силно чувство на ужас и отчаяние обземаха Ядулин. Той приседна по-близо до свещения камък и обви раменете си по-плътно с жълтото наметало на Зил.

Едва когато целият небосвод стана навсякъде равномерно черен, чувството на потиснатост го напусна. Той отново усети топлия повей на въздуха, който бе останал след знойния ден и сега го облъхваше. Звезди изплуваха от дълбочината на небето и замигаха срещу него. Така нощта му ставаше приятел. Тя забулваше всичко, заличаваше всичко лошо и той можеше спокойно да се остави на нейната закрила.

Днес Ядулин щеше да остане в лодката. През последните дни по това време той бе слизал да нощува на брега на реката. Днес малко път го отделяше от Ерех, който той искаше да достигне. Скоро луната щеше да изгрее и да му помогне да намери своя път покрай брега.

Ядулин се опита да прониже с поглед нощния мрак. „Ако беше ден, сега сигурно бих могъл да видя върха на зикурата, седемстъпалната храмова кула“ — помисли си той. Изведнъж се послуша. Недалеч от него падаха камъчета във водата. Той ясно чу четирикратно пляскане. Ами това беше един от уговорените знаци!

Лодката насочи високия си нос към брега. Скоро пясъкът изскърца под нея. Последва лек удар и лодката се спря. Ядулин скочи на брега.

Зад тъмните храсти на брега някой тихо извика:

— Колко стрели имаш в твоя колчан?

— Седем стрели и само една, която ще отлети към Нанар — отговори Ядулин, както бе уговорено.

Листа изшумяха и един клон изпука. Горе на високия бряг ясно се открие на нощното небе тъмна фигура, която му махаше, с ръка.

Ядулин започна да се катери по наклона. Непознатият, посветен в тайната, му подаде ръка и го издърпа при себе си. Ядулин позна един от жреците, които служеха на бога на луната Нанар в неговия храм в Ерех. Без да каже нито дума, жрецът посочи към града.

Там се издигаше над хоризонта сърпът на луната. Неволно Ядулин закри очите си срещу червеникавото сияние. Тогава той забеляза в далечината верига от ярки светли точки.

— Това факли ли са? — попита Ядулин.

— Не, лагерни огньове — прошепна жрецът на Нанар.

— Какво се е случило? — Ядулин предчувствуваше нещо лошо.

— Ерех е обсаден — каза жрецът. — Гал-Уку-Патези от Ур се появи с войската си пред вратите на нашия град. Той поиска от Енмеркар да отстъпи върховното военно право в Двуречието на Ур.

Жрецът на Нанар бе чакал вече няколко дни и нощи, скрит на брега на Пурату, за да предупреди тамкара на владетеля.

— Продължавай — настоя Ядулин.

— Енмеркар се допита до старейшините. Те го посъветваха да запази мира за града и да предостави върховното военно право на Гал-Уку-Патези — продължи разказа си жрецът. — Енмеркар не беше доволен от този съвет. Той се допита и до съветниците си, и до нубанда, своя най-висш сановник. Те казаха, че достойнството на Ерех трябва да бъде защитено. Тъкмо това искаше и Енмеркар. Той отхвърли искането на Ур. Тогава Гал-Уку-Патези сключи обръча на обсадата около Ерех.

— Как ще влезем сега в града? — прошепна Ядулин.

Жрецът на Нанар му даде да разбере, че има само задачата да го предупреди. Той самият щял да чака, докато неприятелят се оттегли.

Ядулин размишляваше как да проникне през веригата от постове около града. За него нямаше никакво съмнение, че трябва да се реши на това. Искаше ли да осъществи своя план, да се издигне с помощта на Зил до поста тамкар-патези, върховен жрец или дори на владетел, той трябваше да стигне в града, не толкова за да съобщи на Енмеркар резултата от своята мисия, а по-скоро да провери как стоят работите, да потърси възможност да прекрати обсадата и да победи Гал-Уку. Само един силен и преуспяващ Ерех можеше да бъде първият град в Двуречието и да придаде на мечтаните постове оня блясък, който щеше да ги издигне над всички подобни постове в другите градове на

страната. Най-важното беше да се пипа умело. Нито жреците, нито сановниците, а още по-малко Енмеркар или дори небесният син Зил трябваше да открият неговите намерения. А засега трябваше преди всичко да стигне незабелязан в града и да прогони Гал-Уку. Най-лесно беше още сега да поиска помощ от Зил.

Ядулин дълго бе гледал втренчено към далечната верига от светлините на лагерните огънове. Сега той се обърна и заслиза по наклонения бряг към своята лодка. В средата на лодката лежеше островърхият камък. Ядулин го покри с жълтото наметало и се върна обратно при жреца.

През това време луната се бе изкачила по-високо и светеше по-ясно.

Жрецът чакаше търпеливо на брега и гледаше сребристите отблясъци на луната върху тъмната земя. Изпълнен с тъга, той си спомняше как в такива нощи жреците на бога на луната Нанар, както и жреците от храма на Нингал, богинята на луната, не спяха. Те шествуваха през дворовете на храмовете и обкръжаваха статуите. Животни биваха принасяни в жертва и безмълвният ритуален танц постепенно се превръщаше в хвалебно песнопение към Нанар и Нингал.

Когато се върна от лодката, Ядулин забеляза, че в далечината огньовете около града все още горяха, но сега изглеждаха по-бледи и незначителни на лунната светлина. Той се изправи разкрачен и спокоен на поляната край брега. На предупрежденията на жреца да се оттегли в сянката на храстите, за да не го забележат минаващите патрули, той не обърна никакво внимание. Ядулин се чувствуваше сигурен. Небесният син скоро щеше да дойде и да го предпази от всяко зло. Затова каза:

— Нищо не може да ми се случи. Синът на Инануа, Зил, бди над мене. Той скоро ще дойде и ще ме пренесе по въздуха в града.

„Какъв дух се е вселил в него — помисли си жрецът с безпокойство. — Дали новината за обсадата не разбърка ума му? Та нали Инануа няма никакъв син. А и по въздуха човек също не може да лети.“ — Той предпазливо се отдръпна няколко крачки.

Жрецът погледна към луната, която се беше издигнала високо в небето. Една падаща звезда премина съвсем близо до жълтия ѝ сърп. Но странно! Тя не угасна след мимолетен полет, а продължи да лети, приближи се до земята и почна да се спуска бавно, точно към него.

Голяма и светла, звездата застана над реката с леко бръмчене. Бледочервеникав лъч почна да опипва брега на реката.

Жрецьт стоеше вцепенен и просто не вярваше на очите си. Ядулин затича по поляната, махайки оживено с ръка, и без да го е грижа за неприятеля пред града, няколко пъти силно извика:

— Зил!

Звездата потрепна леко, свърна от реката й кацна на поляната до брега. Жрецьт на Нанар се обърна и обхванат от панически ужас, избяга в тъмнината.

Ядулин донесе измервателната сонда от лодката и се запъти към хвърчащия пръстен. Зил бе вече излязъл и тръгна насреща му.

— Поздравявам те, Ядулин! Имаш нужда от нашата помощ? Да не би другите хора отново да искат да упражнят насилие върху тебе?

Ядулин се стъписа. Дългият поздрав на Зил го смая. Досега небесният син бе винаги толкова мълчалив. Зил каза:

— Нашите невидими слуги научиха вместо нас езика от степните жители. Сега ние можем да говорим с тебе и да разбираме всичко, което ни казваш.

Ядулин бързо преодоля своята изненада и помоли Зил да го отведе в града, който ей там отсреща е обкръжен от венец от пламъци. При това той посочи с ръка в тъмнината — към веригата от светлини. Градът е неговата родина и се казва Ерех. Ядулин носи едно послание, написано върху глинена плочка, което трябва да предаде на владетеля на града. Но чужди, брутални воители охраняват Ерех и не пускат никого да влиза и излиза от него. Войниците имали намерение скоро да нахлуят в града, да вземат пленници и да ги откарат като роби.

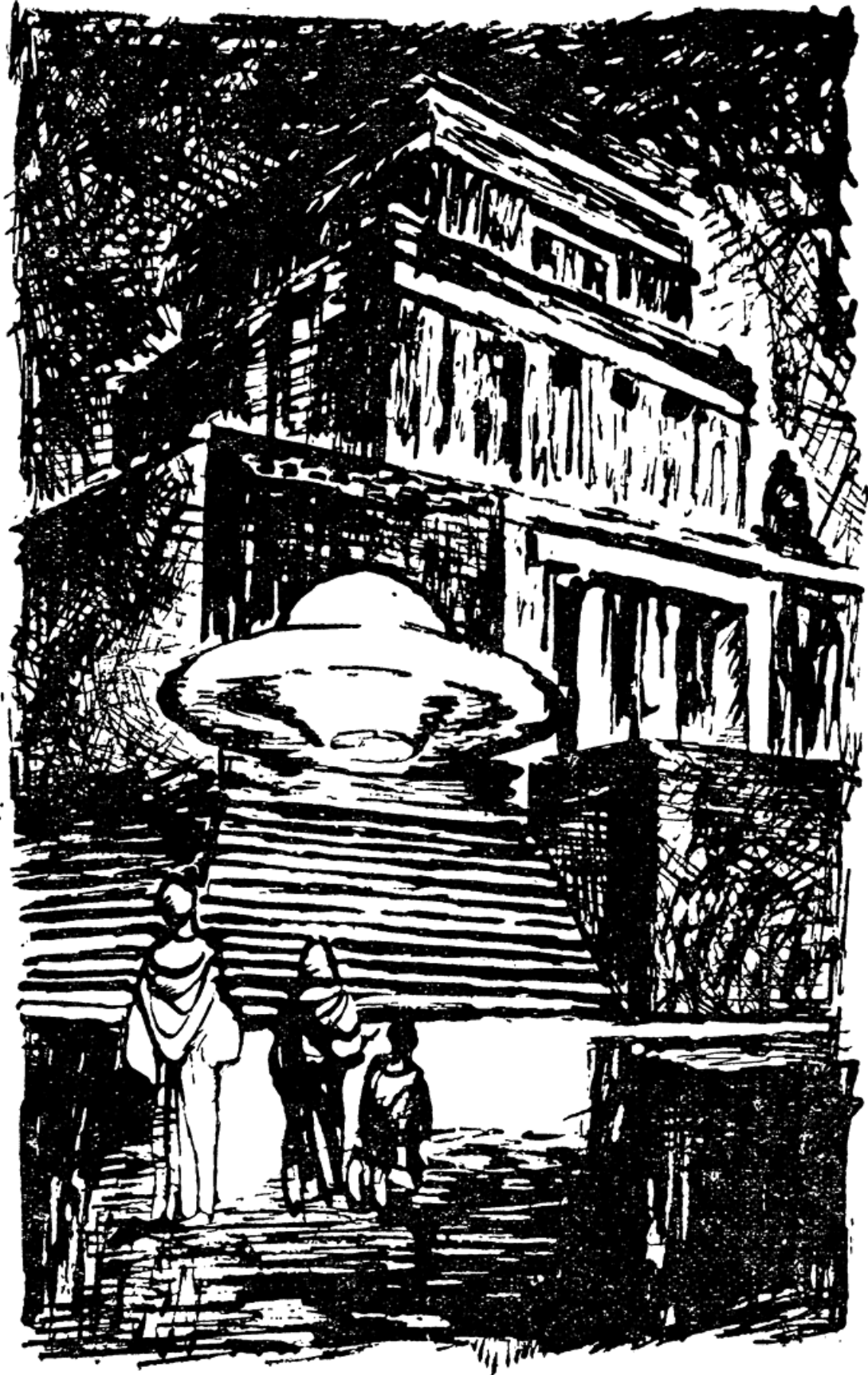
Зил не разбра напълно мионовия преводач, който превеждаше думите на Ядулин в неговата слушалка. Думи като „роби, пленници, войници и откарване“ му бяха непознати. Той щеше да си изясни тяхното значение едва след запитване до „Куа“. Но едно беше ясно: Ядулин искаше да отиде в града, а други хора му пречеха.

— Ние с удоволствие ще изпълним това твое желание — каза Зил. — Качвай се!

Той внесе сондата в хвърчащия пръстен, а след това и пътническия вързоп на своя приятел. Ядулин нерешително се изкачи по тясната стълба до люка. Зил го отведе до едно кресло, което приличаше на черупка, и леко го намести в него.

Ядулин нямаше много време да разглежда околния объркан свят, който толкова се различаваше от стаята на огнената птица. Червеникавата светлина угасна, подът стана прозрачен и Ядулин видя как реката ставаше все по-малка. При това той чувствуваше как подът на стаята се люлее. След това не можеше да разпознае нищо вече под себе си. Само луната внезапно почна да тича насам-натам по небето и да поглежда в хвърчащата стая на небесните синове ту от едната, ту от другата страна.

Когато стигнаха над града, Азул, който този път управляваше пръстена, се огледа за подходящо място за кацане. Между нагъсто разположените, приличащи на кутийки къщурки на града, се виждаха много малко свободни площи, които не бяха удобни за кацане и стартиране. В ясната лунна светлина Азул видя по-голям площад в центъра на града. Там и кацна хвърчащият пръстен.

Ядулин скочи от кабината, учуден, че пак трябва да излезе. Сандалите му изтропаха върху твърдата почва. Той се измъкна изпод все още кръжация пръстен, навеждайки се неволно под въздушната струя. Да, това явно бе Ерех, това бе свещеният квартал на града с неговите пет храма, разположени в широк полукръг. Луната светеше зад зикурата. Мощните контури на стъпаловидната кула се извисяваха в нощното небе. Бледата светлина на луната се изливаше на дълги ленти върху площада, на места ясно осветяваше някоя светло боядисана стена, а другаде скриваше в полумрак ъгли и чупки.

Зил и Азул също бяха слезли. Обширният площад около тях изглеждаше безлюден. Но при всяка постройка, в сянката на някоя стълба, на някоя колона или издатина, ясно се забелязваха инфрачервени петна.

— Кои стоят пред големите къщи? — попита Зил чрез мионовия преводач.

— Това са пазачите на храмовете, които бдят за спокойствието на боговете и за съкровищата на светите места — отговори Ядулин. — Елате с мен. Аз ще ви вода. Нанар и Нингал ще ви посрещнат гостоприемно.

Двамата последваха Ядулин, който се запъти към едно от големите здания. Кои бяха Нанар и Нингал, които щяха така гостоприемно да посрещнат космонавтите?

Ядулин пъргаво се изкачи по широките стъпала към главния портал и забърза към пазача на храма, който охраняваше вратата.

— Двама богове идват. Синове на Инануа. Бързо ни отвори! — прошепна му той.

Пазачът на храма с ужас бе наблюдавал чудесата на храмовия площад. Несъзнателно той изпълни това, което искаха от него. След това хукна да предупреди главните жреци.

Ядулин се движеше пипнешком в тъмните храмови зали. Той с мъка намираще пътя. Ако не бе идвал често тук и ако от време на време през някой отвор в покрива или в стената не падаше лунен лъч, той мъчно би намерил пътя до главната зала. Небесните синове, които носеха малки, тъмночервени лампи, се движеха толкова сигурно, като че ли за тях всичко бе ярко осветено. Минаха през коридори и помещения. Като стигнаха в главната зала, те се спряха пред статуята

на бога на луната, стар, слаб мъж, който държеше в ръката си лунен сърп. Кандила хвърляха оскъдна светлина в просторната зала.

Двама храмови жреци скочиха с вик на ужас при безшумната поява на двете непознати фигури и се притиснаха до стената. Учудено забелязаха човек между тях и се вслушаха в неговия глас.

— Моля, почакайте тука — каза Ядулин на Зил и Азул. — Ние сме в храма на бога на луната Нанар. Това е най-големият храм в Ерех. Аз ще отида при Енмеркар и ще му докладвам за вас. Ще се върна още тази нощ. Не се показвайте на хората. Те ще се изплашат и ще избягат от града право срещу, копията и стрелите на обсадителите. Само жреците трябва да ви видят.

— Но аз виждам, че и жреците се страхуват от нас — каза Зил. — А какво ще кажат хората, като видят нашия хвърчащ пръстен на площада пред тази голяма къща?

— До сутринта ще се намери някакво разрешение — отвърна Ядулин.

След това той се обърна към двамата жреци.

— Енмеркар ще дойде и ще се допита до синовете на Инануа. Отнасяйте се със страхопочитание към тях! — напомни им той.

Когато Ядулин излезе от портала на храма и заслиза по стъпалата, видя, че по целия площад се бяха събрали в широк полукръг групи от жреци, които страхливо се стараеха да останат в сянката на сградите. Те втренчено гледаха към хвърчащия пръстен, чиито къси криле все още бавно се въртяха.

Ядулин си спомни за чудодейния камък, който бе останал в хвърчащата къща на небесните синове. Той имаше сега нужда от него за всичко, което смяташе да направи още тази нощ. Ядулин хукна пряко през площада към хвърчащия пръстен. Когато се приближи на един хвърлей от него, той внезапно забръмча и се издигна леко във въздуха. Ядулин се спря учуден. Дали небесните синове въпреки всичко бяха напуснали храма и се бяха качили преди него в своята хвърчаща къща? Но зад едва осветените прозрачни стени на хвърчащата къща не се движеше нищо. В основата между трите крака се люлееше клапанът, вратата на тази къща. Ядулин се върна малко назад и размишляваше какво да прави. Тогава хвърчащият пръстен отново слезе и кацна на площада, като раздвижи бавно и спокойно въздуха. Зарадван, Ядулин се запъти отново към него и отново

кръглата къща се вдигна, като въртеше бързо своите криле. Тя кацна отново на земята едва когато Ядулин отново се отдалечи.

Тогава му хрумна една мисъл. Извади жълтото наметало от пазвата си, наметна се с него и отново се запъти към къщата на небесните синове. Този път тя остана на земята.

Ядулин намери камъка до стола, приличен на черупка. Той бързо се отдалечи с него.

Пред огромния силует на зикурата с кулата на седем стъпала той се спря. Там стоеше добре подредена група. Това можеха да бъдат само върховният жрец и главните жреци. Ядулин се приближи до групата, както предписваше ритуалът. Покланяйки се дълбоко, той прошепна:

— Велики повелителю! Синовете на Инануа дойдоха в нашия град. Те ми се откриха по пътя през планината и Сухата страна и се нарекоха Зил и Азул. Сега са в храма на Нанар и ви очакват. Аз бързам при Енмеркар, за да му разкажа за всичко.

Една ръка се показа изпод наметалото на върховния жрец и му направи знак да остане.

— Какво носиш под мишницата си, тамкаре? — попита тихо господарят на храма, който бе познал Ядулин.

Ядулин отново се поклони.

— Това е свещен камък, велики повелителю! Зил, небесният син, ми нареди да го нося винаги със себе си.

— Заплашва ли онова чудовище с късите кръжащи ръце нашите светини? — попита върховният жрец.

— Това е хвърчащата къща на небесните синове, с която те слизат от звездите — прошепна тамкарът. — Тя не вреди на никого, но никой не трябва да се доближава до нея освен по нареждането на небесните синове.

Върховният жрец бе доволен от този отговор и отпрати тамкара с едва забележим жест. Ядулин се измъкна от сянката в бялата светлина на луната. Бързо напусна храмовия квартал. Той видя все пак как подреденото шествие на главните жреци нерешително се запъти към храма на бога на луната.

По тесните улички между кирпичените къщи цареше тишина. Само бързите стъпки на Ядулин отекваха и будеха ония от спящите, за които в тези неспокойни дни на обсада всеки шум от стъпки означаваше предвестник на нещастие.

Войници му препречиха пътя, когато наближи двореца на владетеля. Отведоха го при дежурния офицер.

— Нингал праща на Нанар стрела с пера — каза Ядулин тихо паролата.

Мълком офицерът отведе висшия пратеник до стената на двореца и го предаде на стражата.

Появи се един роб, който го поведе през коридори, стаи и зали, дворове и стълби.

Най-после Ядулин застана срещу владетеля на Ерех. При него бяха съветниците и нубанда. Енмеркар ги бе свикал посред нощ на съвещание. Ерех беше явно застрашен. Владетелят нямаше сега време да мисли за поръчението по украсяване храма на Инануа. Други грижи го потискаха. Той сложи плочката с посланието на Арат настрана, без да ѝ обърне внимание. Но фактът, че тамкарът бе стигнал в града въпреки обсадата, го накара да се замисли.

— Ти се завърна от своята мисия точно навреме, по пълнолуние, въпреки далечния път и въпреки войниците и бивачните огньовете пред стените на нашия град. Разкажи ни какво си видял и как неприятелят те пусна да минеш — каза Енмеркар на своя пратеник.

— Велики владетелю на Двуречието! — започна Ядулин. — Гал-Уку-Патези от Ур още утре ще се оттегли с войските си, ако ти, върховни повелителю, отидеш още тази нощ в храма на Нанар. Там те очакват синовете на Инануа, които ти оказват своето благоволение, защото строиш храм на богинята. Нейните синове Зил и Азул ме избраха за свой свещен жрец и като знак на моя сан и доказателство за правдивостта на моята мисия до теб ми подариха този свещен камък и тази свещена мантия. Когато тази вечер се приближих с лодката до града и един жрец на Нанар ме предупреди за войниците от Ур, небесните синове се появиха със своята хвърчаща къща и незабелязано ме доведоха по въздуха в града. Сега те чакат в храма на бога на луната.

Един сановник влезе и пошепна нещо на владетеля.

— Ти каза истината, Ядулин, велики пратенико — каза владетелят. — Нека се допитаме до боговете и да ги помолим за съвет.

Зил и Азул разглеждаха голямата храмова зала, която бе разделена от три реда масивни колони. Колко по-различно беше на Хелойд, където не можеше да се види и най-тънката колона, а въпреки това се извисяваха значително по-големи сводести зали. По стените наред с изображенията на животни и на луната те забелязаха многобройни изображения на хора, издълбани в камъка.

— Какъв ли ще е този извънредно голям мъж? — попита Зил своя другар. — Изображението му се среща почти във всяка картина.

— Големината му е само символична и олицетворява властта, която притежава и с която господства над хората — обясни Азул. Той още на борда на „Куа“ при дешифрирането на глинени плочки се бе интересувал, съгласно даденото му поръчение, от всичко, което обясняваше култа към боговете на жителите на планетата. Зил и Азул се разхождаха из залата на храма. — На тази картина те му поднасят резултатите на своя труд, данъци или жертвоприношения за боговете, плодовете на нивите или градините и животни.

На друга картина голям мъж предвождаше, други по-малки. Той носеше на главата си огромна кошница. Азул се мъчеше да разчете писмените знаци по нея.

— Тук се разказва за един владетел, по чието нареждане се строи напоителен канал — каза той след малко. — Начело на всички останали той носи първите тухли, с които трябва да се укрепи леглото на канала.

Азул не можеше да обясни всички картини, върху които попадеше ярката светлина на тяхната ръчна лампа. Някои от тях бяха прекалено загадъчни. Често на каменните картини се виждаха хора с вързани ръце или с примка около врата, влачени като магарета и други животни в шествието.

Единият от двамата жреци, който беше излязъл, се върна сега с пръчици, от които трептяха открити жълти пламъци. Той ги постави между редиците колони.

— Ако Синио беше тук, щеше да каже: „Странно, те предпочитат жълтата светлина.“ Между другото прави ми впечатление, че човешките същества никога не ни гледат направо, а следят с очите си само нашите очертания. Също така, когато виждат познати предмети, те ги обхождат с поглед. Следователно техните зрителни органи не са толкова развити, както нашите.

Азул прекъсна Зил и му посочи една картина на стената, на която бе изобразена само една фигура. Беше жена, от чието тяло израстваха клони с листа.

Азул каза усмихнат:

— Това трябва да е нашата майка. Това е богинята Инануа. Клоните и листата по нея означават, че тя е властна над природата, живота и ражданията.

— Тогава ние имаме много важна майка, нали? Но не ми харесва, че Ядулин ни представя за синове на богинята Инануа. С това той ни превръща в богове — каза недоволно Зил.

От другия край на храмовата зала долетяха шумове, които накараха Зил и Азул да се послушат. Чуваше се тих шум от стъпки и шепот. Въздушна струя премина през тъмната зала и раздвижи пламъците на факлите. От един от коридорите към залата просветна силна жълта светлина и подчерта сенките, които хвърляха колоните.

Двамата жреци на храма се раздвижиха. Те си възвърнаха сигурността и страхът по лицата им видимо изчезна.

— Върховният жрец! — извика единият храмов служител на другия.

Азул се плъзна бързо до огромната статуя на бога на луната Нанар, защото оттам се виждаше по-добре. Зил остана между редиците колони и зачака, изпълнен с напрежение. Внезапно двамата храмови пазачи изскочиха от своите ниши, хванаха Зил и го подкараха към другата свободна още страна на статуята. Зил бе премного изненадан, за да се съпротивлява. Той се остави да бъде преместен като фигура, която по невнимание е била турена другаде и сега бързо се поставяше на мястото ѝ. Откъде двамата жреци бяха взели така внезапно кураж, за да се докоснат до него и да му наложат своята воля?

— Ако ме докоснат още веднъж, ще неутрализирам антигравитационната плоча на моя скафандър под краката си — каза Зил на Азул по предавателя. — Тогава няма да се нося по пода, а ще застана неподвижно.

От коридора се подадоха първите фигури, които носеха факли. Те минаха вляво и вдясно и се наредиха близо до стените, държейки факлите далеч пред себе си. На няколко крачки зад тях се появи с отмерени движения един-единствен жрец, от чиито рамена се

спускаше тъмна, много широка дреха, която закриваше и краката и оставяше отворена само главата му. По нея имаше малко украшения. Следваха го няколко подобно облечени фигури.

Групата на главните жреци начело с върховния жрец стигна до средата на колонната зала и се спря, разглеждайки изпитателно небесните синове. Те очакваха някакво движение, някакъв знак от чуждите, невиджани досега богове.

След главните жреци в залата влезе дълга процесия от хора. Те бяха облечени като върховния жрец, но не носеха никакви украшения. Струпаха се в края на залата и почнаха да надничат един през друг.

Върховният жрец размишляваше: „От известно време висшата наука на тяхната вяра, «тайната на видението» твърдеше, че Инануа ще се ожени за Ану, първия от всички богове. Може би това време бе дошло и богинята им изпращаше като доказателство своите синове, за да оповестят това събитие. Или може би тези двама млади богове трябваше да поемат функциите на своята майка, за да може тя изцяло да се посвети на Ану и да стои до него, когато управлява света на боговете. Съвсем сигурно обаче му се струваше, че боговете са дошли, за да окажат на града, който строеше храм на Инануа, помощ срещу обсадителите.“

Единият от двамата пазачи на храма мислеше: „Върховният жрец отмени поради обсадата церемониите, които иначе се устройваха в лунни нощи като днешната. Ако беше предполагал, че ще дойдат двамата богове, щеше да бъде устроено поне едно жертвено тържество. Струва ми се, че тази нощ ще чуем храмова музика и ще празнуваме.“

Азул чувствуваше, че трябва да направи нещо и че не бива да стои така неподвижен. „Човешките същества очакват някакъв жест“ — помисли той, грабна една факла и слезе от своето високо място. Тази слаба жълта светлина не му беше необходима, за да си свети, защото въпреки нощния мрак голямата храмова зала бе достатъчно светла за неговите очи, но факлата му въздействуваше някак си особено тържествено и му се струваше, че тя прехвърля мост между него и жреците. Азул се запъти към групата на главните жреци в средата на колонната зала. Когато се приближи до тях, те коленичиха, а след тях и всички други в залата страхопочитателно се смъкнаха на пода.

— Вземи факлата — каза той меко — и ми покажи вашата къща!

Върховният жрец пое радостно свещената факла.

В този момент внезапно се появи Ядулин. Странното жълто наметало и чудният камък в ръката му направиха впечатление на всички. Върховният жрец даде знак. Пазачите на храма заведоха Ядулин, който бе изпреварил владетеля, до статуята на бога на луната Нанар и го наредиха до Зил и Азул.

Върховният жрец отново даде знак. Образува се шествие, което тържествено мина покрай статуята на Нанар, покрай Зил, Азул и Ядулин. Някъде в далечината се чуваха тъпи отсечени звуци, размесени с други шумове; това бе ритуална храмова музика.

Изпълнен с радост и с растящо безмълвно ликуване, Ядулин установи, че магията на тайнствения камък почваше да действа и че неочаквано бързо му се оказваше висока чест. С напрежение следеше той развоя на събитията, който отново му потвърждаваше, че щастието му се е усмихнало напълно.

Процесията мина. Две фигури, облечени в къси дрехи, донесоха съд с масло и го поставиха на земята пред Азул. След това потопиха в него факла и от съда веднага лумнаха жълти пламъци с червени върхове. Дългата процесия на жреците се бе подредила този път само на няколко крачки. В ритъма на храмовата музика те почнаха едва забележимо да движат телата си. Азул бе много изненадан, че тези движения твърде много напомняха на техния леко люлеещ се вървеж, когато бяха облечени в скафандрите. Ритуалът продължи, докато течността в съда изгоря. След това шествието тръгна отново. Начело вървяха Азул, Зил, Ядулин, върховният жрец и главните жреци. Към хората, които носеха факли и вървяха напред, се присъединиха още слуги с пръчки, от които се издигаха белезникави изпарения.

Шествието напусна голямата зала и тръгна по коридорите. От двете страни, на малки разстояния един от друг, бяха коленичили жреци, които тихо шепнеха нещо.

— Енмеркар чака във на храмовия площад. Той иска да се запознае и да говори с вас — прошепна Ядулин на Зил и Азул. — След шествието той ще дойде в храма.

Азул посочи коленичилите и шепнещи жреци от двете страни на коридора.

— Какво правят те?

— Молят се. — Когато забеляза, че това нищо не казваше на Азул, обясни: — Те възхваляват вас, небесните синове, и благодарят на боговете, че сте дошли.

Върховният жрец се спираше по малко при всеки един от молещите се, така че Зил и Азул също трябваше да спират за кратко. Коридорът водеше в едно по-малко помещение. Тук също имаше статуя на стария човек с лунния сърп, но по-малко картини украсяваха стените. В средата се намираше куб от тухли, набразден с дълбоки улеи. Неволно Зил се спря пред този куб. За какво можеше да служи той? Шепотът на молещите се, които се срещаха навсякъде, замря, а и отсечената храмова музика заглъхна.

— Искаш ли жертви, сине на небето Зил? — попита Ядулин тихо.

Жреците изтълкуваха спирането на бога пред жертвеника още по-недвусмислено от него. Това им се стори като знак на особена святост и благоволение от страна на новия бог.

Зил бързо отмина. Значи това беше жертвеник, върху който, както разказваха глинените плочки, хората убиваха животни, за да подкрепят по този начин някоя своя молба, например за дъжд или за изобилна реколта. Зил почувствува отвращение.

— Не, никакви жертви — отговори той припряно.

Когато челната група от жреци с Азул, Зил и Ядулин излезе отново на коридора, там стоеше едно белезникаво магаре, което бе поведено пред Азул. Ядулин направи гримаса, но след това обясни, за да не стане някакво недоразумение:

— Това е свещено магаре. То принадлежи на върховния жрец.

Азул не разбра защо магарето беше свещено и защо това животно трябваше да се разхожда посред нощ из къщата, но все пак му стана ясно, че с това му се оказваше особена почит.

Процесията продължи през други помещения. Отново се раздаде храмовата музика. Откри се ново помещение. То беше застлано с рогозки. Върху тях бяха коленичили много жреци и храмови служители. „Това ще е специална стая за тези, които се молят“ — помисли си Азул. В друго помещение видя натрупани много глиненни плочки.

— Това е храмовото училище — му прошепна Ядулин. — Тук се преподават обикновените мъдрости: писане, смятане, наблюдаване на

звездите и гадаене по звездите. В това храмово училище съм учил някога и аз.

След това пред тях се откри отново голямата колонна зала.

Скоро от един коридор отново просветна жълта светлина от факли. Появиха се пет фигури, които влязоха в голямата колонна зала. Начело крачеше висок, едър човек с широко лице, с гъсти, падащи до раменете му коси и ъглеста брада. Под тясното грубо кожено наметало се виждаха здрави мускулести крака. Това беше Енмеркар. След него идваха нубанда и други съветници и сановници. При появяването на владетеля редовете на жреците се раздвижиха.

Енмеркар се спря на известно разстояние от двамата чужди богове. Той се поклони леко. Но другите четирима сановници коленичиха.

Зил почувствува, че предстои велик момент и си зададе въпрос какво представляват всъщност жреците? Тази дума често се срещаше в идеограмите, но досега той не бе успял да я разбере. Струваше му се, че това са хора, които са си поставили задача да пазят и да се грижат за големи строежи. Тяхна задача, изглежда, е и да създават духовни ценности и да изобразяват важни събития, а също и фигурата на човека от камък. Само по този начин Зил си обясняваше голямата статуя, около която стояха и която хората наричаха бог. Това явно бе човешка фигура, изобразена като стар, мъдър, достоен, малко слаб човек, който държи в ръката си лунен сърп и който е бил може би някакъв виден, но починал вече астроном. От глинените плочки Зил знаеше, че жреците се занимават и с тази наука. Сигурно те се събираха сега тук, за да посрещнат тържествено тях, гостите от Вселената, въпреки късния час. „Аз трябва да им говоря — помисли си той. — Те очакват да ме чуят“. Той бързо се посъветва с Азул.

— Човешки същества! — започна той. — Ние, Азул и Зил, сме жители на далечна звезда. При нашите странствувания от звезда към звезда достигнахме и до вашия свят и слязохме при вас. Ние искаме да опознаем вас, вашия начин на живот и вашите обичаи, за да можем да разкажем на спътниците си за вас. Аз се възхищавам от големите ви къщи и особено от тази тук, в която вие се грижите за науката и създавате величествени статуи. Ядулин, който ни доведе тук, ни запозна сега и с Енмеркар, вашия върховен повелител. Радваме се, че дойдохте толкова много хора, за да ни поздравите. Не се страхувайте

от нас, въпреки че нашият образ ви плаши. Всъщност ние изглеждаме като вас. Това, което виждате, е само нашата външна обвивка, която ние не трябва да напускаме, защото иначе ще загинем. Молим ви да ни позволите да останем сред вас.

Горкият Зил! Той не подозираше, че неговите думи бяха възприети от жреците по съвсем друг начин. Той, който честно се стараеше да отстрани божествения ореол, който все повече и повече се създаваше около тях, и искаше да обясни с прости думи техния произход на хората, по начало бе загубил битката срещу дълбоко вкоренената вяра в богове.

Жреците разбраха речта на Зил по следния начин:

„Хора! Ние, синовете на небето, Азул и Зил, които живеем при звездите и при боговете и всяка нощ пътуваме от звезда към звезда, слязохме при вас, за да проверим как живеете и какво вършите и да докладваме за това на нашите спътници — боговете. Вие трябва да градите нови големи къщи, нови храмове, големи колкото този тук. Трябва също да се грижите за науката на видението и да създавате нови големи изображения на боговете. Ядулин ще стане така прочут, както вашият владетел Енмеркар. Радваме се, че всички вие така ни уважавате. Но ние ще вземем друг, много по-страшен образ, и ще ви изплашим, ако не се страхувате от нас. Нашите души; които са подобни на вашите, живеят в тези обвивки, които обаче те не трябва да напускат, защото ако ги видите, вие ще трябва да умрете. Ние сме при вас и ще останем още.“

В задните редици на жреците настъпи раздвижване. Техният шепот изпълни залата. Боговете бяха оповестили, че Ядулин скоро ще бъде прочут. Нима властта на Енмеркар беше към края си?

Шумът стихна, защото върховният жрец даде знак. Сега той щеше да говори.

— Синове на небето и на звездите! С дълбоко смирение и голямо страхопочитание ние винаги ще си спомняме за тази нощ, в която вие ни се открихте. Ние чухме вашата мъдра вест и сме благодарни на вас, бог Азул и бог Зил, че така ясно ни говорехте с вашия мощен глас. В какъвто и страшен образ да ни се явите, ние винаги ще бъдем ваши и на другите богове покорни слуги и ще изпълняваме всяко ваше желание. Дано тази голяма къща да ви хареса и дано да останете дълго при нас.

Зил изключи мионовия преводач и се свърза с Азул чрез радиовръзката в скафандрите.

— Чу ли? Поканиха ни да останем дълго при тях. Следователно нашите скафандри не са вече така страшни за тях, както предполагаме. Сега ще можем спокойно да проучим живота на жителите на третата планета. Колко добре е, че нашите мионовии преводачи говорят техния език и ние можем да ги разбираме!

Зил се радваше на успеха. Не му харесваше само, че човешките същества виждаха в тяхно лице богове и не разбираха какво значи странници по звездите.

Зил размишляваше как по-ясно да им обясни, че те са космонавти. Но Ядулин ги изпревари.

— Това, о божествени сине на небето Зил и божествени сине на небето Азул, е Енмеркар, нашият велик владетел и повелителят на град Ерех и на всички градове в Двуречието. Той дойде да поздрави и възвеличи синовете на богиня Инануа.

— Уважаеми Енмеркар — каза Зил. — Ние наистина сме синове на небето, но Ядулин греши, като ни нарича синове на богиня Инануа. Ние сме странници по звездите.

— Чест прави на небесните синове, че са толкова скромни — прекъсна го веднага Ядулин.

На Енмеркар му се струваше така невероятно и фантастично, че точно в тези дни, когато властта и господарството му бяха застрашени, се появили живи богове. При това Ядулин се проявяваше като верен тамкар, приемаше скромно високата чест, която му оказваха в храма, и насочваше вниманието на небесните синове върху него, владетеля. Всичко това можеше да бъде само добро предзнаменование за него. Той никога не бе предполагал, че строежът на нов храм на Инануа ще му донесе такова благоволение от страна на богинята. Върховният жрец бе излязъл извънредно предвидлив, когато на времето бе изследвал положението на звездите, бе извикал на помощ науката за видението, бе се допитал до боговете и след това му препоръча да построи нов храм. Но защо боговете бяха приели тези своеобразни конусовидни фигури без лице и без ръце и крака? Ала те бяха тук и действително съществуваха. Никой не можеше да се съмнява в това и да го оспорва. Трябваше да използва случая и да се допита до тях, преди да са станали отново невидими.

— Добри и мъдри небесни синове, които живеете при звездите. Вашето посещение е голяма чест за жителите на нашия град. Никой друг град надлъж и нашир не може да се похвали, че е приемал някога жив бог между стените на своите храмове. Вие идвате в един момент, когато глад заплашва мъжете, жените и децата. Чужди воители на съседен град, които завиждат на нашето с труд спечелено богатство и гледат с лошо око на силата на нашите воители, обсаждат нашите къщи, храмове и палати. Те искат да разрушат градските стени, да нахлуят в града, да убиват, да палят и да грабят. Инануа, богинята на живота, ви праща тъкмо навреме. Вдъхнете на нашите воители, които са готови да се бият и да убиват неприятелите, смелост и вяра в победата и им дайте сили и сръчност да въртят правилно оръжието.

Едва сега Енмеркар коленичи, за да помоли Зил и Азул за помощ.

Зил беше възмутен. Треперещ от гняв, той изключи мионовия преводач и влезе във връзка с „Куа“. Той бързо докладва на Гоати и на другите космонавти къде се намираше в момента и пред каква задача беше изправен.

— Този Енмеркар е наистина опасно човешко същество — извика той. — Той очаква от нас да му помогнем да убива. Може би ще поиска дори да унищожим другия град с нашите лъчеви пистолети.

— Дали ние искаме, или не, Енмеркар и неговият противник ще заставят своите воители да се бият един срещу други. Победител ще бъде онзи, който има по-голяма и по-добре въоръжена военна сила — чу Зил гласа на Гоати.

— Ще се постарая да попреча на това!

— По какъв начин?

— Ще се възползувам от божественото си влияние — реши се Зил.

— Ти ли? — учудено се обади до него Азул.

— Не виждам друга възможност.

— Нали тъкмо ти направи всичко, за да не те смятат за божество.

— Човешките същества ме принуждават да постъпя така — каза Зил.

— Този път може би ще предотвратиш убиването — каза отново Гоати от „Куа“. — Но щом напуснем тази планета, те ще продължат да убиват, както са правили хелоидите в древни времена!

— Би трябвало да останем тук и да не продължаваме пътя си — каза Зил.

— Невъзможно! Кому ще помогне това? А ние трябва да продължим нашия път — апелира за благоразумие Гоати.

— Бихме могли да им помогнем да получат по-бързо повече познания и да достигнат до по-висше мислене.

— Не можем да им помогнем. Те сами трябва да се пазят да не убиват — каза сега и Тивиа от морето на мъртвата вода.

— Те няма да имат сили за това и ще загинат! По стълбата на тяхното развитие им предстои най-трудното препятствие — когато ще се научат да командуват силата на атома! Ако дотогава не успеят да изгонят злия дух и да премахнат властта на жреците и на владетелите, тази планета ще загине.

— В момента, в който ние ще пристигнем в световите на външния ръкав на Галактиката, те ще са достигнали това стъпало, ще са преодолели злия дух — каза Гоати уверено.

— Но сега! — извика Зил.

— Добре, опитай се — съгласи се Гоати. — Този път можем да им помогнем. Никой на Хелоид няма да ни осъди, ако в този случай се явим като богове. Само че ние сме безсилни да улесним техния път в бъдещето, дори да останем тук до нашата смърт.

Енмеркар очакваше с нетърпение думите на небесните синове. С този отговор за него щяха да се решат много неща.

„Сега ще стане ясно дали Енмеркар ще запази благоволенieto на боговете за още известно време или Ядулин ще заеме мястото му“ — помисли си върховният жрец.

„Защо се колебаят толкова дълго“ — се питаше Ядулин. Той ставаше неспокоен. Струваше му се, че чува техния странен пеещ език. Но те само стояха един до друг и едва се помръдваха.

— Уважаеми Енмеркар! — започна Зил, след като отново бе включил мионовия преводач. — Ние още веднъж разговаряхме с боговете. И така, чуй тяхното решение, което ти съобщават чрез нас. Всички воители на града Ерех трябва да струпат закупеното оръжие. Ти, техният владетел, трябва да дадеш на тия мъже оръдия за работа, за да могат в работилниците и на полето чрез труд да стигнат до благосъстояние. Ние, небесните синове, ще поискаме същото и от войниците, които стоят при лагерните огньовете пред вратите на града.

Щом изгрее слънцето, ще ни заведеш пред града при главнокомандуващия чуждите войници. Ако някоя от войските действа против волята на боговете или ако някои войници не съблюдават тяхното решение и нарежданията на небесните синове, по обед в небето ще се появи огнена птица и страшно ще накаже човешките същества.

„Аз съм спасен. Запазвам властта. Гал-Уку-Патези е победен“ — мислеше доволен Енмеркар.

„Това е краят на Енмеркар — си каза върховният жрец. — Боговете му вземат войниците и той става безсилен. Ядулин ще заеме неговото място. Той носи вече своето наметало на владетел.“

Ядулин бе недоволен. Съветът на небесните синове не можеше да послужи на неговите планове. „Те трябваше да изгорят войниците от Ур със своя невидим огън. Сега обаче Гал-Уку-Патези запазваше всичките си войници. Когато небесните синове си заминат, той отново ще търси повод за разпри с Ерех“ — мислеше си той.

„Ядулин излезе прав — си каза нубанда. — Преди малко в двореца той предсказа, че Гал-Уку-Патези от Ур ще се оттегли утре със своята войска, ако Енмеркар отиде още тази нощ в храма на Нанар.“

На Енмеркар хрумна една мисъл, още неясна, но обещаваща успех.

— Мъдри и добри, всезнаещи небесни синове, които живеете при звездите! — чу се той да говори. — Неоспоримият съвет на боговете е закон за мен. Моите войници ще слязат от стените на града и ще струпат своето оръжие на куп в двора на двореца ми, веднага щом аз се завърна пред вратите на града от моя път. Огнената птица на боговете няма нужда да се появява. Но позволете ми да ви отправя една молба: разрешете ми да предам сам висшата и мъдра повеля на боговете на пълководеца на войниците от Ур, ако вие, синове на небето, имате доверие в мен и ме съпроводите дотам.

ГАЛ-УКУ-ПАТЕЗИ И ЛАЗУРНИТЕ КАМЪНИ

Гал-Уку-Патези крачеше неспокойно насам-натам из своята голяма кожена шатра. Глъчката на свободните от наряд войници в палатките на войсковия лагер наоколо сега бе стихнала. Бе късно след полунощ. Само контролните викове на постовете, които сключваха обръча около града, се чуваха на по-големи разстояния покрай лагерните огънове. Когато на разсъмване луната залезе и постовете бяха вече капнали за сън, виковете се чуваха по-често.

Гал-Уку-Патези имаше енергично, силно обгоряло от слънцето лице с тесен дълъг нос. Косата му бе подстригана толкова късо, че не се подаваше под двойната кожена каска, която той винаги носеше. Затова здравият му врат беше открит. Гъста тъмна брада обкръжаваше цялото му лице. При това Гал-Уку-Патези беше едва тридесетгодишен. Пълководецът, чието мускулесто тяло не бе отпуснато въпреки множеството празненства, бе облечен във вълнена дреха, която стигаше едва до коленете, и в тясна кожена жилетка, от която се подаваха голите силни ръце. На краката си носеше сандали. Кръстът му бе пристегнат с колан, на който бе завързана торбичка. В нея той държеше един калем, уред за писане и малък цилиндър за печати от печена глина.

Пълководецът минаваше за един от най-богатите робовладелци в Ур. Затова, изглежда, винаги носеше със себе си къс, дебел колкото палец, кожен камшик. В боя той единствен носеше особено оръжие, с което никой друг не можеше да си служи. Това беше въже, дълго няколко крачки, на чийто край бе завързан камък с неправилна форма и остри ръбове: когато замахваше с него, то нанасяше опасни рани на улучения неприятел. Враговете му благоразумно го избягваха. Въжето се обвиваше около кожените щитове и винаги достигаше своята жертва. Ако срещу пълководеца се изправеше някой воин или ако бъдеше нападнат от няколко страни едно временно, той хващаше боздугана, къса дебела тояга, осеяна с остри зъби от бронз. Размахваше го и помиташе всичко около себе си. Освен това имаше на

двете си китки две тясно прилепнали плътни гривни, за които се говореше, че му придавали огромна сила.

Гал-Уку-Патези продължаваше да крачи неспокойно насам-натам из своята шатра. Той мислеше огорчен: „Тази лисица Енмеркар отказа да ми отстъпи военното право в Двуречието. При това този поход бе така добре подготвен. На какво може да се дължи, че владетелят на Ерех не прекланя глава?“

Въоръжаването на войската бе траяло две години. Търговците от Ур бяха закупили кожи отвсякъде, дори от степните жители, за да се изработят от тях обувки, каски, брони, щитове и колчани. Отдалеч бе докарано дърво от кедри и тамарикси, за да се изработят рамки за щитовете, копия и стрели. Отгледали бяха множество волове и магарета и бяха дали на войниците многобройни стада за клане. И най-после, когато положението на звездите бе посочило времето за действие, войската бе потеглила. Една сутрин тя се появи пред стените на Ерех. Наистина вратите на града бяха залостени и войниците не можаха да проникнат вътре, но Гал-Уку не бе имал изобщо намерение да завзема града с насилие. Войниците му бяха нужни за други битки. Той се бе надявал, че само появата на добре строените му и много добре въоръжени войници ще обезкуражи Енмеркар и неговите съветници и ще ги сплаши. Но Ерех не се уплаши и той се видя принуден да обсади града. Енмеркар сигурно щеше да предприеме утре нападение. Най-малкото липсата на вода в града щеше да го принуди към такава стъпка. Имаше изгледи да се стигне до битка в открито поле.

Най-после Гал-Уку-Патези реши да подсили обсадата на противоположната на реката страна и да охранява с по-малко сили страната откъм брега. По този начин Енмеркар може би щеше да предприеме нападение към Пурату и тогава войниците от Ур можеха да атакуват неприятеля, да го натикат в реката или да го принудят да се върне обратно в града.

Когато утрото просветна, Гал-Уку-Патези се хвърли на своето ложе и бързо заспа.

Събудиха го силни викове. Пълководецът скочи и грабна кожената си каска. Ярките лъчи на изгряващото слънце проникваха през един тесен отвор в шатрата и за миг го заслепиха. Гал-Уку-Патези излезе навън. Войниците стояха наоколо и втренчено гледаха към

небето. Високо над обсадения град летеше някаква кръгла плоча, около която се въртеше пръстен. Странната, невиджана досега тайнствена птица, се спусна малко по-ниско и почна да лети близо до стените на града над линията на постовете. Войниците там се пръснаха на всички страни. Само във военния лагер, който бе разположен малко встрани, войниците все още стояха на местата си.

През това време жреците от храмовете на града се бяха погрижили жителите на Ерех — мъже, жени и деца, войници и сановници, водоносачи, продавачи, търговци, лодкари, подкарвачи на товарни животни, писари, грънчари и всички останали — да узнаят за присъствието на небесните синове и хвърчащата къща. Всички поглеждаха плахо към хвърчащата къща на боговете, когато тя се появи над кулите на храмовете, но никой не избяга в панически страх.

Хората се стекоха с радостни викове, когато владетелят Енмеркар, придружен от върховния жрец на свещеното магаре, от нубанда и други висши сановници, от Ядулин и офицери от гвардията, излезе от двореца и се запъти по улиците към южната врата на града. Говореше се, че тази нощ небесните синове оповестили някакво послание на боговете в храма на Нанар и настояли да бъде сключен мир. Владетелят отивал сега извън града, за да прогони чуждата войска.

Войниците на Енмеркар по валовете, кулите и стените видяха как постовете от Ур побягнаха при появата на хвърчащия пръстен. Те се спуснаха от стените и хукнаха след тях, викайки и размахвайки оръжие, за да обърнат окончателно обсадителите в бягство. Но изведнъж хвърчащият пръстен се върна и прокара между тях и неприятеля една огнена линия, от която светнаха искри, лумнаха пламъци и се издигна пушек и пара. Войниците се спряха уплашени и не посмяха да прекратят огнената линия.

Когато въпреки всичко един млад офицер я прескочи, хвърчащият пръстен се спусна още по-ниско. Младият офицер приклепна смаян зад един голям камък, но отново скочи, когато една страшна фигура падна от къщата на боговете и се заклати срещу него. Той избяга обратно в града. Зад него камъкът се пръсна на безброй

парчета с ужасен пукот и трясък. Невидимият огнен чук на бога го бе разбил за назидание.

През това време Енмеркар, Ядулин и всички други от свитата на владетеля бяха стигнали до южната врата. Те видяха с очите си как небесните синове пуснаха огън от небето и по този начин попречиха на войниците на Ерех да убиват хората от Ур. Енмеркар бързо даде заповед на своите офицери да изтеглят войниците от полето и да ги върнат на стените и валовете. В този момент нищо не би било поужасно от това да разгневят синовете на Инануа, които тогава сигурно щяха да повикат своята огнена птица да ги накаже. Кой можеше да каже дали тогава боговете нямаше да се отвърнат от Ерех и да разрешат на Гал-Уку да влезе в града?

Ядулин избърза пред шествието. Жълтото му наметало се виждаше отдалече. Той се запъти право към Гал-Уку-Патези, който веднага позна в негово лице тамкара на Енмеркар. Ядулин каза на пълководеца, че владетелят на Ерех идва лично при него, за да му предаде едно послание на Ану, Инануа, Нанар, Нингал и другите богове. Това послание било оповестено през нощта от двамата сина на Инануа. Никой не трябвало да се страхува от двамата богове, които съпровождали Енмеркар с хвърчащия пръстен, но зло щяло да сполети всеки, който вдигне оръжие и по този начин разгневи двамата небесни синове.

След това Ядулин отстъпи встрани и не каза повече нито дума. Той видя, че благоволенieto на небесните синове към Ерех направи силно впечатление на Гал-Уку-Патези. Огорчение и подозрение се изписаха по лицето на могъщия воин от Ур. Ядулин изпита чувство на тържество. Гал-Уку изглежда предчувствуваше какво поражение му се готви.

Ядулин бе съобщил на пълководеца за идването на Енмеркар и за намерението му с такъв силен глас, че ония, които го заобикаляха, чуха всичко и бързо разпространиха вестта между войниците. Никой от офицерите не помисли да строи войниците за посрещането. Едва когато полевите жреци, които още рано сутринта бяха научили от тайни пратеници за нощните събития в храма на Нанар, се разтичаха из лагера, увещавайки войниците, те се строиха против волята си.

Шествието начело с Енмеркар бавно се приближаваше. Зил и Азул бяха слезли от хвърчащия пръстен. В своите чудновати, тежки скафандри те придружиха Енмеркар до средата на лагера. На малка

височина ги следваше пръстенът, управляван автоматично от пилотрона.

Шествието се движеше само по пътищата, избягвайки да минава направо през полето. Нубанда, мислейки вече за своите задължения, се оглеждаше. Само няколко ниви на двореца, които бяха засети с жито и ечемик, бяха ожънати, когато преди няколко дни се появи войската на Ур. Много посеви бяха опустошени, изтъпкани от войниците на Гал-Уку или опасани от стадата, които те водеха със себе си. Все още нещо можеше да се спаси, ако още днес войници и роби бъдеха докарани за жътва. Само по тази причина вече съветът на небесните синове се стори на нубанда особено мъдър и умен. Те наистина бяха помислили за всичко.

Азул намираще положението за твърде комично. Ако преди шест светлинни периода, когато настояваше да кацнат, някой му бе казал, че ще играе ролята на идол и ще придружава владетел на жителите на една планета при друг владетел, за да ги накара да се откажат да убиват, той нямаше да повярва. Благородният стремеж на Зил да бъде полезен на жителите на синята планета ги бе докарал в това странно положение.

Зил наблюдаваше внимателно и напрегнато това, което ставаше около него. Желанието му да предпази човешките същества от взаимно унищожение, изглежда, се осъществяваше. Още през нощта Енмеркар бе направил с много усилия и енергия всички приготовления, за да превърне „посланието на боговете“ в действителност. Ако владетелят и занапред възнамеряваше да щади живота на своя народ, Зил може би щеше да забрави, че Енмеркар бе поискал от него помощ, за да убива. Зил се бе зарадвал много, когато владетелят поиска сам да направи на своя противник разумното предложение.

В това време те бяха стигнали своята цел. Владетелите на двата съседни града Ерех и Ур стояха един срещу друг. Енмеркар наведе леко глава и заговори:

— Смели и трудолюбиви Гал-Уку-Патези! Като верен слуга на боговете, който следи в храмовете всеки ден да се принасят жертви и винаги да бъде възхвалявана мъдростта и добротата на боговете, аз си спечелих висшето благоволение на небето. Боговете ми се откриха и изпратиха при нас с послание двамата сина на Инануа, съпругата на нашия върховен бог Уну. Те сериозно ни се сърдят. Защо наистина,

смели и трудолюбиви Гал-Уку-Патези, ти дойде със своята войска пред вратите на моя град и с това предизвика боговете? Те искат между нас да няма никакви разпри. Те настояват твоите воители да се върнат и всичкото им оръжие да бъде събрано. Те трябва да вземат оръдия на труда, за да увеличават богатството на нашата страна. Владетел на Двуречието трябва да бъде онзи, в чийто град има най-малко бедност и в чиито храмове живее Инануа. Ала Инануа живее в Ерех, жителите на който строят в нейна чест нов храм. Ако не изпълниш волята на боговете, небесните синове ще извикат една огнена птица, чиито сто огнени езика ще сломят всяко неподчинение. Попитай Ядулин. Той доведе небесните синове като мой тамкар. Той е видял и огнената птица, ужасно голяма, и може да ти разкаже как камъните оживяват под нейния палец дъх и пушек почва да излиза от всички пукнатини на земята.

Енмеркар отново наведе леко глава, приближи се и каза тихо:

— А сега те моля да поговорим насаме.

Гал-Уку-Патези учудено вдигна вежди. Последните, тихо изречени думи звучаха съвсем различно, те го накараха да наостри уши и му вдъхнаха надежда. Но не се ли криеше в очите на Енмеркар присмех и подигравка? Докато стоеше, без още да е взел решение, той размишляваше и скришом разглеждаше двете странни фигури. Ами ако не са синове на небето, ако не са богове, помисли си той. Тъй като им се подчиняваха огънят и пламъците, те можеха да бъдат пратеници на Нергал, бога на подземния свят. Но дори да можеше да докаже това, този път за него тук всичко би било загубено. Трябваше да бъде доволен, че Енмеркар иска да говори още с него насаме. Може би му се предлагаше някаква възможност да се върне в Ур не като победен, а като послушен слуга на боговете.

Гал-Уку-Патези почувствува, че всички очи бяха устремени към него. С жест той покани Енмеркар в своята шатра. Двата владетели влязоха мълчаливо в нея. Там те стояха няколко мига един срещу друг, без да продумат нито дума, и се разглеждаха.

Владетел на Двуречието трябва да бъде онзи, в чийто град има най-малко бедност и в чиито храмове живее Инануа. Ала Инануа живее в Ерех, жителите на който строят в нейна чест нов храм, бе казал Енмеркар. Но невъзможно бе само това да е спечелило висшето благоволение на богинята. От разказа на свои разузнавачи той знаеше

много добре, че строежът на този храм вътрешно и външно все още не бе завършен, че в него още не служеха жреци и не бяха се състояли нито храмови, нито жертвени тържества. Трябва да има и нещо друго, което е донесло на Енмеркар и Ерех благоволението на боговете, си мислеше Гал-Уку-Патези. „Какво да направя, че двамата небесни синове да дойдат и в Ур“ — се питаше той.

Тогава Енмеркар започна отново да говори.

— Велики приятелю на нашата страна от Ур, защо трябва да изразходваме силите си един срещу друг, като имаме достатъчно врагове около нашата страна? — Тъй като не получи отговор, а изглежда, и не очакваше да получи, след кратка пауза той продължи. — Твоята енергия ще служи по-добре на общите цели, ако се съчетае с моя опит. Остави военното право у Ерех. Аз ще управлявам още няколко години и след това ще умра. Боговете ще те издигнат за владетел на моето място — каза Енмеркар сега по-тихо и продължи, шепнейки: — Върховните жреци на нашата страна знаят как може да се уреди това. — После Енмеркар продължи високо: — За да се увериш, че наистина искам да бъда твой приятел, че имам честни намерения и искам да управлявам заедно с тебе за благо на нашата страна, ще ти кажа какво ми донесе висшето благоволение на Инануа. И така знай, аз бях изпратил моя мъдър тамкар Ядулин през Сухата страна и планината до морето на запад, при владетеля на мореплавателите и търговците Арат, за да измоля от него лазурит и карнеол за украсата на храма на Инануа. Ще изпратя на Арат сто магарета, натоварени с хубаво жито, и ще получа срещу него преди всичко лазурит. Върховният жрец бе разбрал чрез науката за видението, че Инануа обича най-много тъкмо тези красиви сини камъни с бели жилки. Велики сине на град Ур и на нашата страна, изпрати и ти на Арат товарни животни с жито и украси с лазурит един храм в чест на Инануа. Скоро ще разбереш, че боговете ще ти окажат същото висше благоволение както на мен, и че по заповед на Инануа небесните синове ще дойдат и в твоя град.

Младият пълководец чувствуваше, че Енмеркар бе честен към него. Обзет от чувство на благодарност, избавление и облекчение, той сложи ненадейно в ръцете на владетеля на Ерех своето странно и ужасно оръжие, въжето с вплетения в него осторъръбест камък.

— Благодаря ти за откровените думи и за твоето приятелство — каза той.

Двамата излязоха от шатрата и се показаха на войниците. На всички стана ясно, че тези двама владетели на два големи града са станали приятели.

Гал-Уку-Патези високо и ясно нареди на своите офицери да съберат войската, да прочетат посланието на боговете пред всички войници, да вдигнат лагера и да започнат да се оттеглят.

Зил и Азул наредиха на своя хвърчащ пръстен да кацне и се качиха в него. Желанието им бе изпълнено, убиването бе предотвратено. Особено Зил бе извънредно доволен от резултата от срещата между двамата владетели. Те се издигаха с хвърчащия пръстен и известно време наблюдаваха отвисоко как войската на обсадителите се оттегляше и как и в Ерех войниците предаваха своето оръжие в двора на двореца. Зил подробно докладва на „Куа“ за успеха на своята „божествена мисия“. Гоати, Тивиа и другите честитиха на двамата добрия изход на тяхната странна авантюра.

По-късно в Ерех Ядулин и нубанда дълго разсъждаваха как Енмеркар бе успял да превърне своя враг в приятел. Върховният жрец почна да се съмнява, че времето на Енмеркар наистина вече е изтекло и през следващите нощи загуби много време да изследва положението на звездите от върха на зикурата и да се допитва до науката за видението.

Три дни след като Гал-Уку-Патези бе заминал със своята войска, дамкарът, върховният търговски сановник на Енмеркар, настойчиво поиска да бъде пуснат при владетеля. Защо не отиде при нубанда, се учуди Енмеркар, но нареди да го пуснат.

Дамкарът беше много възбуден.

— Велики владетелю, нашите лазурни камъни са застрашени! — извика той, едва престъпил прага. — Търговци от нашия град, който снощи се върнаха от път, разказват за голям керван от магарета, който пътува отвъд Пурату по посока на изворите й, за да откара на Арат големи количества жито през Сухата страна. Те ще пристигнат там преди нас. Тогава Арат няма да има вече лазурни камъни за нас или пък ще ни даде по-малко и Инануа ще се отвърне от нашия град и ще иска да живее в Ур.

Енмеркар вдигна успокояващо ръка:

— Знам — каза той. — Нима дамкарът е забравил, че Гал-Уку-Патези и аз станавме приятели и че поради това няма значение къде живее Инануа и чии храмове са украсени с лазурни камъни? — сърдито каза владетелят.

Уплашен, търговският служител поиска да се оттегли. Той смяташе, че носи на своя господар особено важна новина, а сега имаше опасност да изпадне в немилост.

— Остани! — заповяда му Енмеркар. — Къде се намира сега нашият транспорт с жито за Арат? — попита той.

— Велики господарю, на другия ден, след като бе вдигната обсадата, той бе изпратен с лодки нагоре по реката. При град Мари, близо до керванския път, той ще бъде прехвърлен на магарета. Но лодките трябва да се борят срещу течението и срещу вятъра. Ако вятърът не се обърне скоро, магаретата на Гал-Уку-Патези ще ги изпреварят. Господарю, ти нареди житото да пътува по този начин! — напомни дамкарът, за да се предпази от гнева на владетеля.

— Добре — каза Енмеркар. — Благодаря ти за новината. Ако лодките напредват бавно, то ще е по волята на Инануа. Свободен си!

Дамкарът бързо излезе.

Малко по-късно Енмеркар напусна своя дворец, придружен от офицери и придворни. Той се запъти към квартала на храмовете.

„Енмеркар е любимец на боговете, защото често отива да ги възвеличава“ — си казваха хората по улиците. Този ден владетелят поиска да бъде пуснат в зикурата, в кулата на храма. Жреците, които му отвориха, се изненадаха, че го виждат толкова рано преди обед в храма. Те известиха бързо върховния жрец. Когато той дойде, двамата сами се изкачиха на първото стъпало, на храмовата кула, за да изпълнят там службата в пълно уединение.

По обед Енмеркар беше отново в двореца.

Но пак по обед един жрец на магаре напусна града, отправи се нагоре по Пурату и стигна до брода, прекоси реката и привечер насочи своето животно към Сухата страна.

Две седмици по-късно пристигна вестта, че лодките на Енмеркар пристигнали благополучно в Мари и че житото вече пътувало по керванския път, а керванът от Ур бил нападнат от едно племе от степните жители и плячкосан.

Гал-Уку-Патези, който прозря играта и разбра кой му бе нанесъл тази загуба, въпреки всички уверения в приятелство, изпрати един свой офицер в Ерех. Той поиска от Енмеркар да върне въжето с камъка, знака за техния съюз.

Енмеркар му предаде въжето и една глинена плочка, на която бе написано:

„Скъпи приятелю! Дълбоко съжалявам за решението на Инануа да помогне за успеха на моето начинание, в което те посветих, докато твоето тя осуети. Страдам заедно с тебе, че богинята отхвърля твоите жертви и че поради това ти презря нашия съюз.“

„Лицемер“ — помисли си Гал-Уку-Патези разгневен, когато прочете тези думи. Той реши да потегли отново срещу Енмеркар в борба за върховното военно право в Двуречието, веднага щом Зил и Азул се върнат обратно в небето при Ану и Инануа.

През следващите дни Зил и Азул проучваха живота на човешките същества в Ерех. Азул обикаляше храмовете, търсеше глинени плочки и често отлиташе до „Куа“, за да ги дешифрира. Той бързо се запозна с култа към боговете в Двуречието.

Зил предпочиташе да ходи из улиците на града и да излиза в полето извън градските врати. Той искаше да се запознае с производствената дейност на човешките същества. Жителите на Ерех постепенно свикнаха с него, със скафандъра му. Отначало всички бягаха от него и се криеха в къщите и колибите, макар и да знаеха, че небесните синове бяха донесли само добро на всички хора и ги бяха освободили от обсада и война. Ако не бяха жреците, десет-петнадесет от които винаги заобикаляха Зил, и ако Ядулин не го придружаваше непрекъснато, и сега всеки щеше да бяга от него. Но така всички виждаха, че на жреците и на Ядулин не се случва нищо лошо. Просящите и робите първи разбраха, че съвсем не е опасно, ако човек се прилепи до стените на къщите и остави шествието да мине. Държането на много жители в града от ден на ден се променяше.

При първата си разходка из града Зил разгледа строежите. От въздуха, от хвърчащия пръстен, Ерех изглеждаше като кръг от натрупани жилищни клетки. Безброй бразди — улиците — прорязваха този кръг, като се разминаваха, кръстосваха и срещаха отново. Само

дворецът в края на града и храмовете в центъра със своите монументални постройки изпъкнаха с някаква система сред хаоса на останалите части на града.

Разхождайки се из града, Зил видя, че повечето от неговите жители живеят в сгради от няколко клетки, които заобикаляха малък простичък двор. Стените на малките къщи бяха изградени от жълта пръст или от дълги, гъсто преплетени сламки.

Веднъж Зил откри близо до градските стени къща с двор, който излизаше на улицата.

— Тук живее водоносач — обясни му Ядулин и посочи множеството големи и издути глинени съдове, които бяха наредени в двора.

Един възрастен мъж току-що бе напълнил съд с вода на някаква жена. Тя го отнесе на главата си.

— Това е Аким, известен с чистата си и прясна вода, която докарва с магарето от един извор далеч извън града — разказа Ядулин.

През един отвор Зил разгледа вътрешността на жилището на Аким. Изплетени от слама рогозки покриваха пода и стените. В голям куб от гладки, твърди камъни гореше огън.

— Това е огнище от кирпич, на което Аким приготвя яденето си — научи Зил.

Малки червени, черни и тъмнокафяви съдове, оскъдно украсени с орнаменти, стояха тук-таме до стените или в ъглите на пода. Бяха паници и гърнета.

Зил, Ядулин и жреците продължиха пътя си. Близо до двореца и около квартала на храмовете космонавтът забеляза други къщи, по-големи и по-солидно изградени. Те принадлежаха на по-заможни хора. Приземният етаж на тия къщи бе изграден от тухли, а вторият — от дърво и глинени плочи. Всички стени на стаите — десет до четиринадесет на брой — бяха грижливо изгладени и белосани.

Дни след това, когато вече никой не бягаше и не се криеше от него, Зил бе поканен в една от тези къщи. Оказа се, че в нея живее дугурът на Енмеркар, управителят на всички складове на владетеля. Той посрещна Зил, Ядулин и придружаващите ги жреци прекалено любезно и словоохотливо. За Зил бе трудно да влезе в къщата през ниската и тясна врата. Трудно му беше също да стои в жилищните

клетки на човешките същества, защото скафандърът му пречеше да се движи в тях.

Затова Зил излезе на големия, светъл и просторен двор. Той бе застлан с чисти каменни плочи, а в средата му се намираше кладенец. На много места цъфтяха цветя и се зеленееха растения. Наоколо имаше помещения, в които се влизаше откъм двора. Всички отвори се затваряха от подвижни дървени плоскости. Имаше дори четириъгълни отвори на прозорци, които ако не се затваряха също с дървени плоскости, можеха да бъдат поне завесени с тъкан или кожа.

През това време спътниците на Зил бяха минали през преддверието. Там се намираше голям леген с вода, в който всеки посетител трябваше да измие ръцете и краката си от праха, както повеляваха законите на учтивостта.

Дугурът представи на Зил тримата си сина. Личеше, че е много горд със своите деца, които вече посещаваха храмовото училище и по-късно щяха да заемат високи постове.

— Нямах ли дъщери? — попита съчувствено Зил.

За това на Хелойд всеки щеше да съжالياва. Неговото хармонично общество предполагаше еднакъв брой момчета и момичета. Там това отдавна се постигаше със средства за въздействие върху ражданията.

Зил се учуди, че дугурът не му представи своята другарка в живота. Дали не е починала? — се питаше той. Затова неволно каза с тържествен тон: — Поздрав на майката на твоите деца! Бъди й благодарен, тя е животът!

Дугурът стоя няколко мига неподвижен, вслушвайки се в особения почтителен тон на тези думи на небесния син. След това се озърна, но изглежда никой не бе разбрал тези думи.

Той бързо продължи да говори и обяснява на своя висок посетител предназначението на всички помещения в къщата си. Тичаше от врата към врата и ги отваряше. До преддверието, в което се намираше легенът с вода, имаше приемна, цялата застлана с рогозки, кожи и възглавници. След това идваха кухнята, жилищните и спалните помещения. Каменна стълба водеше към чардака на втория етаж, който бе ограден с дървен парапет. От чардака се влизаше в стаите на синовете и стаята за гости.

— Четирите ми дъщери и майката на децата живеят заедно с робите в една пристройка при магаретата, воловете и козите — каза той най-накрая между другото.

Сега Зил на свой ред стоя няколко мига неподвижен. Жената, дъщерите и робите живееха при животните в обора, въпреки че в тази страна майката на земята, на плодородието и живота се почиташе като върховно божество. Най-после, овладявайки с мъка гнева си, Зил каза:

— Твоята жена и дъщерите ти би трябвало също да живеят в тази къща като тебе и тримата ти сина. Нали те принадлежат към семейството ти, а не към добитъка. На робите би трябвало да дадеш свобода. Те копнеят да се върнат в своята родина.

По лицата на околните се изписа голямо учудване.

Някои гледаха смутено и изненадано. Зил долови един сърдит поглед на Ядулин. Дугурът бе дълбоко засегнат. Да даде свобода на робите — това беше невъзможно. Кой щеше да върши цялата работа в къщи? С какво можеше да покаже човек своето богатство и своя пост.

Той плесна силно и нервно с ръце. Дотичаха робите и дугурът им заповяда веднага да приготвят две от помещенията за жена му и дъщерите му.

За това необикновено желание на небесния син се заговори бързо из града. То разтревожи както лугулите, знатните хора, така и загите, урдусите и решусите, както наричаха различните роби. В почти всички къщи на сановници дъщерите и жените бяха преместени от оборите в жилищните помещения, защото лугулите се страхуваха от гнева на боговете. Но на робите никой не върна свободата. Невъзможно бе това да е волята на боговете. Мнозина разговаряха за това с жреците, които изказаха същото мнение.

Докато човешките същества в двора на дугура коментираха тихо искането на небесния син, Зил вдигна очи към билото на покрива на къщата. В рамката на зелените корони на високи дървета над него стърчаха върховете на храмовете и огромните стъпала на зикурата с нейните мощни червени, черни и сини дялани камъни. Сравнени с издигащите се високо в небето постройки от непрекъснато променяща се изкуствена материя, с големите жилищни зали и с просторните, изградени дълбоко в земята производствени предприятия на Хелойд, храмовете изглеждаха малки, да не говорим за бедняшките жилищни кутийки на човешките същества, които нямаха почти никаква уредба,

нито прочистен, стерилизиран и климатизиран въздух. Въпреки всичко монументалните сгради на храмовете и дворците показваха вече интересни зачатъци на една бъдеща култура и архитектоника на човешките същества.

Къде ли се намират производствените предприятия на надарените с разум същества на синята планета, се питаше Зил. Без да се сбогува и потънал в размисъл, той напусна къщата на дугура и тръгна по улиците. Досега бе успял да открие само жилищата и култовите места, храмовете.

Все повече и повече любопитни се спираха по пътя на Зил, а броят на онези, които ходеха след него и групата от жреци, от ден на ден ставаше по-голям. Начинът на живот на човешките същества се разкриваше пред Зил в пъстрото си многообразие. Но между него и жителите на този град съществуваше невидима преграда, която никой не прекрачваше и която и той не можеше да събори. Той непрекъснато чувствуваше, че те гледаха на него като на бог.

Поради това Зил често изпитваше желание да бъде сред степните жители и тримата бивши роби от Ел Убаид, за които — той всеки път отново чувствуваше това съвсем ясно — той не беше бог, а чуждо същество от непознат далечен край. И така стана, че той през два-три дни отлиташе до скалистата клисура в Сухата страна и се разхождаше между стадата и островърхите кожени шатри на лагера. Привечер, преди да отлети, мъжете и жените се събираха по стар навик под летящия пръстен и Зил слушаше отново и отново повтарящите се разговори за стадата, за пашата, за водата, за храната и за суша.

Един ден след полет до базата на морето на мъртвата вода и до скалистата клисура в Сухата страна, когато Зил отново кацна на големия полукръгъл храмов площад в Ерех, от хвърчащия пръстен слязоха тримата бивши роби от Ел Убаид. От този ден те и Ядулин непрекъснато придружаваха Зил. Групата от жреци все по-често изоставаше, защото сега Зил често предприемаше полети в околностите на Ерех.

Един предобед Зил възнамеряваше да излети от града, за да види как човешките същества обработват земята. На Хелойд земята отдавна вече не се обработваше, защото хранителните продукти се произвеждаха изкуствено, най-често с помощта на фотосинтеза.

Самолетът се намиреше, както винаги, в двора на храма на Нанар, който и този път беше безлюден. Зил излетя с хвърчащия пръстен, но контролните уреди му показаха смущение в енергийното поле на двигателната система и го заставиха веднага отново да кацне. Той се приземи в съседния двор на храма на Мардук, бога на бурите.

Колко се учуди Зил, когато видя тук усърдна дейност. Около широкия четириъгълен двор на храма бяха разположени редица помещения, в които влизаха и излизаха много хора.

— Днес е пазарен ден — обясни Ядулин.

Летейки над града, Зил често бе виждал вече много хора в дворовете на другите храмове. Но всякога бе мислил, че те се събират, за да отдадат почит на боговете на града. Сега обаче забеляза, че те носят товари насам-натам, шумят и бързат. Шадраванът, от който бликаше вода, бе заобиколен от хора. Селяни пояха със засмолени ведра магаретата, с които бяха докарали плодове и зеленчуци от нивите и градините. Масите от тухли с дълбоките улеи за жертвоприношение бяха отрупани с плодове. Навсякъде по земята върху сламени рогозки бяха изложени най-различни стоки за размяна.

Многобройна човешка тълпа се събра около хвърчащия пръстен. Зил, Ядулин и тримата от Ел Убаид слязоха. Те обиколиха този и други дворове. Навсякъде Зил откриваше същата пъстра картина. Той скоро забеляза, че храмовите дворове са не само място за търгуване, но и, както изглежда, така дълго търсените места за производствена дейност. Тук например се намираха кухните. Тримата мъже от Ел Убаид му разказаха, че тук се приготвя храната не само за жреците, но и за сановниците, войниците и робите на Енмеркар. В големи пещи се печеше хляб за целия град. Но най-много помещения около храмовите дворове служеха за производство на облекло. Зил видя редица предачници, в които посредством прости уреди вълната от овците се изпридаше на дълги влакна. До тези помещения се намираха работилници, в които се крояха и шиеха изтъканите платове.

Ядулин обясни, че тук се изработват дванадесет различни вида облекло. Предачките и тъкачките получавали ежедневно точно определено количество вълна, от което трябвало да приготвят определен брой облекла.

Между предачниците, тъкачниците и шивачниците имаше кошничарници, помещения за преработване на кожи, работилници за

производство на оръжие или оръдия за работа, гърнчарници и помещения, в които съдовете се боядисваха и украсяваха с орнаменти.

На няколко места седяха жреци, които приемаха данъците на земевладелците и робовладелците и след това ги записваха на още меки глинени плочки. Подлежащите на разваляне хранителни продукти веднага биваха отнасяни на търговските сергии за размяна. До обед се събраха големи количества олио в делви, жито на големи купчини, плодове и зеленчуци, вълна и добитък. Тогава се появиха тромави животни с рога, които теглеха големи тежки коли. На тях бе натоварено всичко и откарано в складовете на храмовете. Големите, плътни колела на дървените коли скърцаха и пукаха под тежкия товар.

Зил се върна при хвърчащия пръстен и разказа на своите другари в „Куа“ за най-новите си открития. Той насочи еридера към храмовия площад, така че и космонавтите от морето на мъртвата вода да могат да видят какво става в този момент на него. Гоати посъветва Зил да изследва още по-точно през един от следващите дни системата на разпределение на производството в общността на човешките същества.

Най-напред Зил отстрани смущението в енергийното поле на двигателя. След това отлетя с Ядулин и тримата бивши роби към нивите на село Ел Убаид. Скоро кацнаха на полски път. На един хвърлей от тях работеше група роби. Те се изправиха, когато пръстенът забръмча и кацна, и със страх поглеждаха към него. Безизразните им неподвижни лица просветнаха от безкрайно учудване, когато от хвърчащата къща слязоха хора. Някои нададоха викове на изненада, защото бяха познали някогашните си другари по нещастие, които преди месеци бяха избягали със степните жители. Те се втурнаха едни към други и шумно и радостно се поздравиха. Тримата от скалистата клисура в степта трябваше подробно да опишат своето бягство. Плътен кръг от слушатели се образува около тях. Тримата разказаха също как са се запознали с небесните синове.

Надзирателят на робите не се осмели да се намеси и да накара решусите да продължат своята работа. Заострените прътове за раздробяване на почвата лежаха настрани и никой не им обръщаше внимание.

Ядулин с недоволство установи, че днес в този кръг никой не го поглежда.

Изведнъж всички скочиха и втрепенено загледаха към небето. Тримата бивши роби извикаха:

— Идва сестрата на небесните синове!

Зил позна високо в небето „Бялата стрела“. Той бързо се плъзна към хвърчащия пръстен и влезе във връзка с космическия кораб.

— Ало, „Куа“, тук пръстенът! — извика той.

Обади се Синио.

— Синио, какво става с „Бялата стрела“? Тя лети сега тук над Двуречието и плаши хората.

— Странно! Тивиа излетя, за да прелети и изследва горещия континент.

Зил си спомни, че от няколко дни космонавтите от морето на мъртвата вода често излитаха с ракетния самолет и атомисера, за да правят изследвания на други части на планетата. Дори Гоати често пътуваше.

— Ало, пръстен! Ало, Зил! — ясно и отчетливо прозвуча в ухото му гласът на Тивиа. Звучеше много енергично. — Ще кацна — съобщи тя кратко.

Малко встрани синьото небе бе прорязано от огненото сияние на спиралните дюзи на малката разузнавателна ракета. Зил отлетя с хвърчащия пръстен към мястото, където бе кацнала „Бялата стрела“. Тивиа вече бе слязла от своята кабина и бързаше към него. Тя изглеждаше много развълнувана.

— Те продават децата си — каза тя, дишайки бързо, когато застанаха един срещу друг.

Зил не разбра за какво говори. Запъвайки се, той попита:

— Кой? Човешките същества?

— Да, продават ги в робство... — Гласът ѝ се задави от вълнение. Зил си представи колко възмутена е Тивиа. След това тя каза: — Наистина те се намират в началото на цивилизацията, но аз не вярвах, че все още вършат подобни работи. Трябва да предприемем нещо срещу това.

— Откъде знаеш? — попита Зил.

— От глинени плочки — каза Тивиа.

— Глинени плочки на Азул от храмовете?

— Да!

— Защо Азул е скрил това от нас? — каза натъжен Зил. — Нали той прегледа всички глинени плочки.

— Питай него — каза Тивиа.

— Дали той не чувства вече нещата като нас? — прошепна Зил. След малко той я помоли: — Покажи ми текста.

— В твоята кабина.

Те се плъзнаха към хвърчащия пръстен и се качиха в него. Със затаен дъх Зил гледаше светлинната лента и зачете плъзгащите се по нея символи на превода:

„С това аз, жрецът Бит-Адин, верен слуга на храма в Ерех и на бога на справедливостта и правото Бабар, който е син на Нанар и Нингал и същевременно владее ужасната и пресушаваща сила на слънчевия пек, потвърждавам в свещената сянка на седемстъпалния зикурат, че длъжникът Сопет от селото Сума-Абу не може да върне на своя кредитор Утика, също от Сума-Абу, взетото назаем семе за посев, нито полагащата се лихва в размер на една трета от заетото жито поради слабата реколта, която бе лоша, защото Сопед не поддържаше и не се грижеше за рова с вода; за погасяване на своя дълг той му дава вола си на стойност три сребърни шекела и му предава като роби двете си деца — Тайма, на седем години, и Тахо, на девет години, всеки на стойност по един сребърен шекел. Сопед и неговата жена Варуна остават свободни.“

Люкът шумно се затвори. Сега Зил бе разбрал Тивиа. И той беше възмутен като нея. Те продават децата си, за да останат свободни, мислеше Зил с огорчение. Той стартира с хвърчащия пръстен толкова бурно, че Тивиа политна към остъклената част на кабината. Сега Зил разбра също това, което знаеше отдавна от подобни явления в старата история на Хелоид, но което неговото чувство не му бе позволявало да повярва: жреците, преди всичко висшите жреци, не служеха, както той бе смятал отначало, на науката и на културата, а помагаха на силните в този свят да господствуват над многото неуки хора. А Ядулин, се запита веднага Зил, на чия страна беше Ядулин? Не беше ли и той на страната на владетеля и неговите сановници и жреци? Ония жреци, които се наричаха слуги на бога на правото, а служеха на неправдата и помагаха да се продават деца? Не трябваше ли да се пазят повече от тях? Не се ли бе доверил прекалено много на Ядулин?

След кратък полет те кацнаха отново на широкия полски път, на който все още стояха групата роби, тримата мъже от степта и Ядулин и гледаха очаквателно към тях.

Двамата хелоиди се приближиха. Зил прочете още веднъж документа на човешките същества и мионовия уред гръмко преведе думите му на техния език.

— Защо това трябва да бъде така? — попита Тивиа Ядулин, когато Зил завърши четенето.

— Това се случва ежедневно — отговори той. Ядулин беше объркан, защото чувствуваше, че небесният син и небесната дъщеря са разгневени. „Дали жрецът Бит-Адин, един от най-старите и най-мъдри служители на боговете, не е определил доста голямо наказание?“ — размишляваше той. — Законите, които са ни дадени от боговете, не изискват по-строга присъда — прибави той, сякаш извинявайки се.

Това се случва ежедневно, бе казал Ядулин. Следователно той не намираще нищо лошо в него. Тивиа и Зил се спогледаха многозначително. Никой ли не можеше да помогне на безбройните деца, които може би точно в този момент биваха продавани навсякъде в тази голяма страна между двете реки? Защо бащите и майките допускаха това? Защо хората караха деца да работят за тях?

Ние трябва да помогнем, мислеше Тивиа. Но за нея бе ясно, че екипажът на „Куа“ е безсилен да помогне. Как можеха да запазят децата на човешките същества от такава неправда.

— Азул, моля, обади се! — извика Зил няколко пъти по малкия радиопредавател в скафандъра. Но Азул не отговори.

— Качи се в нашата хвърчаща къща и ни покажи къде се намира селото Сума-Абу — каза Зил на Ядулин.

И на тримата от Ел Убаид той даде знак да се качат. Поне в този отделен случай той искаше да отстрани неправдата.

От хвърчащия пръстен Зил още веднаж се опита да влезе във връзка с Азул, за да получи от него по-подробни данни за обичая на хората да продават деца. Но и сега Азул не се обади.

Те летяха бавно на малка височина и следваха пътищата, които им сочеше Ядулин.

Село Сума-Абу беше малко и се състоеше само от няколко глинени колиби, между които се виждаха и няколко колиби от тръстика. Те кацнаха. Кредиторът Утика беше единственият лугул на

селището. Само той притежаваше тук земя и роби. Дори жреците и Енмеркар нямаха тук никакви владения.

Зил помоли Ядулин да слезе и да разпита в колибите за децата и родителите.

Ядулин отиде в най-голямата къща. Лугулът Утика беше на полето, за да надзирава работата на робите.

Тамкарът намери само домашните роби и робите, които се грижеха за добитъка. Всички си спомняха за Сопед и Варуна.

Когато Ядулин се качи отново по малката стълба в кабината, каза:

— Младата жена Варуна през зимата тихо и без да се оплаква се преселила на оня свят, така разказват хората тук. От мъка, че децата ѝ са станали роби, тя починала. Нейният мъж, Сопед, дълго стоял до мъртвата и я оплаквал. След това я погребал и напуснал селото и страната. Говорело се, че се преселил при степните жители. Децата Тайма и Тахо са още тук и сега работят на полето. Когато си заминавал, Сопед проклетел боговете и дал клетва, че ще върне всеки удар с пръчка, който Утика нанесе на неговите деца. Скоро щял да се върне. Утика искал да продаде децата в друго село, близко до града, веднага щом свърши жетвата, защото се страхувал от бащата. Той бил много развълнуван, защото преди два дни рано сутринта на мястото, където била погребана Варуна, намерили голям пръстен съд с ечемичени зърна. Робите разказват, че Утика изтичал дотам и разгневено ритнал с крак съда. Но през нощта двете деца отишли, събрали парчетата и зърната и отново ги поставили върху гроба на майка си. Затова Утика предполагал, че Сопед все още се намира някъде наблизо. Той не разбрал, че двете деца са направили това. Робите се страхуваха да ми разкажат всичко това и само страхът от вас, небесните същества, развърза езиците им.

— Можеш ли да пишеш? — попита Зил Ядулин.

— Научих се в храмовото училище, сине на небето — отвърна тамкарът.

— Иди и вземи от робите на Утика една прясна плочка. Ще оставим известие за Сопед. Пиши: „Децата са при степните жители от племето на нахатчейците. Тръгни по керванския път и оттам през степта и среднощ ще стигнеш скалистата клисура“. — Постави плочката при съда с ечемичените зърна.

След като Ядулин изпълни поръчението, те прелетяха над нивите, близо до групата с работещите роби.

— Този, който стои малко встрани, трябва да е Утика — предположиха тримата бивши роби от Ел Убаид.

Още по време на полета Зил очерта с лъчевия пистолет един огнен пръстен в земята около изплашения робовладелец. След това хвърчащият пръстен кацна.

Зил помоли Ядулин да отиде при робите, да хване децата за ръце и да ги доведе. На мъжете от Ел Убаид той предложи да се покажат около хвърчащия пръстен, та Тайма и Тахо да видят хора, да не се изплашат и да дойдат с Ядулин.

— Небесните синове са дошли да ви вземат. Искат да ви заведат при вашия баща — каза Ядулин.

Хората наоколо чуха тези странни думи. Те помислиха, че и бащата в това време е починал и че децата сега също ще бъдат отведени на небето.

Седемгодишната Тайма и деветгодишният Тахо бяха добре приети в степната клисура. Една година по-късно, когато хелоидите отдавна вече бяха отлетели, в клисурата се появи чужд мъж. Когато наближи лагера от шатри, срещу него с радост се затекоха две деца.

Азул се чувствуваше нещастен. Нощ след нощ той все по-мъчно намираще в хвърчащия пръстен трите или четирите часа сън, от които се нуждаеше, за да почерпи нови сили за работата и за престоя на тази планета. Обсипаното със звезди небе над него, което ясно се виждаше през стъкления купол на кабината, привличаше погледа му с магическа сила. То ставаше все по-непоносимо и все по-потискащо за него. Азул често мислеше за „Куа“ и се питаше: докъде са стигнали днес, докъде са стигнали сега с изработването на новата жироскопна система? Часът на отлитането приближаваше към него като смазваща черна стена, неумолимо и неотменимо. Всеки път, когато отлиташе с нови копия от плочките към морето на мъртвата вода, когато влизаше в „Куа“ и седнаше пред мионовия мозък, той избягваше да пита за отлитането. Неизвестността го измъчваше толкова повече. И след това нощем все това обсипано със звезди небе. Това беше ужасно. Как бе възможно той, астрономът, да мрази звездите?

В такива моменти Азул ставаше и отиваше в храмовете, потънали в поносим за неговите очи сумрак. Пазачите на храмовете почнаха да се страхуват от нощите, защото знаеха, че небесният син Азул витае из храмовите зали.

— Той изгонва демоните, които са се вмъкнали в наглите храмове — си шепнеха те.

В храмовете Азул се чувствуваше защитен. Около себе си той чувствуваше тясното пространство, а не вече безкрайността. Тук звездите не го пронизваха с острата си светлина. Азул беше благодарен, че може да се разсейва така. Скоро в негова чест нощно време навсякъде горяха малки жертвени купички с масло или дори факли. Хората, които искаха да се молят, се появяваха все по-често и изпълняваха своите движения в негово присъствие. Азул стоеше търпеливо с часове и гледаше техните своеобразни пестеливи движения и играта на огромните сенки. Фантазията му превръщаше тези движения и играта на сенки във великолепен танц, при който хората веднъж го величаеха като велик дух, друг път като повелител на природните сили, и трети път — като „връх на техните души“. Тогава Азул внезапно се събуждаше от своя унес, наричаше се глупак и бързо си отиваше, готов да се презира. Скоро обаче жреците почнаха да устройват пред него храмови тържества и церемонии. Дълго време той мислеше, че е само мълчалив наблюдател, докато най-после откри, че всъщност е станал център на нощните култови тържества. Сега обаче за него бе вече късно да се оттегли, защото се ласкаеше и ставаше неспокоен, когато преминеше нощ, в която да не е бил чествуван и почитан.

С настъпването на утрото всички видения изчезваха, а с тях и страхът от звездната нощ. С появата на първия слънчев лъч Азул съвсем се променяше и мислеше, че цяла нощ е проучвал същността и характера на култа към боговете на третата планета, както му бе възложено. Остротата на неговия разум се връщаше и той отново можеше да мисли ясно.

Когато в онзи следобед, в който Зил и Тивиа бяха в село Сума-Абу, бе устроено храмово тържество в чест на узрялото жито. Азул с голям интерес наблюдаваше многообещаващите приготовления, а след това и самите церемонии. На тях този път бяха допуснати дори представители на светската власт в Ерех и жители на града.

Тържествеността нарастваше все повече и повече и късно вечерта, когато бе вече тъмно и нощта се бе спуснала, достигна кулминационната си точка. Движещите се маси от човешки същества, суровият, непрекъснат ритъм на храмовата музика, шумящите молитви на хората и дори жертвените тържества, убиването на много животни, караха Азул да гледа с любопитство.

Накрая се появи Енмеркар, съпроводен от един музикант, който носеше прекрасна арфа. Инструментът бе украсен със злато, сребро, лазурит и позлатена глава на бик. Енмеркар застана пред Азул. Върховният жрец пристъпи към него и му взе скиптъра, жезъла на властта, и владетелската корона. Енмеркар, сега вече детрониран, коленичи страхопочитателно и зашепна молитва. Тогава върховният жрец взе камшик и нанесе на владетеля удар по гърба. Множеството болезнено изстена. Ала Енмеркар мълчеше и понасяше търпеливо. В колонната зала цареше абсолютна тишина. Енмеркар се изправи, когато бе въведена една антилопа с дълги рога, каквито в тази страна от време на време впрягаха в ралото. Той уби животното със собствените си ръце и го принесе в жертва на боговете. Едва когато тялото му вече не потрепваше, върховният жрец му върна обратно знаците на неговия сан, диадемата и скиптъра. Това символично изразяваше, че боговете отново му дават за една година властта да управлява.

Енмеркар почна да говори. Всяка година досега в този момент на церемониите той беше произнасял гръмко и отчетливо един точно определен текст. Този път обаче го промени.

— Боговете и небесният син Азул направиха мен, Енмеркар, прочутия и страхувания се от боговете воин, отново владетел на Ерех и Двуречието. Аз съм избраник на боговете, който особено много се издигна чрез присъствието на един жив бог. Аз съм цар, божествена издънка, брат на боговете, които ми възложиха да управлявам народа и да донеса благоденствие на страната!

Късно след полунощ шумът на храмовото тържество заглъхна. Тогава Азул отново почувствува, че го обхваща страхът от Космоса и реши да не се връща повече при космонавтите. Той имаше достатъчно познания, за да съумее да се запази жив на тази планета.

Напразно Зил ходеше из улиците и из храмовите зали, за да търси Азул, напразно хвърчащият пръстен кръжа до сутринта над града и над полето, непрекъснато излъчвайки от своята антена сигнала „Азул“; напразно космонавтите в „Куа“ се ослушваха около приемателите за някакъв отговор. Чуваше се само монотонният, изпращан в етера от кръжащите радиоспътници/ сигнал: „Азул, Азул, Азул...“

МЪРТВИТЕ ЖИВЕЯТ ОЩЕ

Азул продължаваше да стои в сянката на високия портал на храма. Той страхливо вдигна поглед към осеяното със звезди черно нощно небе и след това огледа строя на монументалните сгради на големия полукръгъл храмов площад.

Ако искаше да се укрива до отлитането на „Куа“, никой, дори никое човешко същество не трябваше да види къде отива. Азул предпазливо се плъзна надолу по стълбите пред портала.

На различни места на площада той видя инфрачервените точки на жреци пред храмовете. Те стояха почти неподвижно близо до входовете и пазеха спокойствието и тишината на каменните си идоли.

Жреците бяха необикновено бдителни, защото се чувствуваха изпълнени с висока мисия и натоварени с особено важна задача. Азул бе забелязал това, когато, не намирайки нощем спокойствие, се разхождаше от храм в храм. Почти никога не бе успял да мине незабелязано през входовете. Е, те скоро щяха да бдят и над неговия сън.

Добре беше, че човешките им сетива не можеха да възприемат топлинните излъчвания на неговото тяло. Иначе щеше да бъде невъзможно да остане този път незабелязан. Днес липсваше и бялото лунно сияние, което би затруднило бягството му. Така той лесно можа да напусне района на храмовете, без никой да го види.

Дебелата антигравитационна плоча на скафандъра го носеше с леки поклатания по уличките на града, съвсем близо до стените на къщите.

Навсякъде беше тихо, не се мяркаше живо същество, сякаш бремето на мрака бе вече смазало хората, както искаше да смаже и него. Ала него мрачната бездна на Космоса никога вече нямаше да погълне. Докато е жив, той искаше да има под себе си твърда земя и да знае, че има около себе си предел, на който може да се спре. Услужливият свят на безжизнените автомати го отблъскваше, той предусещаше услужливостта на живите човешки същества.

Азул стигна до градската стена. Той избягваше вратите, които бяха охранявани и без друго залостени. А стената не представляваше пречка за него. Помогна му антигравитационната плоча. Той включи, засили действието на антиполето и тя го прехвърли през стената.

Скафандърът меко се спусна на земята отвъд стената. Никой тласък не се бе струвал досега на Азул така благотворен, като този. Той знаеше, че сега пред него се простира обширната страна, заградена с гори, реки, планини, дефилета и морски брегове. Безкрайността никога вече нямаше да го плаши.

С инфрачервената светлина на ръчната си лампа Азул осветяваше пътя си, който сега водеше пряко през полето.

От глинените плочки в архивите на храмовете с писмените знаци на жителите на Двуречието Азул бе узнал, че югоизточно от града в една хълмиста местност се намираха много пещери. Той искаше да отиде там. Тях трябваше да намери. Озовеше ли се веднъж под достатъчно дебели земни пластове, той щеше да бъде зад сигурна преграда и никакъв уред нямаше да може да го открие.

Азул вдигна поглед от пътя и подозрително погледна нагоре. Високо, някъде в тъмното небе кръжаха трите радиоспътника. Достатъчно беше да включи своя локатор, миниатюрен радиопредавател, и спътниците добросъвестно щяха да се погрижат един контролен уред в „Куа“ да отбелязва пътя, по който вървеше сега. Но той нямаше такова намерение. Бе изключил и своя радиоприемател. Повикаше ли го някой от космонавтите, той нямаше да го чуе. Дали малкото антигравитационно поле под краката му нямаше да го издаде?

След няколко дни „Куа“ навярно щеше да отлети. Дотогава той трябваше да се крие.

Азул се беше погрижил хвърчащият пръстен да не може скоро да бъде използван. Космонавтите щяха да приберат Зил с „Бялата стрела“, а хвърчащия пръстен щяха да изоставят. Защото Гоати нямаше да смее да се издигне с „Куа“ от морето на мъртвата вода и още веднъж да слезе за малко над Двуречието, за да прибере дефектния пръстен и да го вдигне на борда. Страната беше много гъсто населена, за да се реши на такова нещо. Оставеха ли пръстена на тази планета, той щеше да има всичко необходимо за поддържане на живота му. С уредите, които се намираха в пръстена, щеше да бъде в състояние да си набавя всичко необходимо.

Азул с изненада установи, че отново изпитателно изследва безкрайния мрак над себе си. Там горе някъде и „Куа“ бе обикаляла непрекъснато в своята орбита около планетата, преди Тивиа да бе намерила място за кацане — морето на мъртвата вода. Там трябваше да се върне космическият кораб — този малък свят за себе си, който чрез бързия си полет преживяваше хилядолетия — и да изчезне завинаги.

Той не искаше да продължи полета с тях. За какво му бяха хилядолетията? Ако другите се върнеха някой ден на Хелоид, те без друго щяха да намерят там един свят, претърпял големи изменения през време на тяхната експедиция. Навярно хелоидите щяха да гледат на старите космонавти с трудно прикривани чувства, така както той гледаше сега на намиращите се едва в началото на цивилизацията човешки същества.

Азул премина покрай тъмна група от дървета. Сега до пещерите не можеше да има много път.

Колкото повече се движеше, толкова по-гъст му се струваше мракът над него. Имаше чувството, че той тегне над него повече от когато и да било. Това се дължеше навярно на тясната светла ивица на хоризонта, която възвестяваше новия ден и правеше нощното небе да изглежда още по-черно.

Почвата стана по-камениста и първите плоски хълмове се очертаха пред него. Долният ръб на камбановидния скафандър се блъсна в голям каменен блок и от сътресението Азул се олюля силно. Той се изкачи на едно от възвишенията и се огледа.

Да, беше достигнал целта си — хълмистата област. Тя се простираше пред него, което ясно личеше по големите контрасти на отсенките на терена. Но защо на върховете на някои хълмове виждаше инфрачервени точки? Дали това бяха стражите на някой лагер на воители?

Но изведнъж си спомни какво бе чел в глинените плочки за тези хълмове: те бяха отредени за гробници на лугулите, богатите й знатни жители на града. Значи инфрачервените точки можеха да бъдат само жреци на стража.

Скоро Азул стигна до една открита, празна пещера. Близо до входа се намираще голям каменен блок. Азул го търколи пред входа и

по този начин го затвори. Камъкът закриваше само три четвърти от отвора и оставяше достатъчно широка пролука за наблюдение.

В пещерата Азул отново почувствува колко благотворно действа мисълта, че около теб има здрави, осезаеми прегради, че това не са само тънките стени на космическия кораб. Този непроницаем мрак означаваше за него сигурност.

Питаше се как изобщо бе възможно той, космонавт, надарено с разум живо същество от един високо развит в техническо отношение свят, астроном, чиято страст бяха Вселената и звездите, да се проникне изведнъж с омраза към Космоса? Азул напразно се мъчеше да намери отговор на този въпрос. Прекалено силно беше у него чувството на страх, необяснимият, потискащ ужас. Той не допускаше каквито и да било ясни мисли.

Азул се опита да си представи бъдещия си живот сред хората. Несъмнено той щеше да бъде принуден да играе ролята на божество. И не би ли било прекрасно да бъде високо почитан, уважаван и обожаван и да бъде център на всички празненства? Тогава щеше да живее в техните най-големи и уредени сгради. Божествената му роля сигурно щеше да го разсейва, ако някой ден се случеше да почувствува липсата на своите спътници от Хелойд. Споменът за тях щеше някой ден да избледнее и тогава за него щеше да бъде лесно да си представя за себеподобни хората, които по някои неща приличаха на хелоидите.

Срещу това, че щеше да подхранва вярата им в божества и да ги заблуждава относно истинския си произход, той щеше да им предаде своите знания. Азул беше сигурен, че хората щяха да му осигурят... да, какво всъщност? Липсваше му съответна дума в езика на хелоидите. На Хелойд такова нещо беше непознато. Какво беше Енмеркар? Да, владетел, господар. Хората щяха да му осигурят следователно господарски живот.

През пролуката на входа просветна утринната зора. Пещерата бе обърната на запад. Азул изпита съжаление за това. На изток сега сигурно играеше първата утринна заря. Но той не можеше да я види. Затова пък толкова по-добре виждаше на запад черно-виолетовата стена на нощта като великан, готов всеки момент да се върне и да задуши страната в своя тежък саван.

Този сив час на утринта стана за Азул час на най-голям страх. Той се колебаеше дали да остане при хората, или да се върне при Зил,

при хвърчащия пръстен, на „Куа“, преди да бе станало безвъзвратно късно.

През всички дни, чиито утрини бе прекарал на някой от храмовите дворове, той се бе страхувал най-много от този час. Утринната заря винаги властно бе привличала неговия поглед. На изток проблясваше светлина и топлина и денят изгряваше в цялото си величие.

Затова пък толкова по-страшен беше всеки път черният исполин, който той чувствуваше зад гърба си и който не искаше да се махне.

Ала днес, колкото повече изчезваше мракът около него, толкова по-сигурен се чувствуваше.

Така идва животът, мислеше си Азул, животът на тази изпълнена със светлина планета, която той не искаше да напусне, за да се върне в бездната на Вселената.

Поолекна му едва когато целият небесен свод просветна навсякъде еднакво и се изпълни със светлина. Звездите бързо избледняха и прекрасният светлосин небесен купол се издигаше успокоително над страната. Азул се облегна на входа на пещерата и погледна през пролуката. Обзе го неотразимо желание да излезе от своето скривалище, за да уталожить копнежа си за слънчева светлина. С обилната си светлина денят отпъждаше всеки страх и разсейваше всички съмнения. Сега той би могъл спокойно да спи, за да си върне смелостта и силата. Но Азул остана до пролуката във входа на пещерата. Искаше само да гледа и да гледа.

Азул огледа местността пред себе си. На отсрещния хълм се виждаха няколко ниски храсти с оскъдни зелени листа. Петна от суха, оскъдна трева покриваха тук-там почвата между камънаци, пясък и твърда земя. На отсрещния хълм изглежда също имаше пещера. Във всеки случай следи от колела водеха непосредствено до един отвесен изрез в ската. Като че ли влизаха дори вътре в този подземен мир. Колкото по-дълго се взираше Азул натам, толкова по-ясно му се струваше, че вижда вход. Той е бил затворен навярно едва предишния ден, защото глинената мазилка бе още влажна. Можеха да се видят дори фугите между отделните камъни. Те се очертаваха като тъмни, мокри линии под тънката глинена мазилка. Навярно човешките същества бяха погребали тук предния ден някой от своите мъртъвци.

И пред неговата пещера се издигаше куп влажна глина и няколко еднакви, дълги четириъгълни камъни. Дали през следващите дни и тук нямаше да бъде погребан някой?

Азул отмести големия каменен блок от входа на пещерата, за да пусне повече светлина. Той искаше да разгледа пещерата по-подробно. За един мъртвец тя е удивително просторна, установи Азул. Човешките същества бяха изравнили малко пода, но стените и сводът бяха неправилни и грапави. Беше сухо и топло. Въпреки навлизащата дневна светлина в задната част на пещерата беше сумрачно. Азул влезе по-навътре.

Той откри, че пещерата има още един издигащ се нагоре страничен изход, който изглежда бе останал недовършен. Една издатина на стената скриваше галерията. Следите на работните инструменти още ясно личаха. На земята се виждаха прът за разравяне на земята с кремъчен връх и малък инструмент за копане, изработен от кварц. Какво можеше да бъде предназначението на тази наклонена галерия?

Азул се върна към изхода.

Ослуша се учуден. Не се ли чуваше наблизно монотонен шум на множество човешки гласове?

Азул погледна навън, но веднага отново се дръпна.

Шествие от хора се движеше между хълмовете. Силно скърцаха дървените колелета на кола.

Да премести големия каменен блок пред входа сега бе вече късно. Хората бяха много близо и щяха да го забележат.

Шествието спря пред неговото скривалище. Азул чуваше пъхтенето на воловете, впрегнати в колата. Той бързо се оттегли във вътрешността на пещерата. Неочаквано се бе отзовал в неприятно положение.

Пред пещерата се появи някаква фигура. Беше с гръб към входа. По дългата, падаща до глезените дреха, Азул позна, че това е жрец. Той говореше високо и утешително на шествието на опечалените и оплакваните и ръкомахаше, изпълнен с достойнство.

На глинените плочки, които мионовият мозък на „Куа“ бе превел, бе подробно описан ритуалът на погребението. Накрая се описваше зазиждането на гробницата, спомни си Азул. Последните изречения обаче мионовият мозък не бе могъл да преведе ясно. Смисълът им

беше объркан и загадъчен. Щеше ли той сега да узнае тайната на това погребение? Трябваше ли да се остави да бъде зазидан? За него би било лесно да се освободи отново, когато поиска. Можеше да понесе и присъствието на мъртвото човешко същество. Единственото важно нещо бе да остане неоткрит.

Ами ако те не бяха дошли, за да погребат свой мъртвец, а заради самия него? Може би някой от дежурещите на хълмовете жреци все пак го бе забелязал, когато малко преди разсъмване бе проникнал тук? Може би те му подготвяха навън някаква специална церемония? Откъде можеше той да знае какво им предписваше тяхната вяра в подобен случай.

Азул се вмъкна зад издатината в наклонената галерия, за да се скрие.

Той, изглежда, бе проникнал много бързо в галерията, защото внезапно почувствува силен удар и някаква тежест се стовари върху него. От удара загуби съзнание.

Когато отново дойде в съзнание, Азул все още чувствуваше голяма тежест върху себе си. Само шлемът не бе затрупан. Хронометърът в скафандъра показваше, че междувременно бяха минали вече много земни часове. Денят навън отдавна вече трябваше да е угаснал. Сигурно отново беше нощ.

Мъждива светлина от факел трептеше иззад издатината на свода на пещерата. Азул разбра, че е почти затрупан. Скафандърът изглежда бе издържал на удара. Във всеки случай Азул не чувствуваше смущения в дишането. Непосредствено до него лежеше голям камък. Той се бе стоварил върху него заедно с пръст и пясък.

Азул внимателно се изрови. След това предпазливо се плъзна около издатината, за да потърси светлината на факела.

Закова се изненадан на мястото си.

Обзе го ужас.

Гробницата беше изпълнена с човешки същества, с живи човешки същества!

А входът беше зазидан!

Всичко у Азул се бунтуваше. Той не искаше да повярва в ужасното събитие.

На няколко крачки от него, облегнат на стената на пещерата, лежеше младеж с полуотворени очи. Роб. Горната част на тялото му беше гола.

Една девойка, почти дете, пъхаше няколко сухи стръкчета трева в увисналата му ръка. Навярно ги бе изскубнала тайно за него по пътя за пещерата. Тя беше робиня.

На зида, който затваряше входа, се бе облегнал в нямо безсилие, с високо вдигнати окървавени юмруци, подпирайки се с мъка, един мускулест човек. Той можеше да бъде воин. Но престилката, която носеше, издаваше, че е роб. Последно дрезгаво хъркане излезе от пресъхналото му гърло и той се сгромоляса на земята. Колко ли време вече бе крещал в безсилна ярост и страх и бе удрял с голи ръце по зида!

Стара жена пълзеше напреко през пещерата. Косата ѝ висеше на кичури около главата. Пред паница с вода тя се спря. След няколко глътки, изчерпана и безсилна, главата ѝ се отпусна до паницата на земята. Водата, която с мъка и болка бе поела, потече обратно от устата ѝ.

В средата на пещерата се виждаше двуколка. На нея бе положен човек, облечен във великолепни дрехи. Вратът и ръцете му бяха покрити с много украшения. Това беше единственият мъртвец в тази гробница, лугул, богаташ.

Пред колата лежах убити два вола с дълги рога, все още във въжетата за теглене. Около колата се виждаха кошници с ястия и плодове и делви с питие.

В насрещния ъгъл, където слабата светлина на факела едва достигаше, Азул различи две здраво прегърнати същества.

Белокос старец бе коленичил до колата с положения на нея мъртвец. Той непрекъснато мърмореше нещо и главата му се клатеше бавно насам-натам.

Група от шест жени бяха налякали от другата страна на колата. Те гледаха тъпо и безумно.

Пред факела седеше мършав мъж, който единствен имаше спокоен и още ясен поглед. С пестеливо движение на ръката той направи знак на момичето, което бавно и нежно бе отместило кичур коса от лицето на младежа, да легне на земята и да диша спокойно.

— Той не е мъртъв — каза Мършавия. — Скоро ще се събуди и ще се съвземе. Тогава ще можем да се изровим през галерията.

В този миг Мършавия и момичето съзряха Азул. Момичето изпищя при страшната гледка. Мъжът при факела изригна едно проклятие. Очите му блеснаха, изпълнени с омраза. Изглеждаше, като че ли всеки момент ще скочи и ще се нахвърли върху Азул.

Азул не намираше сили да се освободи от своето вцепенение. Болка и печал го пронизваха. Сега той вече знаеше зловещата тайна на тези гробници в хълмовете, която мионовият мозък на „Куа“ не бе успял да разгадае: когато умираше някой богаташ, той биваше погребван в една от тези пещери. Всичките му роби трябваше да го последват в гроба, за да го придружават по неговия път в безкрая, в похубавия, вечен живот и да му служат и в отвъдния свят. Така учеше вярата, така нареждаха жреците от храмовете, такъв беше обичаят.

И с този мъртвец беше навярно същото. Робите го бяха придружили в гробницата, пеейки траурни песни и мърморейки молитви, и се бяха оставили да бъдат зазидани. Те носеха със себе си достатъчно храна и вода за големия път и имаха дори кола с два вола. Какво лошо можеше да им се случи? Те се надяваха на нещо по-добро и по-хубаво, което науката за видението им обещавахе в края на дългия път, и се молеха, пееха и оплакваха своя мъртъв господар в зазиданата гробница.

След това трябваше да глътнат тайнствените бели топчета, които жреците им бяха дали при влизането в пещерата.

Отрова ли беше това?

— Ако ги изядете, ще заспите спокойно. Тогава ще бъдете в другия живот — казваха обикновено жреците. — Боговете ще ви приемат любезно.

— Проклетата да бъде вярата в богове! — изрече Азул, изпълнен с презрение. Каква страшна грешка бе направил, като поиска да остане при хората и да се остави да бъде чествуван като божество от тях. Те щяха и в негово име да зазидат и отравят невинни същества.

Азул се напрегна, за да премисли бързо и ясно: пламъкът на факела гореше още спокойно и ярко. Следователно не липсата на кислород бе повалила на земята хората в пещерата, а „бялата храна“, както казваха глинените плочки, отровата. Защо тя убиваше толкова

бавно? Може би все още можеше да им се помогне. Те се нуждаеха от бърза помощ.

Азул вдигна ръка. Тънък като игла лъч прониза пещерата и се спря върху зазидания вход. Чу се съскане и от зида избликна струя дим. Разрушителният ток на малкия лъчев пистолет проби едно тънко отверстие в зида на входа. Зидът беше по-дебел, отколкото Азул бе предположил. Той употреби цял енергиен патрон, преди лъчът да проникне отвъд зида.

Трябваме да се бърза. Азул се отказа да употреби и другите енергийни патрони, за да пробие по-голям отвор в зида, през който всички да могат да се измъкнат навън. Това без друго нямаше да спаси зазиданите от бавно действащата отрова. Пробиването на отвор в зида изискваше много време. За да не дойде помощта много късно, Азул трябваше да повика своите другари.

Той освободи своя малък локатор от скафандъра, нагласи го на сигнала за отрова и го изтика през пробитото отвърстие вън от пещерата. Малкият предавател падна отвън пред зида на входа.

В същия миг сигналите се понесоха в етера. Радиоспътниците приеха зова за помощ и почнаха да го препредават. В „Куа“, която лежеше върху морето на мъртвата вода, остро прозвучаха сигналите за тревога.

Зил се намираше в летящия пръстен. Той не можеше да спи и непрекъснато мислеше за изчезването на Азул. Изведнъж светнаха тревожни сигнали. Автоматично летящият пръстен, възбуден от сигналите на радиоспътниците, почна да кръжи. Върху светлинната лента на контролните уреди ясно се виждаше знакът на Азул. Той светна толкова неочаквано за Зил и радостта му беше толкова голяма, че все още седеше неподвижен в креслото си, когато летящият пръстен, следвайки данните за мястото, откъдето се излъчваше зовът за помощ, вече летеше над покривите на града и вземаше курс на югоизток.

Зил го свали да лети малко по-ниско.

Синио тъкмо му се обаждаше по радиото от земята, когато внезапно летящият пръстен почна да се върти видимо по-бавно и заплашваше да спре.

— Трябва да кацна, дефект, точно сега — извика Зил изплашен на Синио.

Изведнъж престана да функционира и автоматът, който даваше ток за осветлението на скалите и кабината. Стана тъмно. Зил почувствува как летящият пръстен под него почна да пада. Тогава силовото поле за безопасност го изхвърли навън.

Едва бе тупнал на земята близо до сгромолясалия се летящ пръстен, когато в пълен ход, гърмейки с гъсеничната си верига, срещу него изскочи едно чудовище, което с рязък завой избягна сблъскването с летящия пръстен и сега се носеше право срещу него. Тежка масивна стена израстваше пред Зил. Пилотът натисна бутона, за да засили енергията в антигравитационната плоча, която да го изхвърли високо, но лостът отказа да действа. В този момент чудовището изведнъж се спря. Зил облекчено въздъхна. Той едва ли щеше да успее да скочи настрана със собствени сили.

С вой чудовището продължи само с едната верига, направи завой на място, засипа го с пясък и пръст и се отдалечи с грохот. Това беше дуругът, бронираната сухопътна кола на експедицията.

След кратък сън Синио се събуди посред нощ от шума на веригите на своя брониран дуруг и от силното друсане, предизвиквано при голямата скорост от неравностите на терена, въпреки добрата федерация.

Когато предния ден Азул бе изчезнал безследно, Гоати даде нареждане дуругът заедно с летящия пръстен да бъде бързо транспортиран в Двуречието. Синио получи нареждане да вземе участие в търсенето на изчезналия по земята, докато Зил с летящия пръстен трябваше да изследва страната по въздуха, за да открие следа от Азул.

Синио бе обиколил системно надлъж и нашир околностите на Ерех. Едва към полунощ той и Зил прекъснаха своите издирвания. Летящият пръстен се върна на храмовия площад в града, а Синио откара бронираната кола непосредствено до градската стена и спря там. Рано сутринта всички космонавти трябваше да обсъдят понататъшните мерки за издирването. Азул трябваше да бъде намерен.

Но посред нощ дуругът внезапно бе потеглил автоматично. Още сънен, Синио погледна светлинната лента на командния пулт. Не светеше ли там сигналят на Азул? Синио веднага се събуди. На пулта трепкаха данни за местонахождението и сигналят за отрова. Да не би на скафандъра на Азул да се е появила пукнатина и отровният азотен въздух на тази планета да застрашаваше да го убие? Защо бе мълчал толкова дълго? Откъде идваше зовът за помощ? Много въпроси се блъскаха наведнъж в главата на Синио.

Компасът показваше, че дуругът се движи на югоизток. Сигналят за помощ на Азул го бе задвижил автоматично и го бе насочил в тази посока. Градската стена отдавна бе изчезнала зад дуруга в мрака на нощта. На фона на обсипаното със звезди небе не се виждаха дори очертанията на храмовете в централната част на града. Бронираната кола ловко избягваше по-големите препятствия. С невидими лъчеви пипала тя изследваше пътя пред себе си.

Изведнъж много близо край него профуча летящият пръстен. Синио го позна по ярко осветената кабина и лещообразните му очертания. Той влезе във връзка със Зил:

— Странно! Защо чуваме само сигнала за помощ на локатора? Защо Азул не се обажда сам по своя предавателен апарат? — попита Синио.

Вместо отговор той го чу само да стене:

— Трябва да кацна, дефект, точно сега!

Едва Синио бе предал на направляващите автомати сигналния код за намаляване на скоростта, когато бронираната кола направи в пълна скорост рязък завой, сякаш заобикаляше някакво неочаквано препятствие. Синио трябваше да се вкопчи здраво за креслото. Почувствува силен тласък. Дуругът спря, завъртя се на място, обърна се и отново мощно потегли. Синио погледна бързо към задното стъкло. Не бе ли изчезнал във високата трева зад него силуетът на летящия пръстен? Синио се уплаши.

— Аз паднах, за малко не се сгромолясах върху дуруга — обади се вече и Зил. — За малко щеше да ме прегазиш!

— Не си ли ранен? — попита Синио уплашен. Той искаше да обърне дуруга, да се върне и да вземе Зил.

— Нищо ми няма — отговори Зил. — Но аз трябва да остана тук и незабавно да отстраня повредата. Сега пръстенът ни е крайно нужен.

Ти трябва да продължиш, ти си единственият от всички нас, който може най-бързо да помогне на Азул. Ако не успея да поправа летящия пръстен, по-късно пак ще можеш да ме вземеш.

Дуругът се понесе нататък. Синио се наведе над въздушните снимки на околностите на Ерех и нанесе местонахождението на Азул. Дотам наистина не бе далеко. Сигналите за помощ идваха от границата на една хълмиста област. Въздушната снимка показваше такъв прост терен, че той спокойно можеше да предостави автоуправлението на дуруга. Управляващият кибернет нямаше трудна задача за разрешаване. Само скоростта трябваше да бъде малко намалена. Група дървета профуча покрай дуруга. Появиха се първите хълмове. Странно, помисли Синио. Управляващият кибернет не насочва дуруга към хълмовете, макар че те бяха полегати и плоски и лесно можеха да бъдат преодоленни. Вместо това дуругът правеше големи завои и се промъкваше между гънките на терена. Сега обаче той се насочи право към едно възвишение. Мощното бръмчене на мотора замлъкна. Бронираната кола измина още известно разстояние и спря.

Значи Азул трябваше да бъде някъде тук. Синио се измъкна навън. Но колкото и да се оглеждаше, никъде не видя фигурата на хелоида. Синио освети околностите с ръчния си фар. Нищо. Само следи от кола показваха, че през деня тук са минавали човешки същества. Локаторът на Азул обаче се чуваше толкова силно в радиоприемника, че той трябваше да се намира само на няколко крачки от дуруга.

Синио продължи да се оглежда. Дуругът беше спрял пред един тесен отвесен изрез в ската. Синио погледна по-внимателно нататък, защото там святкаше гроздовидно образувание от разтопени камъни, толкова трошливо и стъкловидно, че можеше да произхожда само от лъчев пистолет. Синио се наведе над грозда, за да го разгледа по-отблизо. Той усети радиоактивно излъчване в шлема на своя скафандър. Камъните до преди малко са били още течни. Те са могли да изтекат само от дупката малко по-нагоре в изреза на склона.

Изведнъж Синио съзря на земята малка капсула. Това беше локаторът на Азул. Загубил ли го беше тук?

Синио още веднъж се наведе над грозда от стопени камъни, за да установи по хода на стопеното отворстие посоката на изстрелването на

лъчите. Излъчването трябва да бе траяло дълго, защото беше направило извънредно дълбоко отверстие в камъните.

Странно! Не се ли чуваха сред пращането на радиопредавателя и вдишванията и издишванията на един хелоид? Синио се послуша напрегнато. Те се чува отново. Всеки път, когато приближаваше камбановидния си шлем до отверстието, той чуваше тихо и равномерно дишане.

— Азул? — попита той несигурно в своя шлемов микрофон.

След като локаторът бе избутан навън, Азул отново се обърна към хората в пещерата. Мършавия все още седеше близо до факела. Изглежда, той не се страхуваше от нищо. Със зорък, подозрителен поглед следеше движенията на небесния син. Зад гърба му страхливо се криеше момичето. На всички други отровата бе вече притъпила сетивата или бе размътила съзнанието до такава степен, че те не намираха нищо необикновено в голямата, тромава фигура, която се бе появила внезапно между тях.

Азул заобиколи колата и се отправи към Мършавия и момичето. Мършавия стана бавно и гордо се изпъчи. От очите му искреше презрение. Така гледат оногова, когато смятат за виновен в безсмислената смърт на невинни другари. Изведнъж Мършавия се наведе светкавично, сграбчи факела и с всички сили удари божеството — сина на Инануа. Момичето извика и избяга обратно във вътрешността на пещерата под дъжда от искри от развъртия пламък. Мършавия продължаваше да нанася удари и когато факелът бе вече отдавна изгаснал и непроницаем мрак изпълваше гробницата. Той удряше бавно, с пресметливи движения, дишайки дълбоко и равномерно. Най-после спря, хвърли дръжката на факела и извика момичето.

Погледът на човека разтърси Азул. Той видя пламъка да се насочва към него и усети приглушено тъпите удари върху шлема и скафандъра. Азул не се и помръдна. Велико спокойствие го беше обзело. Не защото знаеше, че скафандърът ще издържи на огъня и на ударите, а защото чувствуваше, че тези удари бяха предназначени за онзи, който той не беше, но за малко щеше да стане, за сина на Инануа.

Когато ударите престанаха, Азул дълго още стоя неподвижен и углъбен в себе си. Той отново се чувствуваше едно цяло със своите спътници.

Светейки си със своето инфрачервено фенерче, Азул издири и събра всички факли, които можеха да се намерят в пещерата. Той ги запали с лъчевия си пистолет и ги постави наоколо по стените.

Момичето и Мършавия го наблюдаваха учудено. Дватамата стояха много близо един до друг. Те очакваха гнева на божеството и мислеха, че като наказание за ударите той ще ги убие на място. Но нищо подобно не се случи. Азул отново пристъпи към тях и каза: — Не трябва да се опитвате да се измъкнете на свобода през тайната галерия. Странниците по звездите скоро ще дойдат, ще съборят зида на входа и ще ви отведат в Сухата земя при степните жители. Тогава ще бъдете свободни и няма да бъдете принудени вече да служите на никакви богове и на никакви богаташи.

Азул каза на момичето да прилепи ухото си до земята и щом чуе лек тътен, да му съобщи. Това ще означава, че пламъкът на огнената птица шиба навън земята и че странниците по звездите са дошли и ще се опитат да върнат живота и на младежа.

На мъжа с благородния характер и смелото сърце Азул нареди да отведе шестте жени и стареца настрана от колата до стената на пещерата. Нека внимава никое от човешките същества да не отива в центъра на пещерата, преди зидът на входа да бъде съборен.

Надеждата за освобождение от тази гробница накара мъжа и девойката да забравят своето смайване, страх и недоверие. Успокоителният тон на неговите думи накара Мършавия да забрави омразата си. Дватамата направиха това, което ги беше посъветвал гласът на странника по звездите.

Не мина много време и момичето скочи, замахна поривисто на Мършавия и посочи към земята. Те коленичиха заедно и прилепиха уши към сухия прах на пода на пещерата. Ясно доловиха това, за което странното същество им бе казало. И Азул се върна до зида на гробницата и зачака знак отвън. Той включи своя предавател.

Времето течеше. Излъгало ли се беше момичето? Дватамата стояха срещу Азул на другия край на пещерата и погледите им се местеха ту към стената, ту към него.

— Азул — прозвуча най-после в неговия приемател сякаш някъде много далеч.

И още веднъж:

— Азул! — Азул позна гласа веднага.

— Синио! Отвори бързо пещерата. Разруши зида, пред който лежи моят локатор. Тук има зазидани живи човешки същества. Повечето от тях са отровени.

Гласът, който му отговори, ставаше по-тих и сякаш се отдалечаваше. Азул не разбра какво му каза Синио. Прозвуча като: „Азул, жив ли си още?“

Да, той беше умрял за тях. Но сега отново им принадлежеше.

Синио втренчено гледаше към хълма, в чието подножие се намираше, без да вярва на ушите си. Там в земята имаше човешки същества, живи зазидани? Как е попаднал Азул при тях?

Все едно, трябваше да се действа! Той огледа внимателно изреза в хълма. Ясно се виждаше, замазана с глина, почти четириъгълна повърхност. Това трябваше да е зидът, който затваряше входа към вътрешността на хълма.

Синио скочи в дуруга. Сега той разбра защо кибернетът бе заобиколил почти всички хълмове. Навярно във всички имаше пещери и съществуваше опасност тежката бронирана кола да пропадне в тях.

В дуруга Синио включи тулера, уреда за нощно виждане, и го насочи към изреза в хълма. Наистина през зида се долавяха продълговати източници на топлина, които бяха характерни за живи същества.

Синио предпазливо подкара дуруга и го насочи срещу хълма.

Високо горе в обсипаното със звезди небе от хоризонта се издигна тънък огнен лъч, спря се над земята и проблясвайки ярко, се насочи надолу със страхотен вой.

Азул, момичето и Мършавия напрегнато гледаха към входа. Ще отворят ли пещерата?

Най-напред се чу хрущене. След това се образуваха пукнатини. От фугите почна да пада глина. Пясък и пръст почнаха да се ронят и

внезапно стената се изду и се сгромоляса с трясък. Камъни се търкулнаха чак до колата. Факлите силно затрептяха, но веднага се разгоряха по-ярко, щом свежото течение на нахлулия хладен нощен въздух стигна до тях. Вихрушки от прах нахлуха в пещерата. От входа с грохот се отдръпна една мощна тъмна маса.

Мършавия и девойката не се помръдваха. Те не се осмеляваха да излязат навън. Много чудно бе това, което им се случи.

Шестте жени вдигнаха глави. Сега и те почувствуваха промяна в това, което ги заобикаляше. Те се изправиха и като насън закрачиха към отвора.

Ослепително огнено сияние заля внезапно колоса пред отвора. Рев и бучене изпълниха за няколко секунди въздуха. Идваше „Бялата стрела“. Азул се устреми навън от пещерата. Той затвори щастлив очи пред ярката светлина. Радостно се вслушваше в познатото бучене на двигателя. Но мислите му бързо взеха друга насока. Навярно „Бялата стрела“ носеше медикаменти и апарати, с които можеше да се спре още тук в пещерата действието на отровата в телата на хората!

„Бялата стрела“ бе кацнала малко настрана между хълмовете. Светлините на спирачното ѝ устройство угаснаха.

Азул стоеше навън под открито небе. Учудено възприемаше той блясъка на звездите. С радост почувствува, че тяхното блещукане вече не го плашеше. Безграничният простор над него го настройваше празнично. Колко хубаво е все пак да бъдеш космонавт, странник по звездите. Той принадлежеше на тях, на синовете на Космоса. Мислите му отново се върнаха към хората. И те някога ще подчинят своя живот на собствената си воля и ще преобразуват сами заобикалящия ги свят. И за тях ще дойде време, мислеше си Азул, когато творческите им сили ще се проявят и вече няма да се подчиняват на волята на отделни владетели, когато ще изследват Космоса и ще откриват далече светове на живота.

Тогава той си спомни за насрещния склон. Не бе ли съгледал и там прясно иззидана стена? Азул скочи на дуруга. В тоя момент на входа на кабината се появи Синио, за да го поздрави. Азул леко го бутна настрана.

— По-късно — промърмори той — по-късно.

Посегна към командните автомати и бързо натисна няколко бутона.

— Да обърнем бързо — каза той.

Моторът забръмча. Бронираният кол се понесе напред, направи остър завой и се насочи към насрещния хълм. Азул спря дуруга, когато на екрана на тулера се появи входът. Без да каже нито дума, той посочи към екрана. На него ясно се виждаха инфрачервени точки. Значи и там имаше още живи хора, които бавно действащата отрова на жреците не бе умъртвила напълно.

Дуругът се насочи напред, право срещу хълма, и срина стената. Изнурени, полуголи роби взеха да залитат срещу тях през облаците от прах.

— Къде е летящият пръстен? Той трябва колкото може по-бързо да донесе тук медикаменти от „Бялата стрела“! — извика Азул.

— Пръстенът падна. Аз трябва да отида с дуруга до мястото, където кацна „Бялата стрела“ — каза Синио.

Азул се изправи уплашен.

— А Зил? — заеквайки попита той.

— Зил се опитва да поправи пръстена.

Азул трескаво посегна към ключовете на радиопредавателя. Повика Зил и го попита за повредата.

Когато Зил чу така неочаквано гласа на Азул, той радостно го поздрави. Азул нетърпеливо го прекъсна.

— Повредата, кажи ми бързо каква е повредата — настоя той още веднъж.

— С изключение на някои дреболии почти всичко на летящия пръстен е в изправност — съобщи му Зил. — Той падна от малка височина. Прегънала се е само една от пружинните подпори. Но запалителната система не функционира. Не мога да открия повредата. Осветлението също не работи.

Азул го посъветва да прекъсне някой контакти на командния автомат и да ги свърже по друг начин. Зил опита.

— Имаш право — обади се той изненадан след няколко секунди. — Крилата се завъртяха. И осветлението в кабината работи. Значи само командният автомат е давал погрешни нареждания. Но как можа да...

— Бързо излети при „Бялата стрела“ и вземи Тивиа и медикаментите — помоли го Азул, без да го остави да доизрече.

Докато Зил летеше с хвърчащия пръстен към мястото, където бе кацнала „Бялата стрела“, за да закара Тивиа и Гоати, лекарствата и медицинските апарати при двете отворени пещери, Синио кръстоса с дуруга областта на хълмовете и изследва с инфрачервени лъчи входовете на пещерите. Той откри трета пещера, в която имаше живи хора. Синио не вярваше на показанията на инфратрона, когато изследваше пещерите отвън и не се появяваха инфрачервени точки. Той пробиваше преградните стени дори тогава, когато зад тях не можеха да се установят никакви признаци на живот. Навсякъде пред него се откриваше все същата покъртителна картина: отровата на жреците не бе убила всички от зазиданите роби, които придружаваха

покойния си господар или покойната си господарка в гробницата, а само бе замаяла повечето от тях, така че те скоро бяха дошли в съзнание и след това бяха умрели бавно от глад, жажда или от липса на въздух. В своето отчаяние някои сами се бяха лишили от живот. Синио надделя ужаса, който го обзе, и се понесе по-нататък към следващата пещера. Но само още веднъж можа да донесе спасение.

Мършавия не бе взел хапчето на жреците, а го бе хвърлил някъде в пещерата. Сега той го търсеше трескаво. Страниците по звездите, които дойдоха с летящия диск оттам, откъдето бе паднал огън между хълмовете, искаха малкото бяло топченце. Животът на всички освободени зависел от това, казаха те. Той не разбираше защо бе така, но им вярваше. Намери малкото бяло топче между двата мъртви вола. Друго топче отрова, навярно на момичето, което по негово внушение също го бе хвърлило, той скоро откри в праха на пода на пещерата. Страниците по звездите побързаха с тях в своята кръгла хвърчаща къща и скоро се върнаха, носейки някаква вода със странен вкус, която дадоха на жените и мъжете от пещерата.

Тивиа бе хвърлила топчетата отрова в един химически анализатор. Малко по-късно на неговата светлинна лента припламнаха символи.

— Коварна отрова — промърмори Тивиа.

Диагностичният апарат продължаваше да работи. На черния екран се появяваха с пукот искрици. Тогава мионовият мозък назова състава на противоотровата и метода на лекуване. Тивиа пусна в действие друга апаратура и наля от малки стъкленици необходимите основни вещества.

Около нея мълчаливо стояха Азул, Гоати и Зил.

— Отровата действа изключително върху нервите — обясни Тивиа — и съобразно с приетото количество има най-различен ефект — от обикновено замайване до трайно нарушаване на нервната система и смъртоносно парализиране. Хапчетата на жреците са били зле забъркани — добави тя. — Едното от двете топчета е щяло да предизвика само сън, а другото по-продължително парализиране.

Космонавтите изнесоха живите още хора от трите пещери на едно място между хълмовете. Тивиа ги прегледа бързо и установи степента на отравянето, преди да им даде нови лекарства. При повечето от изтощените хора се налагаше бърза помощ.

Медикаментите и концентрираната храна на космонавтите удивително бързо възстановиха силите на почти всички хора. Само при малцина вцепенението не минаваше. Най-трудно беше да се върне животът на младежа и девойката, които се бяха здраво прегърнали. Накрая Тивиа постави на всички хора маски на лицата и им вдъхна някакъв газ, който напълно отстрани всяка отрова от телата им. Скоро първите се изправиха на крака и почнаха да ходят наоколо с бавни крачки.

Мършавия стоеше настрана на едно възвишение. Тъмната му фигура се очертаваше ясно на нощното небе. Той размишляваше. Погледът му въпросително се насочваше към звездите. Лекият нощен вятър играеше около него.

В тревата до него седеше момичето.

— Кога боговете ще ни отведат в безкрая, в новия живот? Защо не вземем нашия лугул с нас? — попита тя.

Тя още не бе разбрала какво се бе случило и мислеше, че сега се сбъдват предсказанията на жреците.

Бавно и нерешително, сякаш не беше още сигурен и думите му не бяха отправени към детето, дойде неговият отговор:

— Това не са богове, не са синове на Инануа — това са небесни синове, странници по звездите. Те не могат да ни дадат друг живот. Лугулът няма нужда вече от нас. Ние ще трябва да избягаме.

Азул се бе приближил незабелязано до тях.

— Младежът се събуди — каза той.

Момичето скочи и хукна надолу по склона.

Азул погледна след нея.

— Защо младежът е изял отровата, а ти не?

— Той не ми повярва, когато го предупредих. Когато влизахме в гробницата, жреците особено внимаваха младите и най-силните от нас да вземат отровата. Момичето и аз успяхме да ги измамим.

Те мълчаха известно време.

— Ти си странник по звездите? — попита нерешително Мършавия. По тона на думите му Азул си даде сметка колко трудно е за него да схване това. — Към Млечния път ли ще вървите сега? — чу той отново гласа на Мършавия, който сочеше тясната, неправилна светла ивица на звездните облаци, която минаваше напърно по тъмното небе.

Азул разбра: човекът само предполагаше какво представляваха „странниците по звездите“. Как можеше той да му помогне да го разбере? Би ли предал малкият мионов преводач в скафандъра правилно и просто неговото обяснение на езика на хората?

— Да — отговори той най-после.

— Звездният път там горе, който ти наричаш Млечен път, е нашият път, а също и нашата родина. Ние живеем на една от тези звезди. В нашата родина няма богове, нито лугули. Хиляди слънца ни светеха през време на нашето странствуване оттам дотук. Скоро ние ще трябва да напуснем вашата земя и да продължим пътя си.

Когато огненото сияние на „Бялата стрела“, която кацна само на няколко километра от стените на града, пламна ярко над него и хвърли призрачни сенки по улиците и площадите, когато бученето на двигателя премина с глух тътен през тънките глинени стени на къщите и дори през дебелите стени на храмовете и на палата на владетеля, хората от Ерех помислиха, че гневът на боговете се излива над тях и ще ги унищожи.

Храмовите стражи пред монументалните сгради, войниците на пост на стените и при градските врати и върховният жрец, който стоеше сам горе, на последното стъпало на зикурата, и се опитваше да тълкува положението на звездите, закриха главите си с ръце, търсейки закрила от ослепителната светлина.

Множество хора изтичаха с писък на улиците.

Но внезапно, само след няколко секунди, зловец мрак и тишина отново тегнеха над града и страната. Страхът на изненаданите в съня си хора растеше и ги лишаваше от способността да говорят.

Само воплите на жена трептяха тънко и остро във въздуха.

Деца плачеха.

Кучета виеха.

Хиляди уши се ослушваха със страх.

Но нищо не се случи.

В къщите си лугулите почнаха да викат за светилничета. Босите пети на робите отекваха по земята.

На улицата рязко прозвучаха бързи стъпки. Ядулин бързаше към района на храмовете, носейки малкия обелиск на измервателната

сонда.

Какво искаха небесните синове? Защо бялата им огнена птица кацна толкова близо до града? Откакто Азул бе изчезнал, те нямаха нито миг спокойствие. Неуморно го търсеха по цял ден из страната. Отначало се надяваха, че жреците могат да им кажат къде е отишъл Азул. Зил бе разпитал навсякъде. Но никой не беше виждал втория син на Инануа. След това Зил отлетя, но скоро се върна с огромен каменен блок, който, след като бе поставен на земята, почна да лази с широки дерящи лапи по пътищата и рововете. Никой не се осмеляваше вече да излезе извън града. Войниците дори затвориха градските врати. Само Аким, водоносачът, следваше със своето магаре чудовището, след като видя, че пълзящият каменен блок се подчинява на небесните синове като послушно кученце.

Ядулин стигна площада пред храмовете, прекоси го, заобиколи храма на лунния бог и се запъти към лежащия зад него двор. Зил сигурно щеше да каже какво означаваше силният рев на огнената птица. Ядулин не обърна внимание на тъмните групи от жреци, които, шепнейки молитви, бяха насядали наоколо. Хората от съседните улици идваха на тълпи на храмовия площад, падаха ничком пред зикурата и също се молеха. Говореше се, че върховният жрец е на кулата и моли боговете за тяхното благоволение.

Тамкарът отвори ниската врата към двора на храма и се промъкна през нея. Дворът бе празен. Ядулин се спря и смръщи ядосано. Къде ли бе отлетял Зил?

Една сянка се откъсна от задната част на храма на Нанар и забърза към него. Това беше пратеник на върховния жрец, който бе предположил, че Ядулин ще дойде тук.

— Синът на Инануа отлетя с хвърчащия пръстен към хълмовете с гробниците, малко преди ревящото огнено сияние да се излее над града — каза пратеникът.

Ядулин моментално се обърна и забърза назад. Този път той се насочи към една от градските врати. По улиците растеше мълчаливото шествие на хората към храмовия площад. Дори войници вървяха с тълпата. Тамкарът подвикна на някои от тях и ги покани да вървят с него. Те се подчиниха неохотно.

— Пълзящият каменен блок на небесните синове — му каза офицерът на стражата при вратите — си легна към полунощ близо до

стената, за да си почине. Когато се сменяше първата стража, той внезапно се устреми към полето с гробовете, поваляйки всичко, което му се изпречваше на пътя. Дълго се чуваше в далечината шум и трясък. След това прозвуча огнената небесна тръба.

Тамкарът дълго стоя с войниците на градската стена. Те напрегнато се взираха към хълмистата област и се ослушваха напрегнато в мрака. Далеч между хълмовете се чуваше едва доловим тътен.

Скоро на изток се появи бледото сияние на новия ден. Изведнъж в утринния здрач се появиха две залитащи фигури, които се подкрепяха взаимно. Пред тежката кована врата те се строполиха на земята. Ядулин слезе от стената и накара да отворят вратата. Двата дишаха тежко. Изглежда, бяха тичали бързо дълго време. Бяха двама от жреците, които трябваше да стоят на стража при гробниците в хълмистата местност.

— Мъртвите идат — простена единият, когато отвори очи и видя над себе си лицето на войник.

— Те всички са още живи. Гробниците се разтвориха, когато небесните синове слязоха с огън от небето. — Жрецът си пое дъх и се огледа страхливо. С безсилно движение на ръката той посочи другия жрец. — Водете го — каза той отпаднал — огънят го ослепи. Намерих го по пътя. Той... — Жрецът извика и се наведе. Летящият пръстен профуча ниско над тях по посока на града.

Войниците плахо се спогледаха.

В далечината отново се чу грохот и трясък. Този път шумът бързо се приближаваше. Пълзящият каменен блок на небесните синове, изглежда, се движеше по широката улица на процесииите, която свързваше местността на пещерите с града и водеше право към полукръглия храм площад. Войниците се отдръпнаха страхливо зад стената. Те на драго сърце биха затворили тежката кована врата. Но Ядулин им забрани.

От сивите мъгли, които, както и всяка друга сутрин се стелеха ниско над земята, изведнъж изникна странна процесия: полуголи, изтощени фигури. Роби на трима лугули, починали едва преди няколко дни.

Най-напред крачеха мършав мъж, едно момиче, още почти дете, и един младеж. След тях по улицата се движеше високият конусовиден

скафандър на Азул. Следваха други фигури с хлътнали бузи, с дълбоки сенки около очите, които се подкрепяха взаимно. От отровата кожата им бе пожълтяла.

Азул съгледа Ядулин и му махна с ръка да тръгне редом с него. Тамкарът се поколеба. Той предчувствуваше какво бе станало. Против волята му беше да го одобри. Това, което вършеха небесните синове, беше против традициите на неговата страна. Но трябваше ли да събуди тяхното подозрение? Той се присъедини към Азул.

Мършавия се обърна и погледна сърдито и гневно към Ядулин.

— Ние имаме нужда от него — успокой го Азул.

— Защо дойде вашата огнена птица? — попита Ядулин.

— Аз я повиках, за да предотвратя едно нещастие — отговори Азул. — Вашите жреци бяха зазидали заги и урдуси с умрелите лугули и ги бяха накарали да вземат отрова. Ние, странниците по звездите, не можем да гледаме пасивно, когато живи същества умират безсмислено. Ние уважаваме живота.

Тамкарът не разбра упрека, който ясно звучеше в думите на небесния син.

Пълзящият каменен блок бе настигнал процесията и бавно се движеше след нея. На него пламна голям диск с червена светлина. Той излъчваше приятна топлина в гърбовете на хората.

Шествието минаваше сега през града. Улицата на процесииите тук бе по-широка, отколкото пред градските врати, в полето. Това беше единствената широка улица в Ерех. От двете страни на еднакви разстояния бяха поставени каменни изображения, изкусно направени от зелено, гледжосани тухли. Те разказваха за живота на боговете.

В утринния здрач те излъчваха студена, матова светлина.

Ядулин не се осмели да попита защо бе изчезнал Азул. Леденото мълчание и скованото, бавно плъзгане на небесния син го безпокояха. Или може би градът, който изведнъж му се стори необитаем, му вдъхна страх в сивата утринна светлина? Никъде не се виждаха хора.

Но далеко напред, в края на улицата на процесииите, на широкия полукръгъл храмов площад бе извънредно оживено. Сякаш по някаква тайна заповед жителите на града се бяха стекли на площада. Тълпата почна да се люшка насам-натам, когато шествието с възкръсналите от гробниците край града се приближи към нея. Хората отстъпиха встрани, правейки път на шествието. Само ревящото чудовище остана

в края на площада. От едната му страна се отвори голям люк. Ядулин видя как от него почнаха да изкарват носилки. Покрити фигури, на които се виждаха само уморените и хлътнали лица, лежаха върху тях. Мършавия се появи сред тълпата, махна на стоящите наоколо роби и им извика нещо. Те изтичаха при него, хванаха носилките и ги отнесоха при външната стълба на зикурата.

Небето на изток бе заляно от пурпурната червенина на изгряващото слънце. Тя заля мощно издигащата се четириъгълна кула на храма. Седемте ѝ стъпаловидни етажа се очертаваха ясно на този фон. Над нея с тихо бръмчене летеше хвърчащият пръстен. Едва сега той се спусна, като почти докосна стъпалата на външната стълба. И от неговия корпус бяха изкарани носилки. След това той отново се издигна над върха на седемстъпалната кула и застана неподвижно във въздуха.

Високо над главите на множеството, на първия етаж на четириъгълната пирамида, се появи сега черната фигура на върховния жрец. Хората на площада се раздвижиха. Няколко други фигури заобиколиха върховния жрец. На хората долу на площада се стори, че и Енмеркар е между тях. Пред кулата в групата на изнурените фигури от гробовете се появи Ядулин. Утринният вятър развяваше и издуваше светлото му наметало. Виолетовият и звездножълтият скафандър на Зил и Азул също се изкачиха по външната стълба до носилките.

От края на площада прозвуча вик. Множеството се обърна нататък. Върху пълзящия каменен блок хората с изненада видяха още една конусовидна фигура.

Вълна от шепот на много човешки гласове отново се понесе над широкия площад. До върховния жрец бяха застанали още една висока, стройна и белоснежна фигура и една по-малка, огненочервена.

— Върховният бог на небесните синове и сестрата на боговете — шепнеха едни.

— Това са Ану и Инануа — шепнеха други.

Свеж утринен вятър премина над площада и отнесе шепота.

Внезапно от зикурата прозвуча мощен глас.

— Човешки същества! Ние, небесните синове, презираме лугулите, които заради чествуване на своето умряло тяло нареждат да бъдат погребвани заедно с тях живи същества. Против волята на вашите богове е да виждат здрави хора да умират зад зидовете на

гробниците. Вашите жреци погрешно са изтълкували тайната на видението, когато са заповядали на слугите и робите на лугулите да умират в името на боговете.

Ние, същества от небесните простори, уважаваме всеки живот. Ние слязохме тази нощ при вас с огън не за да ви сплашваме или да ви наказваме, а да помогнем бързо и да спасим онези нещастници, които в последните дни бяха зазидани в гробниците и трябваше да умрат с бавна и мъчителна смърт.

И вие също трябва да уважавате живота, а не смъртта. Само тогава вие, човешки същества, ще си осигурите вечен живот. Само тогава вашите бъдещи поколения ще могат да отидат в безкрая на небето и да пътуват като нас от звезда към звезда. Ние ви заповядваме да действувате против вашите обичаи и никога вече да не зазидате живи същества в гробниците.

Ние скоро ще се върнем в небесните простори. Но невидими огънове по хълмовете на мъртвите край вашия град ще бдят дали вие изпълнявате нашата заповед. Докато сте живи, човешки крак не трябва да стъпи в хълмистата област. Невидимият огън ще умъртви всеки, който не съблюдава тази заповед, преди още да е минала година.

Човешки същества, уважавайте живота!

ПОТОПЪТ

Тивиа седеше пред контролния пункт на жироскопната камера. Непрекъснато, дни наред тя наблюдаваше светлите ивици, на които трептяха кривите и символите на измервателните уреди, понякога трескаво бързи. Изпробваха новите жироскопи. Тивиа ги пускаше отначало на малки обороти, след това бавно увеличаваше броя на оборотите. През това време правеше измервания и корекции и отново измервания и корекции, без край. Тя не вдигаше поглед от въртящите се гиганти във вакуумната камера. Най-послед контролният пулт издаде тихо и дълбоко бръмчене, което се засили и се превърна в свистене. Скоро жироскопите достигнаха най-високите обороти. Тивиа вдигна очи от контролния пулт и радостно почна да наблюдава величествения танц на кореместите великани. Щяха ли да издържат? Тя се страхуваше. Тивиа дълго стоя така. Изведнъж усети леко докосване. Зил бе дошъл. Той искаше да бъде при Тивиа в този момент, когато жироскопите отново бръмчаха. Зил се облегна на стъклената стена и се опита да се вслуша като нея в тайнствената мелодия на жироскопите.

— Изпитание на устойчивостта? — попита Зил след тържествено мълчание.

Очите на Тивиа блеснаха утвърдително. Зил побърза да излезе.

По това време Азул и Синио вървяха по ослепително белия от солта бряг на морето на мъртвата вода. През последните дни те бяха контролирали заедно с Тивиа изпробването на жироскопите. Като астроном Азул бе установил точните галактични координати на сегашното им положение, параметрите на орбитата на синята планета и други величини, по които бяха нагласени осите на жироскопите, а с помощта на мионовия мозък Синио бе изчислил разликите между данните на Азул и Тивиа. Най-послед жироскопите бяха монтирани съвсем точно.

Азул и Синио напуснаха работните си места. Само Тивиа продължаваше своята работа.

Беше ранна утрин. Ослепителните лъчи на жълтата звезда се изливаха върху гладката повърхност на гъстата вода и върху стръмния скалист бряг наоколо. Азул и Сино бяха сложили леките си скафандри. Тези блестящи облекла нямаха гравитационни плочи с антиполета, така че двамата космонавти трябваше да се движат със собствени сили. Но движението им действуваше добре. Бавно се отдалечаваха те от „Куа“. Всеки един от тях се бе предал на мислите си.

След преживяването си в пещерата на мъртвите Азул отново бе станал старият другар, космонавтът, астрономът и навигаторът на експедицията. Срещата му с Мършавия, който бе преодолел страха на роба, преди още да бе решил да копае изход от гробницата, и който удари божеството с факела, му помогна да преодолее страха на космонавта от завръщането в мрака на Космоса, накара го да се замисли за себе си, за своето достойнство и го отклони от намерението да остане на Земята.

В оня ден, в който зазиданите хора бяха освободени от пещерите при Ерех, Азул откровено разказа на своите спътници за страха си от Космоса. След завръщането си на „Куа“ те се събраха и разискваха за бягството на Азул от Вселената, за отклонението му от групата. Но никой не го осъди за това, никой не загуби доверието си в него. Защото Азул навреме бе намерил пътя към тях. Излекуването му от страха пред Космоса бе един от най-важните резултати на пребиваването им върху третата планета на жълтата звезда.

В размишленията си Гоати отиваше дори по-далеч. „Една от причините за този страх от Космоса — мислеше той — беше нехомогенният състав на екипажа. Грешка беше да се изпратят на толкова далечно пътешествие петима космонавти и само две жени.“ — Той искаше да съобщи тази своя констатация още при следващото радиопредаване до Хелойд, които на големи промеждутъци от време „Куа“ редовно изпращаше през Великата бездна по посока на Общността на галактическия живот, за да предпази по този начин други експедиции от страха от Космоса.

От онази сутрин, когато на храмовия площад в Ерех Гоати бе обяснил на хората, че космонавтите не са богове, а странници по звездите, които обичат и уважават живота и презират всички, които зазидват живи същества, хелойдите се бяха оттеглили от хората. Те

бяха проучили особеностите на планетата и на живота на нея до такава степен, че се увериха в правилността на представите си за другите светове и обогатиха своите познания. Построяването на новата жироскопна система също беше към своя край. Азул се бе оправил, в това нямаше вече никакво съмнение, а Зил бе разбрал, че те не са в състояние да спестят на хората пътя през робството и вярата в боговете. Те трябваше да минат по него, за да стигнат до нови познания и да вървят напред.

Скоро „Куа“ щеше да продължи своя полет към световите от външния ръкав на Галактиката. Времето, което оставаше дотогава, трябваше да бъде използвано. Хелоидите поканиха шестима от хората, с които бяха най-близки, да дойдат на брега на мъртвото море. Това бяха Ядулин, воденосачът Аким, Мършавия от гробницата и тримата бивши роби от Ел Убаид. От седмици вече те живееха в къщи на брега на мъртвото море. Те разбраха много странни за тях явления, научиха много полезни неща и проникнаха в някои тайни на природата. Космонавтите им обясниха движението на звездите, запознаха ги с човешкото тяло и с елементарните правила за неговото лекуване и те скоро вече можеха да боравят с цифри и да правят малки изчисления. Когато се върнеха в Двуречието, щяха да бъдат в състояние да помогнат на своите събратя в нужда и опасност.

Това бяха приблизително мислите, които вълнуваха Азул и Синио. „Изпитание на устойчивостта“, им съобщи тогава командната централа на „Куа“. Азул и Синио прекъснаха разходката си по белия бряг и отпавиха поглед към космическия кораб. По големия радиус на неговия корпус забълва една от множеството наредени в кръг командни дюзи и изтика „Куа“ към голямото езеро. След това внезапно около космическия кораб почнаха да припламват последователно други командни дюзи. Те непрекъснато нанасяха на гигантския кораб силни удари от всички страни. „Куа“ се люшкеше насам-натам, трептеше, въртеше се и се поклащаше. Най-после гигантският кораб съвсем се наклони настрана, но отново се изправи. Това бяха изпитания на удар, на устойчивост и на равновесие. След това бе изпробвано ускорението. С мощни скокове космическият кораб излезе на водната писта. При всички тези движения новите навигационни жироскопи във вътрешността на „Куа“ трябваше да запазят положението си непроменено и да продължат да работят точно. Най-

после звездолетът доплува до мястото си на брега. Дивият танц бе свършил. Сега трябваше отново да се правят изчисления и измервания.

Към Синио и Азул се бяха присъединили шестимата приятели.

— Небесните тръби на вашия хвърчащ град ни събудиха — каза Ядулин на Синио и Азул. — С това вие, небесни синове, много ни изплашихте.

„Той не иска да се откаже да вижда в нас богоподобни същества“ — помисли Азул сърдито.

— Защо, странници по звездите, не заповядайте на вашия звездолет да мълчи, да се върне на мястото си и да стои мирно — попита Мършавия.

— Ние се страхуваме, че искате да ни напуснете — казаха тримата от Ел Убаид.

Аким мълчеше и гледеше замислено морето на мъртвата вода.

Азул и Синио бяха в затруднение. Как можеха да обяснят на шестимата си приятели какво представляваха навигационните жироскопи и защо трябваше да бъдат изпробвани. Затова Азул каза само:

— Нашият звездолет се подчиняваше на заповедите на Гоати, когато танцуваше по водата. Той изпробваше силата на огнените крила, защото след няколко дни ние ще трябва да ви напуснем.

— Кога? — попита бързо Ядулин. Той беше много развълнуван.

— Ще се съвещаваме днес по този въпрос с Гоати — отговори Азул.

„Чудно — помисли Синио — Ядулин избягва да срещне нашия поглед. Какво може да означава това?“ — През последните дни той бе забелязал това вече няколко пъти. Сега пак.

— Ние ще ви съобщим, когато наближи часът за раздяла — каза той.

Синио и Азул оставиха групата на брега и отново се качиха на борда на космическия кораб, за да проверят резултатите от изпробването на устойчивостта и ускорението.

Този път Тивиа можеше да почива. Тя предпочете да си отдъхне на платформата на върха на „Куа“. Оттук се откриваше просторен изглед към водата и брега. Върху блестящата повърхност на морето стояха готови за старт атомисерът и „Бялата стрела“. Долу на брега Тивиа видя малката група на шестимата приятели.

На околните височини неподвижно стърчаха високите антени на направляващите станции. Те зорко наблюдаваха космическия кораб, атомисера, „Бялата стрела“ и хвърчащия пръстен на платформата на „Куа“. Издигнеше ли се във въздуха някой от тях, антените направляваха неговия полет.

В края на водната писта бавно пълзеше по брега продукторът. Той търсеше първична енергия. Продукторът приличаше на многоръко същество, което простираше ръцете си на всички страни. Хоботите помпеха вода от морето и смучеха сол от брега. Продукторът ги смесваше в рядка каша, която минаваше през много камери, при което се отделяха в химически чист вид всички важни елементи за различните двигатели на „Куа“ и на нейните летала за кацане. Те движеха реакторите, дифузьорите и аниhilаторите. Червените роботи пренасяха това ядрено гориво в отделни складове, които бяха специално осигурени срещу самостоятелни верижни реакции. Складовете също се намираха в края на водната писта. В района, където работеше продукторът, не се допускаше никой.

От платформата Тивиа видя как две тепита, яйцеобразни летала, напуснаха космическия кораб и бързо се понесоха над пясъчния бряг към края на водната писта. Те имаха задачата да пренасят на „Куа“ ядрените материали от складовете в края на морето. Това недвусмислено показваше, че отлитането приближава.

Тивиа бавно слезе от платформата и се върна на работното си място.

Малко по-късно същия ден Аерона пое дежурството в командната централа. Тя наблюдаваше на екрана как тепитата летяха над дългия, ослепително бял бряг. Много пъти бяха направили те тази сутрин своя рейс до края на водната писта и обратно и бяха разтоварили опасния си товар в корпуса на „Куа“. И още много пъти трябваше да го повторят, докато всички запаси от гориво бъдат пренесени в складовете на космическия кораб.

Подобният на октопод продуктор трябваше да работи още само до обед. Тогава роботите щяха да го разглобят и да го приберат в кораба. И останалите съоръжения трябваше да бъдат пренесени готови, за полет в помещенията на „Куа“, също и атомисерът, „Бялата стрела“ и накрая летящият пръстен.

Току-що бе завършило съвещанието на всички космонавти, на което бе решено „Куа“ да отлети след третия изгрев на слънцето. Командните дюзи трябваше да издигнат звездолета от мъртвото море и да го изведат в траектория. Едва тогава, съгласно плана, трябваше да бъде включен главният двигател в края на корпуса на кораба. Само така щяха да бъдат нанесени минимални вреди на обитателите на планетата и на другите живи същества на този свят. Тогава с бързо растяща скорост космическият кораб щеше да се насочи отново към своята далечна цел.

Аерона бе изтръгната от мислите си. Измервателните автомати, които бяха поставени на брега и върху планините, даваха трескаво трепкащи предупредителни сигнали. Те съобщаваха за земетръсни удари в югоизточно направление. Ударите следваха бързо един след друг и ставаха видимо по-силни. Аерона скочи. Тя видя шестимата приятели да тичат по брега към „Куа“. Веднага даде тревога и нареди тепитата и червените роботи да се върнат обратно. Пилотроните на атомисера и на „Бялата стрела“ получиха заповед да се готвят за стартиране, а хвърчащият пръстен изчезна от платформата в корпуса на „Куа“.

Пристъпите на земетресението отслабваха и отново се засилваха, спираха за кратко време и отново започваха. В това време атомисерът и „Бялата стрела“ профучаха над водната писта и се издигнаха високо във въздуха.

Гоати дойде тичешком. Той погледна данните за земетресението и почна да пресмята бързо.

— Епицентърът на земетресението е далеч — каза Аерона. Тя го беше пресметнала вече и назова точното разстояние. — Трябва ли да излетим и с „Куа“? Това земетресение не може да представлява опасност за нас, нали?

В очите на Гоати се появи решителен и твърд блясък. Аерона разбра без отговор, че все пак съществуваше голяма опасност.

— Шестимата приятели и космонавтите на борда ли са? — попита той кратко.

— Да.

Раздадоха се кодови сигнали. Те означаваха:

— Включете двигателите! Излитаме!

„Куа“ направи гигантски скок и понесена от огнения венец на командните дюзи, разположени по големия радиус, се издигна високо във въздуха над стръмния бряг. Стартовият тласък хвърли Аерона на пода, а и Гоати се движеше несигурно в командното помещение. Белият солен бряг изчезна от екрана и на негово място се появи тъмен порой.

Ту засилващият се, ту стихващ грохот на земята бе заглушен от страхотен удар като от експлозия.

Аерона скочи, за да разчете светлинните сигнали върху контролните прибори и в случай на нужда да вземе съответно решение. Погледът ѝ премина бързо по екрана на еридера, стремейки се да открие по повърхността на земята видими признаци на земетресението. Изненадана Аерона се взря в края на водната писта. Вик на ужас се изтръгна от гърдите ѝ:

— Продукторът!

В края на морето на мъртвата вода бе зинала широка, достигаща до хоризонта пукнатина. Пенейки се, водите на морето се устремиха в нея, понесоха продуктора със себе си и го хвърлиха в зиналата бездна заедно със складовете с ядрени материали, които не бяха още окончателно опразнени. Нова земетръсна вълна премина върху земята. Ръбовете на гигантската пукнатина се наклониха един към друг, затваряйки пропастта. С шум и трясък се сгромолясваха една върху друга огромни земни маси.

— Всички космонавти при мен! — извика командирът по бордовата радиоредба.

Гоати посегна към мионовия преводач. Той установи връзка с онова помещение на „Куа“, което бе временно нагодено за жителите на планетата и бе изпълнено с нейния въздух.

— Приятели — каза той — земетресение ни принуди да се издигнем в облаците, за да запазим нашия звездолет от повреди. Опасността сега премина. Скоро ще кацнем отново. Дотогава ви моля да имате малко търпение. Тивиа скоро ще дойде при вас и ще ви съобщи всичко останало.

През това време Калаено, Азул, Зил, Тивиа и Синио бяха дошли в командната централа. Гоати им обясни накратко какво се бе случило. След това каза:

— Вече няма да можем да попълним горивото за нашите двигатели.

Гоати не се решаваше да продължи. Всички знаеха какво означаваше това. Те познаваха Гоати. По този начин им правеше той важните съобщения.

— Да продължим нашия полет към външните светове без продуктора, би било рисковано. Не успеем ли да достигнем телоидите, няма да можем да се върнем. Само те могат да ни дадат първичната енергия за връщането. Или да поемем още сега обратния път и да се върнем на Хелоид.

Командирът се огледа. Лицата на всички бяха извънредно сериозни. Предстоеше да се вземе важно решение. Дълго никой не каза нито дума. Всички мислеха. Какво щеше да излезе при това положение от тяхната експедиция. Едно земетресение, незначително в сравнение с опасностите на Космоса, заплашваше да я осуети.

— Ще построим нов продуктор, нали си построихме нови жироскопи — каза най-последно Зил уверено. — Тогава ще можем да попълним запасите си от гориво и да се върнем обратно, дори да не намерим телоидите.

— Това ще ни отнеме много време — напомни Гоати. — Ние не можем да останем повече на третата планета, а трябва да излетим, за да се ползуваме отново от бавно течащото време. Иначе ще остареем много бързо. И така, трябва да летим.

— Ще търсим телоидите, на всяка цена — каза Азул. — Не успеем ли да ги достигнем, ще трябва да намерим начин и да се опитаме през време на полета да си направим нов продуктор, за да можем сами да си произведем необходимата енергия за връщането ни на Хелоид.

Космонавтите задълбочено обсъдиха това предложение. След това решиха, въпреки злочастията, да излетят в определения вече срок и да вземат курс към външните светове.

Земетресението бе свършило. „Куа“ отново кацна.

Тивиа отиде при хората, за да ги осведоми за станалото. Тя скоро се обади.

— Ядулин иска да знае какви щети е причинило земетресението в Ерех. Предлагам да отлетим заедно с нашите приятели с хвърчащия пръстен към Двуречието. Може би там се нуждаят от нашата помощ.

Всички се съгласиха с това предложение. Калаено и Тивиа бяха натоварени да извършат този полет с шестимата приятели.

— Трябва да се изследва и епицентърът на земетресението — каза Зил.

— Добре, с „Бялата стрела“ — каза Гоати.

— Това ще забави нашето отлитане — възрази Аерона.

— Ние трябва непременно да установим каква е активността на земетръсния център и каква е опасността за Двуречието и за нас самите до отлитането — отвърна Синио.

Шестимата човеци и тримата хелоиди се приготвиха за своите задачи — полетите с хвърчащия пръстен и с „Бялата стрела“. Хората облякоха защитни облекла, а хелоидите — скафандрите си. Всички, а също и хората, получиха по един микрофон и големи чанти с медикаменти и превързочни материали.

„Бялата стрела“ се вдигна в синьото небе. Зил я насочи в югоизточна посока към епицентъра на земетресението. Под него, докъдето, му стигаха очите, се простираше обширната суха земя на степните жители. Видимостта бързо намаляваше. Синьо-черна стена от облаци се зададе от далечината. „Бялата стрела“ се издигна по високо и прелетя над нея. Тя бързо се насочи на север, тласкана очевидно от силен вятър.

Точните изчисления на данните за земетресението показваха, че центърът му трябва да се търси в средата на едно море, южно от Двуречието.

Това море бе свързано само чрез тесен пролив с гигантските океански водни площи в южната половина на планетата. Това ясно личеше на въздушните снимки на релефната карта.

Центърът на земетресението трябваше да е вече близо. Дали не бе изригнал вулкан? Зил прелетя над центъра. Слоят от облаци под него си оставаше все същият. Не можеха да се видят нито дим, нито огнени езици, нито огнено сияние. Сгрешил ли беше автоматичният навигатор? „Бялата стрела“ обиколи центъра на земетресението и се спусна предпазливо в спираловиден полет надолу в дебелия облачна покривка. Зил не можеше вече да види нищо нито през бронираното стъкло на покрива на кабината, нито на екрана. Около него се

разстилаше само клокочещ, пронизван от светкавици мрак. Но приборите съобщаваха за обширна водна повърхност. Зил реши да слезе още по-ниско. Силни въздушни течения и вихри връхлитаха върху ракетата и я разтърсваха. Най-после мракът бе сменен от пепеляв, жълтеникав здрач. Зил съзря под себе си разбушувана, клокочеща водна повърхност, шибана от проливен дъжд. Огромни вълни се носеха на север. Бурята подхвърляше пенливите им гривни високо във въздуха. Но надлъж и нашир не се виждаше никакъв вулкан.

Зил отново насочи ракетата вертикално нагоре.

— Сбъркал съм целта на разузнаването — докладва Зил на „Куа“.

— Центърът на земетресението се е преместил по посока на пролива — му каза Гоати.

Зил насочи ракетата на юг и достигна морето на двете реки. Той следваше сега линията на брега. Внимателно изследваше нейните очертания, търсейки пролива, за да се ориентира. Но не го откри. Отново ли се беше заблудил?

Зил извика „Куа“ и поиска указания. След малко Гоати се обади:

— Сега трябва да си над него!

Зил погледна надолу. Къде беше проливът? Висок планински хребет отделяше морето на двете реки от океана.

— Не, проливът не съществува! — извика Зил. Следователно и данните на „Куа“ бяха погрешни.

— Не съществува, или вече не съществува? — попита Гоати.

Зил позабави отговора. Дали от земетресението дъното на морето не се бе издигнало? Дали проливът не бе задръстен от изтласкани скални маси?

— Ще проверя още веднъж! — отговори Зил.

Той няколко пъти прелетя над скалната преграда, която разделяше водната повърхност на две, и измери нивото на двете морски площи. Тогава „Бялата стрела“ се насочи внезапно на север и с ревящ двигател се устреми право надолу към центъра на черната зона на бурите, вихрушките и проливния дъжд.

В тази част на морето на двете реки теренът действително се бе издигнал, и то толкова много, че нивото на водната маса се бе повишило значително. Но щом изходът към океаните бе преграден,

водата имаше само един път за оттичане — на север. Тя щеше да залее цялото Двуречие и да унищожи онази част от жителите на планетата, които след стотици хиляди години се намираха най-после в началото на цивилизацията. Приятелите трябваше да бъдат спасени от гибел. Някъде по това бучащо море трябваше да се движи огромна водна маса, тласкана с все по-голяма сила от бурята към север. Той трябваше да я намери. Само по нея можеше да се разбере колко време още оставаше, за да се предупредят хората.

Зил повика „Куа“. Той съобщи на Гоати резултатите от своите наблюдения и изказа страхотното си предположение.

Гоати отново свика космонавтите на съвещание. То продължи много кратко. Тивиа и Калаено, които вече бяха кацнали с хвърчащия пръстен близо до един град, и Зил в „Бялата стрела“ взеха участие в съвещанието по радиото.

С няколко думи командирът описа положението. След това каза:

— Десетки хиляди човешки същества са застрашени от наводнение. Ние можем да предотвратим голямо зло. Трябва да прелетим над градовете и селищата и да ги предупредим. Нашите шестима приятели и ние трябва да кацаме там, за да покажем на хората ония хълмове и плата в страната, които вероятно няма да бъдат наводнени.

Зил се обади. Той беше достигнал водната стена, която се движеше на север като огромна водна маса.

— Надвечер тя ще достигне сушата — каза той.

Зил даде точните данни за сегашното ѝ местонахождение, за посоката на движението и скоростта ѝ и за височината на водната маса.

— Има ли при вас вече признаци на буря — попита Гоати хвърчащия пръстен в Двуречието.

— Досега беше ясно. Но сега небето почва да се покрива с облаци. Стана много душно — съобщи Тивиа.

— Ние идваме с атомисера и ще докараме три тепита — ѝ каза Гоати. След това той заповяда: — Готови за отлитане! Тепитата да се екипират с подвижни крила и енергийни патрони за двигателя! Синио остава тук да дежури!

Град Ур на десния бряг на Пурату, близо до морето на двете реки, бе много неспокоен. Преди един час бе преминал последният земен трус. Но хората още не се осмеляваха да се върнат по домовете си. Много от глинените колиби се бяха срутили от земетресението. По стените на по-солидно построените къщи на лугулите имаше широки пукнатини. Почти всички кладенци на града бяха засипани. Много хора бяха ранени. Сърцата на всички бяха изпълнени със страх от гнева на боговете и с тайнствен ужас.

Слънцето не беше достигнало още пладне, когато един хвърчащ пръстен прелетя над града и кацна пред една от вратите му.

— Небесните синове! — закрещяха хората.

Небесните синове не бяха идвали още в Ур. Но в последно време от Ерех в Ур бяха стигнали много сведения за тях. За небесните синове не се говореше нищо лошо, но се разказваха много чудеса. Особено войниците на Гал-Уку-Патези си спомняха с ужас за обидата на Ерех, при която огънят на небесните синове бе разделил една от друга двете войски.

„Тътенът и грохотът на земята възвестиха тяхното пристигане — си шепнеха хората, оглеждайки се плахо наоколо си. Неизвестност се прокрадваше в душите на хората и засилваше страха им. Те се тълпяха на големи групи и забравяха да се оплакват за разрушените си и повредени къщи.

Придружен от дворцови служители и жреци, Гал-Уку-Патези обикаляше града, за да установи размера на разрушенията. Палатът и храмът бяха останали невредими. Сега три разглеждаше градската стена. Изведнъж един от телохранителите му посочи към небето, към хвърчащия пръстен над града. Гал-Уку-Патези се спря смаян. Той се питаше какво може да означава това. Тогава дотича пратеник от една от градските врати и съобщи, че хвърчащата къща на боговете е кацнала. Върховният жрец посъветва всички да отидат при тази врата и да посрещнат небесните синове.

Насред път срещу тях се зададе една от странните, големи и безформени фигури на небесните синове, придружена от шестима души.

— Прочутият Ядулин е между тях — почнаха да си шепнат дворцовите служители.

Мършавия излезе напред и се обърна към Гал-Уку-Патези:

— Владетелю на Ур! Странникът по звездите Калаено е дошъл в твоя град, за да узнае какви щети е причинило земетресението. Ние искаме да превържем раните на децата, жените и мъжете, които са пострадали от срутените къщи. Странникът по звездите Калаено те моли да му кажеш от каква помощ се нуждае градът.

Внезапно конусовидната фигура се приближи и каза тихо:

— Току-що получих друга новина. Градът е застрашен от още по-голяма опасност. Владетелю, трябва незабавно да говоря с тебе и с върховния жрец.

Заобиколени от шестимата приятели на космонавтите, Гал-Уку-Патези и върховният жрец узнаха за страшната буря от юг и за водната маса, която се носеше отдалеко към сушата с бясна скорост. Гал-Уку-Патези не искаше да повярва. Той не можеше да проумее това, което му съобщаваха. Откъде можеше небесният син да знае за такова решение на боговете на подземния свят?

И върховният жрец не искаше да повярва в подобна опасност. Нали, както всеки сам можеше да види, слънцето все още грееше от небето. Освен това досега боговете винаги бяха оповестявали волята си на хората чрез положението на звездите. Само висшата наука за тайната на видението имаше правото да тълкува знаците на небето.

— Защо боговете на небето изпращат само своите синове, за да ни предупредят? Защо те не отклонят злото от нашия град. Или боговете на подземния свят са по-силни от боговете на небето? — попита върховният жрец на Ур.

— Калаено не е син на небесните богове — викна Мършавия нетърпеливо. — Той е странник по звездите!

През това време в тясната улица се бе събрал много народ. Войниците от охраната с мъка задържаха тълпата по-далеч от владетеля, неговите сановници, жреците, Калаено и приятелите на космонавтите. Хората вдигаха глави, за да видят чуждия бог. Шумът на техните стъпки се губеше в бученето на морето, което се чуваше отдалеко.

Внезапно Ядулин се обърна към тълпата и извика високо:

— Морският бог Енки иска да погълне вашия град! Бягайте на хълмовете, преди черната буря от юг да е започнала. Водата ще дойде тази нощ. Тя ще погълне и Ерех!

Сякаш за да потвърдят думите му, няколко силни напора на вятъра профучаха над града, вдигайки стълбове от прах. Хората погледнаха нагоре и видяха как слънцето се скри зад гъсто мъгливо було. Раздадоха се викове на ужас. Думите на Ядулин се носеха от уста на уста.

— Енки се сърди... морето идва! — повтаряха хората непрекъснато.

Калаено разбра, че трябва да действа другояче. Той се бе надявал, че ще може да обсъди с държавните и религиозните ръководители на този град какво трябва да се направи, за да бъдат изведени хората спокойно, бързо и организирано от опасната зона. Но владетелят и върховният жрец се колебаеха и не му вярваха. А Ядулин създаваше паника. Калаено предупреди Ядулин. След това даде указания на шестимата приятели.

— Ти ще отидеш при жреците в храма и ще им заповядаш да изведат хората от града — каза той на Ядулин.

— Ти, Аким, ще изтичаш към морето и ще го наблюдаваш. Почне ли да се отдръпва, значи, че подготвя нападението си. Тогава ни извикай.

Мършавия получи нареждане да отиде при войниците и да ги убеди да не изпълняват погрешни команди на своите офицери и да не пречат на изтеглянето на хората към хълмовете. Тримата от Ел Убаид той изпрати при робите и търговците, за да ги предупредят.

Шестимата приятели тръгнаха в различни посоки, за да изпълнят възложените им задачи. Някои хора вече бързаха към вратите на града. Те мъкнеха вързопи, чували и делви, пълни с храна, или караха добитъка пред себе си.

Калаено се опита още веднъж да обясни опасността на владетеля и на върховния жрец.

Изведнъж от въздуха прозвуча мощен глас. Хвърчащият пръстен летеше над града. Тивиа предупреждаваше хората чрез мионовия преводач. Високоговорителите работеха с пълна мощност.

— Хора, бягайте на далечните хълмове! Водна стена се движи към вашия град! Вярвайте на странниците по звездите! Спасете се!

Напорите на вятъра връхлитаха все по-често върху града и помътнелият диск на слънцето едва прозираше зад застрашителното було на мъглата. Далеч на хоризонта над морето се виждаше сиво-синя

ивица. Трескавото суетене на хората секна. Те си сочеха един на друг тази ивица и след това още по-бързо се устремиха напред.

— Водата идва! — викаха те.

Мнозина хвърлиха всичко, което носеха, за да могат да тичат по-бързо. Те, изглежда, вземаха за вода стената от облаци, която бързо се надигаше. Калаено ги остави да мислят така.

Сега най-после и Гал-Уку-Патези, и върховният жрец разбраха опасността. Те хукнаха, Гал-Уку-Патези — към двореца, а върховният жрец — към храмовете, за да дадат своите заповеди и нареждания. Но около тях не бе останал нито един от висшите сановници и главните жреци.“

Калаено тръгна по улиците на града. Видя, че той беше още пълен с хора, които тичаха изплашени един през друг и изглеждаха безпомощни. Само отделни групи вървяха бързо към далечните хълмове.

„Този град е предупреден. Сега трябва да помогнем на другите“ — помисли си Калаено.

Той повика Тивиа с хвърчащия пръстен. Те отлетяха към далечните хълмове и поставиха там силни прожектори, за да могат хората да намерят пътя и в мрака на урагана. След това взеха и своите приятели на борда. Само Аким остана сам на брега на морето.

Ядулин се бе изкачил на най-горното стъпало на зикурата. Оттук той наблюдаваше Морето, което се пенеше сиво на хоризонта. Силен вятър връхлиташе върху него и го караше да търси закрила, като се притиска до стената. Той бе изтичал в района на храмовете, бе събрал около себе си неколцина жреци и им бе наредил в името на боговете да заведат хората на хълмовете в края на широката речна долина. Ала само няколко жреци бяха отишли да изпълнят своята задача. Повечето от тях бяха останали и се молеха. Когато небето потъмня съвсем и посред бял ден настъпи нощ, те хукнаха да спасяват кожата си.

Ядулин се бе изкачил на кулата на храма и размишляваше. Небесните синове скоро ще отлетят към звездите — много рано, за да се сбъднат плановете му, за да му прехвърлят своята власт и да го направят голям човек в Двуречието. И така много по-рано идваше часът, в който той трябваше да действа. Енмеркар ще трябва да отстъпи пред властта на Ядулин, властта на един избраник на небесните синове. Той, Ядулин, искаше да стане владетел. И ако

Енмеркар не се оттеглеше доброволно, той щеше да го заплаши с гнева на небесните синове. Всички се страхуваха от тях, макар те да правеха само добро. Той знаеше това много добре. Едва ли някой бе разбрал кои са всъщност небесните синове. Масата трябва да се остави да вярва, че това са наистина богове. Такова беше мнението му още от самото начало.

„Трябва да се сдобия с едно от техните оръжия, с един от техните невидими огънове“ — помисли си Ядулин.

С такова оръжие човек може да накара да му се подчиняват непокорните, например Гал-Уку-Патези, и да получи власт над всички градове в Двуречието. Двуречието ще може да се разшири до Централното море, до Арат. Но той още нямаше невидим огън.

Нямаше време за губене! Страниците по звездите скоро щяха да отлетят завинаги.

Когато дойдоха днес тук, зикуратът ясно се оглеждаше още в тъмните води на Пурату, позлатени от сиянието на слънцето. В далечината блестеше синьото море. Сега огледалото на водата бе помътняло и се бе разкривило.

Какво му остана на него, великия Ядулин, от всичките планове? Водата дойде и ги погълна. Тя ще погълне и Ерех. Цялото Двуречие ще се превърне в море — бе казал небесният син Калаено.

Сега той стоеше на зикурата, на най-горното стъпало на кулата, както се полага само на върховния жрец, когато се допитваше до тайната на видението. В мечтите си Ядулин си бе представял този момент другояче, с много хора, много слънце и съвсем тържествено. Вместо това бурята стремително приближаваше, трусове разтърсваха земята, хората бягаха с крясъци от града, а от морето заплашително идваше водната стена.

Ядулин коленичи и се помоли на Инануа. Той я молеше да смекчи гнева на Енки, за да погълне той само този град и да пощади Ерех и другите градове на Двуречието.

В този момент леко бръмчаща сянка падна върху него. Ядулин подскочи уплашен. Хвърчащият пръстен висеше над върха на кулата.

— Ела, качи се! — чу той гласа на Тивиа. — Трябва да продължим, за да предупредим следващия град!

Ядулин се качи в кабината на хвърчащия пръстен, мъчейки се да не издаде тайните си мисли. Внимателно слушаше как Калаено

обяснява възникването на водната стена.

Бурята, която сега се бе разразила с пълна сила, връхлетя върху хвърчащия пръстен и го заклати. Денят се бе превърнал в нощ. Черни облаци покриваха небето. Долу на земята не се виждаше ни дърво, ни храст. Светкавици проблясваха и се лееше силен дъжд. Тивиа с мъка поддържаше курса.

Слабо огнено сияние прониза облаците и скоро отново изчезна. Това беше атомисерът. Внезапно и три от яйцеобразните тепита префучаха покрай хвърчащия пръстен. Атомисерът ги бе докарал и ги бе пуснал в движение още във въздуха. Четирите им подвижни крила, по две от всяка страна, ловко уравниваха напъните на бурята. Управляваха ги Гоати, Аерона и Азул. Космонавтите в хвърчащия пръстен и в тепитата си размениха по няколко думи и след това се отдалечиха в различни посоки. Малко часове оставаха още до наводнението.

Аерона насочи тепито към следващия град във вътрешността на страната и предупреди всичките му жители за наводнението. Точни изчисления ѝ дадоха възможност да открие бързо една местност, където хората можеха да избягат. Тя не беше много отдалечена от града, издигаше се едва забележимо над околността и все пак беше достатъчно висока, за да не бъде заляна от водата. Аерона бързо даде указания на хората да издигнат бент във формата на квадрат върху слабо издигнатата част от местността, за да направят още по-сигурно това убежище. Аерона зорко следеше не само робите, но и жреците, сановниците, търговците и войниците да помогнат за това. Хората послушно изпълняваха нейните указания. Дишайки тежко, те носеха в делви пръст, глина и камъни. По нейно нареждане храмовете и дворът на владетеля трябваше да отворят своите складове. Когато придошлата вода вече се плискаше в насипа, дълги редици от мъже я прегазиха и донесоха делви с жито и масло, както и месо. Наводнението не можа да унищожи тук нито един човек.

Съгласно даденото му поръчение Аким добросъвестно наблюдаваше прииждащите вълни. Черната буря от юг вилнееше около него. Проливният дъжд често така забулваше небето, че той не можеше повече да вижда вълните. Понякога му се струваше, че гигантската вълна вече приближава и връхлита върху сушата. За да преодолее страха си, той внимателно се придвижи малко по пясъчния бряг до едно

място, където корабостроители бяха складирали дървен материал и където бяха строили лодки наблизко до града. Сега те бяха напуснали това място. Аким трескаво търсеше нещо. Скоро намери това, което му бе нужно: волски кожи, нарязани на ивици. Моряците си правеха от тях колани. Но Аким изплете здрави кожени въжета. След като ги завърши, той ги уви около корпуса на една лодка, построена тук. След това се послуша. Скоро Аким чу как бученето на голямата вода стихна и дори съвсем замря. Морето се връщаше назад. Тогава той разбра: гигантската вълна се приближаваше. Нейното движение най-напред привличаше водата към себе си, за да се разрази след това с още по-голяма сила. Аким извика „Куа“ и съобщи, че морето се оттегля. Синио му благодари и му съобщи, че праща едно тепи.

И наистина след малко дойде едно от тези водни кончета, както Аким наричаше тепитата, управлявано от Азул. Аким поговори с него:

— Вземи коженото въже — помоли го Аким. — Вдигни лодката и почакай да мине вълната, аз няма да дойда с тебе, искам да остана тук.

Азул не се съгласяваше, но Аким енергично настоя на своето.

Азул вдигна лодката, с Аким високо. Водната стена прошумя под тях. Когато тя отмина. Аким помоли да го спуснат във водата.

Тази нощ Аким спаси живота на много хора, които водата влачеше.

Тивиа бе отлетяла с Калаено и приятелите на космонавтите към друг град, за да предупреди населението му за наводнението. Всеки един от приятелите трябваше да предупреди определена група от населението за опасността: Ядулин говореше с жреците, Мършавия — с войниците, Калаено — с владетеля на сановниците, а тримата степни жители — с робите, търговиите и селяните.

След като всички градове бяха предупредени и вълната наближи, космонавтите свалиха своите приятели на различни хълмове в страната, послужили за убежище на хората. Накрая в хвърчащия пръстен бяха останали само Тивиа и Ядулин. Нови изчисления показваха, че водата няма да достигне град Ерех. Тивиа побърза да успокои Ядулин. При това съобщение на лицето му ясно се изписа невидан досега израз. Докато преди това беше в потиснато настроение, сега той видимо се оживи и помоли Тивиа да го закара в Ерех, за да може оттам да организира помощ за наводнените области.

Тивиа намери това предложение за уместно, закара Ядулин в града и кацна близо до градската стена. Така докладва тя по-късно на борда на „Куа“. Излизайки от кабината, Ядулин се хвърли изотзад върху нея внезапно.

Зил остави високата водна стена далеч зад себе си. Ослепително бялата пяна просветна още няколко мига в мрака. С пълна скорост Зил насочи „Бялата стрела“ напред. Ракетата прониза облаците и взе курс към морето на мъртвата вода, изхвърляйки дълга огнена струя.

По пътя Зил разсъждаваше как могат да помогнат още по-добре на хората. Тогава му хрумна една идея. Имаше възможност да се прекърши силата на водата, да се смекчи ударът ѝ, да се спаси и запази от гибел по-голямата част от Двуречието. Да, водата дори ще се оттегли и морето ще се върне в старите си брегове. Ще трябва да се съвещавам с моите другари, помисли Зил. Но дали те ще се съгласят да се откажат и от последната си надежда? Загубата на продуктора без друго беше направила твърде съмнителен благополучния изход на експедицията.

Докато пилотронът управляваше автоматично малката ракета, Зил повика всички участници в експедицията:

— Тук „Бялата стрела“! Тук Зил! До всички! Бързо! Моля, обадете се!

— Тук тепи две — обади се пръв Азул.

— Тук „Куа“ — прозвуча гласът на Синио.

— Тук тепи едно.

Това беше Гоати. Тепи три с Аерона и хвърчащият пръстен с Калаено и Тивиа се обадиха последни.

— Трябва да вдигнем във въздуха провлака! — каза Зил. Той се послуша. „Ще разберат ли какво имам предвид?“ — Водата трябва да се насочи на юг, а не на север! — Гласът му стана по-настойчив.

От тепи три Аерона колебливо попита:

— Как? С геологически ракети ли?

— От тях имаме само две — каза Калаено от пръстена. — Те далеч не са достатъчни за вдигането на провлака във въздуха.

— Тогава с ядрено гориво! — каза Гоати. Това беше по-скоро констатация, отколкото въпрос.

— Да — потвърди Зил. Гласът му звучеше твърдо.

— Каква част от нашите запаси ще бъдат нужни за тази цел? — попита Синио от „Куа“.

— Около шестдесет процента — пресметна Зил.

— Това значи, че ние няма да можем да продължим нашата експедиция — възрази Гоати.

— Остатъкът едва ще стигне и до Хелоид — обади се Синио от „Куа“. Той бързо бе направил сметка с помощта на мионовия мозък.

— Ако пожертвуваме сега толкова много гориво, не бихме могли вече да се ползуваме напълно от забавения ход на времето — припомни Гоати.

За това Зил съвсем не бе помислил. За повечето от участниците в експедицията това означаваше, че те трябва не само да прекъснат безрезултатно своята експедиция и да се върнат на Хелоид, но и че бързо ще остарееят и ще умрат, преди още космическият кораб да е достигнал родната планета. Само за най-младите, за Тивиа и за него, имаше изгледи да видят отново Хелоид.

— Нашият продуктор е унищожен — предупреди Калаено.

— А задачата на нашата експедиция? — попита Синио.

Никой не каза нищо повече. Предавателят донасяше до слуха на Зил воя на бурята в Двуречието.

— Как ще взривим? Как ще запалим? — попита най-после още веднъж Аерона след пауза, която му се стори безкрайно дълга.

— Ядрено разпадане! Свръхкритични количества! Прокажените! Атомисерът ще ги закара! — каза Зил бързо. Защото това беше най-добрата възможност за взривяването на провлака, макар че при това огромна част от енергията оставаше неизползувана. Но нямаше време за губене.

— Да — проговори пръв Азул. Той беше най-старият. Него това решение засягаше най-много.

— Аз също съм съгласна — чу Зил гласа на Тивиа.

— И аз — каза Калаено.

— Странно — промърмори Синио. — Никой не е преодолел още Великата бездна. — Той вече се беше примирил, че експедицията ще се върне, без да е изпълнила задачата си, и че може би дори няма да достигне отново Хелоид.

— Трябва да направим това — реши Аерона.

— Ще взривим — каза Гоати.

Решението беше взето.

„Какво направих аз — запита се в този момент Зил смутено. За миг той се поколеба. — Та това е смъртна присъда за другите“ — помисли си той. В края на краищата това означаваше, че експедицията се проваляше. Защо? За взаимно унищожаваните се, борещите се едни срещу други живи същества на чужда планета? Не, той не бива да мисли така. Те постъпваха така, за да могат жителите на тази планета след няколко хиляди години сами да летят в Космоса и разумът да възтържествува сред тях.

— Благодаря ви — каза Зил тихо.

Тогава той извика „Куа“.

— Атомисерът току-що кацна — докладва Синио. Прокажените са вече готови да прехвърлят ядреното гориво.

Малко по-късно и Зил кацна с „Бялата стрела“ на брега на морето на мъртвата вода. Той се прехвърли в атомисера. В това време Синио бе пуснал нови колони от роботи да прехвърлят ядреното гориво. Зил гореше като в треска. Всяка минута, с която можеше да бъде ускорено взривяването, спасяваше живота на хиляди хора, които не бяха стигнали още хълмовете. Грижливо определи той местата на ядрените заряди върху задръстения пролив. Най-после дойде сигналът за излитане. Атомисерът стартира. Прокажените бяха на борда му. Скоро бързият атомисер достигна целта си. Имаше още достатъчно време да се сломи силата на водната стена и една част от водата да се насочи на юг към океана през вдигнатия във въздуха провлак.

Десет пъти каца Зил с атомисера на земната бариера, която земетресението беше издигнало между двете водни площи, и всеки път четири червени роботи напускаха голямата ракета. Те изнасяха обезопасени контейнери с ядрено гориво от складовите помещения. Издигаше ли се Зил отново с ракетата, за да стовари малко по-нататък своя разрушителен товар, оставените роботи започваха своята работа. Те изваждаха ядрените заряди от обезопасените контейнери и ги разпределяха на подкритични количества по земята. Накрая всеки един от тях оставаше при един от зарядите. Свършеха ли своята работа, роботите преставаха да се движат. Те чакаха последната заповед.

Най-после складовите помещения бяха изпразнени. Люковете се затвориха. Още няколко минути само и атомният огън щеше да помете

мощната скалиста бариера. Атомисерът се издигна вертикално нагоре и прекоси зоната на бурята и бясно движещите се маси от облаци. Синьото небе и ярката златна светлина на жълтата звезда посрещнаха Зил. Той никога не би могъл да помогне на човешките същества. Нито на робите, които работеха за чужди хора, нито на заблудените верующи, които се оставяха да им бъдат втълпявани съмнителни мъдрости, нито на степните жители, които трябваше още дълго да се скитат без отечество из своята Суха земя, преди да настъпи някога за тях по-добър и по-безгрижен живот. Но сега, този единствен път хелюидите все пак ще помогнат на хората и ще ги предпазят от гибел.

Зил погледна данните за разстоянието. Скоро трябваше да предаде по радиото на червените работи заповедта за взривяване. В този миг внезапно прозвуча вик за помощ. Зил вдигна поглед, превключи еридера към хвърчащия пръстен и много се изплаши. На екрана видя вътрешността на кабината на пръстена. Тивиа стоеше до отворения люк и се бранеше отчаяно срещу Ядулин, който се опитваше да ѝ отнеме малкия лъчев пистолет. Той вече държеше оръжието в ръка и се прицели в Тивиа. Пръстът му се протягаше към спусъка. Неборавил с оръжието, той не го намери веднага. Този миг бе достатъчен. Тивиа се метна настрана и хвана Ядулин за китката на ръката. Дулото на лъчевия пистолет почна да описва бесни кръгове и най-последно се насочи към покрива на кабината. Скафандърът пречеше на Тивиа. Тя не успя да изтръгне от ръката на Ядулин опасното оръжие. Най-последно Ядулин пусна опожаряващия лъч. Той прониза покрива на кабината, плъзна се надолу, облиза, съскайки, скафандъра на Тивиа и отново се насочи нагоре.

От покрива на кабината закапа течено бронирано стъкло. Нажежени капки паднаха върху рамото на Ядулин. Той се сви и извика от болка. Изгарящият лъч се наклони отново и разяде лицето му. Ядулин умря на място. Лъчевият пистолет угасна и падна на земята. Тялото на Ядулин се смъкна и се сгромоляса през отворения люк. Бурята въвн го подхвана и търкулна безжизненото му тяло върху глинещата почва под хвърчащия пръстен. Жълтото защитно наметало се развърза и бе отнесено от вятъра. Булото на дъжда закри гледката.

В сиянието на ярки светкавици Зил позна на екрана силуета на храма в Ерех.

Тих жаловит стон прозвуча в ухото му. Зил гледаше ужасен към трептящия екран. Тивиа се превиваше от болка. По движенията ѝ Зил разбра, че имаше опасност да се задуши. През дълга, зееща цепнатина азотният въздух на планетата проникваше в нейния скафандър. Тивиа полагаше усилия да затули цепнатината, но не успяваше. Тя залитна и се сгромоляса.

— Тивиа! — извика Зил.

Еридерът угасна. Сърцето на Зил спря да бие. „Свърши се — помисли си той. — Няма никой до нея да ѝ помогне. Нищо ли няма да ми спести тази планета? Така ли му благодаряха нейните обитатели? Защо тъкмо Ядулин му отнемаше най-скъпото от всичко?“

Неизразима болка прониза Зил. Секундите течаха, атомисерът се носеше на север.

Малка надежда проблесна у Зил. Не бе ли натиснала Тивиа при падането съзнателно бутоните на пилотрона? Нали малко преди картината да изчезне, тя бе започнала да затваря люка? Може би без да иска тя бе изключила при падането си предавателя? Значи Тивиа все още се бореше за своя живот! Може би помпите на хвърчащия пръстен изпомпваха азотния въздух и вкарваха хелоиден въздух в кабината?

Един сигнал припламна на екрана. Червените роботи се обаждаха. Очакваха последната заповед. Те напомниха на Зил неговата задача. Той отдавна вече бе излетял на сигурно разстояние. Зил посегна към сигналния бутон и уморено го натисна. Знаеше, че четиридесетте червени роботи пристъпват сега със своите подкритични заряди към съответно разпределените количества експлозив и ги докосват. Възниква свръхкритична маса. Неуправляваната верижна реакция започва. Блясват атомните светкавици.

Зил бавно се огледа. Той вече не чувствава истинска радост, че бе помогнал на хората от Двуречието.

Далеко на хоризонта морето от облаци се разкъса, високо в синьото небе изригна дим и пушек. Лумна ослепителен огън. Изникна гора от гъби.

Зил се извърна. Какви усилия бяха положили те да направят колкото е възможно по-малко радиоактивна атмосферата на тази планета, а ето че дойде земетресението, което погълна при морето на мъртвата вода продуктора и запасите с ядрено гориво и издигна фаталната стена в пролива, която сега бе пометена от атомните експлозии. Зил си помисли, че затова пък водните маси, клокочейки и пенейки се като след пробиване на язовирна стена, течаха сега през направения пробив на юг към океаните. Спечелено бе ценно време, спечелено за живота на десетки хиляди от обитателите на тази планета.

Но какво щеше да стане с тяхното връщане на Хелоид, какво ставаше с Тивиа?

Зил механически съобщи на „Куа“, че взривяването е извършено. Сега на екрана се появи Синио.

— Курс към Ерех — каза той и след като отправи продължителен поглед към Зил, добави: — Тивиа е жива! Тепи едно с Гоати е там. Вземи и двамата над Ерех на борда на атомисера и се върни колкото можеш по-бързо тук!

„Куа“ стартира в определеното време.

Калаено последен се върна на космическия кораб. По поръчение на космонавтите той още веднъж отиде при техните приятели, които, пръснати навсякъде из страната по спасителните хълмове, действаха между хората. Взе си сбогом с тях.

— Сега ние се връщаме обратно към звездите. Никога вече няма да се видим, но децата на нашите деца отново ще се срещнат в далечно бъдеще. Пожелавам ви, човешки същества, щастие по вашия път към по-добро време, което сигурно ще дойде за вас. Ние излитаме, но ще говорим с вас още няколко дни от облаците посредством уредите, които ви дадохме — каза той на приятелите. — Уважавайте живота — извика им той и след това се прегърнаха по човешкия обичай. Калаено се качи в пръстена и той се издигна във въздуха. Дълго и замислено гледаха приятелите след сивата сянка на пръстена, който изчезна в далечината над хълмистата земя и над водната повърхност.

Изразходването при взривяването гориво принуди хелоидите, без да губят повече време, да стартират с пълната сила на главната дюза, за

да могат колкото може по-бързо да се откъснат от обсега на притегателната сила на планетата и на нейната жълта звезда.

Никой не е в състояние да каже дали хелоидите са тръгнали със своя космически кораб обратно, за да могат в надпревара с времето, забавяйки хода му, да се върнат през Великата бездна на Хелоид, или са решили да рискуват и да се отправят към световите на външния ръкав на Галактиката с надеждата сами да си направят по пътя нов продуктор или да намерят телоидите. В първия случай „Куа“ в това време е кацнала на Хелоид или поне се намира близо до своята родна планета. Във втория случай експедицията на хелоидите е достигнала в това време своята цел, изследвала е световите на външния ръкав на Галактиката, влязла е в контакт с телоидите и е установила трайна радиовръзка през Великата бездна. Сега те може би извършват обратния полет към Хелоид със скорост, близка до скоростта на светлината.

Но „Куа“ едва ли някога ще кацне отново на нашата Земя, колкото и Тивиа, Зил, Гоати и другите да биха искали да узнаят какъв прогрес са направили през това време хората в своето развитие. Би могло да се предполага, че екипажът на „Куа“ отдавна вече е изпратил радиосъобщение на Хелоид, в което се разказва за съществуването на човешки същества. Може би в някое от бъдещите хилядолетия на Земята отново ще кацне космически кораб на хелоидите. Нали Калаено бе дал такова обещание на доверените приятели.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.